سولدوزون اولدوزلاری

بیرینجی جیلد

گادار چایی آخیر داشیر

دەنیز ایشچی

مئه یئلی اسیردی. خرمن (خیرمان) واختی یئتیشمکدەایدی. بوستانچی‌لار بوستان‌لارینین پئش‌آریسینی گؤزلەمەلی‌ایدی. اونلار بوتون یایی حاصیل‌لارینی بئجەریب، یئتیشدیریب، توپلاییب ساتمیشدی‌لار. داها مئه یئلی حتتا قوون ـ قارپیزلارین ایچیندەکی چردکـلری ده اویناتماقدا ایدی. شیرینلیکـلریندن هامیسی پارتلاییب، شیرەلری سوزولوردو.

کوچەلرین اوشاق‌لاری قیرتیللایا ـ قیرتیللایا کوچەلردە «آغانج ـ آغانج»، «جولایا بادام آتما»، یا دا «ائششک بئلی قیرما» اویناییرلار. یئل اونلارین اوزلرینە سامان دنەلرینی سپەسپە اَسیردی. اوشاق‌لارین یاناق‌لاری شاماماللارین اوزو کیمی قیرمیزی‌ایدی. اونلارین دوداق‌لاری دا

بعضا یئتیشمیش شافتالی‌لار کیمی یارالی ایدی. سانکی مئه یئلی بوستانچی‌یا اوزاق‌لاردان خبر گتیریر کی، «تئز اول، تئز اول، آغاج باشینداکی مئیوه‌لرین و بوستانین حاصیل‌لاری شیرینلیکدن پارتلاماغا باشلاییب». اوشاق‌لار دا بیلیرلر کی، بوستانچینین ایذنی ایله آغاج‌لارین باشلارینا دیرماشیب، شیرینلیکدن پارتلایان مئیوه‌لری دیشلرینه چکمه‌لرینین آرتیق زامانی گلیب چاتیب. مئیوه‌لرین شیره‌لری اونلارین چاتلامیش دوداق‌لارینی ایسلادیب، یومشالدیردی.

اونلار دؤرد- بئش آی ایدی کی، بو گون‌لری گؤزله‌ییردی‌لر. اونلار بونو دا بیلیردیلر کی، بوستان‌لاردان سونرا باغلارین نؤبه‌سی یئتیشه‌جک. اونا گؤره قورو و سرین یئل اسن زامان اونلارین قولاق‌لاری سه‌سده ایدی کی، «کیمین بوستانینا پئش‌آرییا گئده‌جک‌لر»، یا دا کیمین باغینین حاصیلینی توپارلاما زامانی یئتیشیب.

آرسلان سبدداشیسی آلینده قوربان‌گیله گئدیر. کوچه‌دن باغیریب قوربانی سه‌سله‌ییر. قوربان دا یاغ دورمه‌یینی دیشله‌یه - دیشله‌یه قاپییا چیخیر. بیر «بو دو گلیم» - دئییب، بیر داها ایچه‌رییه قاییدیر. چاریق‌لارینی زورلا آیاغینا تاخیب بیر قورتوم سویلا بوغازین ایسلادیب، بیر ده تئز ائشییه چیخیر. «گل، گئدک بایرام‌گیلین قاپیسینا» - قوربان دئییر. آلینده آل‌آغاجی قوربان دا قوشولور ارسلانا و بایرام‌گیله طرف گئدیرلر. بایرامین دده‌سی اونا تاپشیریب کی،آخشام مالّلار ناخیردان گلمه‌دن قاباق طؤله‌نی سوپوروب، قورو پئهین سه‌پیب، مالّلارین یئم‌لرینی طؤله‌یه گه‌تیرمه‌لیسن.

ارسلان ایله قوربان بونا دؤزمزلر. اونا گؤره تئز بایراما کؤمک ائدیرلر کی، آتاسی تاپشیردیغی ایش‌لری یئر به‌یئر ائیله‌سینلر. بایرام آراشقینین باشینا قویوب، بیر توربا دالینا سالیب، اوچو بیرلیکده یولا دوشورلر. اونلار بیر آز یوبانیب‌لار. اونا گؤره یئیین‌یئیین یول گئده گئده قاییم‌قاییم دانیشیرلار. ارسلان سبدداشیسین باشیندا، بایرام تورباني آلینده توولایاتوولایا و قوربان آل‌آغاجینی بئلینه سالیب، آللرینی دالدان اونا حلقه سالیب شینگیلیم آتاآتا کندین کوچه‌لرینده یوخ اولدولار.

******

ارسلان‌گیلین ائولری قالا باشینین اته‌ینده یئرلشمیشدی. بوتون بو خیرداجا سولدوز شهری بیر تپه‌نین چئوره‌سینده قورولموشدور. بو بؤیوک، سولو دوزگن‌لیین اورتاسیندا بو تورپاقلی تپه‌نین یئرلشمه‌سی غریبه نظره گلیر. یئنی ائولر دوزلتمک اوچون تپه‌نین چئوره‌سینده آپاریلان قازینتی‌لار زامانی ساخسی چؤلمک، قاب- قاشیق و اؤلو سوموک‌لری چیخیر.

منیم بؤیوک قارداشیم، اونیوئرسیته‌نی بیتیرندن سونرا دئییردی کی، «بورا قدیم بیر شهر ایمیش دوزنلیین اورتاسیندا. نه زامانا عاید اولماسی و اونون کئچمیشینی آراشدیرماق اوچون گرک آرکئولوژی ایشلر گؤرولسون». اما حسنلی تپه‌سی سولدوزون 8 کیلومترلیینده یئرله‌شیب. اورادا آمئریکالیلار و آوروپالیلار آرکئولوژی تدقیقات آپاریرلار. حسنلی تپه‌سیندن تاپیلانلارین چوخونو اونلار، آمئریکا و آوروپا موزه‌لرینه داشیمیش‌لار.

«مانا» دؤرونه عاید حسنلی تپه‌سیندن تاپیلان قیزیل جامین تاریخی اوچ مین ایلدن آرتیق تخمین ائدیلیر. بو قالا بو منطقه‌ده یاشایان اینسان‌لارین کئچمیش مدنیتین نومونه‌سی‌دیر کی، بو شهرده دؤرد مین ایل بوندان قاباق مئتالوژی ساحه‌سینده بئله علمی اوغوردان، شهر مدنییتی، اکینچیلیک و مالدارلیق ساحه‌لرینده نه قدر اینکیشاف ائتمه‌سیندن خبر وئریر.

حسنلی تپه‌سیندن نئچه قات بؤیوک اولان قالا باشی‌یندا ایندیه قدر آراشدیرما آپاریلماییش و اونون آلتینداکی یاتمیش سیرلری ائیشیه چیخاریلمامیشدیر. سولدوزن اؤز اهالیسی تپه‌نین چئوره‌سینده‌کی دوزنلیکده ائولرینی دوزلتمیشلر. گئت گل بو جور اولاندا راحاتدیر. تپه‌یه دیرماشماق بیر آز چتیندیر. اونا گؤره سونرادان کؤچمن کیمی ماراغا، هئشتری و یا باشقا یئرلردن سولدوزدا ایشله‌مه‌یه گلن‌لر تپه‌نین باشیندا اؤزلرینه ائو دوزلدیب، هئچ بیر کسه بورجسوز و منّت‌سیز آزاد یاشاییرلار.

سولدوزون اصیل اهالیسینین چوخو دا کندلرده یاشاییر. اونون کندلری هامیسی سولو دوزنلیک و آباددیر. بو منطقه‌ده یاشایانلارین اکثری بیر- بیرلریله قوهومدور. بیر- بیرلری ایله قوهوم اولماسالار دا، کسینلیکه بیر- بیرلرینی تانییرلار.

کندلی‌لر هر گون سحر تئزدن حاصیللارینی شهرده ساتماق اوچون «قاپانا» گتیریرلر. شهرین دؤرد بوجاغینداکی کندلی‌لر بیر- بیرلریله

سالاملاشیب، کئف ـ احوال ائدیرلر. صوبحون دان واختی گون چیخار- چیخماز حالیندا کندلی‌لرین قالین ـ قاییم پالتار آلتیندا و بؤرکـ‌لری باشلاریندا آغیزلاریندان ایستی بوغ چیخا- چیخا قاییم ـ قاییم دانیشمالاری بؤیوک بیر تئاترا بنزه‌ییر کی، یالنیز «موتزارت» و یا «فیکرت امیراوف» کیمی نابیغه‌لر اونو سیمفونییایا چئویرمه‌یه قادیردیرلر.

اما ایندی خرمن واختی‌دیر. بو زامانلاردا اکینچیلر مئه یئلینین گلمه‌سینی چوخ خوشلامازلار. مئه یئلی ده‌نیز طرفیندن اسیر و اؤزویله بورکولو هاوا گتیریر. البّته بو زامانلار داها چوخ آغ یئل اسیر کی، قورو یئلدیر. بو زامان خرمن طرفینه گئتسن، گؤررسن کی، خرمنچی‌لر هر بیری بیر نئچه کوما بوغدادان، آرپادان و نخوددان کومالاییب و اونلارین اوستونده بیر طرفدن مال ـ حئیوانلاری جنجره قوشوب سورورلر و او بیری طرفدن شالوارلارینی دیزدن یوخاریاجان چیرماییب، شانایلا آرپانی، یا بوغدانی سوووررورلار. الّبته بو ایش مهارت ایسته‌ییر. اونلار یئلین جهتینه دیقت گؤسترمه‌لی‌دیرلر. بو بیری طرفدن ده گؤرورسن، خانیم‌لار دا شووکه‌لردن دوزلتدیکـ‌لری سوپورگه‌لرله سامان‌لاری سوپورورلر.

کیشی‌لر سامان‌لاری سو□وورا- سو□وورا اوجا سه‌سله ماهنی‌لار و یا قدیم کوراوغلودان حماسه‌لر اوخویارلار «*قیر آتا چکدیریدیم بیر جوت اوزنگی، قیرارام عثمانی، هیندی، فیرنگی، استانبولدا ساللام جنگی، اینشاللاه*». بو گرایلی، جمشیدی و حماسی شئعیرلری بیری دئییب، اوبیری ده قایتاریردی.

البته کی، ارسلان بایرام و قوربان خرمنه گئتمه‌یی چوخ سئوردی‌لر. آمّا اورادا چوخ داوام گئتیره بیلمزدی‌لر. چونکی خرمنین ایش‌لری آغیر ایدی. او بیری طرفدن ده ایشین آلتیندان قاچا بیلمز ایدی‌لر. هر دفعه کی ننه‌سی اونلارا تاپشیراندا: «گل دده‌نین ناهار یئمه‌یینی آپار»، اورا گئدندن سونرا بیر نئچه ساعات دا اورادا چالیشمالی ایدی‌لر. او چالیشمادان قاییم‌قاییم دانیشمالاردان سئوینج و لذّت آپاریردی‌لار، آما یورولاندان سونرا بیر باهانایلا اورادان قاچیردی‌لار. «دده، ماللارین آلتین تمیزله‌مه‌لییم، سونرا گئتمه‌لییم». دده داها بیر سؤز تاپا بیلمزدی، دئسین. «اوغلوم گئت»دئییردی. اوغلان‌لار گئده‌گئده اؤز رؤیالارینا جوموردولار، آمّا هه‌له خرمنچیلرین سه‌سی و اوخوماق‌لاری آرخادان قولاق‌لارینا گلیردی.

بارات‌گیلین خرمن‌لری خرمنلیین لاپ چیخیشیندا یئرلشمیشدی. ارسلان اورادان کئچرکن اوجا سه‌سله بارات‌ین آتاسینا اوزون دؤنده‌ره‌رک، باغیردی: «*بازار اولسون، ایلیاس عمی*». ایلیاس عمی ده اوزون ارسلانا دؤندریب دئیردی: «*بی آزار اولاسان، ارسلان*». سونرا هر بیری اؤز ایشلری و اؤز رؤیالارینا جوماردیلار.

اونلار شهره دؤندوکـلری زامان هردن بیر بایرام‌گیلین ائولرینه گئدیب، اونلاردا «چلتیک دؤیمه»یه باخاردی‌لار. بایرام‌گیلین زمی‌لرینده بیر قدر ده دویو اَکردی‌لر. دویولرین سوتوللرین قوروداندان سونرا او زامان چلتیکـلری دؤیمک واختی یئتیشردی. چلتییی بیر انبار کیمی بیر یئرده دؤیردی‌لر. اونو دؤیمک اوچون ایکی نفر آزینداندان لازیم اولاردی. اونون دؤیمه‌یی چوخ چتین مهارت ایسته‌ییردی و عینی حالدا چوخ خطرلی و قورخونج اولاردی.

اؤنجه یئرده بیر جولا کیمی یئر قازیب، سیمئنت‌کیمی بیر برک ماده‌ایله اونون ایچین و چئوره‌سین صافالداردی‌لار. اونون یانیندا بیر نفر اَیله‌شیب، اَلیله قیراقدان چلتییی جولانین ایچینه تؤکردی. او بیری طرفدن او بیری نفر بیر بؤیوک و آشاغیسینا بیر آغیر داش باغلانان، اوستونه آیاقلا باسیلان و کونترول اولونان آغیر داش توخماغینی چلتییین اوستونه ووراردی.

بو آغیر داش توخماغین یوخاریسینا دا بیر قاییش باغلانمیشدیر کی، بیر آغاجدان دوزلمیش داربستله مهار اولونموشدو. بو قاییشی چکرکن آیاقلا توخماغین آشاغیسینداکی داشین اوستونه باسماقلا اونو قالدیرارد‌ی‌لار. سونرا بیردن بوراخماقلا او، چلتیکـلرین اوستونه دوشردی. ایکینجی دفعه قالدیرانا قدر یئرده اَیله‌شن گرک اَلیله بیر دفعه جولاداکی چلتییی قاریشدیرسین. بو صحنه‌یه اوشاق‌لار قورخویلا باخاردیلار، چونکی یئرده اَیله‌شن کیشی بیر لحظه غفلت ائیله‌سه‌ایدی، اَلی گؤیدن دوشن داشین آلتیندا قالا بیلردی.

اونلارین ایکیسی بو ایشی ائیله بیر هارمونی‌له گؤروردولر کی، ائیله بیل، توخماغین سه‌سی ده اونلارین موسیقی‌سی ایدی. تووا دوشندن سونرا اونلارین حرکت‌لری بیر قورخونج اویون هاواسینا بنزه‌یردی. اوشاق‌لار چلتیک دؤیمه‌یه باخاندا سه‌سلری هئچ چیخمازدی. قورخاردی‌لار کی، اونلاری کاریخدیریب، توخماق داشی چلتییی چئویرنین اَلینه دوشسون.

سولدوز زنگین بیر یورددور. اورادا بورجلو تاپیلماز. مومکوندور کی، بیر کس بیریندن بیر شی بیرووز (امانت) آلسین، آمّا بورج آدیندا بیر شی گؤروشمز. باغ، بوستان و زمی‌لرینین محصوللاری او قدر اولوردو کی، هامیا کفایت ائیله‌سین. او قدر مال ـ حئیوانلارینین سودو و آتی وار ایدی کی، هامینی گورسون. او قدر یئر وار ایدی کی، هامی ائو دوزلده بیلسین و او قدر آغاج وار ایدی کی، اوستون باسدیرا بیلسین. دوزدور کی، هله یئرلرین و مال- حیوانلارین چوخو خان‌لارین آلینده ایدی، آمّا هامینین بیر ائوی وار ایدی و هامی بیر تیکه چؤرک تاپیپ، قایغیسیز و خیالسیز یئیه بیلیردی.

بارات‌گیلین ائولری ده او بیری سولدوزلولار کیمی تپه‌نین قیراغیندا، تپه‌نین گونئی قیسمینده یئرلشمیشدی. اونلار سول طرفدن درویش عمی‌گیل ایله قونشو ایدی‌لار. ائولرینین او بیری طرفی ده کوچه‌یه‌ساری ایدی کی، تپه طرفه اوزانمیشدی. کوچه دیواری چیی کرپیجدن تیکیلمیشدی، آمّا تزه سوواق چکیلیب، بویانمیشدی. کوچه‌دن گیریش اولان او بیری حیطین ائنی اون ایله اون ایکی مئتردن آرتیق اولمازدی، آما اوزونلوغو چوخ ایدی. اوزونلوغو بلکه اییرمی ایله اییرمی اوچ مئتره قدر اولاردی. اونلار حیطین باشیندا ایکی اوتاق، بیر قهوه‌خانا دوزلتمیشدی‌لر. اوتاق‌لارین آلتی تویوق‌لارین و قازلارین ساخلاندیغی اوچون بیر مئتر اوجالیغیندا دوزلدیلمیش بیر زئرزمی ایدی. حیطین گیریشی ده چؤرک دامی ایدی، اونون دا دیبی ائو دامی ایدی کی، هم آذوقه انباری ایدی، هم ده ائو دامی. قیش گئجه‌لرینده چؤرک دامینا داشینیب، کورسو قوروب، کورسونون یؤره‌سینده توخوم چیرتلاییب و دئییب ـ گولوب دانیشاردی‌لار. اورادان ایکی قدم آتدلانیب و ائو دامیندان بیر سالخیم میلاق گه‌تیریب، کورسونون اوستده قویوب یئیَردی‌لر. ائو دامی و چؤرک دامی پیشیک‌لر ایله سیچان‌لارین اویلاغی ایدی. آمّا همیشه قالیب گلن پیشیک‌لر ایدی.

گادار چایی شهردن بیر- ایکی آغاج آرالی‌دا آخار. هر زامان سولو اولان گادار چایی چئوره‌دکی داغلاردان، یا قارلارین اَریمه‌سیندن جوشوب شاقیلدایا‌شاقیلدایا آخیب، مین ایللردن به‌ری بیر بؤیوک ملّتین مدنیت و تاریخینی اؤز سینه‌سینده داشییر. قیشدا ایچمک اوچون سویوقدان دونان بوزلاری سیندیریب اونون تمیز و دورو سویوندان بیر چللک چکیب ائوه داشیاسان. باهاردا اونون سویو کؤپوکلنه ـ کؤپوکلنه بورغان قورا- قورا

آخار. داها چوخ بونا بنزه‌ییر کی، بیر قوشون قیلینج‌لا دوشمنه یوروش آپاریر. باهار فصلینده گادار چایی‌لا گرک چوخ احتیاطلی داوراناسان. هر ایل باهار نئچه نفر ناشیلیقدان چایدا بوغولور.

یایدا گادار چایی بیر آنا کیمی هامییا سود وئریر، بئجریر و اؤزویله بوتون ماحالا یاشام و حیات گه‌تیریر. کندلی‌لر تامام دؤوره کندلردن گلیب، هره‌سی گاداردان بیر یولاق آییراراق بیر-بیریله قورشاق‌قورشاغا باغلاییب بند ووراردی‌لار. او بندین یولو ایله گادار اونلارین کندلرینه سو گتیریب، یاشام وئرردی.گادار قوجا سولدوزون آتاسی، آناسی، اونون دامارلاریندا آخان قانیدیر. یوزایل‌لردیر، بو ماهالین تاریخینی کؤکسونده بؤیوک بیر سیرداش کیمی داشییر. بو سیرلرین چوخو هئچ زامان آچیلیب دئییلمه‌یه‌جک. نه قدر دوشمن اوردولای اورادا بوغولوب، مغلوب اولوبلار. نه قدر آنالار گادارین سولاریلا گؤزیاشی تؤکوب. نه قدر اینسان سئوگیلیلرینی اَلدن وئردیکلری اوچون اؤزلرینی اورادا بوغوب، اؤز سیرلرین گادارین سینه‌سینه تاپشیریب‌لار. مهربان گادار سولدوز ماحالینین آنالارینین گؤز یاشی هله ده آخیر. کوراوغلولارتک قلینجینی هاوادا شاقیلداداراق، کؤپوکله‌نیب بورغان (بورولغان) کیمی دولاشان گادار هله ده سولدوز میلّتینی قورویور.

آرتیق پاییز گلمکده ایدی. بو زاماندا گادارین سویو لاپ آزالاردی. «لاپ آزالیر» دئدیییمیزده هله «قیرخ پیلله»ده سو باشدان آشاردی. ایندی هر یئرده ایسته‌سه ایدین، بالیق توتا بیلردین. هاوالار سویودوغو اوچون داها اوشاق‌لار چیممک اوچون گادارا گلمزدی‌لر. اکینچیلر ده یئرلری سوارماق اوچون گادارا بند وورماغا گلمزدی‌لر. داها چؤل‌لرده اوت و علف ده او قدر قالمازدی کی، مال‌لاری اوتارماق اوچون ائشییه چیخارسینلار. قیشی گؤره‌جک قدر قورو یونجا، سامان و اوت ـ علف مَرَح‌لرده انبار ائدی‌لردی.

سولطان یاغیب داغی اوجالیغی ایله بیر اوجا و کئچیلمز سّد کیمی او بیری طرفدن شهری قورویوردو. ایلین آلتی آیی بولودلارلا بورونن داغین باشینداکی اوجا قایالار گؤردوکـلری سیرلری اورکـلرینده گیزلی ساخلامیش‌دی‌لار. بو ماحالین بئش مین ایللیک مدنیت تاریخینین سیرلرینی بیر گادار چایی بیلیر، بیر ده سولطان یاغیب. اونلارین بو سیرلری آچیب، ائشییه تؤکه‌جکـلری زامانی یالنیز گله‌جک گؤستره‌جک.

****

پاییزین گلمه‌سی مکتب‌لرین تعطیل گون‌لرینین بیتمه‌سی و یئنیدن مکتبه گئتمه‌لریله اوست ـ اوستده دوشور. ارسلان، قوربان، بارات و بایرام ـ هامیسی بیر مکتبه گئدیرلر. بارات‌ین آتاسینین بیر ارزاق دوکانی واردیر کی، بالیقچی یولوندا ایدی. بالیقچی یولو شهردن بالیقچی کندینه گئدن یولدا یئرلشیب کی، شهرین قاپانیندان چوخ آراسی یوخ‌دور. شهره گلن کندلی‌لر حاصیل‌لارینی ساتاندان سونرا اوراداکی دوکان و بازاردان پالتار، باشماق و قندچای و باشقا یئنی چیخان شئی‌لردن آلیردی‌لار. بو گون‌لرده رادیو تزه چیخمیشدی و هامی چالیشیردی کی، ائوینه بیر رادیو آلسین. بیر رادیولاری اولان‌لار دا اونا بیر مخمر، قیرمیزی دون گئیدیریردی‌لر، سانکی ائوین بیر تزه گلینی‌دیر.

بارات‌ین آتاسی کندلی‌لره قندچای، باشماق، پالتار و باشقا شئی‌لر ساتیردی و موعامیله‌لری بئله ایدی کی، خرمن واختی گئدیب یئرینه اونلاردان آرپا، یا دا بوغدا آلاردی. اونلار عینی زاماندا ائولرینده قاز و اؤردک ساخلاییردی‌لار. بیر نئچه باش دا مال‌لاری وار ایدی کی، کندده قوهوم‌لارینین ناخیرینا قاتمیشدی‌لار. او هر ایل خرمن زامانی بوتون کندلری گزیب، موشتری‌لریله حساب‌کیتاب ائدیب و ساتدیغی شئی‌لر موقابلینده داشقا‌ـ داشقا آرپا، بوغدا و نوخود گتیریب انبار ائدردی‌لر.

بعضاً گؤروردون کی، نئچه آت داشقاسی ناغادئی شهریندن کندلرین بیرینه یولا دوشوردو. اونلار بیر یاریم گون و بضاً داها چوخ یولدا اولاندان سونرا کنده یئتیشیب، اورادا خرمنه گئدیردی‌لر. اونلار خرمنده گئدیب و بارات‌ین آتاسینین موشتریسینی تاپیب، اونلارلا کؤمکله‌شیب تایلاری آرپا، بوغدا، هردن ده نوخودلا دولدوراردی‌لار. سونرا اونلار یئمک یئیب، دینجه‌لیب، یولا دوشوب و ناغادئی‌یه ساری یولا دوشردی‌لر. اونلار یولون اوزونلوغونو دانیشماقلا و چوخ واخت دا اوخوماقلا کئچیرردی‌لر. بو اوخوماقلاردا داها چوخ اؤز حیات یولداشلارینا گؤزل سؤزلر اوخویوب و هردن ده اؤز آتلارینی اوخشایاردی‌لار. سانکی آت‌لار دا اونلارین اوخوماقلارینی قانیردی. گاه باخیشلاریلا، گاه دا باشینی

تووالامالاریلا، هردن ده قویروق‌لارینی تولاماقلا اوز حیس‌لرینی گؤستریردی‌لر.
اونلار گه‌لیب شهره یئتیشنده اوز- گؤزلرینی بوتون توز- تورپاق بورویردی. ایلک گؤردوک‌لری ایش آتلارا بیر چللک سو گتیرمک ایدی. سونرا اونلار بیر چای ایچیب، بیر سیغار چکنه قدر بارات بازارا گئدیب، آتاسینا اونلارین گلمه‌سینین خبرین وئرردی. آتاسی تئز یولدان کئچن حامبال‌لاردان ایکی و یا اوچونو سه‌سله‌یب، اؤزو ایله ائوه گئتیریردی. داشقاچی‌لارلا خوش- بئش ائیله‌ین حالدا حامبال‌لار تَلیس‌لری بیر-بیر چیینلرینه آلیب بوغدا دامینا داشییاردی‌لار. آت‌لار دا سولارین ایچندن سونرا توربالاری آغیزلاریندا یئمه‌یه مشغول اولاردی‌لار. اوشاق‌لار دا مئیمون کیمی آرادا اورایا- بورایا آتیلیب، قاچاردی‌لار. داشقالار بوشالاندان سونرا داشقاچی‌لار و حامبال‌لارین پولون وئریب، اونلاری یولا سالاردی و اؤزو ده دوکانا ساری یولا دوشردی.
حامبال‌لار بیر مهارتیله، اوّلجه بیر تلیسی داشقانین دالیسیندا یئره قویاردی‌لار. سونرا اونلارین بیری داشقانین اوستونه چیخیب، دولو تلیس‌لری داشقانین قیراغینا چکیب، یولداشینین دالینا قالدیرماغا حاضیرلایاردی. یولداشلاری، پالان‌لاری داللاریندا داشقایا ساری گلردی‌لر، دالارینی داشقایا چئویریب، سونرا آل‌لرینین بیرینی چیین‌لرینین اوستوندن و قولاقلارینین کناریندان آپاریب، تلیسین بیر قولاغیندان یاپیشیب و بیر تکانلا قالدیریب، انبارا ساری داشییاردی‌لار. بیری گئتدیکده او بیری گلیردی. بئله‌لیکله داشقانین اوستونده‌کی ده هئچ زامان اَلی بوش قالمازدی. بو حالدا نؤبه یئتیشیردی اوشاق‌لارا کی، بوغدا تای‌لارینی آچسینلار و بیر - بیرلرینه قاریشدیرسین‌لار. اونلار آنباردا بوغدانین اوستونده اوزه- اوزه اؤزلرینی چکیب، بوغدا تلیس‌لرینی چکیب و یوخارییا سوروتله‌دیکدن سونرا اورادا آغزینی آچیب و تلیسین آشاغی قولاق‌لاریندان یاپیشیب، قالدیریب و بوشالداردی‌لار. اونلار دا دامدان چیخاندان سونرا خورتدانا بنزه‌یردی‌لر. اونلارین بوتون اوز- گؤز و پالتارلاری آغ، توزلو اولاردی. اونلار یا مجبور اولاراق قویودان بیر سطیل سو چکیب، باش‌گؤزلرینی ائو دامینین قاباغیندا یویاردیلار، یا دا چوخ گئج اولماسایدی، اؤزلرینی گادارا یئتیریب، اورادا بیر یاخشی چیمردی‌لر.

آنبار ائتدیکـلری آرپابوغدالاری توپلایاندان سونرا تبریزدن و یا باشقا شهرلردن گلن علاف‌لارا ساتاردی‌لار. اونلارین همیشه چنه ووروب، چؤرتکه‌یه سالیب قاییم‌قاییم دانیشیق‌لاری اوشاق‌لارا بیر فیلیم کیمی گلیردی. بارات علاف‌لارین برک ـ برک، تئزـ تئز دانیشیب آل ـ قول‌لارینی اؤلچمه‌لرینه حئیرت قالسایدی د ا، اونلاردان چوخ خوشو گلمزدی. اونلار آل‌لرینی آرپاـ بوغدانین ایچینه سالیب، همیشه ایراد توتاردی‌لار. دایم اوجوز آلیب، بارات‌ین آتاسینین آلیندن چیخارداردی‌لار.

اونلارین چوخو آریق و اوزون اولاردی‌لار کی، داها چوخ بیر حیله‌کار ایلانا بنزه‌یردی‌لر. اونلارین نازیک بویون‌لاری دا گؤستریردی کی، عؤمورلرینده آل‌لرینه بئل و کولوک آلماییب‌لار. اونلار ایشچیلیک ائتمه‌دن هامیسی حیله و ایکی اوزلولوک، چنه‌لرینی ایشلتمک و آل‌قوللارینی اؤلچمه‌لری ایله چؤره‌ک قازاناردی‌لار.

آتالاری بوغدا و آرپالاری علاف‌لارا ساتاندان سونرا بیر دنه مخصوص قورشاغی وار ایدی. پوللاری اونون ایچینده یئرلشدیریب، سونرا تبریزه آل‌وئره گئدردی کی، یئنیدن آنبارینی مال و جینس ایله دولدورسون.

مکتب واختی اوشاق‌لار آیاق‌لارینا جوراب گئین واخت ایدی. خاور باجی بؤیوک اؤولادلارینین جیریق جوراب‌لارینی که‌سیب باراتا و اوندان کیچیک اوشاق‌لارینا ییرتیق- یاماقلا جوراب دوزلدردی. آی بو یایین ایستیسینده ایش آلتیندا شاقیلداق اولان پارچا ـ پارچا دابانلارا یاماقلی رنگ به رنگ جوراب‌لاری گئیمک نه قدر گؤزل اولاردی. دوغرودان، ائله بیل، ایپکدن دوزلن جوراب ایدی‌لر. اوشاق‌لار قالوش باشماغین ایچینده جورابلی آیاقلارلا مکتبه گئدردی‌لر.

اوشاق‌لارین پالتارلاری دا جوراب‌لاری کیمی یاراشیقلی اولاردی. اوشاق‌لارین مکتب‌لرینین آدی «انوشیروان» ایدی. هئچ کس تانیمیردی انوشیروان کیمدیر، اما آلتینجی ایلده اوخویان‌لار دئیردی‌لر کی، او بیر نفر چوخ قدیم شاهلاردان ایمیش. آمّا بیزیم شهرده بیلمیرم، نییه هئچ کسین آدی «انوشیروان» قویولمامیشدیر. بو قریبه آدی نییه بیزیم مدرسه‌نین اوستونه قویموشدولار؟

مدرسه زامانی اوشاق‌لارین کیلاس‌لارینا(صینیف‌لرینه) کوردلر محلّه‌سیندن ده اوشاق‌لار گلردی‌لر. سولدوزدا بیر نئچه عایله ده «جوود»

(یهودی) وار ایدی کی، اونلارین دا اوشاق‌لاری مدرسه‌یه گلردی‌لر. اوندان دا گؤرمه‌لی کنددن گلن اوشاق‌لار ایدی‌لر. مکتب اولمایان کندلرده اوشاق‌لار کومایلا هر گون صوبح یا دوچرخه ایله، یا دا یئرده (پیادا) شهرده‌کی مدرسه‌یه گلردی‌لر. اونلار ناهاری بوخجالاریندا اؤزلریله گتیریب، هامی ایکی ساعات ناهار اوچون تعطیل اولاراق ائولرینه گئدن زامان مدرسه‌ده قالیب ناهارلارینی اورادا یئیردی‌لر.

ارسلان، بارات، قوربان و بایرام بو قدر اوشاغی بیر یئرده گؤرنده، ائله بیل، آیری بیر دونیانین ایچینه گیرردی‌لر. هامیسی بیر سینما پرده‌سی کیمی یا بیر بؤیوک «اوپئرا»، یا دا «سیمفونیا» کیمی قاباق‌لاریندا جانلاناردی. بو صحنه اونلاری وجده، شورا گه‌تیریردی. اونلار گؤروردولر کی، کورد اوشاق‌لارینین هامیسی آزدان- چوخدان تورکو دانیشیردی‌لار، آمّا تورکـلر چوخ آز کوردجه بیلردی‌لر. اؤزلریندن باشقا هئچ کیم دیل‌لارینی بیلمه‌ین جوودلر ده آنجاق تورکجه دانیشاردی‌لار.

هر گون صوبح ساعات سککیزده مدرسه‌ده زنگ چالیناندان سونرا هامی سربازخانا کیمی صفه دوراردی‌لار کی، «ناظیم» اَلینده بیر آغاج اونلارین اَل‌لرینه باخسین. بعضاً کنددن گلن اوشاق‌لارا تاپشیراردی کی، اونون اوچون کنددن آغاج کسیب گتیرسینلر. سونرا هامی سیرا ایله کیلاسلارا گئدیب، اوتاقدا اوچ نفرلیک اولان میز و صندل‌لرین آرخاسیندا اوتوراردیلار. قارا تاختا قاباغیندا آغ گچ توزونون قاباغیندا معلم بوغازینی جیراراق بونلاری «*دارا سیب دارد. سارا انار ندارد*» (*دارانین آلماسی وار. سارانین ناری یوخ‌دور*) دئیردی. اوشاق‌لار دا بو قریبه دانیشیق‌لارا تکجه قولاق‌لارینی دئییل، بلکه آغیز و بورونلارین دا آچاردی‌لار. گؤزلری ده آز قالاردی کی، کاسادان ائشیه(چؤله) چیخسین.

بو اوشاق‌لار ورزش (ایدمان) آدیندا بیر شئیین نه اولدوغونو بیلمزدی‌لر. چونکی اونلار آنجاق ائوده، باغدا- بوستاندا و زمی‌ده چالیشماغی باشاراردی‌لار. اونلار گؤرردی‌لر کی، درسلرینین بیر ساعاتینی دا ایدمانا آییرمیش‌لار. بو بیر ساعاتدا اونلارین قاباغینا بیر «توپ» آتاردی‌لار کی، بیر- بیرلرینه شوت ائیله‌سین‌لر. اوشاق‌لار دا اؤیرندی‌لر کی، اؤزلری ده «مالین قارنینین داغارجیغینی» پوفله‌ییب (اوفله‌ییب) یئلله‌مکله توپ دوزلده بیلرلر. سونرالار اوشاق‌لار اؤیرندی‌لر

کی، ایدمان ساعاتیندا اونلار فوتبال، گولشمه، والیبال و باشقا اویونلارا گئده بیلرلر.

آخشاملار اونلار مدرسه‌دن ائوه چاتاندان سونرا کیتابلاری بیر بوجاغا آتیپ، کوچه‌یه قاچاردی‌لار. بو او زامان ایدی کی، اونلار ایسته‌دیک‌لری اویونلاری یعنی آغانج ـآغانج، چیلیک آغانج، کوس آغانج، جوللایا آتدی، آشیق، خسترچین اویناماغا و یا سپدداشی یا رئزین داشیلا قوش وورماغا گئدیب یا باشقا اویونلارلا مشغول اولاردی‌لار. بو اویونلارین هئچ بیری مدرسه ده اوینانماز ایدی.

دئیردی‌لر کی، رادیودان سونرا بیر قوتو کیمی کچیک بیر قورغو چیخیب کی، اونون ایچینده سینما کیمی فیلم اوینایرلار. بوندان قاباق عربعلی‌نین چایخاناسیندا هر گون آشیق گلیب داستان تعریف ائدردی، ایندی بو آغـ قارا قوتونون ایچینده گه‌لیب فارس دیلینده دانیشیرلار و جاماعات آغیز، گؤزلر و قولاق‌لارینی آچیب، قولاق آساردی‌لار. اوشاق‌لار دا عربعلی‌نین چایخاناسینا گئتمکدن هدفلری بو ایدی کی، فوتبالا باخیب و برزیللی پئله‌نین نئجه دونیانین بیرینجی اویونچو اولدوغونو گؤرسون‌لر.

اوللرده بیزلره مدرسه‌ده اؤیره‌دیلن اویونلار تاماميله بیزیم اؤز اصیل اویونلاریمیزدان فرقلی ایدی. اوشاق‌لارین بوندان قاباق اوینادیق‌لاری «قووالا قاچدی»، «تولا دؤیدو»، «کوس‌آغانج» و باشقا بو کیمی اویونلارین یئرینی «فوتبال»، گولشمک»، «والیبال»، «وزنه گوتورمک» و اونا تای باشقا اویونلار آلمیشدی. بو اویونلار «مدرسه» طره‌فیندن بیزلره اؤیره‌دیلدیبی اوچون اونلار چاغداش و مودئرن تانیدیلیردی و بیزیم اصیل و سنّتی اویونلاریمیز اونون قارشیسیندا کؤهنه و دبدن دوشموش گؤستریلیب و بیر جور گئریلیک علامتی سایيلاردی.

اونون کناریندا تزه رادیو، سونرا تلویزیون بازارا گلدی. بو رادیولارا مخمل دون گئیدیریب، بؤیوک باطریلرله ائیشیکده چیغیرداـچیغیردا اوخوداردی‌لار. بیر طرفدن بو دستگاهلارین ایچینده اوخویان‌لار دا فارس دیلینده اوخویاردی‌لار. شهرین تک بیر سینماسی وار ایدی کی، اوشاق‌لار بئش قیران ییغاندان سونرا اژدهانی اؤلدرن «زیک فرید» فیلمینی گؤرمک اوچون اورا قاچاردی‌لار و او دا فارسجا ایدی. او آغلامالی هیندی فیلیم‌لرین ده هامیسی فارسجا ایدی. آمّا منیم ایندی آللی ایله یاخین او گون‌لردن کئچندن سونرا یئنه ده «عالیه خانیم»، «خانیم زرگری»، «آقای

رستگار» و «حسن زیرک» کیمی گؤزل ماهنی اوخویانلارین سه‌سی قولاغیمدا سه‌سله‌نیر. سانکی او قارانلیق دومان بیزیم کولتوروموزون اوستون اؤرتن زامانلار بو سه‌سلر بهشتدن چیخمیش ابدی سه‌سلر ایدی‌لر. نه قدر گوجلو و قودرتلی سه‌س ایدی‌لر کی، اَللی ایله یاخیندیر کی هله ده منیم روحومو اوخشاییر.

سینمالاردا فیلم‌لرده اوینایان‌لارین عکس‌لری (شکیللری) و یا فارسجا اوخوجولارینین رسم‌لری هر گون و هر هفته قزئت‌لرده یاییلاردی. اونلارین هارا گئتمه‌سی، نه یئمه‌سی، نه گئیمه‌سینه قدر بو اوشاق‌لارین بئیینلرینه دولدورولاردی، هئچ کیم ده بیلمه‌دی «خانیم زرگری» کیمی ابدی یاشار اوخویان‌لاریمیزین باشینا نه گلدی. بو پروسئس بیزیم هامیمیزی «بیر دیل، بیر فرهنگ، بیر اؤلکه و بیر میللته» چئویرمه‌لی و او بیری **«گئری قالمیش میلّت‌لر و فرهنگ‌لری متمدن آریایی فرهنگینین ایچینده اریتمه‌ک ایسته‌ییردی».** بو آسیمیلاسیون سیاستی دولتین رسمی سیاستی کیمی چوخ مهارتله ائله ایجرا اولونوردو کی، میلّتین ایچینده هر کیمسه قاباغا دوشسه‌ایدی، هم مالییه باخیمدان ایمکان قاپی‌لاری اونلارین قاباغینا آرتیق آچیلاردی، هم ده سویه‌لری توپلومدا او بیری‌لردن سانکی داها یوکسک اولدوقلاری اوچون اوستون ساییلاردی.

ارسلان، قوربان، بایرام و بارات بو دؤره‌ده مکتبه گئدیب هم دونیانین او اوزون، هم ده بو اوزون گؤروب‌لر. هم ده بیلیرلر کی، آذربایجانچی‌لیق خزینه‌سینده ایللر بویو استونو تورپاق آلمیش نئجه پارلاق آلتین‌لار، اینجی‌لر و گؤهرلر واردیر. هم ده اونلارا اؤیره‌دیب‌لر کی، آنجاق ایرانلی و آریایی اولماق مدنیتلی اولماق نیشانه‌سی‌دیر.

زامان سورعتله ده‌ییشدی

زامان سورعتله ده‌یشیردی، آخیردا بو یومرو توپ «جولا»نین یئرینی توتا بیلدی. یعنی «فوتبال» اویونو داها «جولایا بادام آتما» اویونونون یئرینی توتدو. سولدوزدا جاوان‌لارین آراسیندا اوچ، سونرا دؤردبئش فوتبال تیم‌لری (ییغمالاری) قورولدو. اونلاردان ایکیسی کوردلر محلله‌سینده قورولدو. بو ییغمالارین آدلاری «درفش» و «کاوه» ایدی. بارات‌گیلین

محله‌سینین تیمینین آدی «اسپارتاک» ایدی. خرمن محله‌سینین بیغماسینین آدی دا «عقاب» ایدی. سولدوزون «قارا پاپاق»لاردان سونرا بورایا گلن موهاجیرلرینین ده بیغمالارینین آدلاری «موهاجیر» ایدی. ایندی من دیقتله باخاندا گؤرورم کی، بونلاردان «درفش» و «کاوه» بیغمالاری کورد تاریخینده میلّی و تاریخی هوّیت باخیمدان اهمیتلی ایدی. بیزیم محله‌نین ده بیغماسینین آدی تاماميله «سولچولوق» ایدئولوژیسیندن ایلهام آلمیشدیر. «موهاجیر» بیغماسینین دا آدی اونلارین «قاراپاپاق» اولمادیق‌لاری اوچون بیر نوع محللی هویت داشییردی. آنجاق «عقاب» بیغماسینین هئچ بیر ملی و سیاسی آدی یوخ ایدی. یادیمدان چیخمامیش، «خیاطلار» تیمینه ده ایشاره ائیله‌ییم کی، اویونچولاری آیاق سیندیران ایدی‌لر. اونلارین هامیسی جاوان، تقریبا هامیسی یا آز ساوادلی و یا ساوادلاری یوخو ایدی. چوخ خشونت ایله توپ اویناپاردی‌لار، اونا گؤره آیاق سیندیران آدیلا مشهور اولموشدولار. البته کی، بو بیغمالارین تقریبا هامیسی تورکـلره عاید ایدی.

قئید ائتمه‌لییم کی، کوردلرین فیکرینجه «کاوه آهنگر» بیر کورد ایدی. «کاوه آسنگر(آهنگر)» «درفش کاویانی»نی کوردوستاندا قالدیردی. بو مساله‌نی فیردوسی شاهنامه‌سینده وئریب. بیز او زامان بیلمیردیک، نه اوچون بونلارین بیغمالارینین آدلاری «کاوه» و «درفش» ایدی. بئله نتیجه‌یه گلمک اولار کی، «کوردوستان دموکرات حیزبی»نین فعال‌لاری او سیاسی بوغونتولو دؤورده ده فعالیت گؤستریر و بئله‌لیکله ده سیاسی فعالیت‌لرینی دوام ائدیرمیش‌لر.

اوخشار مسأله بیزیم محلله‌ده ده اؤزونو گؤستریردی. بیزیم محلّه‌دن قدیمدن ساوادلی‌لار سیاسی چابالارلا ایلگیلنیردی‌لر. اونلارین بیر نئچه‌سی «توده» پارتیاسیلا، بیر نئچه‌سی ده «آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی» ایله باغلی اولموشدولار. اونلارین بیر سیراسی دا موصدیقچی‌لیک دؤوره‌سینده «میللی جبهه» (جبهه ملّی) ایله باغلی اولموش‌لار. آمّا بونلارین هامیسندان موهوم بودور کی، بیزدن بیر نسل قاباق جاوان‌لار و اوشاق‌لارین بؤیوک قارداش‌لاری یئنی باشلانان «فدائی‌لر» حرکاتینا قوشولموشدولار. بوتون ایراندا فداییلرین عوضولرینین سایی اییرمی نفر اولمادیغی بیر زاماندا اونلاردان بیری یا ایکیسی «سولدوز» ماهالیندان ایدی. اونلارین سمپات‌لاری بیزیم شهرده اؤزلرینه بیر خیرداجا تشکیلات‌لاری وار ایدی. بارات‌گیلین بیغماسینین آدی بو حرکت‌لرین نتیجه‌سی ایدی. موسکوانین

تانینمیش «اسپارتاک» ییغماسینین آدینی بیزیم ییغمانین اوستونه قویموشدولار. اون بئش ایلدن آرتیق بو اولای‌لارین اوستوندن کئچندن سونرا من بو مساله‌لری آنلاماغا باشلادیم. بونو دا سونرا گؤردوم کی، بارات‌گیلین ییغماسینین آدینی نئچه ایلدن سونرا «هوما» آدینا چئویردی‌لر. «موهاجیر» تیمی و «عقاب» تیمینین آدلاری غیر سیاسی آد ایدی، آما «اسپارتاک»، «کاوه» و «درفش» ییغمالاری سیاسی حیزب‌لرین دوشونجه‌لرینی داشییردی‌لار. دوغروسو، «حزب رستاخیز شاهنشاهی»دن باشقا آیری بیر حیزبین سیاسی چالیشماغا ایجازه‌سی اولمایان گون‌لر ایدی. بو، او گون‌لر ایدی کی، هله شهرین اوچ اصلی خیابان‌لاری یومورو داشلارلا فرش اولونموشدو. قیرمیزی فرش اولونموش داش‌لارین اوستونده گئدن آت داشقالارینین حرکتی تزه دون گئییب، بیرغالانا ـ بیرغالانا یول گئدن گؤزل قیزلارین یئریشلرینه بنزه‌ییردی. بارات، ارسلان و او بیری اوشاق‌لار مدرسه‌دن گلندن سونرا یاواشجانا گیزله‌نیب، آت داشقاسینین دالیسینجا قاچیب اوندان یاپیشیب سالاناردی‌لار. چونکی داشقاچی همیشه قاباغا باخاردی. بعضی سیمیتان (کؤنز) اوشاق‌لار حتا قالخیب داشقانین اوستونده اوتورادی‌لار. داشقاچی دا اونلاری گؤرموردو، آما بئله‌لیکله اونلار یولون بیر پارچاسینی یئرده گئتمک یئرینه داشقا اوستونده گئدردی‌لر. البّته داشقاچی بیلدییی زامان اوشاق‌لارین قوپاراغین گؤتورَردی و اونلار قاققیلدایاـ قاققیلدایا قاچیب گئدردی‌لر. داشقاچی دا قامچیسینی گؤیده بیر فیریلداتماق‌لا اوشاق‌لاری قورخوداردی.

بارات، بایرام، قوربان و ارسلانین ـ هر بیرینین ائولرینده بوللو باجی‌ـ قارداش‌لاری وار ایدی. اونلارین دئمک اولار کی، قارداش‌لارینین هر بیری بیر نئچه کیلاس ساوادلاری اولدوغو اوچون یازیب‌ـاوخوماق باشاراردی و اونلارین چوخو اداره‌لرده چالیشاردی‌لار. دئمک اولار «دوخانیات»، «ثبت اسناد»،«ثبت آمار»، «اکینچیلیک»، «تحصیل» و باشقا اداره‌لرده چالیشاردی‌لار. قاباقدا سؤیله‌دیییم کیمی، اونلارین بیر سیراسی دا دیپلم‌لارین آلیب، دانیشگاها گئدیب، اورادا تحصیل آلیردی‌لار. بو جاوانلار بایرام تعطیل‌لرینده سولدوزا گلنده تامام قونشولار و قوهوم‌لار نه قدر اونلارا غورور دویاردی و اونلاری گؤزلری اوستده ساخلایاردی‌لار. بو جاوانلار گزمه‌یه شهرین بیر تک خیابانینا چیخیب اورادا آددیم آتاندا، یا باغ‌لارا و باخچالارا قوناق گئدنده، یا «گادار چایینا»

گئدیب اورادا بالیق توتوب چیمنده، یادا کی «سولطان یاغیب» داغینا و «یئددی گؤز» بولاق‌لارینا، یا «دئولر قویوسو» قایالارینا گئدیب و اورادان دوربین (کامرا) لر ایله رسیم‌لر و عکسلر سالیب چیخاردادری‌لار.

بو دسته جاوان‌لار گؤزلری دونیایا آچیلدیقجا علم و تمدّن دونیاسینی دا گؤردوکلری زامان بیلردی‌لر کی، اؤز ماحاللارینین میلّتینین بو قدر ایستی‌قانلی و گؤزل اولدوغونا باخمایاراق، یئنه ده تمّدن دونیاسیندان چوخ گئری قالیب‌لار. علم، صنعت و تکنولوژی بو اؤلکه‌یه نییه گرک هله یول آچماسین؟ بیر ده، دوزدور کی، بو ماحالدا وارلی و کاسیب آراسیندا آرا چوخ دئییلدی، آما ثروتین بؤلونمه‌سی مساله‌سینده بیزیم منطقه‌نین میللتی عوموما تهران، شیراز، ایصفاهان جمعیتینه نسبت کاسیب قالمیشدی‌لار. بو مساله اونلارین ائو-ائشیک و دام‌داشلاریندا و آغیر- آغیر چالیشمالاریندا گؤرونوردو.

بارات‌گیلین ائولرینده دایی‌لارینین دیللریله تامام اوشاق‌لار آتالارینا «داداش» دئیردی‌لر و آنالارینی دا «باجی» سه‌سلردی‌لر. کیچیک اوشاق‌لارا دا اؤیرتمیشدی‌لر کی ، بؤیوک قارداش‌لارینی «داداش» سه‌سله‌سینلر.

باهاردان- باهارا سولدوز ماحالی بهشته دؤنردی. سولو اولدوغو و دوزنلیکده یئرلشدییی، هم ده بو ماحالین بوتون اهالیسینین اکینچیلکله مشغول اولدوغو اوچون بورانین طبیعتی او قدر یاشیل اولاردی کی، اوشاق‌لار اؤزلرینی باغ‌باغچایا ووراندا طبیعتین بیر بؤلومونه چئویریلردی‌لر. هاوانین ایلیملی و سرین اولدوغو بیر طرفدن، چمن‌لرین شئه‌لری آیاق‌لاری ایسلاتدیغی زاماندا بالاجا- بالاجا گؤزل و چئشیدلی بویالی بولبوللرین اوینایا-اوینایا اوخوماسینی دینله‌مک اولاردی. بو بوتادان - او بوتایا آتیلان زامان اوشاق‌لار دا بوتالارین آراسیندا قاققیداییب قاچاندا بو طبیعتین بیر بؤلومونه دؤنردی‌لر. چالیشماق چتین اولسایدی دا، بیزیم ثروتلی یوردوموز هامینین قارنینی دولو ساخلایاردی.

شهرین مولالاری هله ایندیه قدر قیزلار و قادینلارا درس اوخوماق اوچون ایجازه وئرمه‌میشدی‌لر. بونا گؤره ده اؤزگورلوک، آزادلیق و تمدن دونیاسینین قاپی‌لاری اوغلانلارین اوزه‌رینه آچیق اولدوغو کیمی، قیزلارین اوزونه هله آچیق دئییلدی. تورک‌لر محلّه‌سینده شیخ مهدی و میرزا ابراهیم موللالیق ائدیردی‌لر. اونلارین تقلیدلری «شریعتمداری»یه باغلی ایدی.

بونلار «محرّم» آییندا، «قوربان» بایرامیندا و «اؤلو» یئرنده و نهایت «تویدا» عقد اوخوماقدا تاپیلار و میلّتی اللهین جزاسیندان و جهنّمین اودوندان قورخوداردی‌لار. بیسواد آتا و آنالار او دونیالارینی بونلارین اللّرینه تاپشیرمیشدی‌لار. بیر طرفدن بونلار آتا ـ آنالارا فیکری باخیمدان بیر امنیّت وئرردی کی، اونلار اوروج‌لارینی توتوب و نامازلارینی قیلسالار و بیر سیرا آیری ایشلر گؤروب ویا آیری ایش‌لری گؤرمه‌سه‌لر، بهشته گئدرلر. بونلارین سؤزلری "الله" طرفیندن اولدوغو اوچون آتاـآنالار قبول ائدردی‌لر. بیزیم یوردوموزدا یازیلمیش بیر قانون یوخ ایدی، بو سؤزلر سنتی شکلینده قانونسوزلوغون بوشلوغونو دولدوروردو.

بونلارین سؤزلری و عمل‌لری اوچ بؤلومدن تشکیل تاپیردی: بیر بؤلومو اخلاقی نصیحتلر ایدی کی، عوموميتله جامعه‌نین ساغلام قالماسینا کؤمک ائدردی؛ ایکینجی بولوم‌لری، تشریفات داشییان رول‌لار ایدی کی، اؤلو یئرینده، تویدا و دینی مراسیمده ایفا ائله‌مک ایله میلّت او تکلیف‌لرینی اویغون تشریفاتی شکیلده ایفا ائدردی؛ اونلارین اوچونجو رول‌لاری (نقش‌لری)، خرافاتی بیر موزمین (کرونیکی) ناخوشلوق کیمی جامعه‌ده یایماق ایدی. بونلارین سؤزلری «موسا»، «عیسا»نین دئدیک‌لری و حضرت «محَمَد» پیغمبرین دئدیک‌لری ایدی کی، ایکی مین بئش یوز ایلدن بری تا مین بئش یوز ایل بوندان قاباغا قدرکی زامانا عاید اولدوغو اوچون میرزا ابراهیم و یا شیخ مهدی‌نین توسطیله بو گونکو علمی کشفیاتی آچیقلایا بیلمزدی. بو بیر گولمه‌لی تراژئدی کیمی بیر طرفدن جاوانلار طرفیندن سینیب و تؤکولوردو، او بیری طرفدن ده آتاـ آنالاری بو ایکی میندن چوخ یاشلی ناخوشلوق قیزیلجادان و دیفتری‌دن چوخ مریض ائدیب، عذاب وئرردی.

اونلار هله قیزلارا مدرسه‌یه گئدیب درس اوخوماغا ایجازه وئرمه‌میشدی‌لر. بیر سیرا جاوانلار ائولرده بونلارلا موباحیثه‌یه باشلاییب، باجی‌لارینی درس اؤیرتمه‌یه باشلادی‌لار. بیر سیرا جاوانلار دا آتاـ آنا لارینی گوج ایله باشا شالدیلار کی، قیزلارین مدرسه‌یه گؤندرسین‌لر. جاوان و تحصیل آلمیش اوغلان‌لار خورافی دوشونجه لرین قاباغیندا دایانیب و بیر تعداد قیزلاری موللالارین یاراتدیغی جهالت دونیاسیندان قورتارا بیلدی‌لر. بو گله‌جه‌یی پارلاق قیزلار سونرا گؤستردی‌لر کی، جاوان قارداشلاریندان هئچ ده اسکیک دئیل‌دی‌لر. اونلار جهالت و خرافاتین قاپیسینی سیندیراراق

قارداشلاریلا برابر تمدّن و مدنیّت قاپیلارینی آتا- آنالاری و او بیری باجی-قارداشلارینین اوزونه آچا بیلدی‌لر.

تأسفله دئییلمه‌لیدیر کی، بونلار بیر کیچیک آزلیق سایییلان بعضی قیزلارا شامیل اولوردو. اکثریت و قیزلارین چوخو بو خورافه دوشونجه‌لر و ناخوشلوق‌لارین تأثیری آلتیندا قاباقدان قوربانلیق اولموشدولار.

«میرزا ابراهیم» تقریباً بیر جاوان موللا اولدوغو اوچون او زامان گؤردو کی، اؤز قیزلاری بؤیویوب مکتبه گئتمک زامان‌لاری چاتیب، ذهنینده گئرچکلیک خورافه‌یه غلبه ائتدی و بیر سیرا «تفسیر» و ایضاح ایله بیر جور اؤز قیزلارینی مکتبه گؤندردی و بیزیم آتالارا قیزلارین مکتبه گئتمه‌سی اوچون راضیلیق وئردی. بو اولای او زامان ایدی کی، باراتین باجیسی آتاسیندان گیزلین قارداش‌لارینین تشویقی و حمایه‌سیله اوچ ایل ایدی ائوده درس اوخویوردو. دؤردونجو ایلده موللانین فیتواسی صادر اولاندان سونرا اونون آتاسی کیچیک قیزینی مکتبه گؤندردیی زامان، بؤیوک باجیسی دا دؤردونجو کیلاسا گئدیردی.

بو کیچیک، آما زنگین ماحالین یوخسول جاوانلاری سولدوزون طبیعتی کیمی پاک اورکلی اولدغو، اؤز جمعیتّی کیمی جیددی چالیشقان اولدوقلاری اوچون اونیوئرسیته‌لر و دانیشگاهلاردا دا چوخ ایره‌لی‌ده گئدن اؤیرنجیلردن اولوردولار. اونلار دونیانین اَن پارلاق علمی و مدنی دوشونجه‌لریله تانیش اولوب، تکجه اؤز یوردلاری دئییل، هم ده بوتون اؤلکه‌نی ده‌ییشمه‌یه چالیشیردی‌لار. اونلار اؤزگورلوک و عدالت آرادیق‌لاری اوچون بو ایکی عامیلی تمثیل ائدن سیاسی پارتیالارا یاخینلاشیردی‌لار.

دونیا عرصه‌سینده اگر ایکی «کاپیتالیست» و «سوسیالیست» دوشونجه‌لر بیر- بیریله یاریشمادادیدیلار، بونلاردان بیری اینسان‌لاری ایستیثمار ائیله‌مک مقصدی ایله و او بیری اینسانلارین قول گوج‌لرینه و ایش‌لرینه دایانیردی. چونکی «کاپیتالیست» دوشونجه وارلی‌لاردان یوخسول‌لارین قارشیسیندا حیمایه ائدیردی. بو دوشونجه ظالیملر اوردوسونا باغلی ایدی. آمّا «سوسیالیست‌لر» مظلوم‌لارین حاقینی مودافیعه ائدیب، «عدالت» و «آزادلیق» وعده‌سی وئره‌رک «مدینه فاضیله» (اوتوپیا) یاراتماغی دوشونوردولر.

بیر قروپ کاپیتالیست دوشونجه صاحیب‌لری موجود وضعیتی ساخلاییب، قودرتلی و وارلی‌لارین حاکمیتینین دوام ائتمه‌سینی دوشونوردولر. جاوانلار جامعه‌نی ده‌ییشمک ایسته‌دیک‌لری اوچون سوسیالیست دوشونجه‌یه ساری گئدیردی‌لر. بو دوشونجه صاحیب‌لری طوغیان ائدیب تامام پیسلیک‌لری تمیزله‌مه‌یی دوشونوردولر. اونلار خورافاتی آرادان قالدیریب علمی دوشونجه‌لرله ده‌ییشمک ایسته‌ییردی‌لر. اونلار پوللو و وارلی‌لاری میلّتین گوجونه دایاناراق قودرتدن سالماق و اونلارین یئرینه برابرلیک و بیرلیک یارادان حؤکومتی قورماق ایسته‌ییردی‌لر.

اونلار بونو بیلیردی‌لر کی، اونلارین دوشمن‌لری تکجه اؤلکه‌نین ایچینده‌کی میلّتین خورافی دوشونجه‌لرینه دایاناراق اونلاری «الله» و «جهنّم»دن قورخوداراق جاوانلارلا قارشی‌قارشییا قویا بیلن وارلی‌لار دئییلدیر، بلکه بونلارین بین‌الملل سطحینده‌کی آن بؤیوک قودرتلی و وارلی شریکلری ده وار ایدی. آما بونلار اونلارین غدار و امانسیز اولدوق‌لارینی بیلمیردی‌لر. اولا بیلر کی، کاپیتالیست‌لر بو قدر آزادلیق و عدالت ایسته‌ینلر قارشیسیندا قدّار و جلّاد اولسونلار؟

اؤلکه‌نین هر یئرینی قارا بولودلار آلمیشدی. بو قارا بولودون آلتیندا هئچ کیم حاکیم اولان حؤکومت و «شاهلیق» رژیمینین ده‌ییشمه‌سیندن دانیشا بیلمزدی. قارا بولودون آلتیندا بونلارین دانیشمالارینا قولاق آسیب، دینله‌ین‌لر وار ایدی. اگر جاوان‌لار نیظامین ده‌ییشیلمه‌سی حاققیندا بیر یئره ییغیشیب دانیشماغا باشلاییب، پیچیلداسایدی‌لار، دیوار دا اونلارین دانیشیق‌لارینا قولاق وئرَردی. کندلرده ژاندارمری امنیت گتیرمک اوچون یارادیلمیشدی. اونونلا پارالئل شهربانی ده شهرلرده امنیّتی یاراتماق اوچون یارادیلمیشدی. ارتش ده بونلاردان هر یئرده داها گوجلو پادگانلاری وار ایدی.

«شهربانی» و «ژاندارمری»نین بیر وظیفه‌سی «سیویل» امنیت یاراتماق و ارتشین اصلی وظیفه‌سی سینیرلاری قوروماق اولماسینا باخمایاراق، بونلارین بیر اورتاق وظیفه‌لری ده وار ایدی کی، «شاهلیق» نیظامینی قوروماق اوچون هر نه موخالیفت سه‌سینی آزیب بوغسونلار. بونلاردان داها قورخونج «ساواک» (سازمان اطلاعات و امنیت کشور) ایدی. بو قورخونج تشکیلاتین اوخشاری تامام آمریکایلا دوست اولان

حؤکومت‌لرده «سی. آی. ا» طرفیندن تربیت اولونوب و هیدایت اولان تشکیلات‌لار ایدی کی، سوسیالیست حزب و پارتیالارین عوضولری و سمپات‌لارینی توتوب اؤلدوروب و یوخ ائتسین‌لر. دوستاق‌لار عدالت سئون و توپلومو دەییشمک ایستەین جاوانلاردان دولو ایدی کی، ایشکنجه آلتیندا عذاب چکیردی‌لر. اونلارین آنالاری و باجی‌لاری ائولرده گؤزلری یولدا ایدی.

جاوان‌لارین نیظاما قارشی فیکیرلرینی بئیین‌لریندن چیخارماق مقصدی اوچون ساواک، شهربانی، ژاندارمری و ارتش‌ین میللتین اوستونه چکدییی بو قارانلیق دومان و ساواک ایله سیاسی زیندان‌لارین یاراتدیغی قورخونج دوروم جاوان‌لاری نئچه دستەیه بؤلوردو. بونلارین بیر قروپو طرفسیز اولوب، هئچ بیر ایشه قاریشمازدی؛ او بیری دستەلری اؤزلرینه فورصت قازانماقدان اؤترو بو نیظاما ساتیلیب و اونلارلا آل بیر اولوردولار. آن آیدین دوشونجەلی و غیرتلی جاوان‌لار آیاغا قالخیب و اونلارا یوخ دئییب، سیستمی چئویریب- دەییشمک ایستەییردی‌لر. اونلار «عدالت» و «آزادلیق» ایستەییردی‌لر.

بونلارین بعضیسی هردن «حمید جنگی» کیمی بو دوروما دؤزه بیلمەییب دوشونجەلرین آچیق-آشکار دیله گەتیرردی. حمید سولدوزون آیدین گنج‌لریندن ایدی. اونلارین عایلەسی بیر آز یوخسول ایدی. او بارات‌گیلدن بیر نسیل قاباغا عاید ایدی. اونون اؤزو گؤزل اولدوغو کیمی، فیکری ده چوخ دورو و آیدین ایدی. او اؤز زامانیندا چوخ علمی مساله‌لرده معلم‌لریندن ساوادلی ایدی. او کیتاب‌لاردا اوخودوغو علمی انکشافات و یارادجیلیق‌لاری اؤزو شخصا سیناقدان کئچیریب، یارادیجیلیقلا مشغول اولوردو. هم ده سوسیال دوشونجەیه موناسیبتده باخیشی چئورەسینده‌کی‌لردن چوخ یاخشی ایدی. پولسوزلوقدان دولایی تحصیلینی اونیوئرسیته‌ده داوام ائتدیره بیلمەدییی اوچون عسگرلییه (سربازلیغا) گئدیب، اورادا اؤزون اودلامیشدیر.

او بیری‌گنج‌لر تشکیلات قورماغا چالیشیردی‌لار. حتتا آذربایجاندا بئله چوخونون قولاغینا آدی دیمەین سولدوز بو تشکیلات‌لارین اؤنونده گئدیردی. تهران‌دا و تبریزده اونیوئرسیته‌یه گئدیب، درس اوخویان اؤیرنجی‌لر سولدوزا دؤنندن سونرا آل‌لرینده کیتاب گەتیریب، شهرده‌کی جاوانلارلا دانیشماغا باشلایاردی‌لار. 1349- جو ایللر یاخینلاشدی.

«سیاهکل» اولایی باشلایاندان سونرا سولدوزون جاوان‌لاریندان بیر سیراسی دا توتولدو. بو توتولان جاوانلار اؤز دوشونجه‌لرینی او بیری جاوانلارین ایچینده یاییمیشدی‌لار. اونلار ایلدیریم‌تکین بو دومانی یارارق شاقیلداییب و قارانلیغی پارچالاییب ایلدیریمین آلووو ایله هر یئری ایشیقلاندیرماق ایسته‌ییردی‌لر. جاوانلار دورو اورک‌لری آلده و شیمشک کیمی پارلاق گؤزلریله چیرکین اورکلی‌لرین نیظامینی پوزماق ایسته‌ییردی‌لر. اونلار ایستیبدادی قالدیریب، یئرینه آزادلیق، ظولمو گؤتوروب یئرینه عدالت گتیرمک ایسته‌ییردی‌لر. اونلار نؤکرچیلیک یئرینه استقلال ایسته‌یردی‌لر.

****

او زامان ائولرده بئش یا آلتی باجی‌قارداش اولاردی. بارات آلتی قارداش، ایکی باجیدان باشدان دؤردونجو قارداش ایدی. باجی‌لاریندان بیری اوندان بؤیوک و او بیری‌لر ایسه اوندان کیچیک ایدی. بو ایل‌لرده بارات مدرسه‌دن سونرا ائودن قازلارینی چؤله آپاریب، بؤیوک قارداشی رشید ایله بیرلیکده اوتاراردی‌لار. اونلار بو ایشی قونشولارینین اوغلان‌لاری یوسیف و ماحمودلا بیرلیکده گؤرردی‌لر. رشید دؤرد یاش بارات‌دان بؤیوک ایدی. اونلارین ائوینده هامیسی درسده و مدرسه‌ده چوخ هوشلو و باجاریقلی ایدی‌لر. اما هر بیرینین اوز اؤزللیک‌لری ده وار ایدی. رشید درسه چوخ آز باش قوشاردی، اما بیر دفعه قولاخ آسماقلا هر زادی اؤیره‌نردی. چوخ یولداش‌جانلی ایدی. اونلارلا تمیز پالتار گئییب، باشلارینی دارایيب دولاناردی‌لار. او زامان بارات‌ین هوشو کسمزدی، اما اونلار «قیزبازلیغا» گئدردی‌لر.

قازلاری اوتاراندا صوبحون ایلک واختی هر بیری سوفره باشیندا بیر پیالا قاتیق‌چؤرک یئییب، اوستوندن بیر چای ایچردی‌لر. اوندان سونرا بیر بوخجا چؤرکدن، یومورتادان، پنیردن باغلایاراق، آل آغاجلارینین اوستونه تاخیب،آغاجی چیین‌لرینین اوستونه قویوب قازلاری قاباقلارینا قاتیب، بیچیلمیش بوغدالیق‌لارا و یا قوبو قیراغینداکی یاشیللیق‌لارا، یا دا گادارین قیراغینداکی باخچالارا آپاریب اوتاراردی‌لار. اونلار گاه پوللارین بیغیب و اکبر چرخچی‌دن دوچرخه کیرایه ائدیب، بیر- ایکی ساعاتا قدر رشید

چرخی خیابان‌لارین چالالی داش‌دوشه‌مه‌لرینین اوستونده سورردی، بارات دا قاباقداکی ده‌میر لوله‌نین اوستونده اوتوروب رشیدله بیرلیکده دوچرخه ایله گزردی‌لر. باراتین یانی بیر مودتدن سونرا او دمیر لوله‌نین اوستونده آتیلیب دوشمه‌دن یارانان آغریدان اویوشوب، خام اولوردو.

چرخی سورمکدن سونرا قازلاری قوبونون کناریندااکی یاشیللیقدا اوتارماغا بوراخیب، اؤزلری سویون درینلییینده سید قورباغاسی (یاشیل قورباغا) و باشقا قورباغالارین سویا شیرجه ووروب، اوستالیقلا سویون دیبینده‌کی بوتالارین اوستونده اوتورماقلارینا تاماشا ائدردی‌لر. بعضا ده داش، یا دا آغاج ایله تیسباغالار و قورباغالار، یا دا سو ایلان‌لارینین جانلارینا دوشردی‌لر. چونکی قوبونون سویو یاواش آخاردی، اونلار دا همیشه ناهار یئمه‌یه بؤیوک و گور آخان گادار چاییین قیراغینا گئدردی‌لر. قدیمدن دئییب‌لر: «آخار سو هر بئش آتدیمدان بیر سیلکه‌نیب، اؤزون تمیزلر». اورا چاتاندان سونرا آیاق‌لارینی چیرماییب نئچه آتدیم سویون ایچینه گیریب، سونرا باشلاری یا آللریله یا نفس‌لریله سویون اوزونو تمیزله‌مه‌یه باشلاییب ایچردی‌لر.

او سودان کیتری‌لرینی دولدوروب، اودوندان اود قالاییب، سویو اونون اوستونده قاینادیب و توستولو اودون اوستونده‌کی قاینار سویلا بیر چای دوزلدیب و بوخجالاریندااکی ناهاری شریک یئمکدن سونرا بیر چؤل چایی ایچردی‌لر. قازلار دا گادارین سویون ایچندن سونرا قیراقدا دینجه‌لر و مال‌اوتارانلار داماللارینی گاداردا بیر چیمدیرردی‌لر. ناهاردان سونرا قازلار بیر طرفده،ماللار و آداملار دا هره‌سی بیر طرفده یاتاردیلار. هامی دینجلندن سونرا دوروب بیر داها بیچیلمیش زمی‌لر و یا بوستانلارین قیراغیندا اوتارا- اوتارا اؤزلرین آخشاما ائوه گئتمه‌یه حاضرلایاردی‌لار. بعضا بیر «نوخودلوق» یانیندان کئچنده بیر نئچه کول قوپاردیب، نوخود سوتولو دوزلدردی‌لر. بعضا ده اود قالاییب، بوستاندان یئرآلما چیخاریب، آغاج و کولش‌دن قالانمیش اودون اوستونده بیشیریب، قابیغین سویوب ییه‌ردی‌لر. بئله اود اوستونده نوخود، بوغدا سوتولو و یا یئر آلما بیشیریب یئمک چوخ دادلی اولاردی.

او گون‌لردن دانیشماق ایسته‌سک، «زینال»دان دا بیر آد آپارمالیییق. بیزیم قونشولوغوموزدا اولان «زینال» چوخ گومان رشیددن ایکی یاش کیچیک و بارات‌دان ایکی یاش بؤیوک بیر اوغلان ایدی. او جیسمی

باخیمندان علیل ایدی. آما فیکری باخیمندان ساغلام ایدی. او یول گئدنده ساغ اونباسیندان بئلی اَیری ایدی، اَللرینین ده بیری ناقیص ایدی، دانیشاندا دا آغزی و دیلی راحات ترپنیب دولانمازدی. اونون آناسی اونون قاباغینا بیر نئچه «قاز» قاتیب باراتگیل ایله بیرلیکده چؤله یولا سالاردی. اونون چوخ کسرلی فیکری و قوتّلی روحیه‌سی وار ایدی. او بعضاً چؤلده سه‌سین آتیب باشینا اوخویاردی، باراتگیله ده اونون لهجه‌سی عادی اولموشدو. اونونلا باش- باشا قویان زامان دا اوزدن گئتمزدی. باراتگیل کیچیک اولدوق‌لاری اوچون، زینال اؤزون اونلاردان آییریب، رشیدگیله یاخینلاشیب «قیز بازلیقدان» دانیشاردی‌لار. او دا او بیری‌لر کیمی ساغلام اَلینه بیر اَل آغاجی آلاردی و اوخویا- اوخویا چؤله ساری یولا دوشردی.
آخشام‌اوستو قازلارین بوغازلاری دولاندا دوز بیر یئرده قالاردی‌لار، ائرکک قاز سه‌سله اوبیری قازلاری اؤز دالینا سالیب ائو طرفه ساری گلردی‌لر. گون آشاغی یئندیکجه تایالارین بویو اوزاناردی، گون باتان طرف قیزارماغا باشلاردی. اوشاق‌لار شهره یاخینلاشاراق اونلارین کؤلگه‌لری اؤز قاباقلاریندا اوزاناردی. اونلار شهرین قیراغیندا تزه چادیر ووران «قاراچیلار»ا یاخینلاشاردی‌لار.
قاراچیلارین هامیسی کورد اولاردی‌لار کی، یایلاق - قیشلاق حیاتی سورردی‌لر. اونلار یایدا ایکی‌اوچ آی سولدوزا گلیب و بؤیوک قوبونون یانیندا شهرین کناریندا اون بئش- ایبرمی چادیر ووراردی‌لار. قارانلیق دوشه ـدوشده اونلارین قاییم- قاییم دانیشیق سه‌سلری قولاغا گه‌لردی. اونلارین اود اوستونده بؤیوک قازان‌لاردا دویو بیشیریب اونون اوستونه تؤکن کره یاغینین عطری بیزلری اوزاقدان مست ائدردی. یاخینلاشاندا گؤروردون کی، بیر کیشی بیر طرفده آتینا قشو(قاشو) چه‌کیر. او بیری طرفده بئش- آلتی کیشی موشدوکله سیغار (سیقارئت) آغیزلاریندا بیر- بیرلریله دانیشاردی‌لار. چادیرین ایچینه باخاندا فانوس چیراغین ایشیغیندا یورغان آلتیندا یاتان کؤرپه اوشاق‌لاری گؤرمک اولوردو. بؤیوک اوشاق‌لارین دا اویناماق سه‌سی بیر گؤزل تئاتر تاماشاسینین سه‌سی کیمی، قولاغی سیغاللایاردی. گونوز ده همین قاراچی‌لارین خانیم‌لاری شهرده خیابان قیراغیندا ساپینی اؤزلری قیردیق‌لاری مال و یا کئچی بوینوزلاریندان دوزلتمیش بیچاق‌لاری ساتاردی‌لار. قادین‌لار تخته‌دن چوخ

مهارتله دوزلتدیکلری داراق ایله یاناشی، آللریله دوزلتدیکلری گؤزل اوشاق اویونجاق‌لارینی خیابان کناریدا ساتاردی‌لار.

اوشاق‌لار شهره و ائوه چاتاندا چوخ یورغون اولاردی‌لر. آنالاری حاضیرلادیغی بعضا قارپیز، پنیر و چؤرکدن باشقا بیر شئ اولمایان شامی یئییب، باش‌لارینی آتیب یاتاردی‌لار. ائله داش کیمی یوخونون ایچینه جوماردی‌لار کی، یئددی دنه توپ آتسایدین، اویانا بیلمزدی‌لر.

باراتین رشیددن سونرا ایکی آیری بؤیوک قارداشی وار ایدی کی، بارات اونلاری آنجاق بایرامدان‌بایراما تعطیل‌لرده گؤرردی. اونلار بؤیویوب، تحصیل‌لرینی اورمیه شهرینده بیتیریب، اونلاردان «فیروز» ارتش‌ده «دنیزلر قووه‌سی» بؤلوموندە افسر اولموشدو و «سولئیمان» تهران‌دا اونیوئرسیته‌ده سیویل موهندیسلیک بؤلوموندە تحصیل آلیردی. «فیروز» چوخ خوش‌گئییملی و گؤزل سه‌سه مالیک ایدی و همیشه آلتدان‌آلتدان اوخویاردی. او هم ده چوخ هوشلو، تمیز و باجاریقلی ایدی. سولئیمان چوخ فیکیرله ترپنن، احساسلی و منطیقلی بیر اوغلان ایدی کی، هر شئیه چوخ علمی و درین یاناشاردی. او اونیوئرسیته‌ده اولدوغو اوچون سیاسی حرکت‌لردن تاثیرله‌نیب، بیر چوخ کیتاب‌لار دا ائوه رشید، بارات و باجی‌لاری ترلان و مارال اوچون گتیرردی. بو طریقیله بارات‌گیل «صمد بهرنگینین» ناغیل‌لاری ایله تانیش اولوب جامعه‌ده‌کی عدالتسیزلیک و استبدادی تنقید ائتمه‌یه باشلایاردی‌لار.

باراتین ترلان و مارال باجی‌لاری ائوده آناسی «خاور» باجییا سیل-سوپورده کؤمک ائدردی‌لر. اونلار هر گون هره‌سی آلینه بیر سوپورگه آلیب، تورپاقلی حیطه آفتافا ایله سو سه‌پیب، سونرا ایکیسی اورانین بیر طرفیندن سوپورمه‌یه باشلایاردی‌لار. اونلار سوپورنده چارپاز کیمی بیر-بیرلرینه یاخینلاشیب، سونرا اوزاقلاشاردی‌لار. ایسلانمیش تورپاغین عطریندن مست اولان بارات آل‌آغاجی آلینده آغزیندا بیر تیکه چؤپو چئینه‌یه - چئینه‌یه پیلله‌لرین اوستونده اوتوروب بو صحنه‌یه تماشا ائدردی. ترلان ایله مارال تخمینا دؤرت یاش آرالاری اولماسینا باخمایاراق،کوچه‌ده ایکیسی بیرلیکده سودابا، مینا و باشقا دوستلاری ایله «خسترچین» و «گیزلن پانج» اوینیاردی‌لار.

«ترلان» ائوایشی و اویناماقدان سونرا چوخ جیددی درس اوخویاردی. موللالارین تحریمینین اساسیندا دؤرد ایل مکتبه گئتمکدن

گئری قالماسینی اؤزو ائوده اوخوماقلا جوبران ائدن ترلان اؤزوندن ایکی یاش کیچیک اولان بارات ایله بیر کیلاسا گئدردی‌لر. او تیز، چئویک، یورولماز و هوشلو بیر قیز ایدی. اوزون و قیرجین ساچ‌لاری ایله آناسینا اوخشایان مارال چوخ ایسته‌مه‌لی، مهربان و دینج قیز ایدی. او درس اوخوماقدا نورمال ایدی. هامیسی درس اوخوماقدا کیلاسلاریندا بیرینجی اولان عایله‌ده نورمال دوروم یاخشی ساییلمازدی، اما هامی «مارالی» چوخ سئودییی اوچون صینیفده نورمال اولدوغو چوخ گؤزه چارپمازدی. بعضا ظارافات ائده‌رک، اونا ساتاشاردی‌لار.

مارال‌دان سونرا دا اونلارین ایکی آیری کیچیک قارداش‌لاری وار ایدی. مارال‌دان کیچیک قارداش بونلارین ایچینده هامیسیندان اوستون ایدی. اوختای هم هوشلو، هم ده گؤزل بویلو- بوخونلو ایدی. هم احساسلی، هم ده منطیقلی ایدی. او یولداش‌لاریلا چوخ یاخین ایدی. گؤزل ظارافاتجیل و گوجلو فوتبالچو ایدی. اونونلا کیچیک قارداشی پیروزون آراسیندا یاش فرقی سککیز ایلدن چوخ ایدی. پیروزون اوشاق اولماسینا باخمایاراق، گئدیکجه شخصیتی بیر آز رشیده بنزه‌ییردی.

بارات‌گیلین قریبه دوموک‌لریندن بیری ده «آری یوواسینا چؤپ اوزادیب، اونلاری دەلی ائتمک» ایدی. اونلار باخچادا یوغون و اوجا آغاج‌لارین اوستونده‌کی دئشیک‌لرده اولان و یا دیوارلارین چاتینداکی آری یووالارینا آغاج اوزادیب قاچاردی‌لار. آری‌لار چوخ واخت بونلاری توتا بیلمزدی‌لر. بونلارا دا یاخینلاششسایدی‌لار، یارپاقلی شووکه ایله اونلاری ووروب، قوالایاردی‌لار. اوچ دسته آری وار ایدی: بیری بال‌آریسی؛ ایکینجیسی ساری آری‌لار و اوچونجوسو ایسه ائششک آریسی. بونلارین ایچینده ائششک آریسی هامیسیندان قورخونج و زهری خطرلی ایدی. اونلارین بیری آدامین اوزون سانجاندا کوفته کیمی شیشیب، قیزاراردی.

بیر گون بارات‌گیل آری یوواسینا آغاج اوزادیب، قاچیرلار. او بیری طرفدن ده کیچیک بیر قیز اولان باجی‌لاری مارال دیوار دیبینده داش که‌سک ایله اوینایردی. اونون باشینین توکو اوزون و قیرجینلی اولاردی. آری‌لار اوشاق‌لاری قووالایاندا اونلار گه‌لیب مارال‌ین یانیندان قاچاندا مارال‌ین باشینا داراشارلار. مارال‌ین باشینین ایچینه گیریب و اورادا تورا دوشورلر، اونون باشینی چوخ یئردن سانجارلار. خبر خاور باجی‌یا چاتیر و او تئز قندی سودا ایسلادیب، مارال‌ین باشینا شیره یاخیر. مارال دا او

بیری‌لر کیمی اوز- گؤزو قیزاریب و ساغالینجا شیشمیش گونلرین کئچیردی. اونون توکـلرینین چوخونو آری‌لاری ایچیندن چیخارماق اوچون قایچی‌لا کسمه‌لی اولورلار.

****

بارات تزه یئددینجی کیلاسی بیتیرمیشدی. هر زامان مدرسه‌ده اینشا کیلاسی اولاندا ایلده آزیندان بیر دفعه بو سورغونو اینشا اوچون سوراردی‌لار: علم یاخشیدیر یا ثروت؟ (بیلیک یاخشی‌دیر، یا ثروت). همیشه ده هامی دیپلوماتیک بیر دورومدا جواب وئرردی کی، «آلبته علم ثروتدن یاخشی‌دیر» .حالبوکی سککیز اؤولاد و آتاـ آنا بیر ائوده سحر یئمه‌یی بیر کاسا قاتیق ـ چؤرک اولان و آخشاما قارپیز و پنیرـ چؤرکله قارینلارین دویوزدورانلار اوچون، البته کی، پول و ثروت اونلارین قارینلارینی دولدورا بیلر. هامی بو ثروتی آلده ائتمه‌نین یولونو یالنیز درس اوخویوب، دیپلوم آلیب، ایشه گؤتورولمکده گؤروردولر.

صوبح‌لر گون چیخمامیشدانماللاری ساللاق‌خانایا آپاران قصاب‌لارین سه‌سی گلردی، اونلارین سه‌سیله بایرام، قوربان، ارسلان و بارات یوخودان دوراردی‌لار. ماللارین سه‌سی ائله ایدی کی، سانکی کسیله‌جکـلرینی بیلیردی‌لر. بعضا قصاب‌لارین آلیندن قاچماق ایسته‌یردی‌لر کی، قصاب‌لارین اونلارا یامان دئدیکـلری، اونلارین ایپـلریندن مؤحکم توتمالاری، ماللار اونلاری او طرفـبو طرفه سورمه‌لری و ایکیسینین ده نفس‌ـنفس وورمالارینین سه‌سلری یورغان آلتیندا اولانلارین هامیسینی یوخودان اویادیب، یادلارینا سالاردی کی، یوخودان دورماق واختی چاتمیشدیر.

بارات‌گیل ائولرینده هردن صوبحانه‌یه سودـچؤرک، هردن ده قاتیق‌ـچؤرک یئیردی‌لر. سودـچؤرک واختی اولاندا بارات صوبح تئزدن قدم‌باجی‌گیلین ائولرینه و دوز اونلارین طوله‌لرینه گئدیب، گؤرردی کی، قدم‌باجی مال‌لارین بالالاری دوروب آممه‌میشدن قاباق اونلاری ساغیب، سودون ساتاردی. بیر آزجا دا سود بالاق‌لارا ساخلاردی. تزه سودون ایستیلییی، اوستونده‌کی کؤپوکـلری و عطرلری نه گؤزل داداردی. مدرسه‌دن اوشاق‌لارا اؤیرتمیشدی‌لر کی، سودو قاینادیب سونرا ایچین. اونا

گؤره بیر نئچه دقیقه ده سودون قایناماغینا دوزمه‌لی ایدیک. هر که‌سین بیر کیچیک پیالاسی وار ایدی کی، اونون ایچینده اؤز پایین یئیه‌جکدی. آلبته هامی چؤرکله دوغراناقلی یئیه‌جک ایدی.

قاتیق آلماق اوچون چوخ واختلار بارات‌ین اؤزوندن بؤیوک قارداشی رشید «قاپان» طرفه گئدیب «صوفو عابدوللا»دان قاتیق آلاردی. هر گون سحر گون چیخمامیشدان کنددن «صوفو عابدوللا»یا قاتیق گتیرردی‌لر. صوفو اؤنجه قاتیغین اوزون که‌سیب، بیچاقلا دؤردبوجاق شکیللره بؤلوب، بیر بوش‌قابا قویاردی. سونرا دا بیچاغی بیر مارچ- مارچلا یالاییب، اوستونو سیلیب کنارا قویاردی. رشید هردن بیر تومنلیک قاتیق، هردن ده بئش قیرانلیق اوستونده خاما(قایماق) آلاردی، گتیرردی کی، هامی صوبحانه‌سین یئسین.

بارات‌ین قیشین سویوغوندا گون چیخا‌چیخدا قدم باجی‌گیلین ایت‌لری اونون قوپاراغین گؤتوروب اونو توتماسی هئچ زامان یادیندان چیخماز. رشید سونرا تعریفله‌ییردی کی، ایت اونون اوز- گؤزونو چئینمک ایسته‌ییردی، او آلینی ایتین آغزینا سوخمالی اولموشدور. ایت اونون آلینی چئینه‌میشدی و بؤیرونه نئچه یئردن دیش‌لرین و پنجه‌لرین باتیرمیشدی. بونلارین سه‌سلرینه قدم باجینین آری محَمَد کیشی ائشییه چیخیب، ایت قاچیب ییه‌سینین طرفینه گئتمیشدی . بو صحنه‌لر بارات‌ین بئینیندن هئچ زامان سیلینمز. محَمَد کیشی ایتی آغاجلا اؤلدوردو، گه‌لیب بارات‌گیلین قاپی‌لارینی چالیب، خبر وئردی کی، ایتی اؤلدورموشدور. نئچه ساعات سونرا اوشاق‌لار ایتین باسدیردیغی یئره گئدیب باخیرلار. هله یئر تیتره‌ییردی. سانکی ایتی باسدیراندا ایت تامامیله اؤلمه‌میشدی.

****

صوبح ساعات سککیزده مدرسه‌نین زنگی چالیناردی. هامی سربازخانا کیمی سیرادا دورارادی‌لار. لازیم اولسایدی، ناظیم آلینده بیر آغاج بیر سیرا بویروق‌لار وئرردی، سونرا آشاغییا دوشوب بیر- بیر صف‌لر آراسیندا حرکت ائدیب، هامینین آلینه و دیرناق‌لارینا باخاردی. ائله بو واختدا گؤروردون کی، کنددن گلن اوشاق‌لار دوچرخه‌لریله تزه چاتدی‌لار. ناظیم اونلارین بئش دقیقه گئجیکمه‌لرینه گؤز یوماردی. آما چوخ واخت دا

اوشاق‌لار گئج گلنده اونلاری بیر قیراقدا ساخلاییب، هر بیرینین آلیندن بیر آغاج ووروب، سونرا ایچه‌ریه اؤتورردی‌لر. قیشین سویوغوندا آلدن آغاجلا وورراندا بیچاق کیمی آلی که‌سردی.

بیردن گؤروردون، بیرینجی ساعات درسیمیز تاریخ ایدی. هخامنیش دؤروندن باشلاییب، آریالی‌لارین بو منطقه‌ده ایلک ایمپراتورلاریندان ـ کوروش و داریوشدان و او بیری شاهلاریندان و اونلارین ساواش‌لاری، فاتئحلیک‌لری و قهرمانلیق صحنه‌لرینی تصویر ائدن او بؤیوک و رسملی تاریخ کتاب‌لارینی درس دئیردی‌لر. خصوصاً ارسلان ایله بارات بو صحنه‌لره بؤیوک تاریخ کیتابیندا باخاندا بو رسم‌لری کوراوغلرنون ساواش‌لارینا بنزه‌دردی‌لر. کوراوغلونون ایستانبول سفریندە نیگار خانیمی گتیرمه‌سی، یولدا آییلدییی قیلینجی و آتیلا ساواش‌لاری یادا دوشردی.

آلبته تاریخ کیتابینین اوللرینده بیر بؤلوم زرتشت دینی، اهورا و اهریمنه عاید ایدی کی، اونون بعضی صحنه‌لری ملیک مَممد و ملیک احَمَد و ملیک جمشیدین دیولرله ساواشی ناغیل‌لارینا بنزه‌ییردی. بو کیتاب‌لاری آللرینه آلیب اوخویان اوشاق‌لار او بیری اوشاق‌لارا نیسبت اؤزلرینی اوستون حیس ائدردی‌لر. تاریخ ساعاتی قورتولاندان سونرا بیردن گؤروردون، ناظیم ایچه‌ریه گیردی و معلمه دئدی کی: «بهداشت طرفیندن گلیب و آنفولانزا ناخوشلوغو اینه‌سی ووراجاق‌لار. هئچ کیم ائشییه چیخماسین، سیزین کیلاسین نؤبه‌سی چاتسین». اوندا اوشاق‌لار اینه‌دن قاچماق اوچون مین دنه کلکدن چیخاردیلار. پنجره‌دن چیخیب‌قاچماق اولمازدی، چونکی چوخ اوجایدی. آما هامینی توالته گئتمک دردی توتاردی. آخیردا بیر یا ایکی نفر توالت بهانه‌سیله اینه‌نین آلیندن قویوب‌قاچاردی.

****

بارات‌گیلین قونشولوقلاریندا ائله بیر آدام‌لار وار ایدی کی، هر بیری تاماميله بیر‌بیرلریله فرقلی کاراکترلری وار ایدی. اونلاردان بیری کور موختار ایدی. او کیشی تام کور ایدی و و گؤزلری هئچ گورمزدی. اونون بیر کیچیک ائوی وار ایدی. او ائوین گیریشیندن ایچه‌رییه گیرندن سونرا بیر کیچیک دار حیطدن کئچیب، سونرا بیر داما گیریردین کی، کور

موختارین ائوی ایدی. او کیشی کورلوغو ایله چوخ واختلار گئجه‌لری اورادا چیراق یاندیراردی.
اونون هارادان کئچینمه‌یین بارات بیلمزدی. آنجاق بونو بیلردی کی، او تویوق، قاز ساخلایاردی. او هرگون تویوق‌لارینا دن- سو وئریب و ائشییه چیخارادی. ناهاردا تویوق‌لاری قاپی قاباغینا ییغیشماغا اؤیرنمیشدی‌لر کی، او گون ده اونلارا دن ـ سو وئرسین. آخشام دا هابئله. او حیوان‌لارینی بیر به‌بیر آلیله تومارلاییب، تانییاردی. بیر گون اونلارین بیری گئج ائوه گلسه‌ایدی، او دوروب، قونشولاری اوغورو سایبب و بیرینین قاپیسین کسه‌جک ایدی.
کور موختاردان اونا گؤره هئچ کیمین خوشو گلمز ایدی. او چوخ بد اخلاق ایدی. قدیم دئیردی‌لر، اونون بیر آروادی وار ایمیش کی، کور کیشی اونو چوخ وورارمیش. بارات بیلمزدی کی، او آرواد اونون آلیندن قاچیب و گئتمیشدی و یا باشینا نه اویون گلمیشدی. بارات‌ین آناسی دئیردی کی، بیر دفعه ده کور موختار بیر قیزی ائوینه سالیبمیش کی، اؤزونه آرواد ائتسین، آما قونشولار آلیندن آلمیشدی‌لار.
اونون اوز به اوزونده بیر آز یوخاریدا «حسن مهتر» عمی‌گیلین ائولری وار ایدی. اونلار دا اونا- بونا ایشلردی‌لر و تزه بو ماحالا گلمیشدی‌لر. قاراپاپاق دئییل‌دی‌لر. اونلارین دا دانیشیق‌لاری قاراداغ، یا موغان آغزینا یاخین ایدی. اونلارین دا تامام ائوئاشیک‌لری بیر بؤیوک ائو دامی ایدی. اونلار الی‌بوش (ایشسیز) اولان زامان حصیر توخویاردی‌لار. او کیشی قدیم مهتر ایمیش، آمّا مهترلییه سولدوزدا ایش یوخ ایدی. اونلار دا اؤزگه‌لره اکین- بیچینده و یا مالدارلیقدا کؤمک ائتمکله اؤز گون‌لرین کئچیردیردی‌لر.

****

شهرین ده‌لی‌لریندن بیرینین آدی «تورش‌علی» ایدی. تورش‌علی شهرین اوشاق‌لارینین تفریح‌لرینین آن دادلی‌لاریندان بیری ایدی. اونلار تورش‌علی‌یه دولاشاراق، اوندان آلان جواب‌لاریلا نشعه اولاردی‌لار.
ائشیکده مدرسه‌دن ائوه گلن زامان بیردن گؤرردین، یولدا اوشاق‌لارین گؤزونه تورش‌علی ساتاشاردی کی، مئیوه ساتان دوکانیندا هر شیئی

آختاراردی. سونرا بیر دنه سوغان و بیر دنه آلما گؤتورندن سونرا دوکانچی گؤره- گؤره دوکاندان چیخاردی، اونلاری اوچ- دؤرد دنه بیر- بیرینین اوستوندن گئیدییی کوت‌لارین بیرینین جیبینه قویاردی. هئچ کیم ده تورش‌علی‌یه بیر سؤز دئمزدی، چونکی یئدییی قدر گؤتوره‌جک‌ایدی.
تورش‌علی‌دن سونرا شهرده باشقا دەلی‌لر ده وار ایدی‌لر کی، شهرین دادی، دوزو ایدی‌لر. هر بیرینین اؤزونه مخصوص شخصیّت‌لری وار ایدی. شهرده ده هامی شهرین دادی- دوزو اولان دەلی‌لریندن یاخشیجا موغایات اولوب، اونلاری قورویاردی‌لار. آنجاق اوشاق‌لار هردن اوز اؤلچولریندن چیخاردی‌لار.
«عین الله»، «علّوو»، «سولئیمان خان»، «تورش‌علی»، «باپیر»، «نظرعلی» و کوردلر طرفینده ده «فاطیم» و«بریم» آدینی چکدیییمیز دەلی‌لردن ایدی‌لر کی، اوشاق‌لار اونلارین دیلینی یاخشی بیلردی‌لر، یعنی کیمه نه دئییب، اوندان هانسی جاواب ائشیدیب یا عکس العمل گؤروب بیر آز آیلنسین‌لر. ماراقلی بودور کی، کورد «فاطیم» و «بریم» تورک دیلینی یاخشی بیلردی‌لر. «بریم» کورد دیلینده «ابراهیم» دئمکدیر. او دا بونا گؤره ایدی کی، اورادا کوردلرین سایی چوخ آز ایدی. اونلارین «بالیقچی» کندینین یولوندا محّله‌لری وار ایدی. اونلارین جمعیتی آز اولدوقلاری اوچون تورکجه‌نی بیلمه‌لی ایدی. البته تورک لر آز- چوخ کورد دیلینی باشا دوشردی‌لر. کوردجه‌نی کامیل بیلن تورک آز ایدی. بیزیم بو دەلی «فاطیم» و «بریم» ده کوردلردن ایدی‌لر.
بونا گؤره دەلی‌لر دوکانلارا گئتدیک‌لری زامان دوکانچی‌لار بیر آز خیریم‌خیردادان اونلارا وئرردی‌لر. گاه دا هئچ زاد اولماسایدی، بیر آز قارا پول وئرردی‌لر. چایخانایا گئتسه ایدی‌لر، بیر آز یئمک- ایچمک اونلارا وئرردی‌لر. شهرین اؤز جاماعتی بئله‌لیکه اؤز دەلی‌لرینی قورویاردی. هردن ده اونلارا اؤز ائو دام‌لاریندا قیشدا سیغینجاق وئردی‌لر کی، یازیق «آللوو» دەلی اولدوغو اوچون تندیره دوشوب و اورادا بوغولموشدو.
قیشدا آخشام قارانلیق دوشن زامان تورش‌علی بارات‌گیلین کوچه‌لرینین دالیندا یاتماق اوچون یولا دوشوب، او طرفه گەلردی. کوچه‌نین اوشاق‌لاری اونا آتماجا آتیب، ساتاشاردی‌لار. هردن ده اونا داش آتاردی‌لار کی، آتا- آنالاری اونلاری گؤرنده آجیقلاناردی‌لار. اوندا گؤردون، «تورش‌علی» هاوار چکیب، اؤزونه مخصوص «آت گادارا» ایفاده‌سینی دئیندن سونرا

«رضا شاها» یامان دئمه‌یه باشلاردی. او بوغونتولو و قورخولو دورومون ایچینده هئچ کیم شاهین عایله‌سینه بیر سؤز دئیه بیلمزدی، آمّا «تورش‌علی» شاهین عایله‌سینه توخونماغا آزاد ایدی.

تورش‌علی‌نین بارات‌گیلین دالی کوچه‌لرینده «چولاق مامان» باجی‌گیلین قاپی‌لارینین قاباغیندا اولان بیر بؤیوک بوخجا کیمی یورغان- دؤشه‌یی وار ایدی کی، کیمسه اونلارا آل وورا بیلمزدی. تورش‌علی اونلاری اوستونه چکیب، سونرا جیبینده‌کی شئی ـ شوی‌لری چیخاریب، خیردا- خیردا یئمه‌غا باشلاردی. سونرا دا یورغان- دؤشه‌یی اوستونه چکیب، آلتیندا ائله یاتاردی کی، اؤزوندن خبرسیز اولاردی. هردن ده ائله یاتاردی کی، اوستونه قار یاغیب، قارین آلتیندا یاتاردی. هردن صوبح «رشید» قاتیق آلماق اوچون قاپانا گئدنده یول اوستونده بیر کوما قارین آلتیندا تورش‌علی‌نین یاتماسیندان خبر وئرردی کی، قارین آلتیندا یاتیب، یاتدیغی یئردن بوغ و بوخار چیخاردی.

****

قیشین گئجه‌لری چوخ اوزون اولاردی. اوشاق‌لار مدرسه‌دن گلندن سونرا «باسمالیق‌لار»ین اوستده بیر آز چیلیک آغاجدان ـ زاددان اوینارادی‌لار کی، هاوا قارالینجا اونلاری ائودن سه‌سلردی‌لر. یئمک‌لرینی یئیندن سونرا دیشی بابا علی‌نین دوکانیندان بیر آز خورما و جویز آلاردی‌لار و ارسلان‌گیلین ائولرینه «آشیق قوربانعلی»نین دانیشیغی و ناغیل‌لارینی ائشیتمه‌یه گئدردی‌لر.

دیشی بابا علی‌نی بونا گؤره بئله سه‌سله‌یردی‌لر کی، اونون دؤرد اوشاغینین هامیسی قیز ایدی. اونون دوکانینی دا چوخ واخت قیزلاری ایداره ائدردی‌لر. قیشین شاختاسیندا جویز ایله «خورمانی چؤره‌یین آراسینا قویوب، دورمک دوزلدیب، یئمک نه قدر دادلی اولاردی. دیشی باباعلی‌نین دوکانیندا تلیس- تلیس مویزلردن سونرا ائوه لازیم اولان خیریم- خیردا شئی‌لر تاپیلاردی. اونلاردان سونرا دا دوکانین ایچینده بوشقادا نفت ساتلاردی‌لار کی، بیز «والور»، «پیلته چراغی» و «فانوس» اوچون اوندان ایستفاده ائدردیک.

شامدان سونرا درسلری تئز- تئز «یابا ارسلان»گیله یولا دوشردیک. یاواشجا بوروق پیللەلردن یوخارییا چیخیب، یوخاری قاتین کیچیک بیر اوتاغی اولان قهوەخاناسی‌نا چاتاردیق. اورادان ساغ آلدەکی قاپی اونلارین اؤز اوتوردوغو یئره (ایندی خانیم‌لار اورادایدی) چاتاردی. سول آلدەکی اوتاق قوناق اوتاغی ایدی کی، هامی کیشی‌لر اورادایدی‌لار. ایندی بیز ده گلەجەیین کیشی‌لری کیمی قوناق اوتاغینا سوزولردیک. یاواشدان بیر «سلام» وئریب، قاپی طرفده فرشین اوستونده اوتوراردیق. سول طرفدن ایچەرییه گیردیین زامان قوناق اوتاغیندا قاپینین قاباغی بیر مئتره قدر خالچادان ـ کیلیمدن باشماق‌لاردان اؤترو بوش ایدی.

ایچەرینی بیر طرفدن اودون بوخاریسی گؤزل ایستی ائدردی. تاخچالاردا بیر و یا ایکی دنه پیلته چیراغی اوتاغی ایشیق ائدردی. سیغارین و بیر مقدار دا تریاکین توستوسو اوتاغی کامل دولدوراردی. بیز ده بیر آز اؤسکورندن سونرا چیراغین یاریمچیق ایشیغینین قاباغیندا اوینایان توستولرین حرکتینه باخاردیق و بیر استکان چایی گؤزلردیک. اوندا گؤردون، «حسن آمنیه» ـ بیزیم او بیری قونشوموز «موشلوک» آغزیندا و آجی کاغیذ سیغاری اونون باشیندا ایچەرییه گیردی. سیغارا بیر درین نفس وراندان سونرا اؤسکوره ـ اؤسکوره مجلیسین باشینا کئچردی. یولون وسطینده اؤسکورمەنین اورتاسیندا بیر درین نفس آلیب و بیر «سالام» وئریب و اؤسکورمەیه داوام وئره- وئره اؤسکورمەسی کسیلسین دئیه، بیر استکان آجی چایلا بوغازین ایسلاداردی، سونرا یئرین خوشلاییب اوتوراردی.

اوندا گؤردون «آشیق قوربانعلی» کؤمورلری پوفلەیه- پوفلەیه (اوفلەیه ـ اوفلەیه) بیرینی سئچدی. ماشا ایله اونو توتوب، بیر بالاجا نوخودجا بیر قارا خورمایا بنزر بیر شئیی هوققانین دەلییینه قویوب، اوستوندن قیزارمیش کؤمورو قویوب و بیر- ایکی درین نفس چکندن سونرا «میر لطیفین» آلینه وئرردی. بو جمعین ایچیندەکی اون کیشی و بیر اون نفر ده اوغلان اولاردی‌لار، یالنیز میرلطیف و آشیق قوربانعلی هوققا، اونداان سونراکی کیشیلرین چوخو سیغار چکردی‌لر.

اوندا گؤردون، «میر لطیف» نعشه اولوب سیاستدن دانیشماغا باشلاردی. «*بو کؤپک اوغلو دا عراق دا دایاییب بیزیم بؤیروموزه*». بو سؤزدن منظورو بو ایدی کی، عراق حؤکومتی بیزیم حکومتین بؤیرونه

داياییب، بیزی ازمک ایسته‌ییر. سؤزو قورتولمامیشدان حسن آمنیه خیشیلتیلی سه‌سیله دالیسینجا دئیردی کی، «*هئچ غلط ائلیه بیلمزلر. توفنگ‌لرین‌َ اللریندن آلیب، اؤز بؤیورلرینه دایاریق»*. بوردا سیاسی دانیشیق قورتولاردی. اوندان سونرا هر کیم سیاست حاققیندا دانیشماخ ایسه‌سه‌یدی، یانینداکینین قولاغینا بیر- ایکی کلمه دئیه‌جک ایدی. هامی سیاسی مساله‌لری دانیشماقدان احتیاط ایله‌یردی.

سونرا دؤنوب آشیق قوربانعلی‌دن ایسته‌نیلردی کی، «ملیک جومشود»ون ناغیلینین داوامینی باشلاسین. آشیق دا چایین جوتلویَندن سونرا ایشتاها و هوسیله «ملیک جومشود»ون دیولرله ساواشا گئتدییی ساواشین و قارداش‌لارینین دئولرین آلیندن قورتارماسینین ناغیلین باشلایاردی. بو ناغیل‌لار مین- بیر گئجه‌لر ناغیل‌لاری کیمی بعضاً قورتارماسی هفته‌لر سورردی. البتّه هامیسیندا یاخشیلیق یامانلیغا، دوزلوک یالانا و خئیر شره اوستون گلردی.

بعضاً ده آشیق سازین آلینه آلیب سؤیله‌دییی ناغیل‌لاری بیر پارا قوشما شعرلرله داوام ائدردی. سولدوز ماهالیندا آشیق‌لار تک ساز چیخیش ائدر و اونلاری زورنا و یا بالابان یولاقلیق ائیله‌مز.

پیلله‌لردن چیخان یئرده قاپیدان ایچه‌رییه گیردییی یئرده یئرله‌شن چایخانا دا ائشیک کیمی چوخ سویوق اولاردی. قوناق اوتاغینین قاپیسی آچیلان زامان بارات و ارسلان و قاپییا یاخین اوتوران یولداش‌لاری اوتوراردی‌لار. بیر سویوق یئل اوزلرینه ووروب، تکجه اونلاری اوشوتموردو، بلکه کسالتدن ده چیخاراردی. تزه بیر هاوا ایچه‌رییه گلمکله اونلارین آغ جیارلاری دا تزه هاوایلا دولاردی. اوزون گئجه آشیق قوربانعلی‌نین آخیر اخلاقی اؤیودلری ایله سونا چاتاردی.

اوندا گؤردون، *حسن امنیه* موشتویو آلینده آیاغا قالخدی. یول گئده - گئده «گئجه‌یز خیر» دئییب، هامیدان خدا حافیظلشَردی. اوندان سونرا باراتین آتاسیندان بؤیوک اولان حسن‌قولو عم‌اوغلوسو آیاغا قالخار و اونون دالیسینجا بؤیوک آغا (باراتین عم‌اوغلوسو) تئز یولا دوشردی. پیلله‌لردن آشاغییا دوشرکن آشاغیداکی ائو دامیندان قاپینی آچیب، حیطه دوشردی‌لر. حیطده تکجه سویوق کسمزدی، بلکه یئل ده اوزاقدان اولاشان قوردلار کیمی اولویاردی. گؤیده بولود اولمایان زامان آی اشیغی اولاردی. چوخ سویوق اولماسینا باخمایاراق، آیاغین آلتین گؤرمک اولاردی و فانیسا

احتیاج اولمازدی. آمّا هاوا بولودلو اولان، یا قار چیلەین و یئل اَسَن زامان هامی بؤرکـلرین دیبەجن باشا چکیب پالتولارینا بورونوب، فانیس اَلده قارلارین اوستونه آیاقلارین باساباسا گئدردی‌لر. ائوه یئتیرندن سونرا تئز یورغان‌لارین باش‌لارینا چکیب و یوخویا گئدردی‌لر. بعضاََ ده یاتمامیشدان قاباق ناغادئی‌یه بیر تیکه یئمک تاپماق اوچون یاخینلاشان آج قوردلارین اولاماق سەس‌لرینی ائشیدردی‌لر.

*****

سولدوزدا ایکی دەنه اساس هفته‌بازاری وار ایدی. بو بازارلارین اساسی ناغادئی شهرینده اولاردی. بو هفته بازاری بیر گون یاریم سورردی. ناغادئی‌دەکی هفته بازاری گادار چایینین قیراغیندا، او بیری بازار دا محَمَدیار کندینده اولاردی. بازاردان بیر- ایکی گون قاباق کندلردن، هردن ده لاپ اوزاق یئرلردن مثلاََ «اوشنو» و «خانا» شهرلریندن ساتیشا حاضیر اولان مال‌داوار، آت‌ائششک، کئچی و قاطیر ساتیشا ناغادئی بازارینا گتیریلردی.

بازاردان بیر گون قاباق کاروانسارالاردا اینه سالماغا یئر اولمازدی. شهرده بیر سیرا ائولر اولاردی کی، مخصوص هفته بازارینا گلن‌لرین مال‌حیوان‌لارین ساخلاماق اوچون بؤیوک طوله‌لر حاضیرلانمیشدی. بو ائولرده بیر نئچه آرتیق دا اوتاق اولاردی کی، حیوان‌لارین صاحاب‌لاری اوچون دوزەلردی. بو ائولرین صاحاب‌لاری هفته ایچینده اؤز عادی کئچینەجکـلرینده اولاردی‌لار. هفته‌نین سونوندا دا بازارا گلن‌لرین اؤزلری و مال‌حیوان‌لارینا یئر وئریب، او بابتدن گلیرلری چوخ اولاردی.

بو ائولره هم ده کاروانسارا دئیردی‌لر. بونا تای ائولر شهرده داغیناق یئرلرده یئرلشردی کی، مال ساتیب‌آلانلار او ائولری تانییاردی‌لار. بیر ایل بارات‌ین بؤیوک داییسی قولام دایی ناغادئی بازارینین خراجدارلیغی و مالیات توپلاماسینی شهرداریدن کیرایه توتموشدو. شهرداری هر حئیوانین ساتیشینا بیر خرج «مالیه» باغلامیشدی کی، اونون توپلانماسینی کرایەیه وئرمیشدی.

قولام دایی دا محلله‌نین بیر نئچه کیلاس ساوادی اولان اوشاغینی ایشه گؤتوروب، اونلارا «تومنه بیر قیران» وئرەرک هم اونلارا بیر کؤمکلیک

ائدیب، هم ده اؤز ایشین گؤرردی. بو زاماندا دا اوچونجو کیلاسا گئدن بارات، بؤیوک قارداشی رشید و محلله‌نین او بیری اوشاق‌لاری بو ایشه قاریشدی‌لار.

سولدوزون اؤزوندن و اوزاق یئرلردن گلن مال‌حیوانلاری جوماآخشامی ناهاردان سونرا گادار قیراغیندان کؤرپونون «کؤهول» کندی طرفینه کیمی توپلانماغا باشلاردی‌لار. بعضاً ده مال‌حیوانین قاباغینا بیر میقدار اوت، یونجا توکردی‌لر. هر کس اؤز حیوان‌لارینی بیر کوما ائدیب بیر یئرده ساخلاردی. بیه‌لری ده آللرینده بیر آغاج اونلارین یانیندا َایله‌شیب، دینجلردی‌لر.

چوخ زامان حیوان‌لاری آلانلار سولدوزون اؤزوندن اولاردی‌لار، آما هردن ده بؤیوک شهرلردن گلیب اورادان مال‌حیوان آلیب، یوکله‌ییب، داشیيب آپاراردی‌لار. حیوان‌لاری آلماق ایسته‌ین‌لر ده دولانیب گزردی‌لر، بلکه ایسته‌دیک‌لری حیوانی تاپیب، بیه‌سی ایله آل‌وئر ائتمه‌یه باشلاردی‌لار. بیر نفر بیر حیوانین آریق- کؤک اولماغینی، یا دا اونون بالاسی‌نین اولوب - اولماماسینی یوخلایاندا ایکی نفر قیراقدان تاپی‌لاردی. اونلارین بیری «خراجدار» (پتکچی) و او بیری ده دلال اولاردی.

بارات‌گیل اونلارین آغزینا باخیب و سینما پرده‌سی کیمی دلالین آرا قیزیشدیرماسی و مالی تعریف ائتمه‌سینی، هم ده موشترینین قیمتی آرتیرماغا و مال صاحابینین قیمتی ائندیرمه‌یه تشویق ائدردی. اوندان سونرا اونلارین آللرین بیر- بیرینین ایچینه قویوب، چوخ واخت حتا گؤروردون کی، نه آلان و نه ساتان قیمتدن راضی‌دیر، آما «الله خیر وئرسین» - دئیه‌رک موعامیله‌نی قورتاراردی. بو لحظه ده بارات قبض دفترین چیخاریب، تئز یازاردی کی، «بیر باش قویون ساتیلدی، «حئیدر عمی‌یه خرجی اوتوز بئش قیران». تئز اوتوز بئش قیرانی مال آلاندان آلیب، او بیریسی کومایا گئدردی. اوندا گؤروردون کی، دلال معامله نی اوزونون گوجونه قورتاریب، اؤز دلاللیق پولون آلا- آلا اونلارلا دانیشیب و اونلارا اینام وئریردی کی، هر ایکیسی ده یاخشی موعامیله ائدیب.

جوماآخشامی هاوا قارانلیق اولاندا حیوان‌لاری صاحاب‌لاری کاروانسارایا داشیياردی‌لار. اورادایدی کی، خراجدارلارین گؤزوندن اوزاق بؤیوک مال‌حیوان آل‌وئرلری اولاردی. بارات دا او بیری بؤیوک

خراجدارلاردان ائشیتمیشدی کی، بؤیوک آل‌وئرلر اوچون گئجه کاروانسارالارا گئدیب موعامیله‌لری گؤزله‌یرمیشلر.

او هردن نئچه ساعات اونلارین مال‌لاری اؤلچوب- بیچمه‌لرین و موباحیثه‌لرینه قولاق وئرردی. حتتا نئچه دفعه کاروانسارادا مال‌لارین بالا دوغماغینا شاهید اولموشدو. آخشام اولاراق کاروانسارالاردا طویله‌لره باش چکرک اورادا موشتری‌لری گؤروردو کی، مال صاحاب‌لاری ایله دانیشیغا مشغولدولار. قیشین سویوق هاواسیندا ایچی مال‌لارین نفسیندن قیزمیش ایستی طویله‌لرین هاواسی جانی قیزدیراردی. طؤیله‌نین قوخوسو اونا تزه سود- قایماغی یادا سالیب، کئفین ساز ائدردی.

طؤیله‌نین ایچینده کی بحث، بیر- بیر مال‌لاری آلت‌اوست ائتمک‌لری و دللال‌لارین تئزتز دانیشیق‌لاریلا داوام ائدردی. اونلار طؤویله‌دکی بحثی قورتاراندان سونرا اوست اوتاغا ساری گئدیب، شام یئمک اوچون سوفره باشیندا اَیله‌شردی‌لر. بارات دا اوتاغا گئدیب اورادا اَیله‌شردی، هردن ده او دا اونلارا قاریشیب شام یئیردی، آمّا هئچ واخت بؤیوک موعامیله اونا قیسمت اولمادی.

دلاللار و مال آلیب ـ ساتانلار او قدر یاش و دوشونجه‌لری وار ایدی کی، بارات کیمی بیر اوشاغی یولا سالیب سونرا موعامیله‌لرینی بیتیرسین‌لر. شامی یئیندن سونرا بارات گؤروردو کی، هم چوخ گئج اولوب ائوه گئتمه‌لی ایدی، هم ده یاواش ـ یاواش یوخوسو گلیر. او گئدندن سونرا داها بیلمزدی، موعامیله‌نین سونو نئچه کئچدی.

صاباح صوبح تئزدن اونلار یئنه گون چیخاچیخدا بازار مئیدانینا ییغیشاردی‌لار کی، صبح تئزکی موعامیله‌لری اَلدن قاچیرماسین‌لار. سویوقدا اوشاق‌لار سیتیللهیه- سیتیللهیه گؤزلری، آغیزلاری و بورونلاری آچیق مالی آلیب ـ ساتان و دللالین آغیزینا باخاردی‌لار. صوبح تئزدن ده چوخ واخت‌لار یاخشی مال ساتی‌لاردی.

بیر دفعه بو موعامیله‌لرین بیرینده بارات گؤردو کی، دللال «الله خیر وئرسین»‌لری وئرندن سونرا اوزون دؤندردی باراتا و دئدی: «اوغلوم، قبضینی یاز». سککیز یا دوققوز یاشیندا اولان بارات هله بیلمیردی، نه آلینیب، نه ساتیلیب. دللالدان سوروشور: نه ساتیلیب؟ او دا دئییر: دؤرد دنه مال ساتیلیب. اوندا بارات گؤرور کی، او، دؤرت مالین خرجینین هر بیری یئددی تومندن نئچه ائتدیینی بیلمیر. او تجربه ایله اؤیرنمیشدیر کی، اگر

ایکی مال ساتیلسا، خرجی اون دؤرد تومن اولار. آمّا دؤرد مالین خرجین حئساب ائده بیلمیردی.

دللال کی گؤردو، بو بیلمیر، دؤندو و دئدی: «اوغلوم ، اییرمی سککیز تومن اولور. سونرا بارات اونون سؤزونه شّک ائده‌رک یئنه آوارا قالدی. اونون آوارالیغینی دللال یئنیدن گؤرنده دؤنوب، دئییر کی، «اوغلوم ایکی دنه ایکی مال ساتیش قبضینی یاز». بارات‌ین بئیننه باتیر و ایکی دنه قبض یازیر، هر بیرینده ایکی مالین ساتیشی.

بازارین قیراغیندا قهوه‌خاناچی آلینده کمری نازیک استکان‌لاردا تئز- تئز چای داشییاردی. او بیری طرفده حسین فتحعلی آریق اوزون قیافه‌سیله آغ و ساللاق بیق‌لاری، تیریئکی و خومار گؤزلریله بیر کیچیک و اوجا میز قویوب، بیر نئچه قومار ورقی آلینده «یا بونداری، یا اوندا» دئیردی. هردن ده اؤز دؤندریب کورد موشتری‌لرینه دئیردی کی، تاپین «آوای نالام، آوای نالام، آو خالی سوره کی دالام» (اونو دئمیرم، بونو دئمیرم، بو قیرمیزی خاللینی دئییرم». او حالدا اَللری اؤلموش روحون اَللری کیمی ورق‌لری تئز - تئز میزین اوستونده یئر به یئر ائدردی و هر کسدن کی قیرمیزی خالی تاپماغی ایسته‌سه‌ایدی، اوّل ایکی قیران آلیب، سونرا دئیردی کی، تاپسین. یوزه دوخسان جاماعات تاپا بیلمزدی‌لر و اودوزاردی‌لار.

او بیری طرفده گؤرردین کی، حسن شیمالی پهلوانلیق باساتین قوروب، بیر آیری خوده‌یی یانیندا بیر- بیر و چیغیرمادان خیشیلدایان سه‌سیله جاماعاتی توپلاماق اوچون مئیدانی قیزیشدیریر. سونرا سویونوب همان سه‌سله باغیرا- باغیرا مئیداندا رجز اوخویاراق بیر سیرا ورزیش‌لره باشلاردی. مئیدانی دور ووروب شعر اوخویا- اوخویا چوخ یاخینا گلیب و مئیدانی دارلاشدیران‌لاردان داللیا چکیلم‌لرینی ایستردی کی، میدان داها دا آچیلسین. سونرا او گؤردویو ایش‌لری بیر- بیر گؤرمکدن قاباق آچیقلاماغا باشلاردی.

او آچیقلامادان قاباق هامییا دئیردی کی، بو ایشی گؤرندن سونرا الله ریضاسینا هر کس اَلین جیبینه سالیب، اونون کاساسینا بیر نئچه قیران آتسین. اونون اَن گؤرمه‌لی و اوشاق‌لارین چوخ سئودییی ایش‌لریندن بیری زنجیری قیرماغی و او بیریسی ایسه میخ‌لارین اوستونده یاتیب، اللرینده آغیر ده‌میرلری قالدیرماسی ایدی. پول ییغماق زامانی چوخ‌لاری نئچه

قیران پول وئرردی‌لر، بعضی‌لری قیراغا چکیلردی‌لر، بعضیلری ده بئله‌سینه تاماشا ائدردی‌لر.

هردن ده بیر طرفده ایلان اوینادان ایلان اویناتماسینا مشغول اولاردی. بونلارا گؤره بازاردا ایشی اولمایان دا بونلاری تاماشا ائیتمک اوچون بازارا بیر باش ووراردی. بو درویش‌لر، پهلوان‌لار و ایلان اوینادان‌لار، حتتا قهوه‌خانالاردا چالان آشیق‌لار دا گزیب دولاشاردی‌لار. اونلارین چوخونون ائولری ناغادئیده ایدی.

جوما گونو ناهاردان بیر آز کئچندن سونرا مال صاحابلاری اؤز کندلری، یا محَمَدیار بازاری‌ینا ساری یولا دوشردی‌لر. ساعات ایکی دؤورەسینده داها بازاردا هئچ کس قالمازدی و خراجدارلارین هامیسی عربعلی‌نین قهوه خاناسیندا گؤروشەرک قولام دایی اونلارین هامیسینا بیر چای آلیب، سونرا اونلارین یازدیق‌لاری خراجدارلیق دفتریندەکی یازی‌لار و توپلادیق‌لاری پول آساسیندا اوندا اؤز سهم‌لرین جیب‌لرینه قویوب، شنگول ـ منگول ائولرینه طرف گئدەردی‌لر.

بیر یا ایکی دفعه بارات خراجدارلیق دفترینی آچیب حساب گئدیب، سونرا پول‌لاری تحویل وئرنده گؤروب کی، مثلاً ایگیرمی تومان ایتیریب، دایی‌سی اونون پولوندان چیخمازدی و اونون خراجدارلیق پولون وئرردی. او گون آخشام خراجدار اوشاق‌لارین هامیسی سینمایا گئدردی‌لر. اونلار «سامسون و دلیله»، «اسپارتاکوس»، یا هندی آغلامالی فیلم‌لره، یا دا «بیگ ایمانوئردی» و «فردین»ین فیلم‌لرینه باخاماغا گئدیب و فیله باخارکن هرەسی بیر پاکت توخوم چیرتلایاردی.

*****

بیر گون «بارات‌ین آتاسی» ناهاراوستو شورباسینی یئیندن سونرا چایینی گؤزله‌ییردی و اؤزون بئللیه‌بئللیه اوتاقدان حیطه و حیطدن داروازایا و دروازادان ائشییه گؤزون تیکمیشدی. دئدی کی، اونون موشتریلرینین بیرینین اوغلو گلیب اونلاردا قالیب، درس اوخویاجاق. چونکی اونلارین کندلرینده دؤرد کیلاسدان چوخ یوخ ایدی. بارات‌ین آتاسینین دا تقریباً بوتون موشتری‌لری کورد ایدی‌لر. سونرا دئدی کی،

اونلارین کندلری «خُورونج» آدلانیر کی، «خانا» یولوندا «پسوه»دن سونرا یئرلەشیر.
«بارات» دا بونو بیلیردی کی، سربازلیق زامانی بیر آز درس اوخوموش، الیفبانی بیلن و دوکاندا حساب ـ کیتابینی اؤزو یازان آتاسی اوشاق‌لارین درس اوخوماغینا چوخ فخر ائدیب، اونلاردان حیمایه ائدردی. بو اوؤلادلی عایله ایکی اوتاقلی بیر ائوده یاشامالارینا باخمایاراق، تزه قوناغین گلمەسینه سئوینیب و هئچ کیم اوندان شیکایت ائیلەمەدی، حتا ایکی قیز اوشاغی اولان بارات‌ین آناسی بئله.
گون او گون اولدو کی، یایین آخیرلاریندا بیر گون «حَمَد» آتاسیلا برابر بارات‌گیلین ائوینه قوناق گلدی‌لر. بارات‌ین آتاسی کورد دیلینی ائله بیلیردی کی، دانیشاندا هئچ کس اونون تورک اولدوغونو بیلمزدی. بارات‌گیلین ائولرینده آتالاریندان سونرا هئچ کس کورد دیلینی بیلمزدی. اوشاق‌لار کوردجه یارییا قدر باشا دوشردی‌لر، آمّا دانیشا بیلمزدی‌لر. اونلار گلندن سونرا بیر سالام علیک‌دن سونرا قالان صؤحبت‌لری یالنیز آتالاری دانیشاردی. «حَمَد»ین ده اؤزو و آتاسی بیر کلمه تورکجه بیلمزدی‌لر. اوشاق‌لار بو تزه کنددن گلن اوغلانی و او اوغلان دا بو شهرده تزه گلدییی موحیطی آغیر- یونگول ائدیردی‌لر.
حَمَد بارات‌دان ایکی یاش بؤیوک ایدی. او سولدوزا گلنده کوردو پالتارلارین گئیمیشدی. حتّی بارات گؤردو کی، او باش دستمالینا قدر باغلامیشدی. بارات حئیرتله باخیردی، گؤرەسن بو کوردو پالتاری گئین و فارسینی دا چتینلیکله دانیشا بیلن اوغلان ایله نئجه بیرلیکده درس اوخویاجاق.
«حَمَد»، قاپینین قاباغیندا آیاق‌لارینی جوت قاتلاییب، دیک اوتورموشدو. گؤزو آنجاق بارات‌ین آتاسی و اؤز آتاسینین آغزیندایدی. هردن ده دؤنوب و گؤزونون آلتیندان بارات‌گیله بیر باخیب تئز گؤزون قاچیریردی.
حَمَد، بارات ایله بیر کیلاسدا اوخویاجاقدی‌لار. ترلان دا اونلارلا همکلاس ایدی، آما او قیزلار مدرسەسینه گئدەجک ایدی. حَمَد بارات‌دان بیر- ایکی یاش بؤیوک نظره گلیردی. شهره گلدییی اوچون چالیشیردی، اؤزونو یاخشی و تمیز گؤسترسین. بونو بیلمزدی کی، اوشاق‌لار اونون آن کیچیک ترپەنیشین گؤز آلتینا آلیب‌لار. بیر بؤیوک بوخجا اؤزویله پالتار و

بیر باغلاما دا یورغان- دؤشک گتیرمیشدی. سوفره باشیندا آلین دیزلرینین اوستونه قویوردو. هردن بیر اوشاق‌لار اونونلا نئچه کلمه فارسجا سؤز سوروشوردولار کی، دؤنوب احتراملا و کیتابی (ادبی) دیلده جاواب وئریردی. اونلار گئجه‌نی بیزده قالاندان سونرا صاباح حَمَدی مدرسه‌یه یازدیرماغا گئده‌جک ایدی‌لر.

کنددن گلدیک‌لری اوچون بارات‌ین ننه‌سی اونلار گئدندن سونرا پالتارلارینی گونه سردی، بیت- بیره‌لری گئتسین. سونرا اونلارا بیت داواسی ووردو. خُورونج کندینین مسیریندن شهره گونده بیر جیپ ماشینی هر گون صوبح موسافیر گئتیرردی و آخشام دا همان جیب قاییدان موسافیرلری قایتاراردی. حَمَد قاییدان زامان اؤز- اؤزونه دوشونوردو کی، اؤزون بو تزه چئوره ایله اویغونلاشدیرمالی‌دیر. ایکی طرفین ده بیر- بیرلرینه باخیش‌لاری یاخشی ایدی. خصوصاً حَمَد بونو بیلیردی کی، گرک اؤزونو شهرین محیطی و تزه عایله ایله اویغونلاشدیرسین.

بیر ایکی هفته سونرا حَمَد عمیسی ایله شهره گلدی. عمیسی حَمَدی گتیرمیشدی کی، او پاییزین اوّل گونوندن مدرسه‌یه گئتسین. بو دفعه حَمَد بیر آز آرتیق پالتاردان سونرا بیر کوپه ده پنیر، بیر نئچه کونداله (آغ کره) و بیر بایدا قاتیق گتیرمیشدی. حَمَدین آتاسی ائوین بؤیوک اوغلو ایدی، چوخ چالیشان و آز دانیشان ایدی. آمّا عمیسی بیر طرفدن آز مسئولیتلی، او بیری طرفدن ده بیر آز ایش آلتیندان قاچانا و بیر آز دا شهرده اؤزونه خوش کئچیرن آداما بنزه‌ییردی.

حَمَد گؤردو کی، بو ائوده، ائله‌جه ده مدرسه‌ده هامی بیر- بیریله تورک دیلیینده دانیشیرلار. بونا گؤره بو عایله‌یه قاریشماق، هم ده اوشاق‌لارین اویونلاریندا اونلارلا بیرلیکده اویناماق ایسته‌مک اوچون بو دیلی اؤیرنمه‌لی ایدی. اولینده او دا یالنیز بارات و ترلان ایله فارسی دانیشا بیلیردی. سونرا اونلاردان ائشیتدیک‌لری تورکجه کلمه‌لرین بیر- بیر معنالارین سوروشماغا باشلاییردی. ایکی- اوچ آی کئچمه‌میش حَمَد تورک دیلینده دؤرد- بئش کلمه‌لی جومله‌لر دوزلتمه‌یه باشلادی. دانیشاندا جومله‌لری چوخ قیسا، لهجه‌سی چوخ غلیظ و گرامری (جومله قورولوشو) غلط اولوردو، آمّا فیکرینی جاماعات توتوردو. او یالنیش دانیشماغی ایله ائوده هامینی گولدورردی. آمّا اونون اؤزو ده قاریشیب هامی ایله گولردی.

باراتین آناسی ائوده قوناق اوتاغینی او ایکیسینه وئرمیشدی کی، اورادا ایکیسی درس اوخویوب یاتسینلار.

حَمَد ائوده آدینی پهلوی حکومتی ماهاباد ائتدییی «سویوق بولاق» شهرینین رادیوسونا چوخ قولاق آساردی. اورادا چوخ حسن زیرک، ماميله، طاهیر توفیق و باشقا کورد خانندەلریندن ماهنی یاییلاردی. اوشاقلار دا گونده نئچه ساعات بیر دەییشیکلیک اولسون دئیه، بونلارا قولاق آسماغی خوشلاردیلار. بئلەلیکله، بارات حَمَد ایله دانیشارکن کورد دیلینی ده اؤیرەنیردی. آمّا او قدر ده اؤزونه گوونه بیلمیردی کی، ائشیکده ده دانیشسین. دانیشماق اوچون ده بیر مجبوریت یوخ ایدی. چونکی هامی شهرده تورکجه دانیشماق باشاریردی. تورکـلر شهرده تام اکثریت ایدیلر.

بیر گون مدرسەدن گلنده جار دوشدو کی، «قادیر آغاگیلی اؤلدوروب و شهرده دولاندیراجاقلار». خبر هر یئرده چوخ تئز یاییلدی. اونلاری ژاندارمئری داغدا موحاصیره ائدیب ارتشین کؤمکلییی ایله اؤلدورموشدو. هئچ نەدن خبرسیز اولان باراتگیل اؤلولری گؤردوکـلری اوچون هیجانلانمیشدیلار. «اونلار چته ایمیشلر. دولته قارشی موباریزه اوچون داغاسیغینمیشدیلار. بارات ایلک دفعه «چته» سؤزونو ائشیدیردی.

اونلار تلسه- تلسه شهرین داشلا دؤشنمیش اصلی خیابانینا گئتدیلر. اوزاقدان جاماعتین کوماسین گؤروب، او طرفه گئتدیلر. باراتگیلدن داها چوخ مسالەدن خبری اولان حَمَد دینیب دانیشمیردی. قادیر آغاگیل کورد اربابلاریندان ایدیلر. اونلار دولتین علیهینه عوصیان ائدیب و داغدان پاسگاهلارا یوروش ائدەرک یول کسیردیلر.

بیردن یاخینلاشاندا گؤردو کی، میلّت دەلیلرکیمی هیجاندا و گؤزلری پاریلداییر. تئز- تئز او طرف - بو طرفه سورعتله گئدەرک، بیر آل داشقاسینا یاخینلاشیب اوندان اوزاقلاشیرلار. باراتگیل ده اؤزلرینی اونلارین آراسیندان ایچەرییه سوخوب داشقادا بیر- بیر اوستونه قالانمیش ایکی جنازەنی گؤردولر. اونلارین بیری آلتدا و او بیری ایسه اوستده ایدی. آلتداکینین باشی ایله اوزو گؤرونموردو. آما اوستدەکینی «قادیر آغا» سەسلەییردیلر. کوردو پالتار گئیمیشدی. اونون باشیندان ائله گوللە وورموشدولار کی، آغزی و بورنوندان یوخاریسی تاماميله پارتلاییب داغیلمیشدی. اوزونون قالین ساققالی و سوپورگه کیمی بیغلاری گؤرونوردو.

بو یاندان دا بیر نفر اوجا سەسله «ایهالنّاس» دئیەرک موناجات کیمی دانیشیب و بیر سؤزلر دئییردی. او دولت طرفیندن بونو دئییردی کی، «گؤرون و باخین، سیزلره عیبرت اولسون. هر کس دؤولتینه قارشی عوصیان ائتسه، آخری بئله اولاجاق». باراتگیل گؤرندن سونرا چیمچەشیب داللیبا چکیلدی‌لر. بعضی اوشاق‌لار دەلیلر کیمی هیجانا گلیب، گئدیب داش آتیردی‌لار. آنجاق نه اوچون داش آتدیق‌لارینی بیلمیردی‌لر. بلکه ده اؤلودن و اؤلومدن قورخوب، اونو دفع ائیلەمک اوچون اؤلونو داشلاییردی‌لار.

اوندان سونرا نئچه دفعه ده بارات قونشولاریندا قوجا کیشی‌لردن اؤلندن سونرا اونلاری یویاندا دامین اوستوندن اونلارا باخمیشدی. اونو اؤلومدن قورخودا بیلەجک گؤرمەلی بیر منظره دئییلدی.

یولدا گلنده حَمَد اونلارین میللی کوردوستان یولوندا ساواش‌لارینا ایشاره ائتدی. معلوم اولدو کی، «قادیر آغاگیل» تک دئیل‌لر. او «مەله آواره»دن ده صؤحبت ائتدی کی، اونون دا سیلاحلی آدم‌لاری وار و حؤکومته قارشی باش قالدیریب. بیر قریبه گؤروش و تجربه ایدی کی، بارات اؤزونه آچیب و آیدینلاشدیرا بیلمیردی. کوردوستان حاققیندا بیر چوخ آجی گئرچکلیک‌لر واردیر. بیر چوخ اینسان جانینی بو یولدا قویموشدور. او، عینی حالدا گؤردو کی، اؤلوم چوخ قورخونج بیر شئی اولا بیلر.

حَمَدین کنده گئتمەیه اورەیی داریخماغا باشلامیشدی کی، بیر گون جوما آخشامی مدرسەلر ناهارا قدر آچیق اولان زامان ائوه گلدی. ائوه چاتار- چاتماز آزجا اؤیرندیيی تورکجه سؤزلرله ایلک دفعه تورکو دانیشماغا باشلادی: *«بارات گئدیرم»*. بارات خبر آلیر کی، هارا گئدیرسن؟ او دا جوابیندا دئییر: *«گئدیرم کتّیم امّیزه»*. بارات قاەقاه چکیر، نه دئدین؟- دئییر.

حَمَد ده دانیشیغینین گولمەلی اولدوغونو باشا دوشندن سونرا تئز باشلاییر ایصلاح ائتمەیه: *گئدیرم امّیزم کتّده»*. نه ایسه او اوچ کلمەنی بیر- بیرینین یانینا دوزمکدن بللی ایدی کی، اورەیی داریخیب و کنده گئتمک ایستەییر. دوزلتدیيی جومله اول دئدیيی جوملەدن داها دا گولونج اولدوغو اوچون اوشاق‌لار آرتیق گولمەیه باشلادی‌لار. حَمَد بیر آن ناراحت اولاندان سونرا، او دا او بیری اوشاق‌لارا قاریشاراق گولمەیه باشلادی.

«پسوه» و «لیکبین» منطقەسینین قارازی، بالیقچی خیابانیندا ایدی. او خیاباندا کی ماغازالارین یاریسی کورد و یاریسی تورک ایدی‌لر. بالیقچی

خیابانی کوردلر و تورکـلر محلّه‌لرینین سینیری ایدی. قاراژ صاحیبینین آدی «مولود خاله» ایدی. همیشه کوردو پالتار(گئن پالتارلار) اَیننده قیسا بوی، دولو، کؤک و سه‌سی خیشیلدایان بیر کیشی ایدی. جیپ‌لر موسافیرلری دولدوروب حرکته ائتمه‌دن قاباق او چیخیب و ائشیکده سه‌سله‌ییب موسافیرلری چاغیراردی: *«جلدیان»، «پسوه»، «خورنج»، «لیکبین»*. او خیشیلدایان سه‌سیله باشلاییب و دال‌بادال بو کندلرین آدلارین سه‌سلردی. ناهاردان سونرا ساعات دؤردیاریم دؤوره سینده جیپ حرکته ائدیب یولا دوشردی.

هه‌له یوللار آسفالت اولمامیشدی. آما قیرـقوم اولموشدو. یعنی آلتدان بیر لای قاینار قیرین اوستوندن قوم سپیلمیشدی کی، او قوم‌لار قیرا یاپیشیب و ایری ـ ایری قارا رنگلی جاده حربی قوشون‌لارین ساخلوو یئرله‌شن «جلدیانا» و «خانا» شهرینه قدر دوام ائدیردی. جلدیاندا (سولدوز تورکو اولان) «حسن اقدم»گیلین چایخاناسی ایله بیرلیکده بیر نئچه دوکان، بیر باشقا چایخانا و بیر نئچه دنه ده ائو وار ایدی. اورادان ـ خانا یولوندان بیر جاده سولا آیریلیب «پسوه»یه ساری گئدیردی. بو جاده آسفالت دئییلدی، آمّا یئری چوخ برک ایدی و اوستونه ده قوم تؤکولموشدو. «جلدیاندان حتا خورونج کندینه قدر یولون چالاـچؤکه‌یی چوخ ایدی و جیپ اونلارین اوستوندن کئچن زامان بعضی یئرلرده سورعتی آزالدیب فایتون کیمی اویان‌ـ بویانا ییرغالاناردی. جیپین ایچینده ده هامی اوجا سه‌سیله بیرـ بیرلریله دانیشماغا مشغول اولاردی و شوفئر ده اونلارا قوشولاردی.

کنده یئتیشن زامان هامینین کیرپیکـلری و بیغلارینین اوستونده توزـتوپراق اَیلشدییی اوچون اوزلری و باشلاری آغ اولموشدو. هامی کیشی‌لر یاش دستمال‌لارین گؤتوروب اونونلا اوستـباشلارین چیرپیب و بیرـ بیرلرینه دئییردی‌لر کی، هارالاری هه‌له تمیزلنمه‌میش. هه‌له باشلارینا دستمال باغلامایان جاوان‌لار دا بؤرکـ لریله بو ایش‌لری گؤرَردولر.

حَمَد ایکینجی دفعه کندده اولاندا قیش ایدی. قار یاغمیشدی، هر یئر شاختایدی. جیپ کنددن گلیب اؤزون شهره یئتیرمیشدی، آما شهردن کنده گئده بیلمه‌یی هئچ کس دئیه بیلمزدی. جیپ آخشام اوستو اؤزون حتا «پسوه»یه قدر یئتیرمیشدی. اورادان او بیری طرفه گئتمک ایمکانی یوخ ایدی. چونکی قار یاغیب یولو باغلامیشدی.

گئجه‌نی کندده بیر ائوده قالیردی‌لار. بیر نئچه دنه باشقا دام وار ایدی کی، اونلارین ائشیینده یالنیز حئیوان‌لارین پئهین‌لرینی سرردی‌لر. اوندان سونرا نه قدر گؤز گؤروردو، هر یئر قاردان آغاراردی. هامینین ائویندن «یاپیا» و «کرمه» قوروسونو یاندیران تندیرلرین توستولری پاجالاردان چیخاردی. حتا توستولری اوزاقدان گؤرمک‌له اینسانین دونموش اَللری قیزیشماغا باشلایاردی. آما صوبح حَمَدین ماجراسی تام بونون ترسینه اولمالی ایدی. او تندیر یانان دامدان و ایستی یورغانین آلتیندان چیخیب، سویوق و بورانی قارشیلاییب آتا مینیب و آتیلا اؤز کندلرینه گئتمه‌لی‌ایدی.
دامین قارا تاختا قاپیسینین تامام ده‌لیک‌لری توتولموش اولسا دا، یئنه ده ائشیین سازاغی بیر یولاق‌لار تاپیب ایچه‌رییه اوفله‌یردی. همن یولاق‌لاردان دا بیلمک اولاردی کی، هاوا ایشیقلانیر. بو زاماندا حَمَد یوخودان قالخاراق ائشیکده‌کی قوردلارین اولاماق سه‌سلرینی ده دویوردو. بیر کیچیک مجمعه‌ده قاتیق- چؤرک گتیردی‌لر. اونو تلسه‌تلسه عینی حالدا ایشتها ایله یئمکدن سونرا خیرداجا کمری نازیک استکاندا بیر ایستی چای ایچدی. آما آغزینا قویدوغو بیر دنه قند پارچاسی اَریمه‌یه گلمیردی. چایین ایکینجیسینی ایچندن سونرا تزه بیر آز بو قند یوموشالماغا باشلاییردی.
پالتارلارین گئیندن سونرا باش دستمالینین یاریسینی دا اوزو و بورنونا چکندن سونرا تزه یوموشالمیش قندی چئینه‌یه ـ چئینه‌یه دوز طؤیله طرفینه گئتدی. اوندان قاباق (قونشو کنددن اولان و آتاسی‌گیلی تانییان) ائو صاحیبی طؤیله‌یه گئدیب قاطیرلاری یهرله‌میشدی. قاطیرین یهرینه بیر بوخجا دا پنیر- چؤرک باغلامیشدی‌لار.
اوچ کیشی بیرلیکده قاطیر اوستونده سویوق یئل اوفلویه‌اوفلویه اوز-گؤزلرینه باغلایاراق کنده طرف یولا دوشدولر. اوزاقدان دا قوردلار بونلاری ایزله‌ییب وضعیتی آغیر ـ یونگول ائدیردی‌لر. هردن قوردلار بیر آز یاخینلاشاندا بونلار اَل آغاجلاری چیخاراراق توولاییب و قورخونج سه‌سلر چیخارماقلا قوردلاری اوزاقلاشدیریردی‌لار. ایکی کندین آراسی اون ایکی کیلومئتر اولاردی. بو اون ایکی کیلومتری قوردلارلا بئله داورانا- داورانا کنده یاخینلاشدی‌لار. ناهار واختی یاخینلاشیردی و بونلار کنده گیرمکده قوردلار اوزون دیل‌لریله آغیزلارینین دوره سینی یالاییب و کنددن اوزاقلاشدی‌لار.

*****

گادارین سویو باهاردا چوخ دورو اولوب، آما بورغانلی و کؤپوکلو آخاردی. بو زامان‌لار چایدا اوزن‌لر چوخ باجاریقلی اولمالی ایدی‌لر کی، اوزلرینی چیمنده خطره سالماسین‌لار. گادار هم کؤپوکلنه - کؤپولنه آخیردی، هم ده سویو گیژژو(گوجوو) ایدی. باهارین هاواسی سویوق اولدوغو بیر طرفدن، او بیری طرفدن ده گادار سویو آرییَن قار سویو اولدوغو اوچون چوخ سویوق اولاردی.
یایدا گادارین سویو اریمیش قار سویو اولسایدی دا، آخیب گلیب سولدوزا چاتدیغی زامان بیر قدر یایین هاواسینا گؤره ایستیله‌شردی. یایین ایستی هاواسیندا گادارین دورو و سرین سویوندا چیممک هامییا خوش گلردی. گادار اولدوغو زامان حاماما گئتمه‌یه احتیاج یوخ ایدی. یاشلی آدام‌لار بدن‌لرینی یوماق اوچون اؤزلریله معمولی یا دا «ماراغا» صابونو آپارادی‌لار. جاوان‌لار دا یا ایکی قیران وئریب او جیبه قویان صابونلاردان آلاردی‌لار، یا دا بیر قوتو اوچ قیرانلیق پالتار یویان فاب‌لاردان آلیب آپاراردی‌لار.
فاب ایله هم باش‌گؤزلرینی یویاردی‌لار، هم پالتارلارین. سودان چیخیب قورولاناندان سونرا دری‌لری کاغاذ کیمی قورویوب شاقیلدایاردی. باش‌لارینین توکـلری بیز- بیز اولوب پارلاردی. دری‌لرینین قورولوقدان چیمچشمه‌یی اونلاری مجبور ائدیردی کی، اؤز گؤزلرینه اوز یاغی سورتسون‌لر.
پاییزدا گادارین سویو آزالاندان و هاوانین سووماسیندان سونرا جاماعات داها اورادا چیمه بیلمزدی. اوندا یاواش‌یاواش ائولرده سو قویوب دامدا(چالاسرده) یویوناردی‌لار، یا دا کی عمومی حاماما گئدردی‌لر. شهرده «نمره‌لی» یا اوتاق - اوتاق شکلینده حامام هه‌له دوزلمه‌میشدی. بارات‌گیلین زامانیندا خزینه حامامینی غیری بهداشتی اولدوغو اوچون ییغیشدیرمیشدی‌لار. هفته‌نین سونوندا بیر گون خانیم‌لارین نؤبه‌سی اولسایدی، او بیری گون ده آغالارین نؤبه‌سی ایدی.
حامامین ایچینه گیرنده بیر بؤیوک سالونلا قارشیلاشیردین کی، نئچه آچیق حوجره‌یه بؤلونموشدو. هر کس بو حوجره‌لرین بیرینین بوش اولان بوجاغیندا سویونوب، بیر فیته ایله اوستو اؤرتمه‌لی یئرلرین اوستونو

اؤرتردی‌لر. اوندان سونرا حامامین یویونماق بؤلومونه گیرردی‌لر. یویونماق بؤلومو ده نئچه آچیق حوجره‌دن تشکیل تاپاردی. دوره‌ده نئچه یئرده سویوق و ایستی سو شیرلری، هم ده نئچه دنه «دوش» توتماق اوچون نؤمره‌لر وار ایدی. هر کیم بیر بوجاقدا بدنین یویوب دولچالار ایله شیرلردن (قیرنالاردان) سو آچیب باشین و بدنین یویاردی. آخیردا دا گئدیب «دوش»لارین آلتیندا بیر داها سویلا اؤزلرینی ایسلادردی‌لار کی، او ایستی سالوندان چیخیب، ائشیک سالونداکی سرین سالونا گلسین‌لر. ائشیکده‌کی سالون‌لار دا سرین اولدوغو اوچون جان‌لاری سرینله‌یردی. هم ده آیاق‌لارینی سالونون ایچینده‌کی سرین حوض سویونا باساندا و یا بیر لیوان سو آلیب، ایچندن سونرا ایچه‌ریلرینین ده عطشی ائنردی.

اوشاق‌لار هر ایکی یا بعضاً اوچ هفته‌دن بیر حاماما گئتمک واخت‌لاری چاتاردی. اونلار بیر گون بو قرارا گلدی‌لر کی، حَمَدی ده اؤزلریله آپارسین‌لار. اونلار حَمَدین دانیشیق‌لاریندان بیلیردی‌لر کی، اونلارین کندلرینین یاخینلیغیندا بولاق وار. اونلارین کندلریندن بیر قدر فاصیله ایله ده بیر چای آخیر. هر حالدا حَمَدین کؤینک‌لرینین یاخاسی چوخ یاغلی گؤرونوردو. اوز- گؤزو و باشی دا یاغلی اولوردو.

حامام واختی یئتیشن زامان ائودن رشید ایله بارات حاماما گئتمه‌یه حاضیرلاشاردی‌لار. حَمَد ده یاشجا رشیددن کیچیک و باراتدان بؤیوک ایدی و او اورتادا راحات اؤزونه یئر سالمیشدی. حَمَد ده پالتارلارین حاضیرلایاندان سونرا یولا دوشمک واختی اولاندا بیردن یوخ اولاردی. رشید ایله بارات بیر اورانی، بیر بورانی آختاراندان سونرا بئله باشا دوشردی‌لر کی، حَمَد حاماما گئدیب و اوملاردان قاباق یولا دوشوب. اونلار اؤزلری گئدیب و یویونوب قاییداردی‌لار.

اونلار قاییداندان بیر آز سونرا حَمَد تاپیلاردی، اوز- گوزون و بوین- قولاغین یوموش و بیر بهانه گتیرردی. «گئتدیم کوردلر محلّه‌سینده، یولداشیملا گئتدیم» و بونا تای بهانه‌لر تاپاردی. بارات بو یالانلارا ایناناردی، رشید شکّ ائدردی و اونلارین آناسی بیلیردی کی، بو یالان‌دیر. بیر گون حامام واختی گؤز قویدو و حَمَدین قاشماغینین قاباغین آلدی. داها اوندا حَمَد دیله گلدی. او اوشاق‌لارین «باجی» سه‌سله‌دیک‌لری آنالارینین اونونلا دانیشماسیندان اوتاندیغی اوچون رشیدله دانیشماغا باشلادی. رشیدله

اونلارین یاش‌لاری یاخین اولدوغو و رشیدین چوخ مئهریبان و دوست‌سئون اولدوغو اوچون اؤزونو اونونلا چوخ راحات حیس ائدردی.
«آی رشید، دئییرلر کی، حامامدا بیر دللک وار، گلیر آدامین جانین یویار، اَلین ده آدامین هر یئرینه سورتر». رشید بونو ائشیدندن سونرا تزه ایکی قیرانلیغی دوشوب قاققیلداماغا باشلادی. رشید دئدی: «بس سن بونا گؤره حامامدان قاچیرسان؟». حَمَد دئدی: «دئییرلر کی، حامامین ایچینده هامی لوت و تومانچاق گزیر». رشید ایله بارات چوخ گولدولر. حَمَد ده بو دورومدا اونلارا قاریشیب گولمه‌یی گلمه‌یه‌گلمه‌یه هردن قوندارما شکیلده گولوردو، هردن ده دایانیب فیکره جوموردو. سونرا اوشاق‌لار حَمَده «عومومی حامام»دا یویونماغی آچیقلاماغا باشلادی‌لار. بیرینجیسی، «ایچه‌ریه گیرن هر کیم بیر فیته باغلاییر، بدنینین اؤرتمه‌لی یئرلرین اؤرتور؛ ایکینجیسی، دللک یویاندا اَلین آدامین بدنینین هر یئرینه وورماز؛ اوچونجوسو، دللکه گرک پول وئره‌سن. بیزیم دللکه وئره‌جک پولوموز اولمادیغی اوچون اؤزوموز اؤز جانیمیزی سورتوب و یومالییق». حَمَدین او گون حامامدا جانینین کیرلرینین پیلته‌لری میداد ایچی قدر یوغون ایدی.

*****

بارات‌گیلین ائولری تپه‌نین گونئی طرفینده او بیری تای دا اولسایدی، اونلارین مدرسه‌لری قوزئی طرفینده دوز بارات‌گیلین دوکانلارینین قارشیسیندا یئرلشمیشدی. اوشاق‌لار چوخ زامان تپه‌نی دؤوره ووروب، مدرسه‌یه گئدیردی‌لر. آما چوخ واخت دا خوصوصاً مدرسه‌دن دؤنوب ائوه چاتماغا تلسنده تپه‌نین اوستوندن گلردی‌لر. دوزدور کی، اولینده بورروق-بورروق کوچه‌لردن کئچیب و سو منبعینه چاتانا قدر بیر آز چتینلیک چکردی‌لر، آما اوندان سونرا اوز آشاغییا دوشوب راحت گلردی‌لر.
تپه‌نین اوزآشاغیسی دا هم شیدتلی، هم ده کوچه‌لری ده بورروق-بورروق ایدی. اونا گؤره ده قاچیب آشاغییا گلنده کوچه‌لری چارپاز (زیگ زاگ) حالیندا قاچیب گلردی‌لر. آما اوشاق‌لار اَن چوخ قیشدا بو یوللاردن گلمه‌یی سئوردی‌لر. قیشدا اوزآشاغییا یئتیشن کیمی، اونلار مدرسه چانتالارینی آلت‌لارینا قویوب، بوز باغلامیش بورروق - بورروق، اوزآشاغی دار کوچه‌لرده «زوو» گئتمه‌یه باشلاردی‌لار. ائله سورعتله گلردی‌لر کی،

کوچه‌لرده نئچه دفعه دیوارا دَیمک‌لرین بیلمزدی‌لر. هردن ائله مؤحکم بیخیلاردی‌لار کی، کوچه‌نین آشاغیسینا قدر نئچه دفعه کلله مایاللاق وورارادی‌لار.

هردن مدرسه چانتالاری اولمایان اوشاق‌لار بیر پارچا نایلون اوستونده زوی (زوو) گئدردی‌لر و یا هئچ زاد دا اولماسایدی، آیاق‌لاری اوسته زوو گلیب، اَللرین تعادول ساخلاماق اوچون آشاغییا قدر آچیق ساخلاردی‌لار. اونلار بئله آل‌ـآیاغی یارالی ائوه گلمکله ایتین کئفین چکیردی‌لر. اورادان گلندن سونرا آرتیقراق زوو گئتمک ایسته‌سه‌ایدی‌لر، اونلار کوچه‌نین قاباغینداکی اوستو قالین بوز باغلامیش چایا گئدیب، اورادا زوو گئدردی‌لر.

قار یاغاندا بارات و حَمَد ایکیسی ده نؤوبه ایله هره‌سی دامین بیر بؤلومونو کورویردی‌لر. اونلار دامی کورویوب، بیر قیسمین کوچه‌یه و بیر بؤلومون ده حیطین ایچینه تؤکردی‌لر. سونرا حیطین ایچینده بیر جیغیر یولو ائشیک قاپییا و بیرین ده حیطین بوجاغینداکی آیاق‌یولونا و بیرینی ده ائو دامینا آچاردی‌لار. اونلار گئجه‌لری «قازلاری» ائو دامینا سالیب و گوندوزلر اونلاری ائشییه چیخاراردی‌لار. قازلار هر صوبح ائشییه چیخاندا بیرـ بیرلرینه گولهـ گوله «قاه‌قاه» چکیب قانادلارین نئچه دفعه بیرـ بیرلرینه چالاندان سونرا گونده‌کی جیره‌لرین آلماق اوچون پیلله‌لرین یانینا گلردی‌لر.

اوشاق‌لار دا هردن حیطده‌کی قارلاری تئز اَریتمکدن اؤترو، خوصوصیله، گئجه‌لر کیچیک ایش‌لرینی قارلار اوستونده گؤرردی‌لر. الّبته بؤیوک ایش‌لرینی حیطده آیاق یولوندا گؤرردی‌لر. اونلار بو شکیلده قارلارین ایچینده ساری ده‌لیک آچیلیب اَریمه‌سیندن لذّت آپاراردی‌لار.

قار یاغان زامان اوشاق‌لار قار توپالاسی (قار توپو) ایله بیرـبیرلرینی وورارادی‌لار. بعضاً ده توپلادیق‌لاری قاردان آدام هئیکلی و یا باشقا هئیکل‌لر دوزلدردی‌لر. بو قیشدا حَمَد ائولریندن بیر جوت داوار یونوندن توخونموش جوراب اؤزو، بیر جوت رشید و بیر جوت ده بارات اوچون گتیرمیشدی. اونا گؤره بارات‌ین آیاق‌لاری قاردا و بوزدا رئزین باشماغین ایچینده آز اوشویردی. اونلار اوچون باجی‌لاری کاموادان هره‌سینه بیر جوت اَلجک دوزلتمیشدی.

قیشین لاپ شاختاسیندا، هر یئر قاردان آغاران، سویوق آدامی دونداران زامان اَرسلان، بایرام ، قوربان و بارات گئدیب آت قویروغوندان

یولونموش تئل‌لردن تاپیب گئتیرردی‌لر. سونرا بیر طاباق کیمی تاختا تاپیب اوستونه میخ چالاردی‌لار. سونرا اونلار او آت قیل‌لارینی حلقه کیمی ائدیب میخ‌لارا باغلاردی‌لار. تاختانی دا دامین اوستونده قویوب تاماميله گیزلنسین دئیه، اوستونه بیر آز قار، سونرا دا اونون اوستونه بیر آز دن سپردی‌لر. بونا سولدوزدا جَله ده دئیرلر.

قاردا بئله سویوق هاوادا اؤزلرینه یئمک و دن تاپا بیلمه‌ین حئیوان‌لارین چوخو یئمک اوچون اؤزونو خطره سالاردی‌لار. قوش‌لار دا گؤیده اوچان زامان هر یئری قارلی و آغ گؤرردی‌لر، بیردن بیر دامین اوستونده بیر قدر قارالیق و یئرده دن گؤرن کیمی اورایا قوناردی‌لار. اونلار دَن‌لری یئین زامان آیاق‌لاری آت قیلیندان دوزه‌لن حلقه‌لره ایلیشردی. بو زامان اوشاق‌لار قوشونونون رهبری یورش دستورون وئرن کیمی هامیسی بیردن هوجوم ائده‌رک دام اوستونده تله‌یه ساری گئدیب، تله‌نی گئتیریب و اونا ایلیشن قوش‌لاری گؤتورردی‌لر.

****

حَمَدین عمیسی آتاسیندان کیچیک ایدی. او اؤز یئمک و ایچمه‌یینه یاخشی باخاردی . حَمَدین آتاسی آریق ایدی، چوخ چالیشقان ایدی. آمّا اونون عمیسی ایری هئیکللی اولماسینا باخمایاراق، ایش‌لرین آلتیندان قاچان آداما بنزه‌ییردی. اونلارین کندلرینده باقّال دوکانی یوخ ایدی. اونا گؤره قیشدا حَمَدین عمیسی شهره گلدییی زامان جویز، خورما، خصوصاَ نئچه دنه نار آلیب سویوب یئیردی. سؤزده حَمَده باش وورماغا گلمیش، آما تامام آغیر ایش‌لری کندده حَمَدین آتاسینا بوراخمیشدی. او کندده چکدییی تامام کورلوق‌لارین عوضین اؤده‌مه‌یه و لذّت ائتمک اوچون شهره گلمیشدی.

قیشین آخیرلارینا یاخینلاشارکن دامین دالیندا و کوچه‌ده‌کی قارلار اَریمه‌یه باشلاییردی‌لار. اونلارین قالینلیغی آزالدیقجا آیاغین آلتیندا چوخ یئر گؤرونردی. هاوالار یاواش‌یاواش ایستیلشمه‌یه باشلایاردی. یاواش‌یاواش ائشییه گئدنده داها اَلجک یا دا کوتون اوستوندن پالتو لازیم اولمازدی. ناهارا یاخین گونون قاباغیندا دیقّتله باخسایدین، دام‌لارین اوستوندن بوغ قالخاردی. کوچه‌لرده یاپبالارین اوستو برکیییب قورو تَهَر اولموشدو. قار دا یاغسایدی،

چوخ قالین یاغمازدی. قالین دا یاغسایدی، گونون ایستیسی آلتیندا تئز اَریییردی.
سانکی گونون ایستیسی یئرین آلتینداکی اوت، مئیوه و جوجرتی‌لری قیدیقلاماغا باشلادیغی کیمی اوشاق‌لارین دا جانلاریندا بیر مخصوص هیجان حیس اولوناردی. یئردن بوغ قالخان زامان اوشاق‌لارین دا جان‌لاری قیزیشیب و شَن حالدا آتیلا‌ـآتیلا، اوخویا‌ـاوخویا کوچه‌لرده گئدیب و بیر‌ـبیرلرینی ائشیه سه‌سلیب، اویناماغا چاغیریردی‌لار. دیوارلارین قیراق‌لاری قورودوغو زامان بادام اویناماق اوچون جولا قازماغا باشلاردی‌لار. کوچه‌لرده اوشاق‌لار یومرو و شوشه‌دن اولان «مرمر»لرین چیخاردیب اویناماغا باشلاردی‌ؤ یا دا اونلار آشیق‌لارینی گتیریب «آلچی، توخان» اویناماغا باشلاردی‌لار. قیزلار دا یئرده خط چکیب «خسترچین» اویناماغا باشلایار، یا دا یئرده «مئشداش» (بئش‌داش)، نارین اوشاق‌لار دا پارچادان دوزه‌لمیش گلین‌لرین چیخاریب بیر‌ـبیرلری ایله قوناق‌ـباجی اوینارادی‌لار.
بونلارین هامیسی بیر خوش خبردن موشدولوق وئرردی کی، مه‌مه یئیندن په‌په یئیه‌نه کیمی اونو گؤزلردی. بو خبر و اونون هیجانی غوربته اولان‌لارین ایچینده چوخ شیدّتله حیس اولوناردی: او جومله‌دن سرباز گئدن و سربازلیقدان قاباق آداقلانان، یا دا ایشله‌مک اوچون باشقا شهرلره گئدن‌لر و یا عایله‌لری پارچالانیب، قارداش‌لاری، باجی‌لاری و یا آتا ـ آنالاری باشقا شهرده یاشایان‌لار. بارات‌گیلین ائوینده ده «فیروز» و «سولئیمان» تهراندا تحصیل آلاردی‌لار (درس اوخویاردی‌لار). یاخین گله‌جکده ایل بایرامی گه‌له‌جکدی. تامام عایله بیر یئره یئغیشیب، هامی ائولرینده بایرام سوفره‌سی آچیب، بیرـ بیرلرینه قوناق گئدیب بیرـ بیرلرینه بایراملیق وئره‌جک‌دی‌لر. بو زامان‌لار نئچه آی قاباقدان خیاطلارین پالتار تیکمک اوچون واخت‌لاری دولاردی. اوشاق‌لارین دا مدرسه‌سی ایکی هفته تعطیل اولاجاقدی‌لار.
بارات‌گیل بؤیوک قارداش‌لارینین تئزلیکله بایرام واختی گلمه‌سینین یاخینلاشماسینی دویاردی‌لار. اونلارین آتا‌ـآنالاری بارات‌گیلدن بؤیوک قارداش‌لارینا چوخ فخر ائدردی‌لر. بو جور بیر کیچیک و آدی حتا جوغرافی کیتاب‌لاردا بئله اولمایان شهردن بو قارداش‌لارین ایکیسی دیپلم‌لارین آلاندان سونرا بیری مهندس‌لیک اوزره تحصیل آلیر و او بیری

دەنیزلر قوەسی بؤلومو کالجه گئدیردی. فیروز و سولئیمان اونیوئرسیتەیه داخیل اولماقدا تک دئییلدی‌لر. دوغروسو، اونلارلا بیرلیکده اوخودوق‌لاری یاخین یولداش‌لارینین دئمک اولار کی، هامیسی اونیوئرسیتەیه قبول اولموشدولار. اونلارین هامیسی بیر- بیرلریله تکجه یاخین یولداش دئییلدی، هم ده اینسانی باخیمدان چوخ تمیز اوغلان‌لار ایدی‌لر. اونلار حددن آرتیق چالیشقان گنج‌لر، بیر‌ـبیرلریله ده چوخ مئهربان ایدی‌لر. اونلارین بیر نئچەسی تهراندا اونیوئرسیتەیه گئدیردی‌لر، بیر نئچەسی تبریزده و بیر سیراسی دا باشقا کالئج‌لرده اوخویوردولار. عبدالعلی، تقی، محرّم، حسین، قولو، ها بئله او بیری یولداش‌لارینین هامیسی بئله وضعیتده ایدی‌لر.

اونلار بایرام تعطیل‌لرینده ناغادئیه گلنده بیر‌ـبیرلرینی چوخ زامان گؤرمەدیک‌لری اوچون آرتیق بیر- بیرلریله واخت کئچیرردی‌لر. اونلار بو شهر آدلانان بؤیوک کندین پاک‌اورکلی اینسان‌لارینین یئنی نسلی ایدی کی، دونیادا گئدن اینکشاف ایله تانیش اولوب، سونرا جامعه ده دەییشیک‌لیک یاراتماق مسئولیّتینی اؤز چیینلرینده حیس ائدیردی‌لر. اونلارین پیچیلدایا‌پیچیلدایا دانیشیق‌لاریندان اوشاق‌لار حیس ائدیردی‌لر کی، اونلار دونیا سیاستیندن دانیشیب و جامعەده جاری اولان زور و عدالتسیزلیکدن صحبت ائدیردی‌لر. اونلار هئچ کیمین بئله اؤز ائوینده دانیشماغا جورعتی اولمایان مؤضوع‌لاردان دانیشاردی‌لار. اونلار هر دفعه گلنده اوشاق‌لارا دا خیرداجا ناغیل کیتاب‌لاری گتیرردی‌لر.

گئجه‌لری بعضاً قارداش‌لاری یولداشلارینا، هردن ده اون‌لارین یولداش‌لاری بارات‌گیلین ائولرینده قوناق اولاردی‌لار. آلبته اونلار گلنده ائوده قوناق اوتاغیندا قالیب، یاتاردی‌لار. قوناق اوتاغینین یاستیق‌لارینی آنالاری قاز توکوندن و یورغان‌ـدؤشەیی ده قویونون یومشاق یونوندن دوزلتمیشدی. بارات‌گیل ناهار و شام واختی و آرا- سیرادا هردن قارداش‌لاری ایله اوینایيب دانیشماغا واخت تاپا بیلردی‌لر.

بونلارین هامیسی بیر یوخو کیمی اوشاق‌لارین خاطریندن کئچیردی. اونلار قارداش‌لاری ایله واخت کئچیرمەیه چوخ آز فورصت تاپاردی‌لار. اونلارین قارداش‌لاری تهرانا گئدنده اونلار هردن آلتی آیادک گلمزدی‌لر. اونلارین مکتوبو و یا مکتوب‌لاری آیدا، یا دا ایکی آیدا بیر گلردی. مکتوب‌لارینی بعضاً شهرین پوستچوسو «علی پست» ائوه گتیرردی، یا دا

دوکانا آپاریب، اوشاق‌لارین آتالارینا وئرردی. اوندا گؤردون آتا ناهار اوچون ائوه گلنده بیردن جیبیندن بیر مکتوب چیخاریب رشیده وئرردی.
رشید تله‌سیک پاکئتین اوستونه باخاندان سونرا دئیردی: «آها، سولئیمان‌دان گلمیش»، یا دا «فیروز گؤندرمیش». او مکتوبو هیجانلا اوخویوب، آتا ـآناسی اوچون ترجومه ائدردی. بو بیر نامه بیر هفته‌دن چوخ ائوده هامینی سرخوش، شاد ائدردی. اونلار مکتوبدا بیربه‌بیر اوشاق‌لارین آدینی چکیب، اونلارین حالین خبر آلاردی‌لار. اونلار عینی حالدا بیربه‌بیر دایی، خالا، عمی و اونلارین اوشاق‌لارینی سوروشاردی‌لار. آخیردا قونشولاری دا یاددان چیخارماییب، دئیردی‌لر کی، نئچه آیدان سونرا گله‌جک‌لر.
فیروز افسرلیک کالجینده اولدوغو اوچون اورادان حقوق آلاردی و سولئیمان دا موهندس‌لیک اوخودوماقلا یاناشی، بیر موهندیسلیک شیرکتینده ایش تاپمیشدی. اونلار بیلیردیلر کی، اونلارین آتالاری اونلارا مالی باخیمدان کؤمک ائتمه ایمکانی یوخدور. او آنجاق ائوده قالان سککیز باش عایله‌نین قارنینی دویورا بیلیردی. هفته‌ده بلکه بیر یا ایکی دفعه اوشاق‌لار اَت دادا بیلردی‌لر.
بایرام دئدیکده بیر طرفدن ده تزه پالتار گئیمک واختی ایدی. اوشاق‌لار دا بونو بیلیردی‌لر کی، اونلارین پالتارلاری تزه‌له‌نه‌جک. بو، او دئمک دئییل کی، اونلار تزه پالتار گئیه‌جک‌لر. سولئیمان و فیروز اؤزلری اؤزلرینه پالتار آلابیلردی‌لر. صؤحبت رشید، بارات و اونلاردان کیچیک‌لرین حاققیندادیر. بو موشکول ده ائوده بئله حّل اولموشدو کی، بؤیوک‌لرین پالتارلارین کیچیلده‌رک کیچیک‌لر اوچون پالتار تیکیلسین.
رشید چوخ سئوینجک ایدی، چونکی اونون هئیکلی او بویدا اولموشدور کی، قارداش‌لارینین پالتارلاری بیر کیچیحیک ده‌ییشیکله اونون اَینینه اولسون. بعضاً یالنیز بیر شالواری قیسالتماقلا اونون موشکولی بیر طرفلیک اولاردی. اما بارات، اوختای و پیروزون پالتارلاریندا چتینلیک یاراناردی.
بو ایل بارات‌ین پالتاری «فیروز»ون افسرلیک پالتاریندان فرقلی چیخاریلمیش بیر پالتار اولاجاقدی. فیروزون افسرلیک درجه‌سی ده‌یشیلدییی اوچون اونون پالتارینین فورماسی دا ده‌ییشیلمیشدی و اونا گؤره بیر دست کؤهنه افسرلیک پالتاری ائوده قالمیشدی.

بو پالتارلار افسرلیک پالتاری اولدوغو اوچون کوتون بوغازدان آشاغیيا قدر بیر اون دنه‌دن چوخ دوگمه‌سی وار ایدی. اونون شالوارینین دا ایکی طرفینده آشاغیدان یوخارییا قدر ایکی رنگلی زولاق (نوار) وار ایدی. نه ایسه بایراما یاخین بارات‌ین پالتارلاری چتینلیکله حاضیر اولموشدو. دوزدور کی، بو پالتار اونون کؤهنلمیش پالتاریندان چوخ تزه ایدی، آمّا او بیری پالتارلاردان چوخ فرقلی اولموشدور.
کوت- شالواری آناسی خیردالدیب، دارالتدیغی اوچون اونلار آینینه تن اولوردو. اما گئیندن سونرا نه ارتشی (حربی) اونیفورما بنزه‌ییردی، نه ده عادی کت- شالوارا. آمّا هر حالدا بو فیروزون پالتاریندان باراتا دوزلمیش بایرام پالتاری ایدی. اونا گؤره بارات اونو گئیمه‌لی ایدی. اونلاری تکجه گئیمه‌لی دئییلدی، هم ده اونلارلا بیر ایل تامام مدرسه‌یه ده گئتمه‌لی ایدی.
اونون شالواری‌نین آیاقلاری لوله کیمی آشاغیدان‌یوخارییادک دوز گلمیشدی و اونون بیر قیسمی آیاقدان دار و یوخاری قیسمی گئن اولان نورمال شالوارلار کیمی، هئچ دارلیغی و گئنلیيی یوخ ایدی. کوتونون دا گول‌لری اونا تای هئچ دارلیغی، یا گئنلیيی یوخ ایدی، هم ده اونون دستک‌لری ده کوت دستک‌لری کیمی دئییلدی. هر زاتدان دا فرقلی اونون یاخاسی و اونون جاکئتینین یوخاریدان - آشاغیيا اون دنه‌دن چوخ دوگمه‌سی ایدی کی، اونو گئییب چیخارماغی چتینلشدیریردی.
بئله بو کوت - شالوارلا بارات گرک بیر ایل تامام آزیندان یاشایایدی. بو پالتارلا یاشاماق چتین دئییل، آنجاق اونون یولداش‌لاری نه دئیه‌جک‌لر. بونون پالتاری هامیلا فرقلی اولاجاق. یولداش‌لاری نه دئیه‌جکلر؟. هر حالدا بارات دا تزه پالتار گئیه‌جکدی او بیری اوشاق‌لار کیمی.
قیش سونا چاتیب بایرام یاخینلاشدیقجا گؤیده گونو داها چوخ گؤرمک اولوردو. یئلین سویوغو و سازاغی آز حیس اولسایدی دا، گونش اینسانین اوزونه گؤزل بیر ایستیلیک وئریردی. یئل ده بیر گؤزل ایپک پارچا کیمی اینسانی سحر چاغی اوزون سیغاللاییب یوخودان اویاتماق ایسته‌ییردی کی، تئز اول دور، قالخ آیاغا، قاچ ائشییه، بو گؤزللیيین سئیرین اَلدن وئرمییه‌سن.
شهرین اؤزو نه قدر کیچیک اولسایدی دا، بارات‌گیلین ائولری شهرین کناریندا یئرلشمیشدی. ائولریندن چیخاندان سونرا درویش عمی‌گیلین باخچالاری، اونون دالیسی «قدم باجی»گیلین سبزیخانالاری ایدی. البته

اوندان سونرا دا بارات‌ین داییسی‌گیلین باخچالاری ایدی. بو باخچالارین چوخو قلمه و کلمبور آغاج‌لاری اولدوغو، هم ده مئیوه باغ‌لارینین بار وئرمه‌یینه و اونلارین بارلارینین یئتیرمه‌لرینه چوخ قالماغی اوچون اوشاق‌لار هئچ چتینلیک اولمادان تامام باغ- باغاتی آیاق‌لارینین آلتینا قویا بیلیردی‌لر.

بایراما یاخینلاشدیقجا هاوالار ایستیله‌شیب، یئرده‌کی قارلار اَرییب، یئرده قورو تیکه‌لر چوخالیردی. بارات‌گیل باغ‌باخچالارا طرف گئتمه‌یه جورعت تاپیردی‌لار. آغاج‌لارین قورو بوتالاری یاواش‌یاواش یومشالیردی. بعضاً ده بوتالارین کؤکوندن چیرتلاییب، بوغدا دنه‌سی قدر آغاجین قابیغینین آلتیندان دویمه کیمی کؤپوکله‌نیب قالخاردی‌لار. بونلارین هامیسی طبیعتین قیش یوخوسوندان قالخیب و اویانماسیندان خبر وئریردی.

بارات، بایرام، قوربان و ارسلان هردن هوس ائدردی‌لر کی، باخجالار طرفه اوز توتوب گئتسین‌لر. اونلار اوستونو بوز توتموش و ایچ‌لری تورپاغین نفه‌سینین ایستیسیندن اَریمکده اولان قارلارین اوستوندن یئرییَردی‌لر. اونلار موغایات اولمالی ایدی‌لر کی، بعضاً قارین اَریمه‌یی نتیجه‌سینده اونون آلتی سویلا دولو اولا بیلردی. آیاق‌لارینی دیک یئرلره باسمالی ایدی‌لر. قارین آلتیندان اَرییب آخان سو گؤز یاشیندان دا گؤزل، دورو و تمیز ایدی. اونلار بیر آز اوزاقلاشاندان سونرا بیر یاریمچیق و یالچیقدان قایریلمیش دیوارین اوستونده اوتوروب، اوزلرینی شهره چئویریب، بیر دینجه‌لردی‌لر. اونلارین هامیسی دانیشیب بیر- بیرین سؤزلرینه قولاق آثاردی‌لار. هامیسی بیر- بیرینین سؤزونو قایتارماسینا باخمایاراق، بیر آزدان سونرا هر نه یادلاریندان چیخاردی. اونلار قارین اَریمه‌سی، گؤیون درین ماوی رنگینین و هاوانین تمیزلیینه وورولموشدولار. ارسلان اونلارا بیردن قاییدیب دئیردی: گه‌لین او کؤهنه ده‌ییرمانا قدر گئدک. اونلارین دا هامیسی قبول ائدیب، تپه‌نی آشاراق، او کؤهنه ده‌ییرمانا طرف گئتمه‌یه باشلایاردی‌لار.

آرسلانین دریسینین رنگی سارییا چالیردی. اونون اوزونده دوداغینین اوستونده‌کی ساری توکـلر ده اونون نفه‌سیندن شئه باغلامیش سو دامجی‌لاریندان باشقا آیری بیر شئی معلوم دئییلدی. آما مخصوصاً قوربان قارامتیل اولدوغو اوچون اونون دوداغی اوستونده‌کی توکـلر آرتیق

قارالمیشدی و اوستونده‌کی شئه‌لر چوخ گؤرونوردو. سانکی اوشاق‌لار دا بایرامین گلیشی ایله بؤیوموشدولر.
کؤهنه ده‌ییرمانین آلتیندان هه‌له سو آخیردی. اونون دامی دا هه‌له خاراب اولمامیشدی. اونون تاختادان قاییریلمیش بؤیوک حلقه‌سی ده هه‌له اؤز یئرینده اوتورموشدو. داها اوشاق‌لار ایچه‌رییه گئدیب، اونون ده‌ییرمان داشینا باخماق ایسته‌مزدی‌لر، چونکی اوست- باشلارین باتیرماق و کئف‌لرین ده اونا گؤره پوزماق ایسته‌مزدی‌لر.
ناهاردان چوخ کئچیردی، اوشاق‌لارین هامیسی گئدیب-قاییتماغی دوشونوردولر. آمّا بو حاقدا هئچ بیری دانیشماق ایسته‌مزدی. اونلار هامیسی ده‌ییرمان دامینین دیوارینین اوستونده آیله‌شیب آیاق‌لارینی اورادان ساللاردی‌لار. بو حالدا اونلارین اوزلری شهره ساری اولاردی. گون ده اونلارین قارشیسیندا ائنیب و ساللانا-ساللانا آرتیق گیزله‌نردی. اونلار شهره باخاندا اؤز ائولری هئچ گورونمزدی. ائولری هم تپه‌نین دالیندا ایدی، هم ده آغاج‌لار قاباغین توتموشدو. آما اورادان ناغادئی تپه‌سی بیر درین یوخویا باتمیش آسلانا بنزه‌ییردی کی، ایستی یورغانین آلتیندان هه‌له قالخماق ایسته‌میردی. بو قوجامان آسلان نه‌لر گؤرموش؟ هئچ کس بیلمز. نه یوخولار گؤرَر، هئچ کس بیلمز. سینه‌سینده نه خزینه‌لر و سیرلر گیزله‌دیب، نه هئچ کیم بیلیر، نه ده اؤزو بو سیرلری آچیب، سؤیله‌ییر.
قیشین سویوغوندا بیر نئچه قوشدان سونرا هامیسی ایستی یئرلره کؤچردی. اونلارین هامیسی سوسوب اوتوردوغو حالدا بیردن بایرام باغیردی: «حاجی لئیله‌یه باخین». اونلار گؤردولر کی، بیر حاجی لئیله‌ک بیر اوزون قلمه آغاجینین اوستونده دوروب. او یالنیز ایکی-اوچ آغاج بوتاسی اؤز دؤوره‌سینه دوزمکله اؤزونه یووا دوزلتمه‌یه باشلامیشدی.
قوربان دا اَلین مؤحکم جیبینه باسمیشدی. اونون بیردن یادینا دوشدو کی، جیب‌لرینده بیر آز کیشمش ایله ایده واردی. اونلاری چیخاریب هامیلا پایلاشاندان سونرا بیر نئچه سیغیرچین قوشو دا اورالاردا گؤروندو. بو قوش‌لارین گلمه‌سی اوشاق‌لاری اؤز قارداشلارینین موسافیرتدن گلمه‌سی قدر سئویندیریردی.
اوشاق‌لار شهره گلرکن دؤنوب اؤز کؤلگه‌لرینه باخیردی‌لار و کؤلگه‌لرین اوزانماسینا گولوردولر. اوزاقدان کؤهنه ده‌ییرمان دا کئچمیش‌لرین تاریخینی سینه‌سینده ساخلایاراق اونلارا دئییردی کی، «نئجه

آتالارینیز اورایا بوغدا گه‌تیریب تحویل وئریب و گه‌لیب بوردان اونو آلاردی‌لار». هه‌له اونون حیطینده نؤبه‌یه دوران اَکینچی‌لرین سه‌سلری اوزاق‌لاردان اوشاق‌لارین قولاق‌لارینی یئلین اَسدییی سازاق کیمی سیغاللاییردی.

اونلار شهره یئتیشرکن هه‌له آخشام اولمامیشدی. گونون ایشیغی آزالدیقجا سویوق یئنه ده اؤز گوجونو گؤستریردی و بیچاق کیمی کسمه‌یه باشلاییردی. سولدوز ماحالینا هر ایل بو واختدا تزه قوناق گلن سیغیرچین قوش‌لاری محرم‌گیلین دامینین دالینداکی تپه‌یه قونموشدولار. بو تپه چوخ دا اوجایدی. تپه‌نین دؤشونده کئچن ایلدن قالان یووالارا گیرمکده بیر- بیرلری ایله یاریشیردی‌لار. سانکی اونلار دا بایرام، ارسلان، بارات و قوربان کیمی سویوغو حیس ائدیردی‌لر.

سیغیرچین‌لارین سه‌سینی ائشیدندن سونرا اوشاق‌لار هامیسی سانکی یوخودان اویاندی‌لار. بیر- بیریندن آیریلیب، هره‌سی اؤز ائولرینینه ساری گئتدی‌لر. بارات دا اؤز ائولرینه گئدرکن آتدان ـ آتدان زمزمه ائدیردی:

ائله بیلدیم باهار گلدی، سئللر آخیب سولار گلدی...

بیردن «حَمَدین» سه‌سی اونون مورگوسونو پوزدو: اَده به سن هارداسان؟

بارات یوخو کیمی رؤیادان یئنه گئرچک دونیایا دؤنموشدو. اؤزون حاضیرلاییردی کی، گونده‌کی گئرچک‌لرله اؤزون اوزبه‌اوز ائیله‌سین. حَمَد سوروشدو: «سن ریاضیّات مساله‌لرینه باخیبسان؟» ائله بیله‌سن، مساله‌لر چوخ چتین اولدوغو اوچون حَمَدین باراتا ایشی دوشموشدو. بارات جواب وئردی: «چوخ باخمامیشام. ایندی گئدیب بیرلیکده حل ائده‌ریک.

ایکیسی ده یاواش- یاواش اوزلرینی ائوه ساری چئویریب گلرکن گؤردولر کی، ائوین قاپیسینا یئتیشدی‌لر. دارووازا تاغ‌باتاغ آچیقدی و قازلار دا حیطده آلما آغاجینین آلتیندا باراتی گؤزله‌ییردی‌لر کی، گلسین و اونلارا شام یئمه‌یی اوچون چؤرک خیرداسی وئرسین.

دوکان‌لاردا یاواش‌یاواش شیرنی بیشیرن‌لرین دوکانلاریندان گؤزل- گؤزل عطیرلی قوخولار گلردی. اونلار بایرامین شیرنیسینی بیشیریب و ایندیدن حاضیرلاردی‌لار. ائولرده یاواش‌یاواش بوغدا و مرجیمکدن گؤی قویماغا باشلایاردی‌لار. قیرمیزی سوغان‌لارین قابیغینی سویوب، ییغاردی‌لار کی، اونلاریلا بیشمیش یومورتالاری بویاسین‌لار. هامینین

ائوینده قیرمیزی سوغان قابیغیلا قاینار سودا یومورتالاری بویاییب و بایراملیق وئرمک اوچون حاضیرلاردی‌لار.

بیلمزدیم نه‌دن او بیشمیش یومورتالار بو قدر یئمه‌لی و لذّتلی ایدی. بایراما بیر-ایکی هفته قالمیش اوشاق‌لار کوچه‌ده دیوارلار قیراغیندا اؤزلرینی گونه وئریب بیر-بیرلریله بومورتا دؤیوشدورَردی‌لر. گؤرَردین، بیرینین یومورتاسینین باشی برک اولدوغو اوچون او بیری‌لرینین اوچ-دؤرد یومورتاسینی اودوب و اؤز برک یومورتاسین فخرله دیشینه چالا- چالا کوچه‌دن ائوه طرف گئدیر.

گون‌توتان و گون قاباغیندا ایستی اولان دیوارلارین کنارینداجولا قازیب بادام اویناماق، هابئله قیشدا اوینانمایان او بیری اوشاق اویونلاری بیر داها باشلایاردی.

قیزلار دا پارچادان دوزلمیش گلین‌لرینی بیر-بیرلرینه قوناق آپارماقلا «قوناق‌باجی» اویناردی‌لار. آنالاری اونلاری راحت بیراخماییب و اونلاردان ایسته‌یَردی کی، بایرام اوچون ائوین هیسینی آلماقدا کؤمک ائله‌سین‌لر. تامام یورغان-دؤشک ائشیکده چیرپیلیب، توز-توپراقدان تمیزله‌نیب، گون قاباغینا سریلنیب، سونرا ائوده‌کی کیلیمدن، فرشدن، حصیردن ـ هر نه وار ایدی، ائشییه چیخاریلیب یورغان-دؤشک کیمی تمیزلنمه‌لی ایدی. ائوین ایچینده دیوارلار و تاوان (پَسَر) و یئر هامیسی سوپورولردی. سونرا کیلیم، فرش، یورغان- دؤشک و آیری تمیزلنمه‌لی پالتارلار ائشییکده تمیزلنندن سونرا ایچه‌رییه گلردی. ائوین وسایلی نه قدر آز و یا کؤهنه ده اولسایدی، پار- پار پاریلداردی.

حیطین ایچی قوروماغا باشلارکن هله قار اولمایان یئرلرده قیزلار اَللرینه سوپورگه آلیب، سوپورمه‌یه باشلاردی‌لار.

کوچه‌ده یول گئدن هر کسین اوزو گولردی. هامی کوچه‌ده فیشقا چالا-چالا، یا آغزیندا بیر اوخوماق زمزمه ائده-ائده گئدردی. ایت-پیشیک ده قاچیب ائشیکده بو شنلییه قاریشاردی‌لار. تویوق-جوجه، قاز و اؤردک‌لر ده ائودن یاواش- یاواش ائشییه چیخاریلاردی کی، آیاق‌لاری آچیلسین و هاوالاری عوض اولونسون. اونلار دا بیر سه‌س سالیب دیمدیک‌لرینی بیر-بیرلرینه یاخینلاشدیریب هامیسی بیردن قاققیلداییب سس‌وئرمکله شادلیق‌لارینی بیلدیرردی‌لر. بیردن گؤرردین قاچا بیلمه‌ین ائو قازلاری توتوا مینیب، قاچماغا باشلاردی. قاچاندان سونرا بیر نئچه‌سی تپه‌نین اوستوندن

آللی ایله یوز مئتره قدر اوچاندان سونرا او بیری قاز، یا دا اؤردکـلره قاریشیب و بیرلیکده شنلیک ائدردی‌لر.
باخجالاردا آغاجلار چیرتداماق و هاوالار قیزماغا باشلاماقلا بیرلیکده تک‌ـ توک قوشلار دا دؤنمه‌یه باشلاردی‌لار. پاییزین آخیرلاریندا سولدوزدان کؤچن قوش‌لار بیر داها یئنیدن قاییداردی‌لار. بو تزه قوناق‌لارین گلمه‌یی و اونلارین سه‌سلرینین حیطده‌کی آغاجلاردا و یا باخچالارداکی آغاجلاردا ائشیتمک بیر گؤزل سیمفونی کیمی قولاقلاری اوخشایاردی.
قوناق‌لارین گلمک واختینین یتیشمه‌یی چوخ گؤزل اولاردی. تحصیل آلماق و یا ایشله‌مک اوچون باشقا شهرلره گئدن‌لرین چوخو دا دؤنمک اوچون دقیقه‌لری سایاردی‌لار. اونلارین بعضی‌لری او بیریلرینه نسبت دؤزوم‌لری آز اولوب، تئز گلردی‌لر. قوناق‌لار ائولره نه قدر روح وئریب، شنلیک و شادلیق گتیرردی‌لر. اونلار تزه یئتیشندن سونرا بیر گون دایی‌گیلده، بیر گون عمی‌گیلده، بیر گون خالاگیلده، بیر گون بیبی‌گیلده، هابئله هر گون بیر یئرده قوناق اولاردی‌لار. تعطیل‌لری قورتولوب گئدندن سونرا دا دایی‌قیزی، عمی‌اوغلو و عمی قیزی‌گیل کوسردی‌لر کی، ندن بیزه قوناق گلمه‌دینیز.
آوتوبوس شیرکتلرینده گرک گون‌لر، بعضاً ده هفته‌لر قاباقدان بیلیط آلاردی‌لار. او دا تاپیلمایاندا شهربه‌شهر گه‌لیب اؤزلرینی یئتیرردی‌لر.آیلار اوندان قاباقدان مکتوب ایله اؤز گله‌جکـلرینی خبر وئرردی‌لر. چانتالارینین ایچینده اوشاق‌لار اوچون بایراملیق اونلارین یادیندان چیخمازدی.
آتالار و آنالار فورصتدن ایستفاده ائده‌رک عسگرلییه گئدن و یا درس اوخویان اوغلان‌لارینا قوهوم‌قونشو قیزلارینی گؤسته‌ریب، اونلاری «نیشان» قویماق اوچون تشویق ائدردی‌لر. قیزلار دا کی دایی‌اوغلو و یا عمی‌اوغلونو چوخدان گؤرمه‌دیکـلری اوچون اونلارلا خوش‌بئش ائدیب اونلاری یوخلایاردی‌لار.
بعضاً ده باشقاسینا اولان گیزلی سئوگیسنی بیلدیرمه‌ین و ایندیه قدر دیله گتیره بیلمه‌ین شخص گلندن سونرا گؤرَردی‌لر کی، او باشقاسینا نیشانلانیب. اونلار بیرـ بیرله قونشو یا قوهوم اولدوقدا، هم ده بیر ـ بیرلری ایله تئزـ تئز قارشیلاشدیقجا بئله آغیر دردی چکمک چوخ چتین اولاردی.

یانیقلی عئشق‌لر ده بیزیم یاشامین بیر بؤلوم‌لریندن ایدی کی، اینسانین اورک دردینی یانیقلی ماهنی‌لارلا بوشالتماغا مجبور ائدردی.
کوچه‌لر یاواش‌یاواش قالابالیغا دؤنردی، خیابانلاردا های ـ کوی و سه‌س چوخالاردی. بالیقچی خیابانیندا یئنه ده کوردلر ضبط صوت‌لره مخمل دون گئیدیریب، «حسن زیرکـین» ناوار کاسئتین ایچینه قویوب اوجا سسله اوخوداردی‌لار. بیردن گؤروردون کناردان بیری باشینا بیر کوپه پنیر آلیب، جمعیتین ایچینده باغیرا- باغیرا گئدیر و سسله‌ییر: «پنیر، پنیر، تزه کوپه پنیری». بو طرفده خیابانین کناریندا بیر داشقاچی آت داشقاسینی ساخلاییب. شهرین چوخ یئرلرینه «شیر سویو» چکیلمه‌سینه باخمایاراق، هله آهالینین چوخو «بارات سوچو»یا کوزه‌لرینی وئرردی‌لر کی، «گادار»دان دولدوروب گتیرسین.
یاشلی کیشی‌لر ده باش‌دستماللاری باشلاریندا، قارا پاپاق پالتارلاری اَیینلریندە سالّلانان جیب‌لری تووولانا- تووولانا کوچه‌ده توتون قوتوسونو چیخاریب، کاغیذلا بیر سیغار باغلاییب، بیر درین نفس چکیب یولا دوشردی‌لر. اوندا گؤرردین، اونون یانیندان کئچن بیر جاوان اوغلان اونو سالاملاییر. قوجا کیشی اونون علیک السلامین قایتاراندان سونرا فیکره جوماردی. بو گؤره‌سن، کیمین اوغلودور؟ اوغلان بیر طرفه و قوجا کیشی او بیری طرفه گئدردی‌لر.

*****

«حَمَد» اون گون بایراما قالاندان ایجازه آلیب کنده گئتمیشدیر. ائوده پیروز و اوختایدان توتوب رشید و ترلانا کیمی و یوز البتّه آتا‌ـآنا، هامی گؤزلری فیروز ایله سولئیمانین گلمه‌سینی گؤزله‌یردی‌لر. آمّا عینی حالدا چرشنبه آخشامی و بایرام لاپ یاخینلاشیردی. ائوده اوشاق‌لارین هامیسینین ده‌ییشَـک پالتارلاری حاضیر اولاردی. اونلارین هئچ بیریسی تزه دئییلدی، آمّا هامیسینین ده‌ییشیک اولماغی اونلارا یئنیلیک وئرَردی.
ائوده اوشاق‌لارین آتاسی بیر طاباق شیرینی آلیب، بیر خونچا آلمادان، پورتوغالدان بئله آلمیش و قوناق اوتاغیندا بایرام اوچون ساخلامیشلار. بایرام سوفره‌سینی حاضیرلاماق اوچون گؤی (سبزی)، خرما، آینا‌ـشمعداندان توتموش، هابئله باشقا شئی‌لره کیمی هر نه‌یی کامیل

ائدردی‌لر. قوناق اوتاغیندا یاستیق‌لار دیوارا دایانیب، تامام اوتاغین دؤورەسینی توتموشدور. اورادا سوفرەنین کناریندا آیلشندن سونرا هامی قاز توکوندن قایریلمیش یاستیق‌لارا دایانیب، دینجه‌له بیلردی.

قوناق اوتاغیندا سوفره آچیلیب، یاریمچیق بیر حالدا سوفره دؤشنمیشدی. آنالاری قویدوغو ایکی بوشقاب سبزی ده گؤیه‌ریب، چوخ گؤزل یئتیشیب. هر بیر بوشقاب سبزینین ده دؤورەسینه بیر قیرمیزی ناوارلا کمر باغلاییب، گؤزل بزەمیشدی‌لر.

ارسلان ایکی گون «چرشنبه آخشامی»ندان قاباق هر گون گه‌لیب، بارات، بایرام و قوربانی سەسله‌ییب، اونلاردان ایسته‌یَردی کی، باخچالارا گئدیب، قوروموش، سینیق و تؤکولموش آغاج بوتالارینی توپلاسین‌لار. اوشاق‌لار گئدیب قیریق، سینیق و قورو آغاجلاری ییغیب، چرشنبه آخشامی اوچون حاضیرلاردی‌لار. یاریسین بارات‌گیلین چؤرک دامیندا و یاریسینی دا ارسلان‌گیلین حَیَطلرینین بیر کناریندا ییغیب، توپلایاردی‌لار.

قیزلارین صبری سونا یئتردی، چرشنبه آخشامی یئتیشردی. صوبح گون چیخمادان جاوان قیزلار و اونلارین دالیسینجا قیز اوشاق‌لاری کوزه آل‌لرینده گادار چایی طرفه یولا دوشردی‌لر. هاوا هه‌له قارانلیق ایدی، آمّا گونشین پارچا- پارچا اولموش ایشیغی اؤزلرینی گؤسترمه‌دەایدی. کیچیک اوشاق‌لار هه‌له سویوقدان باش‌لارینی دا یورغانین آلتیندان چیخارماق ایسته‌مزدی‌لر. اونلار کوچه‌لردەکی جاوانلارین قیرتیلدایا- قیرتیلدایا گولوش سەسلرینی ائشیدیردی‌لر. اونلار دوزدور کی، ائشیکدەکی جاوانلارا قاریشماق ایسته‌یردی، آمّا سحر چاغینین سویوق هاواسیندا ایستی یورغانین آلتیندان چیخماق ایسته‌مزدی‌لر.

قیزلاری ایتیرمه‌مک ایسته‌ین جاوان اوغلانلار دا بایرام پالتارلارینی ایلک دفعه گئییب اونلار دا دسته‌دسته یولا دوشردی‌لر. قیزلار یولدا گئده‌رک، گؤردوکـلری اوغلانلاری دا بیرـبیرلرینه گؤستریب، دانیشیب گولردی‌لر. اوغلانلار دا قیزلارین اونلاری سوزمه‌سیندن خبردار اولاراق، بیز آز نفس‌لرینی سینه‌یه دولدوروب، غرورلاناردی‌لار. اونلار قیزلارین دانیشیق‌لاریندان بیر شئی آنلامازدی‌لار، آمّا بیلردی‌لر کی، قیزلار اونلاری آتدان ـ اوستدن سوزور.

اونلارین هامیسی گادار چایینا یئتیشدی‌لر. هه‌له گون چیخمامیشدی، آما هاوا ایشیقلانیردی. گادارین سویو هه‌له چوخ گورلو و دولو دئییلدی. سو

بیر طرفدن آز و آرام ایدی، او بیری طرفدن ایسه گؤز یاشی کیمی دورو ایدی. اونلار چایین کنارینده بیر داشلی یا دیک یئر تاپاردی‌لار کی، اونون کناریندا سو بیر آز درین اولسون کی، اورادان راحات کوزه‌لرینی دولدورا بیلسین‌لر. کوزه‌لری چایین چوخ کناریندان یوخ، بیر آز ایچه‌ریدن دولدورمالی ایدی‌لر. آخی سویون اوستونه دوشن بؤر- بوجوک و یا زیر-زیبیل‌لری سو اؤزو قیراغا گئتیرَردی.

قیزلار قاقیلدایا- قاقیلدایا کوزه‌لری دولدوروب، کنارا قویاردی‌لار. سونرا گلیب راحات خیال ایله سویون کناریندا اَل - اوزلرینی یوماغا باشلاردی‌لار. اوزاقدا اولان اوغلان‌لار دا قیزلار اوزلرین آچیب یویان زامان اونلارا باخاردی‌لار، آمّا آرا چوخ اولدوغوندان چوخ چتینلیکله گؤره بیلردی‌لر. اونلار آنجاق اونلاری تانییا بیلردی‌لر.

قیزلارین بیر نئچه‌سی شمع گتیریب، کولشدن توخوندوقلاری اَل اؤلچوسونده اولان قاییق‌لارین ایچینه قویوب یاندیراندان سونرا بخت‌لری آچیلماق اوچون گادارین سویونا بوراخاردی‌لار. یول گلیب، بو قدر چابالاردان سونرا آجیخاندا اؤزلری ایله هره گتیردیی تاپ تاپان چؤرگیندن و یا بایرام شیرنیسیندن بیر آز پایلاشیب، یئمه‌یه باشلاردی‌لار.

گادارین سویوندان دویماق بیلمه‌دن بیر آخر دفعه اولاراق سویون کناریندا چونبلمه اوتوروب چادرالارینی باشلاریندان آچیب، بیر اللریله چادرانی قوجاق‌لاری ایله دیزلرینین آراسینا باسیب و سربست قالان اَللری ایله اوزلرینه یئددی- سککیز دفعه سو سه‌پیب و سوندا بیر آز دا سودان ایچردی‌لر. سونرا اوزلری اوشویوب و دوندوغو اوچون هیجانلا تئز گادارین کناریندان قاچیب و کناردا چادرالاری ایله اوزلرینی قورولاییب و ایسینسین‌لر دئیه، مؤحکم اوکالاردی‌لار.

اوغلانلار آنجاق اوزاقدان قیزلاری گؤزلری ایله سوزردی‌لر. بعضاً اونلار یئردن صاف داش‌لاری تاپیب، گادارین اوستونه آتاردی‌لار، گؤرسونلر کی، کیمین داشی سویون اوزونده چوخ دیللی - دیللی گئدیر. بو واختدا گون تزه چیخاردی و گون چیخان طرف یومورتا و ائودن آنالاری تندیرده بیشیرن تاپ - تاپان چؤرکلرین اوستوتک قیزاراردی. گونون ایشیغی گؤیده‌کی بولودلاری یانان قورو اودونون آلوولارینا بنزه‌دردی کی، اوزاقدان چوخ آز ایستیسینی هامیلیقلا حیس ائدردی‌لر.

ارسلان و باراتگیل ده قیزلار یولا دوشندن سونرا یولا دوشوب گلمه‌یه باشلاردی‌لار. هردن قیزلاردان قاباغا دوشوب، هردن ده اونلاردان گئری قالاردی‌لار. بو یاخینلاشیب، قارشی گلمکـ‌لرده هم قیزلار اوغلان‌لاری، هم اوغلان‌لار قیزلاری آغیرـیونگول ائدیب، بیر نئچه کلمه سؤز ده بیرـبیره آتاردی‌لار. شهرین هامیسی ایستی یورغان‌لارین آلتیندا یاتمیشدی‌لار. هله گونون ایشیغی ائولرین ایچینه ایشیق ساچمامیشدی. چوخلاری دا یورغان‌لارینی باشلارینا چکمیشدیلر کی، گونون چیخماغین دانسین‌لار، چونکی یورغانین آلتینداکی ایستینی ائشیین سویوغوندان یاخشی بیلردی‌لر. ائوده‌کیلر یئددی یوخونون ایچینده هئچ بیلمزدی‌لر کی، گادار یولوندا نه خبرلر وار.

باراتگیل ائشیتمیشدی‌لر کی، چرشنبه آخشامی گون چیخمامیشدان اوغلانلار و قیزلار گادارا گئدرلر، آمّا هر ایل اونلار یوخویا قالاردی‌لار. هله اونلار قیز اوغلان مساله‌سینه آیری بیر حیس ایله باخمازدی‌لار. کوچه‌ده‌کی قیزلارین هامیسینی تانییب، اونلارلا دانیشیب گولردی‌لر. اوغلان‌لار و قیزلارین بیرلیکده اوینادیغی اویون‌لار چوخ آز ایدی. آمّا هردن اونلار بیرلیکده «گیزلن پانج» و «خسترچین» اویونلارینی بیرلیکده اویناردی‌لار. هه‌له نه اورکـ‌لرینده بیر ـ بیره نسبت آیری و فرقلی بیر حیس یارانمیشدی، نه ده گادار باشینا گلمکدن ساده‌جه ماراقلانماقدان باشقا بیر مقصدلری اولاردی. اونلار اورادا اؤزلریندن بؤیوک اوغلان‌لارین دالینا دوشوب، اونلار گؤرن ایش‌لری یامسی‌لاردی‌لار.

باراتین افسری پالتارلا گئیدییی کوت ـ شالوار چوخ ترتمیز و پارلاق ایدی و او بیری پالتارلارا نیسبت تام باشقا ایدی. شهره قاییداندا دؤنگه‌لرین بیرینده قیزلارلا قارشیلاشاندا گونون ایشیغی قیزلارین اوزونه وورورردو. بیر لحظه گؤزو اؤز عمی‌قیزیسی «اولدوز»ا ساتاشدی کی، کوزه‌نی اَلینده داشیماقدان یورولوب و اونو چیننینه آلیب. «اولدوز» دا باراتی بو لیباسدا گؤرمه‌میشدی. گؤزلری بیرـ بیرلرینه ساتاشاندا بارات گؤزلریندن توتموش اوره‌یینه قدر بیردن موم کیمی اَریدی. او یالنیز بیر کلمه دئیه بیلدی:

ـ «قیز، اولدوز، سن بوردا نه ائدیرسن».

او دا نفس وورا‌ـ وورا دئدی:

ـ «من ده گئتمیشم گادارا، سو دولدورام».

ایندییه قدر اوندا اولدوزا نیسبت بئله حیس اویانمامیشدیر. بیر آن ائله بیله‌سن، اولدوزون گؤزلرینین درینلیینین ایچینه جومدو. گونون ایشیغی اونون گؤزلرینین رنگینی باهاردا چیخان گول‌لر رنگینه سالمیشدی. اونون اوزو ده گاداردا یویاندان سونرا هم تمیز و پارلاق اولموشدو، هم ده سویوقدان قان چاناغی کیمی قیزارمیشدی. آمّا اولدوزون دوداق‌لاری یئتیشمیش هولو کیمی قیرمیزی و سولو اولموشدو. کوزه‌نی داشییاراق یورغونلوغوندان نفس‌نفس وورووردو. اونون نفه‌سیندن آغزی چیچک کیمی آچیلیب، ایچیندن اینجی کیمی دیش‌لری گؤرونوردو. بیر آن ایختیارسیز اولدوزون دوداقلارینی یئمک، اونون گؤزلرینده جوموب ـ باتماق ایسته‌دی.

بارات‌دا یارانان بو دویغولاردان سونرا باشماق‌لارینین بندین باغلاماق باهاناسینا هامیدان دالییا قالدی. آما اولدوزدا هئچ بیر فرقلی حیس باراتا گؤره یارانمادی. او گؤردو کی، بارات بیر آز اوجالیب و اونون تزه پالتاریندان دا خوشو گلدی. حتی گؤردو کی، بارات‌ین دوداغینین اوستونده‌کی قارالان توک‌لرینین اوستونده سویوغون شئهی دامجی باغلاییب. او بیر آن حیس ائله‌دی کی، بارات اونا باخاندان سونرا گؤزون قاچیردیب و گؤزلرینی یئره تیکدی.

بارات داها نه زامان ائوه چاتدیغینی بیلمه‌دی. هردن اولدوزون گؤزلرینین درینلییی و هردن ده اونون یاناق‌لاری ایله دوداق‌لاری بارات‌ین گؤزلرینین اؤنونه گلیردی. بارات سوفره باشیندا هامیدان تئز، تر ـ تله‌له‌سیک صوبحانه‌سینی قورتاردی، سونرا مدرسه‌ده بایرام تعطیل‌لری اوچون وئریلمیش مشق‌لری یازماغا گئتدی. او ایسته‌میردی کی، تعطیل‌لرین شیرینلیینده، خوصوصاً قارداش‌لاری گلندن سونرا واختین مشق یازماغا کئچیرسین.

ناهارا یاخین کوچه‌یه چیخدی. او داها تزه پالتارلارین گئیمه‌میشدی. او، گونده‌کی پالتارلاری اَیینینده ایدی. گون اورتایا یاخینلاشمیشدی. اوشاق‌لار هامیسی ائشیکده اوینابیردی‌لار. بارات اونلارا باخماغا مجبور قالدی. چونکی اوشاق‌لار اوینادیق‌لاری هر اویونو اؤز آرالاریندا قاباقجادان بؤلوشموشدولر. باخماغین دا اویناماق قدر لذتی وار ایدی. قوربان بو طرفدن سه‌سلدی: «اوغلان، به سن هارداسان؟»

بارات دا دئدی: «مشق یازیردیم».

مدرسه مشق‌لرینین یازماسینی خوشلامایان اوشاق‌لارین چوخو بیر آجی گولوشله بارات‌ین بو سؤزونو تصدیقله‌دی‌لر.

بیر سیرا «مرمر» اویناپانلارین باشی اوستونده دوروب، اونلارا تماشا ائتدی. بیر قیرانلیق‌لاری یاریم متر- یاریم متر فاصیله ایله بیر- بیرینین دالیسینجا دیک دوزوب، سونرا قاباقکی خطدن ایکی بارماقلا مرمرلری اونلار طرفه دیغیرلادیردی‌لار. اگر باشلایان اونلارین بیرینی ووروب سالسایدی، او بیریسینی نیشانا آلمالی و اونا ساری مرمری دیغیرلاتمالی ایدی. اگر وورا بیلمه‌سَیدی، ایکینجی نفر باشلایاجاقدی. اویون سونونجو بیر قیرانلیق وورولونجایا قدر بئله‌سینه داوام ائدردی.

اوندان سونرا دیوار قیراغیندا بیر ساعات دا بادام اویناپانلارین اویونلارینا باخدی. بایرام آیی یاخین اولدغو و اوشاق‌لارین هامیسینین جیب‌لرینده پول اولدوغو اوچون قومار کیمی اویونلار چوخ اوینایاردی‌لار. بادامی دا یاریم مئتر فاصلە ایله بیر خطین دالیسیندان «تک» یا «جوت» دئییب، بیربه‌بیر آتاردی‌لار. تک دئسه ایدی‌لر، جوت اولسایدی، او بیری نفر اوداردی. اوندا گؤرردین، بیرینین جیب‌لری دولوردو بادامالا و او بیریسینین جیبی بادامدان بوشالیردی. اوشاق‌لارین بیر نئچه‌سی ده باغچادان آل آغاجی که‌سیب، «چیلیک آغانج» (پیلله دسته) یا «آغانج- آغانج» اوینایاردی‌لار.

ناهار واختی یئتیشنده کوچه یاواش- یاواش بوشالاردی. بارات‌گیل بیلردی‌لر کی، بو بیر- ایکی گونون ایچینده قارداش‌لاری تئهراندان گله‌جک.

آنالاری ناهارا کوفته سالمیشدی. کوفته سالان زامان آنالاری صوبح گئدیب، قصابدان مال اَتی آلاندان سونرا، اونو گه‌تیریب هردن اؤزو، هردن ده اوشاق‌لار اَت‌داشی‌نین اوستونده دؤیوب، سونرا بیرآز دا اونا سوغان قاتیب، تزه‌دن دؤیَندن سونرا اونو آنالارینا وئرردی‌لر کی، او گیرده دویو، لپه، ساری کؤک و باشقا شئی‌لری قاتیب، اوندان کوفته دوزلتسین. آتالاری دا هر گون ناهارا ائوه گلردی، ناهارین یئیندن سونرا بیر قاینار چای اونون اوستوندن ایچیب، اؤزون یئلله‌یه‌یئلله‌یه حیطدن داروازایا و اورادان دا ائشییه باخا- باخا دوروب دئیردی کی، «نامازیمی دا دوکاندا قیلارام»، سونرا یولا دوشردی.

یئیَندن سونرا اوشاق‌لارین قارین‌لاری دولوب، بیر آز یورغون و یوخولو اولاردی‌لار. اونلار دا چای‌لارینی ایچیندن سونرا بیر آز دینجلمه‌یه

مشغول اولاردی‌لار. اوندایدی کی، بیر داها «اولدوزون» گؤزلری، یاناق‌لاری و دوداق‌لاری بارات‌ین گؤزونون قاباغینا گلمه‌یه باشلادی. بارات اؤزو اوتاناراق، اؤزونو دانلاماغا باشلادی. ائله بیله‌سن کی، بیر گوناه ایش گؤرور. بئله نظرینه گلیردی کی، گادار باشینا گئتمه‌مه‌لی ایدی. بو فیکیر اونون یادینا دوشنده اولدوزون گؤزلری اونون وجودون موم کیمی اَریدیردی. تئز چالیشیردی، فیکرین ده‌یشیب، باشقا بیر شئی‌لرله اؤزونو دوموک ائتسین. بو فاصیله‌ده بیردن گؤروردون، بیر نفر یئردن اونو ترپه‌ترپده اونا دئیر: «بارات، بارات، قالخ آیاغا». بارات اوزاندیغی یئرده یوخلاییب، یوخویا گئتمیشدی.

بارات تئز قالخاراق اوزگؤزونو اووکالاماغا باشلادی. سونرا تئز ائشییه قاچدی کی، بئواختا قالمادیغیندان آرخایین اولسون... هله هاوا ایشیق ایدی و آخشاما بیر نئچه ساعات قالیردی. یوخو اونو بیر آز کئی ائله‌میشدی. او، ناهار واختی یاتماغا آلیشمامیشدی. بیر طرفدن کوفته‌نین یئمه‌یی، او بیری طرفدن سحر تئزدن قالخیب، گادارا گئتمه‌سی اونو یوخویا آپارمیشدی.

کوتون گئیب، کوچه‌یه قاچدی. ارسلان و بایرام‌گیلدن کوچه‌ده هئچ بیرینی گؤرمه‌دی. یالنیز قوربانی گؤردو کی، بیر دسته اوشاق‌لارلا «کوس آغانج» اوینابیر. بو اویوندا اونلار یئرده بیر جولا قازاردیلار. بیر دسته توپو(کوسو) آتماقلا جولایا سالماق ایستردی و او بیری دسته آغاج‌لا توپون جولایا دوشمه‌سینین قاباغین آلماغا چالیشاردی. بارات چوخ زحمت‌له قوربانی اویوندان ائشییه چکیب مجبور ائتدی کی، اونونلا ارسلان و بایرامین دالیسینجا گئتمه‌یه گلسین.

ارسلان‌گیلین ائولری تپه‌نین دؤشونده ایکی مرتبه‌یه بنزه‌ییردی. او یوخاریدان بونلارین سه‌سینه بالکونا چیخاراق، اونلارا خبر وئردی کی، ائوده‌دیر و ایندی ائشییه چیخاجاق. او دؤندو ایچه‌رییه و بیر بئش‌اون دقیقه‌دن سونرا تزه پالتارلارین گئیمیش و تزه باشماق‌لاری آینینده ائشییه چیخدی. اونلار سونرا بایرامین دالیسینجا گئتدی‌لر. او دا تزه پالتارلاری آینینده چیخارکن بارات و قوربان دا فکیرلرینی ده‌ییشیب، ائوه دؤنوب، پالتارلارینی ده‌ییشدی‌لر.

پالتارلاری باتماسین دئیه، چوخ احتیاط ایله قاباقدان توپلادیق‌لاری اودون‌لاری ائشییه چیخارماغا باشلادی‌لار. اونلار تزه باشا دوشموشدولر

کی، نه قدر چوخ اودون توپلامیش‌لار. اودونلاری بئش- آلتی کومایا بؤلوب و اونلاری اودلاماغا حاضیر اولوردولار. اونلار قارانلیغی گؤزله‌ییردی‌لر. بو فاصیله ده یادلارینا دوشوردو کی، گئجه‌نین «باجا- باجا»سینا گرک شال حاضیرلاسین‌لار. اونلارین بو بابتدن خیاللاری راحت ایدی. چونکی قیشدان اونلارین هامیسینین بویون شال‌لاری وار ایدی.

آخشام قارانلیق یاخینلاشماقلا بیرلیکده هاوا دا سویوقلاشیردی. اوشاق‌لار شال‌لارینی بویونلارینا دولاپارکن اودونلارین دؤوره‌سینده دولانیردی‌لار. قیزلار، اوغلان‌لار، آنالار و آتالار - هامیسی یاواش- یاواش ائشییه چیخیردی‌لار. باراتگیل هئچ واخت کوچه‌نی بو قدر قالابالیق گؤرمه‌میشدی‌لر. هامی دا تزه پالتارلارینی گئییب، گؤزل و یاراشیقلی گؤرونوردولر. داها زامانی یوباتماق واختی دئییلدی. اودونلاردان قالادیقلاری تونقالی اودلاماغا باشلادی‌لار. سونرا اوغلان‌لار بیر آز داللیا چکیلدی‌لر کی، یئل اودونلارین اودونو قیزیشدیرسین. اودونلار بوغدا سوتولونون یانماغی کیمی چیرت‌چیرت سه‌سی وئریردی. آلوولار قالخدیقجا اونلارین ایشیق‌لاری کوچه‌نی تام ایشیقلاندیریردی. آلووون سه‌سی ده ایستی ایله بیرلیکده یاخینداکی‌لارین اوزونه هوجوم گتیریردی. سویوق هاوادا اودون ایستیسی هامینین اَل‌لرین و جان‌لارینی قیزیشدیریردی.

شعله‌لرین اوجا اولدوغو اوچون هئچ کس اودون اوستوندن آتلانماغا جورعت ائله‌میردی. بیردن بو حالدا هامی گؤردو کی، ارسلان تووا چکیلدی و بیرینجی تونقالا یومولاراق (هجوم گتیررک) اونون اوستوندن آتیلماغا باشلاییب، ایکینجی و اوچونجو تونقالا هوجوم آپاردی. «آتیل باتیل چرشنبه، بختیم آچیل چرشنبه». او شؤعله‌لری یاراراق بیر قاراچوخا کیمی اونلارین آراسیندان اوچوب، او بیری طرفه کئچدی. اونون ساچ‌لاریندان بیر نئچه‌سی آلازلانمیشدی.

اونون دالیسینجا ماجال وئرمه‌دن قوربان، اونلاردان سونرا بارات و بایرام دا آتیلماغا باشلادی‌لار. سونرا هامی بیر- بیره قاریشاراق سه‌س- سه‌سه وئردی‌لر. هر کس بیر طرفه بیر تونقالین اوستوندن آتیلماغا باشلادی. اودون شؤعله‌سی بیر آز ائندی، آمّا اودونلار کؤزه‌ریب، اونلارین ایستیسی چوخالیردی. بو زاماندا قیزلارین چوخو دا آتیلماغا باشلادی‌لار. «آتیل‌باتیل چرشنبه، بختیم آچیل چرشنبه». کوچه‌ده بیر های‌کوی دوشدو

کی، تایی یوخ. هامی بیر هیجان ایچینده بختلری آچیلماق اوچون هانسی تونقالین باشی خلوت اولورسا، اونون باشیندا توپلاشیب و اودون اوستوندن آتیلماغا باشلاییردی‌لار.
بوردا باراتین بیر داها گؤزو اولدوزا ساتاشدی. او دا بیر کوما قیزلارلا گوله‌گوله اودون اوستوندن آتیلیب، سؤز اوخویوردولار. اودون آلووو دا اونون گؤزللیین مین قات آرتیرمیشدی. قیرمیزی کؤینه‌یی اونا چوخ گؤزل یاراشیردی. بوتون یاخاسین و بوغازینی کؤینک توتموشدو. اودون آلوولاری اونون گؤزلرینده اویناماغا باشلامیشدی. سانکی اورادان گؤزل بیر تالار تاپا بیلمه‌میشدی‌لر. اونون سه‌سلر ایچینده قاه‌ قاه چکیب، گولمه‌لری گؤزل موسیقی‌لردن ده آرتیق باراتین اوره‌یینی تیتره‌دیردی. شؤعله‌لرین ایستیسینده و هاوانین سویوغوندا اونون یاناق‌لاری لاله کیمی قیزارمیش، دوداق‌لاری قؤنچه کیمی آچیلیب‌یومولوردو. اونون وجودوندا بوتون گؤزللیک، حیات و یاشاماغین دادینی گؤرمک اولوردو. آما بارات سانکی بیر داها گوناه ایش گؤرور کیمی دوشونه‌رک، تئز اوزون دؤندردی و او بیری طرفه گئتدی. اولدوز دا نه اونو گؤردو، نه ده اونو دویدو. بیر داها باراتین اوره‌یی موم کیمی اَرییب و اَل‌لری کیریدی. او چوخ تئز اؤزونه گلیب، یئنه هامی‌نین ایچینده اودلارین اوستوندن آتیلماغا داوام ائتدی.
سونرا داها هامی یورولوب آجیخیردی. اودلار سؤندوکجه قیرمیزی کؤزلری یئرده قالیردی و هاوا گئت‌ گئده قارالیردی. کوچه یاواش‌ یاواش قیزلاردان و خانیم‌لاردان بوشالدی. سونرا آتالار اوغلان‌لاریندان ائوه دؤنمه‌لرینی ایسته‌ییردی‌لر. اوغلان‌لار دا بیر قدر چکینیب، سونرا ائوه و سوفره باشینا دؤنوردولر. اونلار قاباقدان بیر‌بیرلریله قرارلاشمیشدیلار کی، شامدان سونرا «باجاباجا»یا گئتمه‌لی‌دی‌لر. اونا گؤره هامیسی تلم‌ته‌له‌سیک شام یئمک‌لرینی یئییب ائشییه چیخمالی‌دیرلار. بارات ائشییه چیخمادان گؤزو پنجره‌لرینه ساتاشیب و بیر قیرمیزی شالین اورادان ساللانماسینی گؤردو.
تئز بیر یامان دئمه‌یه باشلادی:
«آی .... ارسلان، اودو باخ، اونون شالیدی».
آناسی دا باشلادی: «نه بیلیرسن. مین نفرده او شالدان وار». آناسی شالین باشینا بیر نئچه دنه شیرنی باغلادی. ائله بو زامان بارات باشا دوشدو

کی، یوبانیب. تئز کوچه‌یه قاچدی. کوچه‌ده ایکی دنه «فیشقا» چالماقلا اونلار بیر- بیرلرینی تاپدی‌لار. اونلارین فیشقا چالماقدا مخصوص بیر هاوالاری وار ایدی. بو جور فیشقا اونلارین بیر- بیرلرینی تاپماق اوچون اؤز آرالاریندا راضیلاشدیق‌لاری بیر علامت ایدی.

دام‌لارین اوستونه چیخماق هئچ ده چتین دئییلدی. دام‌لارین هامیسی یا بیر مرتبه ایدی، یا دا دالی‌لاری تپه‌یه دایانیردی. اوشاق‌لار دا دام‌لارین قارلارین تؤکمک‌لرینه گؤره دام‌لاردان یوخارییا چیخماغین یولونو بیلردی‌لر. باجا اولان ائولرده «باجا»دان و باجا اولمایان ائولرده پنجره قاباغیندان شال‌لار بیربه‌بیر سالّلانماغا باشلایاردی. هر ائوده سالّلانان بیر شالین باشینا آلمادان، پولدان، شیرنیدن و یا نوغولدان باغلاردی‌لار. داما چیخا بیلمه‌ین اوشاق‌لار یا قیزلار چادرالارینی باش‌لارینا سالیب و اوزلرینی بوتون توتوب، قاپی‌قاپی یولا دوشوب، قاپیلاری چالاردی‌لار. سونرا قیزلار تئز ائوه دؤنوب و چرشنبه گئجه‌سی کیمدن نه و نه قدر بایراملیق آلدیق‌لارینی بیر‌بیرلرینه دئییب، اونلاری یئیه‌یئیه شیرین‌شیرین گولوردولر. آما اوغلان‌لار دام- دیوارلاردان دیرماشماغا مشغول اولاردی‌لار. اونلارین یالنیز سه‌س‌لری کوچه‌دن گلردی و قاراچوخا کیمی شال‌لاری باجالاردان و ائیوانلارین قاباغیندان، یا دا پنجره‌لر قاباغیندان سالّلاناردی. اونلار اوشودوک‌لری زامان آلدیق‌لاری شیرنی‌لرینی یئییب ائشیک‌ده‌کی اودون ایستیسینده آل‌لرین قیزدیراردی‌لار.

کوچه‌لرده سه‌سلر یاواش‌یاواش آزالاردی و اودلارین اوستونو ده کول توتماغا باشلایاردی و شهرین هامیسی بیر اوزون و سرخوش گوندن سونرا هامیلیقلا یوخویا گئدردی‌لر. اونلار شیرین یوخونون ایچینده آنجاق بیر ایتین اوزاق‌لاردا بم و اوزون سه‌سله هووروم‌ه‌یینی ائشیدردی‌لر. او دا بئله بیر خبر وئرردی کی، «دینج یاتین کی، شهرین قوروجولاری اویاقدیر».

****

صاباح تئزدن بارات‌ین آناسی اونو سحر یئمه‌یی اوچون سود آلماق اوچون اویادا بیلمه‌دی. اونا گؤره گوجو رشید قارداشینا چاتدی و اونو قاتیق آلماغا گؤندردی. اوشاق‌لارین مدرسه‌لری یوخ ایدی، اما اونلارین آتالاری عادت ائتدییی کیمی صوبح گون چیخمامیشدان قالخیب نامازین قیلاندان

سونرا هله اوشاق اولان «پیروز» قارداش‌لارینی سحرلر تئزدن اؤزویله آپاریب باخچادا گزدیرردی. او دال‌بادال اوشاقلا شیرین- شیرین دانیشاردی و چئورە‌دەکی قوش‌لاردان، گول‌لردن و باشقا گؤردوک‌لری شئیلردن دانیشاردی. پیروز دا ماراق و هیجانلا آتاسینین دانیشیق‌لارینا قولاق آساردی.

اونلار دؤنوب گلن زامان رشید قاپاندا صوفو عابدوللادان قاتیق آلیب، ائوه گلمیشدی.آتاسی قاتیق-چؤرک یئییب، اوستوندن بیر استکان داغ چای ایچیب دوکانا گئتدییی زامان رشید بیر داها یورغان آلتینا گیریب، یورغانی باشینا چکیب و یاتماغا چالیشیردی.

بارات‌ین گؤزونه ایشیق دوشوردو و اونو قویموردو، راحات یاتسین. او بیری طرفدن ده چایخانادان آناسینین سه‌سینی ائشیدیردی. پیروز دا قاباغینداکی اویونجاق‌لاری بیر- بیره چالیب گولوردو. بارات آناسینین اوخوماغینی چوخ آز گؤرموشدو. اونا گؤره یورغانین آلتیندان قالخماق ایسته‌مه‌ییب، گؤزونو یالاندان یوموب، آناسینین اوخوماغینا قولاق آساردی:

داغلاردا جئیران گزر،
آل آیاغین داش آزر،
من یارا نئیله‌میشم،
یار مندن کنار گزر.
جیرانیم، ترلانیم،
هاردا قالدی گلمدی،
قاش قارالدی گلمه‌دی...

آناسی یا هئچ واخت اوخومازدی، اوخوسایدی دا، هئچ زامان شاد ماهنی اوخومازدی. ایندی ده جئیرانلارینین یولون گؤزله‌ییردی.

بارات بیر مودّت اؤزونو یورغانین آلتیندا ساخلایاندان سونرا دؤزه بیلمه‌ییب قالخدی. بیر بالاجا سه‌س چوخالاندان سونرا «ترلان ایله «مارال» یوخودان قالخدی‌لار. اونلار ایکیسی ده بیر دست یورغان دؤشه‌یین ایچینده یاتمیشدی‌لار.

ترلانین باشینین توکو قیسا و صاف اولاردی. آمّا مارالین توک‌لری اوزون، قالین و چوخ زامانلار دولاشیق اولاردی. صوبح‌لر یوخودان دوراندا اونو یوخولو حالدا او قیرجینلی باشیلا گؤرمک لاپ تاماشالی ایدی.

هامی یوخودان دوراندان سونرا حَیَطه گئدیب، اورادا قویودان سو چکیب آفتافالاری دولدوروب، اوز- گؤزونو یومالی ایدی. پیللەلردن حیطه دوشن زامان داها آدامین یوخوسو قاچیب، تامام اویانیب هوشو باشیندا اولوردو. قویونون سویوق سویون چکەرک آفتافایا دولدوروب، حیطین بوجاغیندا آیاق یولونا گئدیب ـگلندن سونرا همین سویوق سو ایله اَل ـ اوزلرینی یویاندان سونرا هئچ یوخودان بیر اثر قالمیردی، هم ده تئز سحر یئمەیین یئیندن سونرا گئدیب حَیَطی سولاییب، سوپورمەیه باشلاییردی‌لار. آنالاری دا سحر یئمەییندن قورتولاندان سونرا قاب‌لاری قویونون کنارینا آپاریب، دیواردان بیر تیکه سوواق قوپاریب، اونونلا قاب‌لاری سورتمەیه باشلاردی. قاب‌لاری یویوب سویا چکندن سونرا بیر آز دا ساماوارین قالان قاینار سویوندان اونلارین اوستونه تؤکردی. بو زامان قیزلار دا هرەسی حیطین بیر بوجاغیندان تئز- تئز حَیَطتی سوپورمەیه باشلایاردی‌لار. اونلار ایش‌لرینی چوخ جیددی توتاراق بیر- بیردن دالییا قالماماق اوچون چوخ چالیشاردی‌لار.

آنا قاب‌لاری یویاراق سانکی اؤز فیکیرلرینه جومموشدو. او صوبحدن دیلینه دوشن ماهنینی دایم زمزمه ائدیردی:

جیرانیم، ترلانیم،
هاردا قالدی گلمدی،
قاش قارالدی گلمدی...

قیزلار حیطی سوپورمکدن قورتولوب، پیللەلرین اوستونده اوتوروب بارماق‌لارینا ایپ دولاییب و بیر- بیرلریله اویناییردی‌لار. آنا دا یاواش‌یاواش ناهارا نه دوزلتمەسینی فیکیرلەشیردی. بارات دا گوندەکی پالتارلارینی گئیب، ائشییه گئتمەیی دوشونوردو.

تویوق و خوروزلاری ائشییه اؤتورموشدولر. آمّا قازلار هەله چؤرک دامینین قاباغیندا اؤزلرینی گونه وئریب یاتمیشدی‌لار. رشید تئزدن ائودن ائشییه گئتمیشدی. اوختای دا بیچاق اَلینده بیر اَل‌آغاجی دوزلدیردی. هامی آنانین غملی اوخوماغیندان سونرا اونون او ماهنینی زمزمه ائدیب، فیکره جومماسیندان آغیر و غمگین بیر حالدایدی.

بیردن اوختای حیطدن چیغیردی. «ننه، ننه، موشدولوغومو وئر، داداش‌لاریم گلدی‌لر». بو سەسی ائشیتمکله آنا اَلینده اولان هر نەیی یئره آتیب- بوراخدی. بیر بؤیوک مئشەده اؤز ایتیردییی بالاسینی گؤرموش بیر

دەلی جئیران کیمی ائشییه قاچدی. اوغلان‌لاری گؤرندن سونرا ایختیارسیز اونلاری باغرینا باسدی. اورەیی سورعتله دؤیونوردو. دیلی دولاشمیشدی، دانیشا بیلمیردی. آغزیندان چیخان و دویولا بیلمەین بیرجه سؤز بو ایدی: «بالالاریمممم». اوشاق‌لار داداش‌لارینین اَلیندن چمدانلارینی آلیب، چوخ زحمتله سورویه- سورویه چکیردی‌لر.

یاواش- یاواش پیللەلره یاخینلاشانا قدر آنا بیر آز اؤزونه گەلیب، باشقا سؤزلر ده دیلینه گەتیردی. «قوربانیز اولوم»، «باشیزا دولانیم». اورەک دؤیونمەسی ده آزالیب، اؤزونون سود کیمی آغارمیش رنگی عادی حالینا قاییتماغا باشلادی. تزە- تزه دوداق‌لاری گولمەیه باشلادی. اوشاق‌لار گؤردولر کی، داداش‌لارینین پالتارلاری نه گؤزل یاراشیقلی‌دیر. اونلار گؤردولر، داداش‌لاری اوزلرینی صاف و تمیز قیرخیب، حتّی ساچ‌لارینی دا دارابیبلار. اونلارین باشماق‌لاری گؤندن‌دیر و واکس وورولموشدو. اؤزلرینی داداشلارینین اَلینه و اوستونه سورتەرک اونلارلا برابر ایچەرییه گلدی‌لر. داداش‌لارین چمدان‌لارینی قوناق اوتاغینا آپاراراق هامیسی اورایا دولدولار.

هامی داداش‌لارین چمدانلارینا گؤزلرینی تیکمیشدی. داداش‌لار دا تئز کیف‌لرین ایچیندن اونلارین هرەسینه تئهران‌دان گتیردیک‌لری هدیەلردن بیرینی وئردی‌لر. اوشاق‌لار هلەلیک بو هدیه ایله راضی اولاراق داداش‌لارینی سوزوب و فخرله اونلارین سؤزلرینه قولاق آسیردی‌لار. بو فاصیلەده اوختای قاچیب دوکاندا آتایا دا خبر وئریب، اوندان ایکی قیران دا موشدولوق آلمیشدی. اونا گؤره گؤردوک، ناهار واختی یئتیشمەدن آتا دا ائوه گلدی. او دا اوغلان‌لاری باغرینا باسیب، اؤپودو. هامینین اوزو و گؤزو ـ تامام وجودو گولوردو. بیر ساعات بوندان قاباقکی سوکوت تامامیله دەییشیلیب، شنلیک و شادلیغا دؤنموشدو. اوختای دا ائشیک‌دن بارماق‌لارینی یالیبا- یالیبا ایچەرییه گیردی. او دا ایکی قیران پولو ایله بامییه شیرنیسی آلیب، ائشیک‌ده یئمیشدی کی، بیردن ایچەرییه گلسه، او بیری‌لرله پایلاشماغا مجبور قالماسین.

بارات‌گیلین ائولرینده داها یئنی ایل بایرامی رسمیّت تاپدی. دوزدور کی، بایراما هله ایکی گون قالیردی، آما سانکی، بایرام بو گوندن باشلامیش. «خاور باجی» هئچ بیلمەدی نه زامان و نه جور بیر گؤزل قاز اَتیله شوربا دوزلتدی. البته کی، قیزلار دا شادلیق‌لاریندان کپەنک‌تکین

«والورون» دؤورەسینه دولانیب، آنالارینا کؤمک ائدیردی‌لر. ترلان سولئیمان داداشینین آتەینی چکەرک اونو سەسلەییردی کی، بو قالما- قالین ایچینده اونا طرف باخسین. سولئیمان ترلانا باخان زامان ترلان اونا نئچه هفته کیتاب‌لارینین ایچینده گیزلتدییی بیر صفحه کاغاذی گؤستردی. او ایملا درسینده ایگیرمی آلمیشدی. سولئیمان دا اونو گؤرندن سونرا اونون سئوینمەسی اوچون اونون باشیندان اؤپدو.

اوغلان‌لار بیر قدر سفرین اوزونلوغوندان و یولون خبرلریندن دانیشدی‌لار، بیر قدر ده قارداش‌لاری و باجی‌لارینین سورغولارینا جواب وئردی‌لر. دانیشیق داوام ائدیردی، آنالاری اونلاردان ایستەدی کی، قارداش‌لارینی چوخ یورماسین‌لار. قارداش‌لار دا چمدان‌لارینی آچیب، ایچیندن بیزیم طرف‌لرده اولمایان نئچه قوتو چئشیدلی شیرینی، بیر قدر مئیوه ده اؤزلریله گتیرمیشدی‌لر. داها بارات‌گیلین ده بایرام سوفرەلری هامی‌نین سوفرەسی کیمی تکمیل اولموشدو.

اوشاق‌لار داها قارداش‌لارینی راحات بوراخیب، کوچەیه اویناماغا، هم ده قارداش‌لارینین گلمه خبرینی هامیلا پایلاشماغا قاچدی‌لار.

بایراما ایکی گون قالیر، هاوا دا گونشلی‌دیر و هامی اوشاق‌لار کوچەده اویناییرلار. یئر قورو، هم ده یومشاق اولدوغو اوچون اونلارین چوخو «آغانج ـآغانج» و «کوس‌آغانج» و یا «چیلیک آغانج» اویونو، قیزلار دا «خسترچین» اویناییردی‌لار. یون پالتار گئیَن رشید یولداشلاریلا دولانماغا گئتمیشدیر، بارات، اوختای، ترلان و مارال دا اؤز یاشیدلاری و تای‌توشلاری ایله اویناماغا مشغول اولدولار.

اوشاق‌لار هر گون صوبح تویوق- خوروزلا بیرلیکده ائشییه چیخیب، اونلارلا بیرلیکده ایچەرییه دؤنردی‌لر. اوشاق‌لار بارات‌گیلین بیر طرفدن باخچالیق، او بیری طرفدن ده بؤیوک آچیقلیق اولان ائولرینین قاباغیندا اویناییردی‌لار. اونلاردان بیر آز اوزاقدا «گونبز قاباغی» محلله و یا «خرمنلیک» محللەسی ایدی. مسجید قاباغی محللەنین قاباغیندا ائله اویناماق مئیدانی یوخ ایدی. بونا گؤره اونلار دا او بیری محللەلرین بیرینه گئدیب، اورادا اویناییردی‌لار.

«چولاق درویش» اوشاق‌لارین بیرینین آدی ایدی. اونون آدی درویش ایدی، آما آیاق‌لارینین بیری او بیریسیندن قیسا ایدی و یول گئدنده بیر آیاغین چکیب، بؤیوگ آیاغی قیسالیب ـ قالخیردی. اوشاق‌لار اونا اؤز

آرالاریندا «چولاق درویش» دئیردی‌لر. البته اونون اؤزونو سه‌سله‌ینده «درویش» چاغیراردی‌لار. آما بیر- بیرلریله اولاندا آدی «چولاق درویش» اولوردو. «چولاخ درویش» بیر اود پارچاسی ایدی کی، تایی یوخ ایدی. او باراتدان بیر- ایکی یاش دا کیچیک ایدی، آما بارات اوندان بیر مقدار چکینیب، اوزاق گزَردی.

نئچه دفعه ده مدرسه یولوندا گلرکن اونلار بیر- بیرلریله سؤزله‌شیب، گونبز قاباغیندا بیر‌بیرلریله گولشمه‌یه سؤز وئرمیشدی‌لر کی، هامی کیمین گوجلو اولدوغونو گؤرسون. بارات نئچه دفعه «چولاق درویش»ین بئلین یئره وورسایدی دا، هئچ زامان داعوا- دالاش دالیسینجا اولمادیغی اوچون اوندان اوزاق گزمه‌یه چالیشاردی.

«چولاق درویش» یومورتانین قابیغیندا بیر نازیک دئشیک ده‌لیب، اونون ایچینه آغ ساققیزی پیلته‌پیلته ائدیب دولدوراردی. سونرا گه‌لیب باراتگیلین محلله‌سینده بونون بو کلکین بیلمه‌ین اوشاق‌لارلا یومورتا دؤیوشدوروب، اونلاری اوداردی. آخشام ائوه دؤننده بئش- اون یومورتا اودوب، اؤزویله آپاراردی. بارات هئچ زامان او اویونایان دسته‌یه قاریشمازدی. اونون آتاسی دا شهرین اَن مشهور قوماربازی ایدی و «درویش» ده اوشاق‌لارلا چوخ قومار اویناردی. هم ده اونون آتاسی «سید» اولدوغو اوچون آروادلارا دوعا یازاردی.

بو دوعا یازماق حاققیندا دا باراتگیلین ائولرینده «سولئیمان و فیروز» او قدر دانیشیب و اونون غیر علمی و خورافی بیر دوشونجه اولدوغونو دئمیشدی‌لر کی، اونلارین ائولرینده هئچ کس داها دوعا مسأله‌سینه اینانمازدی.

بیر گون باراتین بؤیوک نَنه‌سی «گوللر ننه» اونلارا گلمیشدی و بیر قدر اَیله‌شیب‌دانیشاندان سونرا ناخوشلوغوندان گیلئیله‌نه‌رک، «میرعلی»نین یانینا گئدیب، اوندان بیر دوعا یازماسینی ایسته‌مه‌سینی سؤیله‌دی. فیروز اؤزونو ساخلامایب دئدی: «ننه، من اؤزوم میر علی‌دن چوخ ساوادیم وار، قوی من سنه بیر دوعا یازیم. نهایت، ننه قبول ائیله‌دی و فیروز بیر صفحه کاغیذ اوستونده سانکی دوعا یازدی. بیر آلله، بیر ده اؤزو بیلیر کی، نه‌لر یازدی. سونرا اونو دوعا یازان‌لار کیمی قاتلاییب، ننه‌یه تاپشیردی کی، بو دوعانی بیر هفته باغلایاندان سونرا سودا نه ائتسین و سونرا سویون دا نئجه ائتسین کی، یاخشی‌لاشیب، توختاسین. ننه گلدی و بیر هفته‌ده سونرا اونون

باش‌آغریسی کسیلمیشدی و حالی یاخشیلاشمیشدی. سونرالار بیر طرفدن هم اعتقادی دوعایا آزالمامیشدی، او بیری طرفدن ده فیروزون دوعا یازا بیله‌جه‌یینه اینانمیشدی.

بایراما قالان گونون صاباحی هامیسی ائوده اوتورموشدولار، ناهاردان سونرا دانیشیردی‌لار. سولئیمان ایله فیروز دا ائشییه گئتمه‌یه‌جک ایدی‌لر. چونکی اونلارین یولداش‌لاری بونلارین دالیسینجا گله‌جکدی‌لر. اونا گؤره اوشاق‌لار دا ائشییه گئتمه‌ییب‌لر کی، داداش‌لارینین یولداش‌لاری گلینجه اونلارلا دانیشیب، گولوب و خوش آن‌لار کئچیرسن‌لر. هر نه‌دن اونلارلا دانیشیب، صؤحبت ائدیردی‌لر.

بو دانیشیب ـ گولمکده بیردن فیروز دؤنوب باراتا دئدی کی، «یادینا گه‌لیر، نئجه سنی سنّت ائیله‌دیک؟». بونو دئینده هامی قاه‌ـ قاه چه‌کیب‌ـ گولمه‌یه باشلادی. بارات دا اونلارا قاریشیب، آجی بیر گولوشله گولدو و اوشاقلیقدا یاشادیغی او صحنه‌لر سینما پرده‌سی کیمی یئنیدن گؤزونون اؤنوندن کئچمه‌یه باشلادی.

بارات هله چوخ آیدین یادینا گلیر کی، نئجه اونو سنّت ائیله‌دی‌لر. چونکی اوندا چوخ دا کیچیک دئییلدی و یئددی یاشینا دولموشدو. او ائشییکده ارسلان ایله بیرلیکده اویناییردی و آخشاما یاخین فیروز گلدی، اونو چاغیردی. بارات، داها بسدیر، آخشام اولدو، گل ائوه، قوناغیمیز وار. بارات ائوده قوناق اولماقدان چوخ سئویندی. او دا گئدندن سونرا گؤردو، داداش‌لاری دا قوناقلا بیرلیکده قوناق اوتاغیندادی‌لار. باراتا بیر اشاره وئردی‌لر کی، سن ده گل قوناق اوتاغینا. باراتین قولتوق‌لارینین آلتی یئللـه‌نه ـ یئللـه‌نه گلدی، اوتوردو. قوناق سویوق‌قانلی بیر یاشلی کیشی ایدی کی، اوزونو ده چوخ تمیز قیرخمیشدی.

بیر آز کئچمه‌میشدی کی، بیر «مانقال» دولو تزه کول، بیر ده کیچیک سکی گئتیردی‌لر. سونرا بارات‌دان ایسته‌دی‌لر کی، سکی‌نین اوستونده اوتورسون و مانقال ایله دولو کولو اونون آیاق‌لارینی آرالاییب آراسینا قویدولار. بارات بوراجان گؤردو کی، دئیه‌سن نرمال بیر شرایط دئییل. آما داداشی ایسته‌ییب، اوتورسون سکی‌نین اوستونده.

بیر آزدان سونرا «قوناق قاباغا گه‌لیب و اَیلَشدی باراتین اؤنونده. داداشی باراتین شالوارینی آشاغییا سییریب و قوناق اونون قاباغینداکی آلَتی سیغاللاماغا باشلادی، دوز بارات‌گیل ایلان‌لاری توتوب و اؤلدرندن

سونرا سیغاللادیقلاری کیمی. بیر مودّت سیغاللایاندان سونرا اؤزو ایله گتیردییی بیر کیچیک قوتوسونو آچماغا باشلادی. اونون قوتوسونون ایچینده «اولگوج»، آلکول»، «پامبیق» و قایچینی گؤرنده بارات چیغیریب قاچماغا باشلادی. اما اونو ایکی نفر سکی‌نین اوستونده میخ کیمی برک ساخلامیشدی‌لار.

هامیسینا بیر دقیقه چکمه‌دی کی، اولگوجله اونون آلتینین باشین قوپاریب، اوستونه تزه کولدن باسدی‌لار. کول اونون قانین جانینا چکیب، لاختا باغلاییب، قورویوردو. آما باراتینکی‌نین قانینین قوروماسی چوخ چکدی. هامی شادلیق ائدیردی، آما بارات تیترتمه و قورخو، بیر طرفدن ده آغری ایچینده شیرنی آغزیندا آغلاییردی. اونون شالوارینی چیخاریب، اونا اؤنلوک گئیدیردی‌لر. داها هامی ائشیکده باراتی اؤنلوک‌له گؤرنده بیلیردی‌لر، اونو دا کسدیریب‌لر.

قوناق اوتاغیندا دیواردا بیر میخ وار ایدی. اورادان بلکه بیر آی باراتی سنت ائتمه‌سیندن سونرایا کیمی بیر کیچیک تیکه اَت تاخیلمیشدی. او بیر تیکه اَت بیر آیدان سونرا بارات بیلمه‌دی، هارا گئتدی. بلکه او دیواردا‌کی میخدان ایندییه قدر نئچه تیکه اَت ساللانیب، اونو دا بارات هئچ زامان بیلمه‌دی.

نه ایسه بایرام قاباغی شوخلوقلاریندان دا باراتا اونون سنّت‌له‌مک شوخلوغو یئتیردی. فیروز و سولئیمان‌ین یولداش‌لاری گلندن سونرا اونلار داها آز اوشاق‌لارلا ایلگیله‌نیب، تهرانداکی‌لار تهراندان، تبریزده‌کی‌لر تبریزدن و اورمیه‌ده‌کی‌لر اورمیه‌دن و ها بئله هر کس اولدوغو یئرین دانیشگاهی و موحیطیندن دانیشیردی. اونلارین صؤحبت‌لرینین ده مضمونونو اوشاق‌لار آنلامیردی. اونلار تئز بیلدی‌لر کی، ائشییه گئدیب، بایرام آخشامیندا یولداشلاریلا بیر گؤروشمه‌لی‌دیرلر. بارات بیر داها تزه پالتارلارین گئییب کوچه‌یه چیخدی.

هئچ کسی کوچه‌ده گؤرمه‌ییب، شهرین اصلی خیابانینا طرف یولا دوشدو. ناهار واختیندان چوخ کئچمیشدی، آما آخشاما دا چوخ قالیردی. بارات «دوخانییه» بیناسینین قاباغینا چاتاندان سونرا سولا دؤنوب، شهرین اصلی دوکان‌بازارینا طرف یولا دوشدو. تامام جاوان‌لار تکجه «پیاده‌رودا» دئییل، بلکه خیابانین اؤزونده دسته‌ـ دسته آددیم آتیب، ایکی طرفده یول گئدیردی‌لر. خیابانین اورتاسیندا بیر ماشینین گئدیشی اوچون

گوجله یئر اولاردی. «رشید»گیل و اونلاردان بؤیوک جاوانلارین هامیسی خیاباندا قدم ووروردولار. بارات دا سینه‌سینی نفسله دولدوروب، اؤزون بؤیوک و گنج سابیردی. هردن ده دؤنوب پالتارلارینا باخاندا داها چوخ بیر قریبه حالدا اؤزونوگوجلو کیمی حیس ائدیردی.

«شیر خورشید» خسته‌خاناسینین قاباغیندا قوربان، بایرام و ارسلانا راست گلدی. هامیسی بیر یئرده نرده‌لره دایاناراق، گونه‌باخان توخومو چیرتلاییردی‌لار. بایرام‌لا آرسلان - ایکیسی ده تئل‌لرینی ایسلادیب، یوخارییا دارامیشدی و اونلار دا تزه پالتارلارینی گئیمیشدی‌لر. بارات یئتیشرکن آلین آچیب، اونلارین هر بیری توخوم‌لاردان بیر قدر اونون آلینه بوشالتدی‌لار. بیر- بیرلرینه نئچه توققا وورا‌راق، بیر نئچه دنه ده آتماجا آتدی‌لار.

ارسلان کوچه‌ده، خیاباندا قیزلار گئدنده هردن آلتدان‌آلتدان اونلارا باخاردی. بایرام و قوربان دا بو حاقدا اوندان چوخ گئری قالان دئییلدی‌لر. آمّا بارات بو حاقدا تکجه اوتانجاق دئییلدی، هم ده اوشاق‌لار قیزلارا آتماجا آتاندا او، چوخ اوتانجاقلیقدان قیزاراردی. او بوندان قورخاردی کی، بو سؤزلر گئدیب، او قیزلارین قولاغینا چاتسین. اوندا بارات نه جور اونلارین اوزونه باخیب، اونلارلا دانیشا بیلردی.

اونلار مدرسه‌دن، موعلّلیم‌لردن، کوچه‌ده‌کی اویونلاردان، کوچه‌ده‌کی قیزلاردان دانیشماغا باشلاردی‌لار. قیزلارین حاققیندا دانیشاندا بایرام و آرسلان هامیدان چوخ قاباغا آتیلاردی‌لار. آمّا بارات «سیچان ده‌لییینی ساتین آلیب»، دالدادا گیزلَنردی. اونلار سونرا یولا دوشوب، خیابانی باشاباش آشاغیدان‌یوخاریا گئدیب، باش‌لارینی باش‌لارا قاتاردی‌لار.

بو آددیم آتمالاردا تزه گلن قوناق‌لارین دا چوخونو خیاباندا گؤرردی‌لر. اونلار هم ده باشقا محله‌لردن اولان او بیری یولداش‌لارینین دا چوخونو گؤرردی‌لر. اونلار اؤزلریندن بؤیوک‌لره سالام وئریب، هم ده سانکی بؤیویوب باش‌لارینی باشلارا قاتانلار کیمی آزجا گولومسردی‌لر.

بیر داها گئدیب «دوخانیه» بیناسینین قاباغینا یئتیرندن سونرا هامیسی «قارا مجید»گیله گئدن کوچه‌یه ساری دؤندولر. اونلار بیر نئچه یوز متر گئدندن سونرا آیریلیب و هره‌نین اؤز ائولری طرفینه گئتمک واختی یئتیشدی. اونلار گونده‌کی کیمی بیر‌بیرلریندن آیریلیب، صاباح دا تزه گؤروش اوچون بیر- بیرلریله خداحافیظلشدی‌لر.

شام اوچون باراتین آناسی «کلم دولماسی» بیشیرمیشدی و اونون ایچینه قاز آتی، هم ده قاز یاغی تؤکموشدور. همیشه‌کی کیمی اونو بیر آز دا تورش ائله‌میشدیر کی، باراتین آن سئودییی یئمک‌لردن ایدی. او گئجه شامدان سونرا، گئجه‌نین یاریسیندان قاباق ایل دەییشه‌جک ایدی، اونا گؤره هر کس اوز ائوینده ایدی. باراتگیلده عایله‌نین هامیسی بیر یئرده ایدی‌لر. اونلار شامی یئییب، چایی ایچندن سونرا دئییب ـ گولوب دانیشیردی‌لار. آتالاری همیشه‌کی یئرینده باغلامایا دایانیب، غرورلا دیک اَیله‌شیب، تسبئه اَلینده دولاندیریردی. آنا دا کپه‌نک کیمی اوشاق‌لارین باشینا دولانیردی.

هامیسی ایلین دەییشمه‌سی یاخینلاشدیقجا آرتیق او تاخجاداکی مخمر دونون ایچینده گیزلنن «رادیو»یا یاخینلاشیب، اونون دانیشیق‌لارینا قولاق آسیردی‌لار. اونلار تهران رادیوسون توتموشدولار و او آن‌باآن ایل دؤنومونون یئتیشمه‌سینی خبر وئریردی. فارس دیلینی بیلن اوشاق‌لارین هامیسی فیکیر ائدیردی‌لر کی، آتاـ آنالاری دا فارس دیلینی بیلیر. هر حالدا «ناقوس» (چان) سه‌سیله ایلین دەیشیلمه‌سی خبری وئریلنده هامیسی بیردن «های» چکیب و گؤیه آتیلاردی‌لار. آتالاری بیر وقار و آغیرـ سنگینلیکله یئردن قالخیب، اوشاق‌لاری ایله بیرـ بیر اؤپوشردی. اوندان سونرا هامینین یادینا دوشردی کی، بیرـبیرلریله اؤپوشوب، ایلی تبریک دئمه‌لی‌دیرلر. اونلار رادیونون موسیقی‌سینه و دانیشیق‌لارینا هامینین گؤزلری یورولماقدان آخینجایا قدر قولاق آساردی، سونرا دا گئدیب یاتاردی‌لار.

بایرام گونو دوکان‌بازار باغلی اولاردی. بارات ایله رشید بیر دست یورغان‌دؤشک ایچینده یاتمیشدی‌لار. بارات آیاغا قالخاندان سونرا حیطه قاچدی. ایندی داها حیطده‌کی سو قویوسونون اوستونده بیر «تورومپا» وار ایدی. او تورومپا ایله آفتافانی دولدوروب، تئز بیر حیطین او بیری طرفینده آیاق یولونا گئتدی و گلندن سونرا قویونون باشیندا اَل‌ـاوزون صابونلاییب، ائوه گلدی. ایچه‌رییه گیرمه‌دن قاباق پیلله‌لردن دؤنوب حیطه بیر باخدی. گونش تزه چیخمیشدی، هه‌له هاوا سویوق ایدی. حیطده داها قاردان اثر قالمامیشدی، گؤی دوم‌دورو آچیق ایدی. بارات سینه‌سینی تمیز و سویوق هاوایلا دولدوراندان سونرا روحو تزه‌لنیب، ایچه‌رییه دؤندو.

هاوا سرین ایدی، آما گونش قیرمیزی ایشیغی ایله اونو اوزاقدان بیر آز ایستیلشدیرمه‌یه چالیشیردی. دامدان ائشییه چیخان تویوق‌لار ایله قازلار حیطده بیرـ بیرلریله «قیت‌قیت ائدیب، گولوشوردولر. اونلارین قاباق‌لارینا

دَن‌لرینی قاباقجادان تؤکموشدولر. خوروز دا باشینداکی قیرمیزی پومپولو ایله غرورلا تویوق‌لارا ایفاده ساتیردی. حیطده‌کی ایکی آلما و بیر مؤو آغاجی‌نین اوستونده کیچیک- کیچیک تزه یارپاق‌لار چیرتلاماقدایدی. سیغرچین و سرچه او آغاج‌لارین اوستوندن بوغوشا - بوغوشا ائنیب، حیطین دالیسیندا بیر دؤوره ووراندان سونرا بیر ده آغاجین باشینا قالخاردی‌لار.

بارات گؤیده‌کی درین و ماوی درینلیک‌لره باخاندان سونرا خیالی بو دنیادان کؤچوردو، آمّا قیرمزی شعله رنگینده‌کی بولودلاری گؤرندن بیرینی آتا بنزه‌دیب، بیرینی ده گؤیده اوچان قازلارا. بیر آزدان سونرا یادینا دوشوردو کی، ایچرییه گلسین. اونا گؤره صوبحانه اوچون «خاور باخی» قاباقدان پنیر- چؤره‌ک و بال- کره حاضیرلامیشدی. یالنیز گئدیب، قدم باجی‌گیلدن بیر بؤیوک کاسا تزه سود آلیب گلندن سونرا صوبحانه‌نی کامیل بیر- بیرین یانیندا یئیردی‌لر.

هامی تئز صوبحانه‌لرینی یئمه‌یه باشلادی‌لار، چونکی قوناق‌لارین گلمه‌سینه تله‌سیردی‌لر. یئیندن سونرا هامی تزه پالتارلارینی گئییب، چای‌لارینی ایچندن سونرا قوناق‌لارا خوش گلدین دئمه‌یه و یا گؤروشمک اوچون ائشییه چیخماغا حاضیر اولدولار. بارات بونو بیلیردی کی، هامی ایلک بایرام گؤروشونه گئتمه‌میشدن قاباق اونلار کئچن ایلدن آدام‌لاری اؤلن ائولره گئتمه‌لی و اونلارا باش ساغلیغی وئرمه‌لی‌دیرلر. بونا گؤره بارات، ارسلان و یولداش‌لاری اونو بیلیردی‌لر کی، تئز بیر یئره توپلاشیب، بیرلیکده گئده‌رک اؤلو یئرلرینه باش وورمالی‌دیرلار. بارات قوربان‌گیلین ائولرینه یئتیشنده گؤردو کی، ارسلان دا اورادادیر. بیر نئچه دقیقه اَرسلانی گؤزله‌یندن سونرا گؤردولر، بایرام دا بارات‌گیله گئدیب باش ووروب، قوربان‌گیلین قاپیسیندا تاپیلدی.

اونلار یولا دوشدولر و خیاباندا بیرلیکده یول گئدن بیر دسته کیشی اونلارین دالیسینا دوشوب و بیرینجی ائوه داخیل اولدولار. تانیمادان و بیلمه‌دن معلوم ایدی کی، اونلارین قارا بایرامی‌دیر. اونلار ایچه‌رییه گیریب اَیلشدی‌لر و فاتیحه وئریب، بیر صالاوات چئویرندن سونرا بیر- ایکی خورما یئییب، بیر چای دا ایچیب، سونرا آیاغا قالخان بیر دسته آیری کیشی‌لرله دوروب و او بیری ائوین قارا بایرامینا فاتیحه وئرمک اوچون یولا دوشدولر.

ناهاراجان بلکه بیر اییرمی ائوده «یاس» یئرینه باش ووروب، باش ساغلیغی وئردی‌لر. سونرا دا یورولوب، اؤز محلله‌لرینه دؤندولر. اوندان سونرا ائولرینه گئتدی‌لر کی، ائوه گلن قوناق‌لارلا گؤروشوب، اونلارا خوش گلدین دئسین‌لر. سونرا بارات‌گیل ائوده قالدی‌لار کی، آتا-آنالاری تئز گئدیب قاپی- قونشوداکی آغ‌ساققال یا آغ بیرچک یاشلی‌لارا بیر باش ووروب و بایرامی تبریک دئسین‌لر. بو گئدیب- گلمه‌لرده اونلارین دا ائولرینه آتا و آنا طرفیندن اولان قوهوم‌لاردان داواملی اولاراق گه‌لیب ـ گئدن اولوردو. آیدا بیر دفعه گؤره‌بیلمه‌دیک‌لری بیر چوخ قوهوم‌لاری بایرام گونونده گؤروب، دوز- چؤره‌یی تزه‌له‌ییردی‌لر.

بارات دا فورصت‌دن ایستیفاده ائده‌رک تئز بیر دایی‌سی، خالاسی، بیر ده عمی‌سی‌گیله بیر باش ووردو. او بؤیوک ننه‌سی ایله ده گؤروشوب ـ بایراملاشیب، اؤز ائولرینه دؤندو. گئتدییی هر بیر ائوده اونا شیرنی، یئمک، شربت و چای ایچمه‌یی تعارف ائدیب اونو یئییب ـ ایچمه‌یه مجبور ائدیردی‌لر. آخیردا آیریلاندا دا اونا بیر بایراملیق وئریب، یولا سالیردی‌لار.

بارات‌ین دا ننه‌سی چوخلو یومورتا بیشیریب، بویامیشدی. اونون آتاسی و قارداشلاری دا بیر قدر تزه خیردا پول بایراملیق وئرمک اوچون حاضیرلامیشدی‌لار. گونون هامیسینی قوناق گئدیب، قوناق گلمک، شیرینی و مئیوه یئمه‌یه کئچیرندن سونرا آخشام‌اوستو بارات‌گیل یورولوب، بیر-ایکی ساعات دا بیر-بیرلریله توپلاشیب، اؤز کئف‌لری ایسته‌دییی کیمی اَیلنمک ایسته‌دی‌لر. اونلار اؤز مخصوص «فیشقا» (فیت) سه‌سیله بیر- بیرلریله ایلیشکی یارادیب و تئز بیر- بیرلرینی تاپیردی‌لار.

اونلار تزه پالتارلاری ایَین‌لرینده بیر ده کوچه‌ده بیر- بیرلرینی تاپیب، گونون سون قیرمیزی ایشیغینین قاباغیندا اونون ایستی‌سی ایله جان‌لارینی ایسیدیب، دیوارین قاباغیندا داش‌لارین اوستونده اَیله‌شیب و اؤزلریله باغلی اولان صؤحبت‌لر ایله مشغول اولوردولار.

بایرامدان سونراکی گون‌لرده بایرام گونو کیمی یا ائوه قوناق گلردی، یا بونلار قوهوم‌لار و تانیش‌لارا قوناق گئدردی‌لر و ماراقلی بوراسی‌دیر کی، اونلارین بیر چوخ قوهوم‌لاری کندلردن گه‌لیردی کی، اونون آتاسی و آناسی اونلاری تانییردی‌لار و بارات اونلارین آنجاق آدلارینی ائشیتمیشدی. اونلارین آتا-آنالاری بو قوناق‌لاری گؤرنده چوخ سئوینیردی‌لر. بو اونا

بنزه‌ییردی کی، اونلار دا اوشاقلیق‌لاریندا بارت ایله آرسلان و بایرام کیمی چوخ یاخین یولداشلیق‌لاری اولموشدور.
گئت گئده قوناق گئت‌گلی آزالاردی و بارات‌گیلین اویناماق و اَیلنمک زامان‌لاری چوخالاردی. اونلار چؤل‌لرده یئر برکیدیکجه، چمن‌گؤیَرنتی گؤیردیکجه چؤله، باغ‌باغچایا گئتمه‌یه هوس گؤسترَردی‌لر. اونلار هردن بیر «سولطان یاغیب» داغینا و یا «یئددی گؤز» بولاغینا، یا دا «دیولر قویوسو» قایاسینا گئتمک ایسه‌یردی‌لر. اونلارین اورالارا تک‌باشینا گئتمک جسارت‌لری اولمازدی. اونا گؤره اونلار بؤیوک قارداش‌لارینین پلان‌لارینی نظره آلاراق، بئله بیر یئره گئتمه‌یه قرار وئرنده اونلارا قوشولوب گئتمه‌لی ایدی‌لر.
گادار چایی داها یاخین ایدی. اونلار گادار چایینین کؤرپوسونه گئدیب، اونون اوستوندن سویا باخاردی‌لار. اونلارین بعضاً گؤزلری قارالیب، باش‌لاری گیجه‌لردی. اونلار سوداکی کؤپوکلو بورغان‌لاری گؤرنده جان‌لارینا قورخو دوشردی. گادار چایی دولو، کؤپوکلو، بورغانلی آخاردی و سو دا چوخ سویوق اولاردی. اونلارین هئچ بیری جورعت ائدیب سویا دوشه بیلمزدی. اورادا «شیخ موختار»ین باخچاسیندا گادارین قیراغیندا آغاج‌لار آراسیندا قدم ووروب، سؤز اوخوماغا باشلایاردی‌لار. هردن سولدوزون اؤز هاوالاریندان، کوراوغلودان و باشقا آشیق هاوالاریندان، هردن ده رشید بهبوداوفون اوخودوغو ماهنی‌لاردان اوخویاردی‌لار. اونلار هردن ده فیلمدن اؤیرندیک‌لری «هیندی» و یا «فارس» ماهنی‌لاری اوخویاردی‌لار.
فیروز ایله سولئیمان واخت‌لارینین چوخونو اؤز یولداشلاریلا کئچیرردی‌لر. اونلار بو فورصتده هم «دیولر قویوسو»، هم ده «یئددی گؤزه» گئدردی‌لر. اونلار هله هاوانین سویوق، هم ده سولطان یعقوبون اوستو چوخ قارلی اولدوغو اوچون او داغین باشینا چیخمازدی‌لار. اونلار آیری ـ آیری کندلرده‌کی باشقا یولداش‌لارینین ائوینه ده قوناق گئدردی‌لر. اونلارین آراسینداکی یولداشلیق، محبّت چوخ درین ایدی. اونلارین آراسینداکی دانیشیقلاردان اوشاق‌لار چوخ باش چیخارمازدی‌لار.
بارات بیر گون گؤردو کی، اونون موصدیقچی دایی‌سی و بارات‌ین قارداش‌لاری قولاق‌لارینی رادیویا دایاییب و ایسراعیلین «سینا منطقه‌سینه» هوجوم ائتمه‌سیندن دانیشیرلار کی، ایسراعیل آلتی گونده اورانی آلیب.

اونلار آمریکا و اینگلیسی اسراعیلین آرخاسیندا اولماغیندان دانیشیب، اونلاری ضعیف میلّت و اؤلکه‌یه زور دئین بیر تجاورکار اؤلکه کیمی تانییردی‌لار.

سولئیمان بایرام تعطیل‌لرینده بارات ایله تورانا و رشیده بیر نئچه دنه کتاب وئردی. بو کتاب‌لار تبریزلی کند معلّیمی صمد بهرنگی طرفیندن یازیلمیشدی. اونلار دا بیر طرفدن میلّتین آراسینداکی وارلی‌لار ایله یوخسول‌لار آراسینداکی فرق‌لری گؤستریر و اونون عیلّت‌لرینی آراشدیریردی. او، باشقا یازی‌لاریندا طبقاتی ظولمون کناریندا تورک‌لره اولان میلّی ظولم‌لردن دانیشیردی.

بارات بیر سیرا ظولم‌لری آزـچوخ اؤز میقیاسیندا کئچیردیيی دؤوره و اؤز کلاسیندا دا گؤروب، اونلاردان شیشه کیمی صاف اوره‌یی کدرله‌نیب، سینمیشدی. او گؤروردو، اونون پالتارلاری همیشه بؤیوک قارداش‌لارینین قیسالدیلمیش پالتارلاری اولوردو. مدرسه‌لر آچیلاندا اونون جوراب‌لاری همیشه اوچ‌ـ دؤرد تیکه یاماقدان تشکیل تاپاردی. حالبوکی چوخ آز آدام همیشه یئنی و تزه پالتار گئییب، کیلاسین بیرینجی سیراسیندا اَیله‌شردی‌لر. او گؤروردو کی، محرم‌لیکده اونون یولداش‌لاری قارا کؤینک گئییب، دسته‌نین ایچینده زنجیر چالیرلار، آمّا بارات گه‌لیب کوچه‌نین کیچیک اوشاق‌لارینی ییغیب، «آجی قیجی» اوتونون دسته‌سیله زنجیر دوزلدیب، کوچه‌ده دسته‌لری یامسیلاردی‌لار.

او، صمد بهرنگی‌نین ناغیل‌لارینی اوخویاندا اونون یازیلاریداکی شخصیت‌لر ایله اؤز آراسیندا اویغونلوق گؤروردو. اؤزو گؤردویو و شاهید اولدوغو ماجرالار سینما پرده‌سی کیمی گؤز قاباغیندا جانلانیردی. او گونده‌لیک عادی مساله سایدیق‌لاری ماجرالار صمدین ناغیللاریندا سورغوـسوالا چکیلیردی. صمدین بعضی کیتابلاریندا سولدوزدا دئییلن ناغیل‌لاردان دا یازیلیب. بعضی یئرلرینده بارات گؤروردو کی، او و اونون یولداش‌لاری بعضی ناغیل‌لاری صمددن داها کامیل بیلیردی‌لر. اونلار دئییردی‌لر کی، کئشکه ناغیل‌لارین کامیلین «صمد عمی»یه دئیه بیله‌یدی‌لر. اونلار بیرـبیرلرینه دئییردی‌لر کی، اگر بیر گون صمد عمی ایله بهروز عمی اورا گلسه‌ایدیلر، بونلار اونلارا «دیولرین» و «ملیک جمشیدین» ناغیلینی دا تعریف ائدردی‌لر.

بایرام تعطیل‌لرینده گؤرولن موهوم ایش‌لردن بیری ده بو ایدی کی، «فیروز» و «سولئیمان ایکیسی ائولرینه ایشیق چکدی‌لر. اونلار برق تیریندن بیر خط سیم آلیب، کنتوردان بو طرفه تامام سیم‌چکمک و ایشیقلیق یولا سالماسینی ـ هامیسینی ایکیسی بیرلیکده ائتدی‌لر. بو مساله بارات و اونون باجی‌ـ قارداشلارینین اونلارین ذکالارینا و قابیلیت‌لرینه بیر داها دا درین اینام یاراتدی. اوندان قاباق اوشاق‌لار هامیسی پیلته چیراغینین آلتیندا درس اوخویوب یازاردی‌لار. داها بوندان سونرا گئجه‌لر برق چیراغینین ایشیغی آلتیندا اوخویاجاقدی‌لار.

شادلیق و بایرام شنلیيی نه قدر شیرین اولسایدی دا، او قدر ده سورعتله سونا چاتدی. سیزده(13) گونو یئتیرمه‌دن اونلارین سولئیمان ایله فیروز قارداشی تهرانا دؤنمه‌لی اولدولار. اونلار سیزده‌دن قاباق اورادا اولمالی ایدی‌لر. هامی اونلاری اؤیوش‌گؤروش، بیر آز دا گؤز یاشیلا یولا سالدی. تعطیل‌لر بیتمه‌میشدن اوشاق‌لارین یادینا دوشدو کی، اونلار مشق‌لرینی بیتیرمه‌لی‌دیرلر. بعضی موعلیم‌لر اوشاق‌لاری اذیّت ائتمک اوچون ده اولسا بئله اونلارا او قدر درس وئریردی‌لر کی، اونلار باشلارینی قاشیماغا واخت‌لاری اولماسین.

اوشاق‌لار دا سون گون‌لرده ایمکان داخیلینده ائوده اوتوروب، مشق‌لرینی یازیردی‌لار، سونرا آخشام اوستو ائشییه چیخیب، گونده‌کی اویونلاریندان اوینابیردی‌لار. اونلار سیزده گونونو گؤزله‌ییردی‌لر. او گونده هامی بیرلیکده چؤله چیخیب، یئییب ـ ایچیب و اَیله‌نه‌جکدی. جاوان‌لار دا او گون «ائششک بئلی قیرما»، «آغانج‌ـ آغانج» و چؤلده اوینانان باشقا اویونلاردان اوینابیب، لذّت آپاراردی‌لار.

بو ایل بارات‌گیل عمیسی و داییسی‌گیل، هم ده بیر چوخ تانیدیغی قوهوم ـ قونشولاری طرفده بؤیوک بیر چمنلییه گئتدیک‌لرینه باخمایاراق، هله ده سولئیمان ایله فیروزون یئری بوش گؤرونودو. دوزدور کی، اونلار بوردا اولسایدی‌لار دا، اؤز یولداش‌لاریلا باشقا بیر یئره گئده‌جکدیدی‌لر، آمّا یئرلری یئنه ده بوش گؤرونوردو.

بارات سیزده گونو ده ایمکانی اولدوغو قدر اولدوزدان اوزاق گزیردی. دوزدور کی، اولدوزون بارات‌ین اوره‌ییندکی دؤیونمه‌دن خبری یوخ ایدی، آمّا بارات بونو بیلیردی کی، گؤزلری اولدوزون گؤزلرینه ساتاشاندا، بونون اوره‌یی دؤیونمه‌یه باشلاییردی. بو مساله هله چوخ اؤنملی

دئییلدی، چونکی اوغلان‌لارین باشقا اوغلانلارلا و قیزلارین دا آیری قیزلارلا اویناماسی بو مساله‌نی بارات اوچون بیر آز آسانلاشدیریردی.

سیزده بیتندن سونرا هامی مدرسه‌لره دؤندولر. باهارین گون‌لرینده گونلر ده چوخ تئز- تئز کئچیردی. اونلار ایلین سون ایمتاحان‌لارینی دا بیتیردی‌لر. نوبه بو دفعه باراتا چاتمیشدی کی، قازلاری اوتارماغا چؤله آپارسین. بارات‌ین شانسیندان تامام قازلار، تویوق‌لار، اؤردکـلر و خوروزلارا دولت طرفیندن اینه وورولموشدو کی، ناخوشلوغون قاباغی آلینسین. یئددی ـ سککیز ایلده بارات رشید و کوچه یولداشلاری ایله چؤلده قاز اوتاراردی‌لار.

بارات‌ین یادینا گلمیردی کی، قوش‌لاری ناخوش اولسون. آمّا بو ایل اینه وورا- وورا «نیوکاسل» آدلی بیر خسته‌لیک گلدی. بو ناخوشلوق قوش‌لارین هامیسینی چولاق و مریض ائدیب و نئچه گونون ایچینده اؤلدوروردو.

بو ناخوشلوقدان سونرا قوش ساخلایانلارین چوخو داها قوش ساخلاماقدان واز کئچیب، داها قاز، یا اؤردک ساخلامادی‌لار. بارات‌گیل ده اونلاردان بیری ایدی. بارات پیس دورومدا قازلاری آپاردی چؤله، آمّا چوخو قیرغینا دوشدو و چوخ آزی دیری قالدی.

اونون کناریندا آتاسی دا آیری باخیمدان گون به گون چوخ گیلایه ائدیردی. داها کندده‌کی اکینچی‌لر آز بوغدا اَکیردی‌لر. سولدوزدا یئددی‌سککیز جور بوغدا بئجه‌ریلردی، ایندی آمئریکادان اوجوز بوغدا گلدیی اوچون کندلی‌لره بوغدا اَکمک قازانماییب، اونلار ساتا بیلمه‌دیکـلری اوچون بوغدا اکمکدن اَل گؤتوردولر.

بیر طرفدن زمی‌لرین بوغدا یئرینه آلما باغینا چئویرن‌لر گؤردولر کی، «لوبنان» یا دا «اسراعیل» آلما و پورتوقالی بازاری دولدروب و نئچه ایلدن سونرا بار وئرمه‌یه باشلایان مئیوه آغاج‌لاری ایله خاریجدن گلن مئیوه‌لرین قاباغیندا رقابت ائده بیلمه‌یه‌جکـلر؛ او بیری طرفدن ده «اصلاحات ارضی» آدینا تزه یئر صاحابی اولان او اکینچی‌لر گؤروردولر کی، بو یئرلرده اکدیکـلری محصول آنجاق اونلارین اؤز شخصی مصرفـلرینی گؤرور. اونلار او حاصیلدان ائله بیر بازارلیق ائده بیلمه‌یه‌جکلر.

هر شئی تئز- تئز دەییشیردی. باراتین آتاسی دئییردی کی، داها کندلیلره خرمن واختینا اونلاردان آرپا بوغدا آلماق شرطی ایله نیسیه ساتا بیلمز. او یالنیز نقد ساتاجاق کی، بو دا اونون بازارینین یاریدان چوخ آزالماسینا گتیریب چیخاراجاق. او تئز- تئز گلیب، باراتدان ایستەییردی کی، اونون بورجلارینی دانیب وئرمەین بعضی موشتریلرین علئیهینه شکایت نامه یازیب و اونلاردان بورجون ایستەسین.

تئزتئز کندلردن اونلارین ائولرینه قوهوملاریندان قوناق گلیر و کندین دوروموندان شیکایت ائدەرک دئییردیلر کی، ایشسیزلیکدن بؤیوک شهرلره کؤچمەلیدیرلر. بو بدبختلیک او زامان یارانمیشدی کی، رادیودا گونده «انقلاب سفید شاهنشاهی» (شاهین آغ اینقیلابی) و اونون آلتی بندی و سونرا او آلتی بندین اون ایکی یاریمبندلریندن دانیشیلیردی.

باراتگیل گؤروردولر کی، اونلاری سیرا ایله رژه گئتمک اوچون مدرسەده مشق ائتدیریب و «شاهین» دوغوم گونو اوچون حاضیرلامالی ایدی. بارات، ارسلان، بایرام و قوربانگیلین هئچ بیری نه «پیشاهنگ، نه ده «سازمان جاوانان»ا عوضو اولا بیلدیلر. چونکی اونا عاید پالتاری آلا بیلمزدیلر. اونلار یارانان بو دەیشیکلیکلری ائله خوشلامیردی.

اونلار گؤروردولر کی، بیر سیرا یالتاق و فورصتجیل آدام فرماندارلار و ایدارەلرین رئیسلرینین دؤورەسین توتوب و اؤزلرینی شیرین سالاراق میلّتی فدا ائیلەمکله اؤزلرینه یئنی وظیفه و مقام فورصتی و ثروت قازانیرلار. باراتگیل ده بو یالانچی و اؤزونو شیرین سالانلاردان خوشلاری گلمیردی. اونلار بیر طرفدن ده گؤروردولر کی، دولتین دالیسینجا دانیشانلارین دالیسینجا گلیب، اونلاری قورخودوب، «ساواک»ا آپاریب، اورادا هدەلەییردیلر.

آز زاماندا چوخ دەییشیکلیکلر باش وئریردی. بو دەییشیکلیکلر کندلیلرین و باراتین آتاسی کیمی کسبەنین دورومون چوخ تئز زاماندا تپ‌چئویر ائدیردی. تحصیل آلمیش جاوانلار، اونلارین آتا- آنالاریلا بیرلیکده بو آغیر گونلر حاقدا دانیشماغا باشلاییردیلار. البّته، سولدوز کیمی بیر کیچیک یئرده «ساواک» نه کئچدیینی بیلیردی، بیر سیرا ایدارەلرین باشیناکیلار «حیزب رستاخیز»ین باشچیلاری و بیر سیرا دا پوللو و چوخبیلمیش آداملارین دورروملاری کسبەدن چوخ یاخشی ایدی.

تهراندا سولئیمان و فیروز ایشله‌ییب، پول قازانیب، ائوه ده کؤمکلیک ائتدیک‌لری باخیمدان باراتگیل چوخ خوش‌شانس ایدی‌لر. بارات بو مساله‌نی هر ایل «ایل بایرامی» چاتاندا تامامیله گوؤروردو. بایرامین مئیوه‌سی و شیرنیسینین چوخونو قارداش‌لاری آلاردی‌لار.

یاز تزه بیتمیشدی. هاوالار ایستیلشمیشدی. باراتین دؤوره‌سینده داها قازلاری چؤله آپارماق یوخ ایدی. باراتین آتاسی یئنه ده ناهار اوچون بیر آز تئز گلدی. او هر زامان بئله تئز گلنده بیر خبر اولاردی. یئنه یئتیشمه‌میش رشیدی سه‌سله‌دی. او دئدی کی، «علی پست» اونا بیر تئلقیراف گتیریب. سولئیمان ایله فیروز گئدندن سونرا ائوین ارشدی او ایدی. رشید تئز تئلقیرافی آلینه آلیب، اونو اوخویوب، دئدی کی، «فیروز دؤولت طرفیندن دەنیزلر قوّەسی ایله باغلی اینگیلیستانا اوچ ایللیک دؤوره‌یه گئتمه‌یه سئچیلیب». اونلار بیر هفته‌نین ایچینده تئهرانی ترک ائده‌جک‌لر.

بیر طرفدن هامیسی فیروزا فخر ائدیب و غرورلاندی‌لار، چونکی بوتون دیوارلاری پالچیقدان اولان و چوخ زامان اؤلکه‌نین خریته‌سینده گؤره بیلمه‌دیین بو کیچیک شهردن فیروز دولت طرفیندن سئچیلیب و اوچ ایللیک آوروپایا گئدیردی؛ اوبیری طرفدن ایسه باراتگیلین عایله‌سی بیر-بیره چوخ یاخین و محبتلی ایدی‌لر و اونلار قارداش‌لارینین تئهراندا تحصیل آلدیق‌لاری اوچون بعضاً آلتی آی اوزاقدا قالمالارینا چتینلیکله دؤزه بیلیردی‌لر، ایندی فیروزون اوچ ایل اوزاق اولماسینا نئجه دؤزمه‌لی‌ایدی‌لر.

هامی قریبه بیر شوک یاشاییردی. هم ده ناراحت اولوب و توتولموشدولار. او بیری طرفدن ده فخرله بو خبری قارشیلاییردی‌لار. «تئلقیرافین» آخریندا فیروز یازمیشدیر کی، اوزاقلاشماقدان اؤنجه گلیب، هامیلا گؤروشه‌جک.

بئله دوروخموش حالدا صاباحاجان هامی آنجاق واخت کئچیریردی کی، بیردن صاباح ناهاردان سونرا هامی حیطده فیروزو گؤردو.

فیروز گلندن سونرا دئدی کی، صاباح یئنه تهرانا دؤنمه‌لی‌دیر. اورادان ایکی- اوچ گوندن سونرا «لندن»ـه اوچاجاق‌لار. اونلار گئجه‌نی تامام هر شئی‌دن دانیشدی‌لار. خصوصاً اینگیلیستان حاققیندا. فیروز اونلارا سؤز وئردی کی، دالبادال اونلارا مکتوب یازسین، عکس(شکیل) گؤندرسین. زامان چوخ سورعتله کئچدی. فیروزون ائودن چیخیب، آوتوبوسا مینمه‌سینین واختی تئز یتیشیردی.

اوشاق‌لارین هرەسی بیر بوجاقدا اوتوروب، سەسیزـ سمیرسیز گؤزلریندن سو آخیردی. فیروز اونلاری بیرـبیر باغرینا باسیب، اوزلرینی سیلدی و اونلارین اوزلریندن اؤپوب، هر بیری ایله آیری‌ـآیری نئچه کلمه دانیشیب، اونلارین اورەیینی آلیردی. بارات دا ناهاردان سونرا چای ایچنده گؤز یاش‌لاری چایین ایچینه دامیردی. فیروز اونلاردان اوزاقلاشیردی. سانکی اونلارین وجودنون بیر پارچاسی اَت دیرناقدان آیریلان کیمی، کەسیلیب، آیریلیردی.

****

بارات آلتینجی صینیفه کئچمیشدی و بو ایل اونا داها آتاسی تبریزدن گلنده بیر دست کوتـشالوار آلمیشدی. اونون بیر آز بؤیوک اولدوغو اوچون آناسی ایستەدی کی، قولتوغوندان دارالتسین. کوتون قولتوغونون آلتین آچان زامان گؤردو کی، اونون ایچینی «تلیس» پارچاسیلا دولدوروب‌لار. آمّا هر حالدا بیرینجی تزه کوت ـ شالوار ایدی کی، بارات گئییردی.

بارات‌ین یانینداکی یاخین کلاس یولداشلاریندان بیری «رسول»، او بیری ده یوسف ایدی. اونلارین اوچو ده درس‌لرینده، اخلاق و داورانیشلاریندا سئچیلن و بیرینجی ایدی‌لر. یوسیف «کورد» و رسول دا تورک ایدی. اونلار درس اوخویوب، فوتبال اویناییاندان سونرا اؤز دونیالاریندا کئچن‌لره لاقئید قالمیر و اونلارا تنقیدی یاناشیردی‌لار. اونلار بیرـ بیرلرینه چوخ یاخین و دوستلوق‌لاری اورکدن و محبّت ایله دولو اولاردی.

بیر گون کوچەدە بیر خبر بیردن بمب کیمی پارتلادی. کیچیک شهر و هامی بیرـ بیرینی تانییر. خبر بو ایدی کی، «گادارردا بالیق توتان زامان نئچه اوشاغین اَلینده دینامیت پارتلاییب، اونلاردان بیری اؤلوب». گادارردا نئچه یول‌لا بالیق توتولاردی: قارماق، تور، بالیق اؤلدورن سَم (مرگی‌ماهی) و اَلده دوزەلن دینامیت. سو لولەسینی اَل اوزونلوغوندا کسیب، ایکی طرفینی ده قاپادیب، جوش ووراندان (قایناقلاندیراندان) سونرا اوستونده بیر کیچیک دەلیک ساخلاردی‌لار. اورادان باریت دولدوروب، سو کئچمەین اؤزەل و مخصوص بیر پیلته اونون ایچینه تاخاردی‌لار.

اوشاق‌لار پیلته‌یه اود ووراندان سونرا اونو سویا آتاردی‌لار. پیلته ائله دوزه‌لردی کی، سویون آلتیندا دا اونون ایچی اود آلیب و دینامیتی پارتلادالاردی. بو اوشاق‌لار پیلته‌یه اود ووراندان سونرا اونون ایچینین یانیب‌یانماماسیندان آرخایین اولماییب‌لار. اونا گؤره سویا آتماییب، اَل‌لرینده ساخلاییرلار. اونلاردان دینامیتی اَلینده ساخلایان رسول ایدی. دینامیت پارتلادیقدا رسولون قارنین ییرتیب، یئرینده‌جه اؤلور. اوزاقدا دوران ایکی یولداشی یارالانیرلار.

اوشاق‌لارین چوخو بو خبری ائشیدنده «شیر خورشید» خسته‌خاناسینا گئدیب، یاخیندان گؤرمک ایسته‌دی‌لر. شوک ایچینده اولان بارات یارانمیش اولایی هئچ جور قبول ائتمک ایسته‌میردی. او حتا خسته‌خانایا گئده بیلمه‌دی و یا رسولو یویاندا و اونو باسدیراندا قبر اوستونه ده گئده بیلمه‌دی. بیرـ ایکی آی سونرا قبیر اوستونه گئدیب و رسولون یاتدیغی یئره اَلین قویوب، اونا فاتیحه اوخویا بیلدی.

او ایل اونلار بایرامی فیروزسوز کئچیردی‌لر. فیروز اوچ ایل اولاردی کی، هه‌له «اینگیلیستان»دایدی. او اورادن دالبادال ائولری و سولئیمان‌لا مکتوبلاشیردی. بایرام آخشامی اونلار شامی یئیندن سونرا فیروزو یادا سالیب، اوندان صؤحبته باشلاردی‌لار.

او زامان سولدوزدا و بوتون ایراندا سالینان عکسلر(شکیل‌لر) آغ‌قارا اولاردی. چوخ آز یئر تاپا بیلردین کی، اورادا رنگلی شکیل چکسین‌لر. اَلده اولان دوربین‌لر ده هامیسی آغـ قارا شکیل چکیردی. گؤی رنگلی ده‌نیزلر آراسیندا بیرینجی درجه‌لی بؤیوک گمی‌لر ایچینده ارتشی(حربی) یونیفورمدا فیروزو دونیانین اَن بؤیوک و اَن گؤزل شهرلرینده گؤروب و بیرـ بیر شکیل‌لرینه باخماقلا اونون بوش یئرینی ده دولدوردولار.

البتّه فیروز دا اونلاری اونوتمامیش، اونلارا بایراملیقلار گؤندرمیشدی کی، هر بیری چوخ گؤزل و سولدوز عیاریلا چوخ قیمتلی‌ایدی‌لر. فیروزون شکیل‌لرینه باخاندا اونلار هم غرورلانیر، هم ده دونیانین او بیری طرفینی ده گؤروب، بیلیردی‌لر کی، دونیانین او بیری طرفـ‌لرینده نه‌لر وار، هم ده فیروزو حدسیز درجه‌ده خوشبخت ساییردی‌لار.

اونلار گئجه‌نین یاریسینا قدر فیروزون گئتدییی و یازدیق‌لاری بار‌ه‌ده و سولئیمانین گلمه‌سی حاققیندا سولئیماندان سورغولار سوروشوردولار. او دا حوصله ایله اونلارین هامیسینا جواب وئریردی.آخیردا آنالاری دیله

گلەرک دئدی: «سولئیمان یورغوندو، اوزاق یول گلیب، دانیشیق‌لارین قالانینی ساخلاین صاباحا.

گئجەنی هامی تک به تک ائله راحات یاتمیشدی‌لار کی، اون دنه ده توپ آتسایدین اویانمازدی‌لار. او گئجه اونلارین یاشام‌لاریندا کئچیردیکلری اَن شیرین، لذّتلی و گؤزل گون‌لردن بیری ایدی. بارات گئجەنی صوبحه قدر داش کیمی یاتدی. آنجاق صوبح یادینا دوشدو کی، گئجه کئچن صؤحبت‌لرین بعضیسی دیری حالدا اونون حوضورو ایله باش وئریر.

او بو یوخولارین بعضیسینده سولئیمان و فیروزلا برابر ایدی و اورادا اونلاردان بعضی شئی‌لری سوروشوردو. او گؤروردو کی، سولئیمان و فیروزلا بیرلیکده ایتالیانین «پیزا» قالاسینا دیرماشیب‌لار و او فیروزدان بو قالانین اَیری اولماسی حاقدا سورغولار سوروشور. ایختیصاصی «آرشیتئکتلیک» اولان سولئیمان دا تئرپئَن میناره اوچون صفوی‌لر زامانیندا دوزەلن «اصفهان» شهریندن میثال گئتیریردی.

یوسف ایله بارات ایکیسی ده آلتینجی کیلاسی بیتیردی‌لر. بارات‌ین بؤیوک قارداشی «رشید» درسینین داوامی اوچون اورمیه شهرینه گئدیب، یولداش‌لاریلا بیر اوتاق کیرایه ائتمیشدی. او دبیریستانین سولدوزدا اولمایان دؤردونجو ایلینده «ریاضیات» اوخویوردو. بارات‌ین آتا۔ آناسی و سولئیمان قارداش‌لاری تهراندا بئله دوشونوردولر کی، باراتی دا رشیدین یانینا گؤندرسین‌لر. بارات بیرینجی ایلی ده سولدوزون «نیظامی» اورتا مکتبینده اوخودو، آما ایکینجی ایلدن اورمیەیه گئدیب، رشیدله بیرلیکده قالمالی ایدی.

*****

اورمیه

بارات اورمیه‌یه گئتمک ایسته‌دیکده اونلاردا قالان حَمَد ده اورایا گئدیب، اونلارلا قالماغی دوشوندو. بارات، رشید، حَمَد و ریضا آدلی بیر یولداشلاری بیر اوتاق کیرایه ائدیب، دؤرد نفر اورمیه‌ده درس اوخوماغا قرار وئردی‌لر.

یایین آخیرلاریندا هاوانین ایستیلییی آزالیب، آغ یئلین اَسمه‌سی ایله هاوادا بیر آز سرینلیک یاراناردی. یای فصلینین سونا یئتمه‌سی اؤزویله چوخلو ده‌ییشیکلیک‌لر گئتیرَردی. داها مال‌حئیوانی چؤلده اوتارماق اوچون اوت چوخ آزالمیشدی؛ هامی زمی‌لرده و تارلالاردا محصول‌لاری گؤتوروب، یالنیز سبزی‌خانالاردا سبزی(گؤی) ساتان‌لارین محصول‌لاری یئرینده، بیر ده اوزوم باغلاری و بعضی آیری باغلاردا هله محصول‌لار توپلانمامیشدی.

بیر طرفدن، باغ- بوستان و زمی صاحیب‌لری بیلیردی‌لر کی، گلن ایل اوچون حاضیرلاشسین‌لار دئیه، زمی‌لرین تئز شوخوملاماق، یا باغ‌لارین آغاج‌لارینی بوداماق و سمّ وورماق زامانی ایدی. بارات‌گیلین ده ائولرینده قازلاری اوچون چؤرکچی‌خانالاردان و موسافیرخانالاردان نئچه ته‌لیس آرتیق چؤرک خیرداسی آلیب‌توپلامالاری لازم ایدی کی، اونلارا ائشیکده اوت اولمایان زامان یا چؤره‌ک خیرداسی، یادا آرپادان‌زاتدان وئرسین‌لر؛ او بیری طرفدن ده اوشاق‌لارین هامیسی مدرسه‌یه گئتمه‌یه حاضیرلاشیردی‌لار. ائولرده قیزلار جوراب و اَلجک توخوماغا باشلاییردی‌لار. آنالار دا گئییش پالتارلارینین بیرتیق‌یاماغینی دوزلدیردی‌لر. بارات‌گیلین اوچ‌دؤرد آی جوراب گئیمه‌ین آیاق‌لاری بویالی و الوان یاماقلی جورابلارلا بویاناجاقدی.

بو ایل خاور باجی اونلارا قاز توکو ایله تزه یاسدیق دوزلتمیشدی و یورغان- دؤشک‌لرینی ده سؤکوب، یونون آچیب، یوماشاق ائدیب، اونلار اوچون راحاتلاشدیرمیشدی. اونلارین پالتار و یورغان‌دؤشک بوخجالاری باغلانیب، اورمیه‌یه گئتمک اوچون حاضیر ایدی.

باراتی بیر عجیب هیجان بوروموشدو. بیر طرفدن بؤیوک بیر شهره گئدیب، اورادا درس اوخوماقدان بؤیومک حیسی یاشاییردی؛ او بیری طرفدن ده آتا- آناسی و باجی- قارداش‌لاریندان و بوتون یولداش‌لاریندان اوزاقلاشماقدان هم داریخیب، هم ده بیر قدر قورخوردو. آخی اونون یالنیز اون دؤرد یاشی وار ایدی.

او بیلیردی کی، داها قاباقکی کیمی فوتبال دا اوینایا بیلمیه‌جک. طرفداری اولان فوتبال اویونچولارینین شکیل‌لرینی قزئتلردن چیخاریب، بیر آلبوم حاضیرلامیش و اؤزویله هر یئره داشیییردی. او یاخشی بیلیردی کی، ائله بیر سئچیم ائتمه‌لی‌دیر کی، بو سئچیمده یاخشی درس اوخوماق اوچون یولداشلاری ایله آز گؤروشسون. بونا گؤره ده داها اوّل‌لر اولدوغو کیمی فوتبال اویونونا دا واخت قویا بیلمه‌یه‌جک.
یایین آخیرلاری یاخینلاشیردی. گون‌لر بیر قدر قیسالمیشدی. گونون ایستیسی داها آدامین اوزگؤزونو یاندیرمیردی. آغ یئل داها مئه یئلیندن چوخ اَسیردی. بارات‌گیل داها کؤینک‌لرینین اوستوندن بیر کوت یا قالین کؤینک گئیمه‌یه مجبور قالمیشدی‌لار.
هله سولدوزا گلن قوشلاردان هئچ بیری کؤچمک فیکرینه دوشمه‌میشدی‌لر. چوخ سیمیتان (کؤنز) اولان سرچه قوش‌لاری قیشین شاختاسیندا دا سولدوزدا قالاردی‌لار. آمّا نارین و رنگ‌به‌رنگ بولبول‌لر چوخ تئز کؤچوب گئدردی‌لر. اونلاردان سونرا کیچیک قوشلاردان «بیلدیرچین»، «سیغیرچین» و بونلارا بنزر قوش‌لار، اونلاردان سونرا ایسه بؤیوک «چؤل اؤرده‌یی و چؤل قازلاری کؤچمه‌یه باشلاردی‌لار.
بونلاردان نارین و کیچیک بولبول‌لر گؤرونوردو، آمّا هله او بیری قوش‌لار هامیسی یئمک، ایچمک و اَیلنمه‌لرینده ایدی‌لر. اونلارین دوغدوق‌لاری بالالار داها بؤیوک قوش اولموشدولار. بارات، رشید، حَمَد و رضا بوخجالارین باغلاییب، سولدوزدان اورمیّه شهرینه کوچمه‌یه حاضیرلانیردی‌لار.
اوّلجه رشید ایله رضا بیر یول گئدیب، گزیب و هله‌لیک بیر اوتاقلی و (باشماخ چیخارتما اوتاغی آدلانان) قهوه‌خانالی بیر ائوی آیی سکسن تومنه کرایه توتدولار. هر نفرین آیریجا کیراسی اییرمی تومن اولوردو. رشید بیر ایل قاباقدان اورا گئتدیی و تانیش اولدوغو اوچون اؤزو تانیدیغی و کئچن ایل قالدیغی محّله‌ده بلکه ده همان قالدیغی ائوده بیر اوتاق توتا بیلدی.
بوخجالاردا یالنیز هره‌نین یورغان- دؤشه‌یی، پالتارلاری و یئره سالماق اوچون بیر- ایکی پالاس و پتی وار ایدی. حَمَدین یورغان باغلاماسی پارچادان دئییلدی، بلکه اونو داوار یونونون ائشمه‌سیندن توخوموشدولار کی، گؤزل بویانمیش قیرمیزی رنگلی ایدی.

بیر-ایکی قوتونون ایچینه ده بیر والور، بیر پیره‌مئس، بیر نئچه قاب‌قاجاق، چایدان و استکان قویموشدولار. اورمیه و سولدوزون یولو قومسال ایدی، آمّا چوخ گئت‌گل اولدوغو اوچون یئری داش کیمی برکییب و اونون اوستوندن آوتوبوس‌لار گئدردی‌لر. یولون چوخ یئرلرینده چالا-چؤکک‌لری وار ایدی کی، اورالاردا آوتوبوس بیرغالانابیرغالانا گئدیب، ساللانا‌ساللانا ایکی ساعات یاریمدان سونرا اؤزونو اورمیه قاراژینا چاتدیراردی.
اونلار گئدندن قاباق باجی‌لاری، کیچیک قارداش‌لاری و آتا-آنالاریلا اؤپوشوب، گؤروشدن سونرا باغلادیق‌لاری بوخجالارین هامیسینی آل داشقاسینا قویوب، اؤزلری ده اونون دالینا دوشوب، اورمیه قاراژینا ساری یولا دوشدولر. داشقا تپه‌نین دؤشو طرفدن کئچه بیلمز ایدی، اونا گؤره «ساللاق‌خانادان شهربانی‌یه قدر چکیلمیش تزه یول هله تورپاقلیق ایدی و او بیری یولدان گئتدی‌لر. بو یول اوزون اولسایدی دا، چوخ کله- کؤتور دئییلدی. بیر یاریم ساعاتدان سونرا قاراژا یئتیشدی‌لر. رشید داشقاچیا بیر تومن عوضینه اون بئش قیران وئردی.
قاراژدا بیر آیری آوتوبوس قاباقدا دورموشدو و اونون قاپیسنین قاباغیندا سوروجو شاگیردی کؤمک ائدیردی کی، موسافیرلرین وسایلین اتوبوسون جعبه‌لرینه یئرلشدیرسین. اگر اونلار حددن آرتیق بؤیوک اولسایدیلار، اونلاری آوتوبوسون اوستونه قویوب، محکم ایپ ایله برکیدیردی‌لر.
سوروجو شاگیردی بو ایش‌لری گؤره‌گؤره سیقارئتی داماغیندان دوشموردو. او، آریق و قارا یاغیز بیر جاوان کیشی ایدی. قاراژین قاباغیندا آیری باشی دستماللی بیر کیشی خیشیلدایان سه‌سیله تئز- تئز یولدان کئچه‌نه اوز دؤندریب و سه‌سله‌ییردی، «اوشنو-قالات»، «اوشنو-قالات». بو آوتوبوس اوشنَویه‌یه گئدیردی و یولون اوستونده قالات‌دا ساخلایاجاقدی.
رشیدگیل ایچه‌رییه گئدیب، اورمیه آوتوبوسون تاپیب و قاباقدان یوک‌لرین اونا یوکله‌دیلر. اونلارین خیال‌لاری بو بابتدن راحت اولاندان سونرا قاراژین قاباغینا گه‌لیب، هره‌سی اَللرینه بیر بستنی(دوندورما) آلیب یئمه‌یه مشغول اولدولار.
آوتوبوس‌لارین ایچینه گیرنده «رئزین» یانیغی کیمی بیر قوخو گه‌لیردی. پنجره‌لره قیزلارین دونلاری کیمی قیرمیزی گوللو اورتوکلرله

پرده چکیلمیشدیر. آنجاق بو پرده‌لرین فرقی بو ایدی کی، بو پارچالار «چیت» یوخ، «پلاستیک»دن دوزلمیشدیر.
ایلک دفعه ایکی ساعات یاریم ماشیندا اوتوراجاق باراتین بو سفرین هیجانی چوخ تئز جانیندان چیخدی. آوتوبوسون ایچینین قوخوسو اونو چوخ اینجیدیردی. بیر یاریم ساعات گئتمه‌دن سونرا آوتوبوسون یئرغالامالاری اونون باشینی گیجلتمه‌یه باشلادی. اونون بو حالینی باشا دوشن رشید تئز پنجره‌نین پرده‌سینی چکیب، شوشه‌نین بیر طرفین گوجله آچدی و باراتین اوزونه یئل سورعتله وورماغا باشلادی.
چؤلون هاواسینی آغ جیارلارینا دولدوراندان سونرا رئزینین پیس قوخوسوندان راحاتلایان بارات بیر آز حالی دوزلدی و ائشییه باخماغا داوام ائتدی. آوتوبوس اورمیّه دریاسینین کناریندا «بالیستان» کندیندن کئچیب، «ایلانلی» داغینا یاخینلاشیردی. بیر طرفده «خان‌طاووس» داغی اوزاقدان باشین بولودلارین ایچینده گیزله‌دیب، اونون اطرافی بیچیلمیش بوغدالیق‌لاردی. گلن ایل اوچون شوخوملانمامیش باغ‌باخچالار هله یاشیل ایدی‌لر؛ بو بیری طرفده ده «اورمیه» ده‌نیزی دورو سویویلا گؤیون رنگیندن ده آرتیق توخ‌گؤی بویاسی ایله گؤرونوردو.
دنیزین اوستونده‌کی شپه‌لر چوخ یاواش قیسا اوجالیغیندا بیر ویلون سه‌سی ایله یاواش- یاواش ساحیله یاخینلاشیب، سونرا بیر عاشیق‌تک اؤزون ساحیلده قوم‌لارین اوستونه سره‌له‌ییب و معشوقه‌سینین آیاق‌لارینین آلتینا دوشه‌رک محو اولوردو. گؤز ایشله‌دیکجه ده‌نیز گؤرونوردو و او بیری طرفی آیدین دئییلدی. سانکی کایناته قدر اوزانیردی.
باراتین کیچیک دونیاسی اوچون بو عظمتلی طبیعتین بؤیوک‌لویو و اونون بو بیچیمده گؤزلیک‌لرینی آنلاماق هله مومکون دئییلدی.
ایلانلی داغینین بوروق‌لارینی آشیب، او بیری طرفه یئنندن سونرا سولدوزدان چیخیب، اورمیه ماهالینا کئچدیک. طبیعتده هئچ بیر ده‌ییشیکلیک گؤرونموردو. ده‌نیزین کناریندا بیر سیرا «شوران» یئرلر گؤرونوردور کی، بارات آرزو ائیله‌ییردی، سویونوب اؤزونو اونلارین لیمینه(لیلینه) بویاسین، چونکی بیر چوخ دری ناخوشلوقلارینا درمان ایدی.
یئل بیر یاریم ساعات باراتین اوزونه ووراندان سونرا اونو اذیت ائتمه‌یه باشلادی. هر حالدا آوتوبوس ییرغالانا- ییرغالانا گئدیشی ایله اونون قارنینداکی ایچ- آلاتی بیر- بیرینه قاریشدیرمیشدی. بئله دورومو قاباقجادان

یاشایان رشید اونون یانیندا اوتورموشدو، بیر طرفدن حَمَد و ریضا ایله دانیشیب، شوخلوق ائدیردی، او بیری طرفدن ده بارات‌ین اوزونون رنگینین قیرمیزیدان آغا دؤنمه‌سینی گؤرووردو.

بارات‌ین اوزونه او قدر یئل ووردو کی، بئزیب، پنجره‌نی باغلادی. قولاق‌لاری یئلین سه‌سیندن راحات اولاندان سونرا بیر آن کئچمه‌میش یانیق رئزینین قوخوسو یئنیدن اونا هوجوم گئتیردی. اَلینده بیر کیچیک پلاستیک کیسه ساخلایان رشید دؤندو باراتا ساری و دئدی: «اگر اوره‌یین بولانسا، بونون ایچینه قوس».

کیسه‌نین آغزینی آچیب، باراتا وئردی. بارات کیسه‌یه باخاندا اونون بیردن بوغازینین ایچی سولانیب، تورشادی. تورشویاندان سونرا اؤزونو ساخلایا بیلمه‌ییب بیر نئچه دفعه کیسه‌نین ایچینه قوسدو. بو نئچه دفعه‌نین هر بیر دفعه‌سینده بوغازی چوخ پیس بیر حالدا آغریماغا باشلادی.

بو حال اؤلوم- دیریم کیمی اونو اینجیتدی. آمّا قارنی بوشالاندان سونرا اورک بولانما و باش گیجلمه‌لر تامامیله گئتدی‌لر. او، پنجره‌نین قیراغینی آزجا آچدی کی، آرتیق یئل وورماسین و رئزین قوخوسو دا آزالسین. آغزین و بورنون دستمال ایله سیلیب، اوزون تمیزله‌یندن سونرا راحات اولوب، طبیعتدن و بیر- بیر کندلرین ایچیندن یا قیراغیندان کئچمکدن لذّت آپارماغا باشلادی. هر بیر کندده بیر نئچه نفر یئره دوشوب، نئچه نفر ده ایچه‌رییه گلیردی. سوروجو شاگیردی اونلارین کیراسینی حئساب‌لاشیب شوفئره(سوروجویه) دئییردی کی، یولا دوام ائتسین.

بیر- بیر کندلرین ایچیندن کئچن زامان سوروجو شاگیردی همین کندین آدینی سایییردی. «دول دیزه«. بیر نئچه نفر شوفئره «آل‌لریز آغریماسین» دئیندن سونرا ائنیب، سونرا یئردن اورمیه‌یه گئدن تزه موسافیرلر ایچه‌ریه گیریب، بیر بویونلارین اوزادیب، اؤزلرینه بوش صندل آختارا- آختارا سوروجو شاگیرده کیرایه پولونو وئریردی‌لر.

اوندان سونرا آیری بیر کند «رَشَکان» ایدی. ها بئله یئنه هر شئی تکرار اولوردو. ایچه‌ریه گیرن کندلی‌لر هر بیری اَل‌لرینده بیر بوخجالاری وار ایدی. اونلارین بوخجالاری بؤیوک اولدوغو زامان شوفئر شاگیرد ائنیب و اونلاری آوتوبوسون صاندغیندا یئرلشدیریردی. بعضا بوخجا اَل‌لرینده و بیر اوشاق دا قوجاق‌لاریندا اولان آروادلار زحمتله چادرالارینین قیراغین آغیزلاریندا ساخلاماغا چالیشا- چالیشا نفس وورا- وورا ایچه‌رییه

گیریب، یئر تاپیب اوتوراندان سونرا بئله نظره گلیردی کی، اوچ نفر بیر یئرده اوتوروب.

بو ایکی ساعات یاریم بیر عؤمور قدر سوردو. بارات اونون فیکرینه قالمیشدی کی، ائولرینه دؤننده بو یولون هامیسن بیر داها قاییتمالیدیر. بو فیکیرلرده مشغول ایدی کی، آوتوبوس قاراژین ایچینده دایاندی و رشید دؤنوب دئدی: «یئتیشدیک، دور آیاغا». اونلار اورمیه قاراژیندا آیاق‌لارینی یئره قویدولار.

بارات‌ین آیاق‌لاری هله آچیلمیردی. آوتوبوسون صندل‌لری بیر‌ـبیرلرینه چوخ یاخین ایدی. اونا گؤره هامی دیک دورومدا اوتورمالی و آیاق‌لارینی قاتلامالی ایدی‌لر. هردن بعضی‌لری آوتوبوسدا سو ایچمک بهاناسی ایله صندلدن قالخیب، سوروجونون یانیناجان گئدیب، شاگیرددن بیر استکان سو آلیب، ایچیب نئچه آتدیم آوتوبوسون ایچینده یول گئدندن سونرا گلیب یئرلرینده اَیله‌شیردی‌لر.

اورمیه قاراژی سولدوز قاراژیندان بؤیوک ایدی. حیطینین ایچینده دؤرد طرفده نئچه دنه آوتوبوس ساخلامیشدی. اونلارین هر بیرینین یانیندا بیر نئچه کیشی دورموشدو. چوخ بؤیوک نظره گلن حَیَطین قالانی بوش ایدی. بیر نئچه داشقاچی هارادانسا تاپیلدی‌لار. اونلارین بیری ده رشیدین طرفینه گلیب، دئدی: «داشقا ایسته‌میرسیز؟» رشید ده اوندان قیمت آلماغا باشلادی: «بازارباش محلله‌سینه نئچه‌یه آپارارسینیز؟»

اونلار قیمتده راضیلاشاندان سونرا داشقاچی بوخچالار و یوک‌لری بیر- بیرینین کنارینا دوزندن سونرا مهارتله داشقانین دسته‌سینین ایکی طرفینه ساریدیغی اؤز ایپینی آچیب، اونلاری محکم برکیتمه‌یه باشلادی. سونرا داشقانین ایکی دسته‌سینین آراسینا گیریب، اونو اؤز دالیسینجا چکمه‌یه باشلادی. رشید قاباقدا داشقاچی ایله بیر خطده و بارات، حَمَد و ریضا ـ اوچو ده یوکون دالیسینجا یولا دوشدولر.

قاراژین حیطی بیر قدر اوزو آشاغی ایدی. داشقاچی یوکو چکمک عوضینه یوک داشقاچینی ایته‌له‌ییردی. قاراژین گیریشینین اوستو ایکی مرتبه ائو کیمی دوزلدیلمیشدی و بیر اوتاق کیمی ایدی. پنجره‌نین شوشه‌لرینین ایچیندن قاراژین دفترینین ایچی گؤرونوردو کی، اونون ایچینده ایکی طرفده صندل دوزولموش و اونلارین اوستونده بیر نئچه نفر اَیلشمیشدی‌لر.

قاپیدان ائشییه چیخاندان سونرا بارات گؤردو کی، بورانین خیابان‌لاری سولدوزدان داها بؤیوک‌دور. بورادا خیابانلاردا سولدوزدان داها چوخ ماشین گل‌ـ گئت ائدیر. اگر سولدوزدا هر ایکی‌ـ اوچ دقیقه‌ده بیر ماشین خیاباندان کئچر، بوردا هر دقیقه‌ده ایکی‌ـ اوچ ماشین خیاباندان کئچردی. پیاده‌رو دا گئنیش نظره گلیردی. سالانا‌ـ سالانا اوزو آشاغیدا داشقاچینین دالیسینجا هامیسی ائو طرفینه یولا دوشدولر.

بارات‌ین رنگی آغارمیش و قارنی دا آجمیشدی و قورولداماغا باشلامیشدی. او بیری‌لر بارات کیمی آج دئییلدی‌لر. اونلار دئییب ـ گولوب دانیشیردی‌لار. آمّا بارات دیقت ایله دؤوره‌یه باخیردی. سولدوزدا چوخ آز ایکی مرتبه ائو وار ایدی. بورداکی خیابان کنارینداا اولان ائولرین چوخو ایکی مرتبه ایدی. چوخ یئرلرده خیابانلارین کنارینداا آغاج اَکیلمیشدی.

«بازار باش» محله‌سینه چاتان زامان محلله چوخ «ناغادئین» «قاپان» محلله‌سینه بنزه‌ییردی. بیر نازیک و اَیری‌ـ بویرو یولاقدان یوز یا ایکی یوز مئتر آشاغی ائنَندن سونرا ایکی طرفی ده سوواقلی ائولردن قایریلمیش و آیاق آلتی داش ایله دؤشنمیش کوچه و بیر مئیدانچایا یئتیشدی‌لر. بو مئیدانچانین بیر طرفی چؤل، باغ ـ بوستان و سبزی‌خانالیق ایدی. او بیری طرف‌لرین ده بیر طرفینده دوکان‌بازار و او بیری طرفینده ده ائولرین دالینداکی دیوارلارلا بیر نئچه دوکان وار ایدی. مئیدانین ائله هندسی شکیلده فورمو یوخ ایدی. چوخ اولسا بئله، بلکه اوچ بوجاغا بؤلمک اولاردی کی، اورتاسیندا بیر کیچیک دایره کیمی مئیدان وار ایدی.

او مئیدانا گیرندن سونرا دوکان‌لارین ساغ طرفینده‌کی یولاقدان یولو داوام ائدیب، یوز مئتر آشاغیدا ساغا دؤنوب، ارشدگیلین ائولرینین قاباغیندا دایاندی‌لار. اَرشد رشید ایله بیر مدرسه و بیر کلاسدا ایدی‌لر. رشید اونلارین حیطلرینده بیر اوتاق و بیر قهوه‌خانا کرایه ائتمیشدیر.

داشقاچی ایله حئسابلاشیب، هره‌سی آل‌لرینده بیر بوخجا ائوه گیردی‌لر. ارشدگیلین ائولرینین گیریشی ایکی مرتبه و بیشمیش کرپیجدن دوزلمیشدی و دؤشه‌مه‌لر ده موزائیک اولونموشدور. هر یئر چوخ تمیز نظره گلیردی. حَیَطه گیرندن سونرا او بیری طرفینده ایکی ائودامی کیمی اوتاق دوزلمیشدی کی، اونلارین بیرینه اؤزلری وسایل قویوب قاپیسین باغلامیشدی‌لار، او بیریسین ده بارات‌گیل کیرایه ائله‌میشدیلر.

ائودامی بیشمیش کرپیجدن دوزلمیشدیر کی، رنگی او بیری کرپیچ‌لره گؤره آچیق ایدی و سارییا چالیردی. دؤشه‌مه ده گچ‌خاک اولونموشدو و دیوارلارا دا البتّه کی، گچ چکیلمیشدی. اوتاغین تاوانینا دا گچ چکیلیب، اورتاسیندان بیر سیمدن چیراق ساللانمیشدی. اونلار تئز قوتولاری جیریب، اوتاغین دؤشه‌مه‌سینه سالدی‌لار. اونون اوستوندن پتی‌لری سالماغا باشلادی‌لار. بیر- ایکی پتی بیر- بیرینین اوستوندن سالاندان سونرا یورغان‌ـدؤشک‌ـلری بوخجالاری ایله دیوارلارا دایادیلار.

اونلار اؤز گئیمه‌لی و ده‌ییشه‌ک پالتارلارینی دا ایچه‌ریده آیری چمداندا یئرلشدیردی‌لر و قالان خیریم- خیردالارین هامیسینین یئری قهوه‌خانایدی. «والور» و «پیره‌مئس» و قاب ـ قاجاغی اورا دوزندن سونرا گؤردولر کی، آخشام اولوب و هامیسی آجیب، شام واختی اولوب و هئچ بیر یئمک حاضیر دئییل. بیر طرفدن ناهار واختی و یا آخشام ائوه گلنده قاپیدان آنالارینین بیشیردیی یئمه‌یین عطریله سرخوش اولماغا آلیشان بو اوشاق‌لارین هامیسی اوچون ائوده گچ و تورپاق قوخوسوندان باشقا هئچ بیر قوخو گلمیردی، بیر طرفدن ده هامیسی برک آجمیشدی.

بارات‌ین اوره‌یی سیخیلیب، داریخدی. او ایلک دفعه اوره‌یی آناسی، آتاسی و باجی‌قارداش‌لارینا داریخیردی. آج اولمالارینا باخمایاراق ائودن نه بیر یئمک قوخوسو گه‌لیر، نه یئمک اوچون بیر شئی وار کی، اَل‌لرینی اوزادیب، یئسین‌لر، هر نه‌دن اؤنملیسی، نه ده خاور باجی وار ایدی کی، اوندان بیر یئمک ایسته‌سین‌لر.

اونلاردان بو مساله‌ده بیر ایل آرتیق تجروبه‌سی اولان رشید تئز قاچدی میداناکی چؤرکچی‌خانادان بیر نئچه لاواش چؤره‌یی آلیب، کوچه باشیندا بوجاقداکی ماغازایا گئدیب، اورادان نئچه دنه یومورتا، بیر کیلو اوزوم و بیر چللک نفت آلیب، ائوه دؤندو. دؤنندن سونرا چای اوچون پیره‌مئس اوستونده بیر کیتری سو قویدو. والور اوستونده یومورتالاری یاغدا بیشیردی. اوزوم‌لری حیطده‌کی حوضون کناریناداکی شیر سویو ایله یودو. اون دقیقه چکمدی کی سوفره آچیلیب، تزه و ایستی چؤرکله اوزوم و یومورتانی یئییب، اوستوندن چای ایچدی‌لر.

بو آرادا حَمَد ده رادیونو قوشوب، رادیو ماهابادی توتماق ایسه‌ییردی. ماهاباد رادیوسو چوخ خیشیلتیلا توتولوردو. آمّا اورمیه و تهران رادیوسو چوخ گؤزل توتولوردو. تبریزی ده مهاباددان بیرآز یاخشی توتماق

اولوردو. ماهاباد رادیوسوندان اومیدی که‌سیلندن سونرا اورمیه رادیوسونا قناعت ائدیب، سونرا ائوده رادیو سه‌سی ده یایلماغا باشلادی.
داها هاوا قارانلیق‌لاشمیشدی. اونلار دا شام‌لارینی یئیندن سونرا هره‌سی بیر طرفده ائو پالتارلارینین ایچینده راحتلاییب اوزانمیشدی‌لار. اونلار هر یئردن و هر شئی‌دن دانیشیردی‌لار. بیر قدر ائوده‌کی اَسکیک اولان شئی‌لردن، و بیر قدر ده ناغادئیده‌کی خبرلر، مساله‌لردن، مدرسه‌دن و داها صاباح هارالارا گئده‌جک‌لریندن دانیشدی‌لار.
چوخ دانیشیقدان سونرا یورولوب، یورغونلوق اونلارا گوج گلیب، اونلاری قالخیزیب، یورغان- دؤشک‌لرینی سالدیردب، چیراغی کئچیرتدیرب، هره‌سینی بیر طرفده یاتماغا مجبور ائتدی. اونلارین هئچ بیری حَمَددن سونرا تئز یاتا بیلمه‌دی‌لر. هامیسینین یوخویا گئتمه‌سی بیر مودّت سوردو. بارات یوخودا آناسینی گؤروردو کی، ایکیسی ده بیر یئرده گادارا پالتار یوماغا گئدیرلر. اونونلا آناسینین آراسیندا بیر آتدیم آرا وار ایدی، آمّا بارات نه قدر تئز-تئز و سورعتله ده گئتسه ایدی، یئنه ده آناسینا یئتیشمیردی.
بارات گئجه‌نین یاریسی اؤزو اؤز نفس - نفس وورماغینا و آناسینین دالیسینجا قاچماغا چالیشماسینا یوخودان دیکسینیب اویاندی. گئجه یاریسی ایدی. پنجره‌دن ائشیین هاواسی ایچه‌ریدن بیر قدر داها ایشیق ایدی. ایچه‌ری داها قارانلیق ایدی. باشین قالدیراندان سونرا گؤردو کی، رشید، حَمَد و ریضا- هامیسی شیرین یوخونون ایچینده‌دیرلر. اوره‌یی ائولرینه گؤره داریخمیشدی. یئنیدن یوخلاماق اوچون یاریم ساعات چکدی.
گئجه‌نین بیر واختی بارات رضا ایله حَمَدین قیرت- قیرت گولوشمه‌لرینه یوخودان اویاندی. گؤزون آچاندان سونرا گؤردو کی، هاوا ایشیقلانیب، آما گونون چیخماسیندان هله بیر خبر یوخدور. او گؤردو کی، رشید هله یوخو ایچینده‌دیر. اونلارا بیر هیرسله‌نیب دئدی: سه‌س سالمایین، او یاتسین. یورغانی باشینا چکیب، یئنه هوشلانماغا گئتدی. حَمَد ایله ریضا اونون سؤزونو سایمایاراق، هئچ زاد اوستونده قیرت-قیرت گولمه‌لرینه داوام ائتدی‌لر. بارات دا یورغانی باشینا چکیب، قولاق‌لارینی توتوب، یئنه بیر ساعات هوشلانیب، تزه‌دن یوخویا گئتدی.
بیردن گؤردو کی، بیر نفر اونون آیاق‌لارینین آلتین قیدیقلاییر. مجبوراً یوخودان آیاغا قالخدی و گؤردو کی، هامی اویانیب، یورغان- دؤشک

اوستونده اَیله‌شیب‌لر. هئچ کس ایسته‌میر، ایستی یورغان ـ دؤشه‌یین ایچیندن چیخسین. سونرا اونلار بیر‌بیر حیطین گوشه‌سینده‌کی توالئته گئدیب، حیطده‌کی حوضون قیراغینداکی شیر سویوندا ال‌ـ اوزلرینی صابونلا یویوب، ائوه گلیب، یورغان‌ـ دؤشک‌لرینی ییغیشدیردی‌لار. یئنه ده دوکان‌بازارین یئرین بیلن رشید گئدیب، بازاردان پنیر‌ـ چؤرک آلیب گلدی. صوبحانه اوچون پنیر، اوزوم و چؤرک یئییب اوستوندن چای ایچیب، اؤزلرینی تاپدی‌لار.

پالتارلارین گئییب، اوستو اؤرتولو بازارا طرف یولا دوشدولر. بازارباش طرفیندن اوستواؤرتولو بازارا طرف دوز بیر جهتده بیر قدر دوز یولدا و بیر قدر ده بوروق‌ـ بوروق کوچه‌لردن گئدیب، سونرا بازارین یانیندان چیخیردی‌لار. بازاردان اونلارین ائوینه یاریم ساعاتدان بیر آز یول وار ایدی. کوچه‌لرین چوخونون دیوارلاری اوجایدی و چوخ‌لارینا دا سوواق چکیلمیشدی. آرادا بعضاً گؤروردون کی، تزه بیشمیش کرپیجدن دوزلمیش بعضی ائولر ده وار.

کوچه‌لرین هامیسینین دؤشه‌مه‌سی تورپاق ایدی کی، اوستونده یئریمکدن برکیمیش، داش کیمی اولموشدور. کوچه‌لرین بعضی‌سینین اورتاسیندا بیر کیچیک سو بولاغی وار ایدی کی، بعضا ائولردن ائشییه چیخان سولار اورادان آخیردی. یولون هامیسینی دانیشا‌ـ دانیشا گئدندن سونرا بیردن بارات گؤردو کی، کوچه‌لرین آراسیندان بازار چیخدی.

ایندیه قدر بارات اوستواؤرتولو بازار گؤرمه‌میشدی. بازارین ایچینه گیرندن سونرا اوستونه تاغ وورولوب و اؤرتولموشدو. هر بیر یولاغی بیر مقدار گئدندن سونرا اؤزو بیر ایکی آیری یولاغا بؤلونوردو. یولاقلارین هر ایکی طرفی ده دوکان ایدی. بازارین بیر مخصوص و خوشاگلیم قوخوسو وار ایدی. بو قوخونون اولا بیلسین کی، چوخو ادویه و حالوالارین قوخوسو ایدی. جاماعات دا بازارین ایچینده چوخ ایدی کی، هردن بیر‌بیرلرینه توققا وورودولار.

بعضا دالی قالان بارات قاچاقاچا اؤزون رشیدگیله یئتیریردی. باشینین اوستونده‌کی تاغلار(تاوان‌لار) اونو چوخ شورا گتیرمیشدیر. تاغ‌لارین آراسینداکی پنجره‌لردن ایشیق ایچه‌ریه وورروب، ایچه‌رینی ایشیقلاندیریردی. بازارین ایچینده حتّا مسجد و حامام دا وار ایدی. او بیر نئچه دنه قصّاب دوکانی گؤردو. بازارین بیر بؤلومو ده

زرگرلر(قیزیلچی‌لار) بازاری ایدی کی، مشتری‌لرین چوخو کندلردن گلن شکّک کورد آروادلاری ایدی‌لر. بو کوردلرین دانیشیق‌لاری سولدوز کندلرینده اولان کوردلردن فرقلی اولدوغونا گؤره اونلاری باشا دوشمک بارات اوچون چوخ چتین ایدی.

اونلار دولانماقدا ایدی‌لر کی، بیردن بارات گؤردو، باشقا بیر یئرده بازاردان بیر خیابانا چیخدی‌لار. خیابان دا بازارین ایچی کیمی قالابالیق ایدی. بیر آز خیاباندا گئدندن سونرا، بیر آیری قاپیدان یئنه بازارین ایچینه گیردی‌لر. بو بؤلومده ائو وسایلی ساتیردی‌لار. قاب- قاشیق و چئشیدلی اؤلچوده ده قاب‌لار و قازانلار وار ایدی. بارات او گؤزللیکده و بؤیوکـلوکده قازان‌لاری سولدوزدا گؤرمه‌میشدی.

میسگرلر بؤلومونده میس قاب- قازان‌لاری دؤیمک و اونلارا «قَلئی» چکمکله مشغول ایدی‌لر. تامام میسگرلر بیر- بیرلرینین کنارینده یئرلشمیشدی‌لر. بو گزمه‌لرین داوامیندا بیردن بارات گؤردو کی، بیر بؤیوک میداندان باش چیخاردی‌لار. رشید دئدی کی، بورا مرکزدیر و او خیابان دا «شاپور» خیابانی‌دیر.

مرکزین ده دؤره‌سی تامامیله دوکان- بازار ایدی و جاماعات ایله دولو ایدی. اوطرف ـ بو طرفه گئدیردی‌لر. بیر نئچه دقیقه مرکزده دولاناندان سونرا، یئنه ده همین گیریشدن ایچه‌رییه گیریب، یئنه ده بازارین ایچینده، ترسه طرفه دولانماغا باشلادی‌لار. دوزو، اونلار او طرفه دؤنوب، ائوه گئتمک ایسته‌ییردی‌لر. بو گلیشده بازارین ایچی تامام فرقلی گؤرونوردو. ائوه بیر نئچه دنه آرتیق قاب- قاجاق، بیر میقدار ادویه و دوزدان- زاتدان، سوندا ایسه بیر کیلو دا اَت آلیب و بازارین او بیری طرفیندن چیخدی‌لار. بو دفعه هامیسی یورولموشدو و چوخ آز دانیشیردی‌لار. تئز- تئز ده بیر- بیرلرینی قاباقلاماق ایسته‌ییردی‌لر. تلسه- تلسه ائو طرفینه گلیب، اؤز محّله‌لرینه یئتیشدی‌لر.

یئنه ده چؤره‌کچی‌دن بیر نئچه چؤره‌ک، کوچه‌نین باشینداکی مغازادن دا بیر کیلو یئرآلما و سوغان آلدی‌لار. بو آلیشدا رشید اونلارا پنیر، اوزوم، چؤره‌ک و باشقا شئی‌لرین آلما یئرلرینی گؤسته‌ریردی. حتّی بازارباش مئیدانینین چؤل طرفینده یئرله‌شن عمومی حامامی دا گؤستردی کی، اورادا ایکی هفته‌دن بیر حاماما گئتمه‌لیدی‌لر.

ائوه گیرندن سونرا تئز بیری سوغان سویماغا باشلادی، او بیری یئرآلما یوماغا و رشید ایله ریضا دا ـ ایکیسی آتی دوغراییب، قیزارتماغا مشغول اولدولار. شوربا حاضیر اولونجا اونلار چؤرەکـلرین بیرینی قورو-قورو یئمیشدی‌لر. ناهار واختی ائولرینده دروازادان گیرندن آناسینین بیشیردییی ناهارین عطریله سرخوش اولوب، شنگیلیم دئیەدئیه و آتیلاـآتیلا ائوین ایچینه گیرمەیه عادت ائیلەین باراتـین بوردا قورو دیوارلار و گچ قوخوسو اورەیینی چوخ سیخیردی و آناسینی یادینا سالیردی.

حَمَدین برکـبرک دانیشمالاری، خصوصاً غلیظ کوردو لهجەسیله دانیشماغی اونون اوچون بیر آجی آیلنجه کیمی نظره گلیردی کی، اونا چوخ دا خوش گلمیردی، آما ناچارلیقدان اونا قاریشیردی کی، زامان کئچسین، بلکه رشید و یا رضا ـ اونلاردان بیری دئسین‌لر: ناهار حاضیردی.

رشیدله ریضاـ ایکیسی ده یئمک بیشیرمکده حَمَد و باراتـدان داها باجاریقلی ایدی‌لر. خصوصاً، ریضا، اؤزو ده بیر قدر بدنی دولو ایدی و چؤنبلتمه اوتراندا ائله عشقیله والورو قوجاغینا آلاردی کی، اونون هوسله یئمک بیشیرمەیی بونلاری ایشتاهایا گتیرردی.

ناهاردان سونرا اونلارین قالدیق‌لاری «اوچ گونبذ» محّلەسیندن چیخیب، «اوچ گونبذ» مئیدانینا گیردی‌لر. مئیدان بیر آچیق و دوز یئر ایدی کی، یئرین اوستونه قوم سپەلەمیشدی‌لر. قومساللیغین اورتاسیندا قیرمیزی و بیشمیش کرپیجدن دوزەلن و چوخ قدیم زامانلاردان دوزلدییی بللی اولان بیر اوجا «گونبذ» گؤزه دەییردی.

اونون گیریشینی بیر داش دیوارلا باغلاییب‌لار، آما دیوارین اوستونه دیرماشیب، اورادان ایکی مئتر داها آچیق بؤلوموندن ایچەریسی گؤرونور. اونون آشاغیا باخدیقجا درینلییی و یوخارییا باخدیقجا اوجالیغی و پسرینین(تاوانینین) تاغی باراتی حئیرەته سالیب، اونو دوزلدن‌لرین باجاریغینا حئیران قویموشدو. او اؤزونو بو عظمتین قارشیسیندا چوخ عاجیز و کیچیک گؤروردو. رشید دئینده کی، بو بینا «زردوشتی»لر زامانیندان قالیب اونون چوخ قدیمی اولدوغونو دوشونوب، آمّا هانسی یوزایلّلیکـلره عاید اولدوغونو بیلمیردی.

اونلارین هامیسی بیرـبیرلرینی قالدیریب، قاپینی کەسن دیوارین اوستونه چیخدی‌لار. اورادا آیلەشیب، ایچەرییه و ایچریدەکی توستودن

قارالمیش قیرمیزی کرپیج‌لره و باشلارینین اوستونده‌کی تاوانا باخیب، اؤز دانیشمالارینا مشغول اولدولار. دوزدور کی، اونلار اؤز گونده‌لیک مساله‌لریندن دانیشیردی‌لار، آمّا اؤز رؤیالاریندا، تاریخده سئیر ائدیب و بو بینانی دوزلدن‌لری، اورادا گئجه- گوندوز مین ایل‌لر بویو اودو یانیق ساخلایان‌لاری دوشونوب، بیر سینما پرده سی کیمی اونلاری گؤزلری قاباغیندان کئچیردیردی‌لر.
بو رؤیانی داوام ائده‌ائده یولا دوشوب، مدرسه‌لری‌نین یولونو اؤیرنمک اوچون اورایا ساری گئتدی‌لر. «فروغی» مدرسه‌سی مئیدانین بیر طرفینده یئرلشمیشدی. اونون قاباغیندا «اوستاد برزگر» خیابانین توتوب، دوز «ایبن سینا» مدرسه‌سی طرفه یولا دوشدولر.
خیابانین چوخ یئرلرینده ائو دوزلدیلمیشدی، آمّا بعضی یئرلری هله بوش ایدی کی، اونلارین آرخاسینداکی تارلالار، سبزی‌خانالار و بوستانلار گؤرونوردو. حتّا بعضی یئرلردن شیخ‌تپه‌سینین آتک‌لری ده گؤزه ده‌ییردی. اونلار بیر اون بئش دقیقه گئدندن سونرا «خیام» خیابانی مئیدانیندا گؤزل و مودئرن تیکیلی اولان «جاوانلار اوداسی» قاباغیندان کئچیب، ایبن سینا مدرسه‌سینین حاصارینا یئتیشدی‌لر.
اورادا دا باراتدا بیر غرور حیسی یاراندی. بورا همین مدرسه‌دیر کی، بو قدر باراتین بؤیوک قارداش‌لاری فیروز و سولئیمان اوندان تعریف ائدردی‌لر. اورادا درس دئین معلم‌لرین چوخونو بارات گؤرمه‌دن آدلارینی بیلیردی. حتّا اونلارین شخصیّت‌لریله ده بیر آز تانیش اولموشدور. بو مدرسه حاققیندا باراتا بللی اولان مساله بو ایدی کی، بو مدرسه‌نین بوتون کادرلاری هم چوخ سوادلی، هم ده اوشاق‌لارین اؤیرنمه‌سی اوچون چوخ زحمت‌چکن و چوخ اوره‌ک یاندیران ایدی‌لر.
«رحیمی افشار»، «جعفر زاده»، «پرتوی»، «فاتحی»، «جم»، «مختارزاده»، «اسلام نور» و ها بئله او بیری معلّم‌لر حاققیندا بارات گؤرمه‌دن چوخ شئی‌لر بیلیردی. اونلارین کیلاس‌لارینا گئتمک و اونلاری یاخیندان گؤرمک اوچون بارات هم تله‌سیردی، هم ده غرورلانیردی.
مدرسه‌نین ایچینه گئدیب، اورادا رشید، بارات ایله حَمَدین ده آدلارینی یازدیردی و سونرا مدرسه‌نین بؤیوک حیطینی بیر دولاندی‌لار. خوصوصا اورانین حیطینده‌کی آخان آرخ و اونون ایکی طرفینده اوجا آغاج‌لار باراتا چوخ خوش گلمیشدی. مدرسه‌نین آشاغی طرفینده آغاجین باشیندا بیر

«حاجی لئیلک» یوواسی گؤردو کی، ایچینده حاجی‌لئیلک آیله‌شیب، سَرین یئلین قاباغیندا گؤزلرینی آچیب ـ یومور. سانکی او دا بارات کیمی دَرین رؤیالار ایچینده جوموب؛ او دا بارات کیمی بیر اوزون سفر فیکرینی باشیندان کئچیردیردی.
یولا دوشوب ائو طرفینه گلدی‌لر. اوینایا‌اوینایا و آتیلاـ آتیلا گلیب، «جاوانلار اوداسی»نی کئچیب، گلن بئش ایلده بارات‌ین مدرسه یولو اولاجاق همین «استاد برزگر» خیابانینی کئچیر، نهایت اوچ گونبذه یئتیشدی‌لر. بیر داها ائشیکدن دؤوره‌سینه دولانیب، باش‌لارینی قالدیریب، اونون اوجالیغینا باخیب، یولا دوام ائدیب، ائوه طرف گلدی‌لر.
داها بوندان بئله ائودن شوربا و خوروش قوخوسو چوخ آز گلردی. چوخ زامان‌لار یالنیز یاغ- یومورتا و یا قیرمیزی بادیمجان اومئلئتی دوزلدردی‌لر. بیر داها سوغان دوغراییب، نئچه بادمجان یویوب دوغراییب، بیر نئچه یومورتایلا بیر اومئلئت دوزلدردی‌لر. هامیسی ایستی اومئلئتی یئییب، رادیونون او طرفده باغیران سه‌سی ایله آیدان و چایدان دانیشماغا باشلاردی‌لار.
حَمَد ایله ریضانین اورمیه‌یه درس اوخوماق اوچون گلمه‌لری اونلاری چوخ هیجانلاندیرمیشدیر. بونا گؤره ده اونلار چوخ هیجانلا دانیشیب گولوردولر. اونلارین های- کوی‌لری بارات‌ین دایم فیکرینی مشغول ائدیب و قویموردو کی، او چوخ داریخیب، آتاـ آناسی و باجی- قارداش‌لارینا فیکر ائیله‌سین.
صاباحینا یوخودان دوراندا بو دفعه رشید حَمَددن ایسته‌دی کی، گئتسین بازاردان صوبحانه اوچون تزه چؤرک، اوزوم و پنیر آلسین. کئچن گون رشید اونلارین هامیسینی اونلارا گؤسترمیشدیر. حَمَد گئدیب، گلینجه یورغان- دؤشک‌لر یغیشمیشدی، هامی آل ـاوزونو یوموش و چای دا حاضیر اولوب، دملنمیشدیر.
بو دفعه صوبحانه‌نی یئیندن سونرا اونلار خیام خیابانیندان یوخاریا پهلوی خیابانینا گئتمه‌یی دوشونوردولر. خیام خیابانیندا بیر چوخ ارمنی و آسور وار ایدی کی، اونون یوخاریسیندا «ننه‌مریم» کیلسه‌سی یئرلشمیشدی. خیابان چوخ ائنلی دئییلدی، آمّا تمیز بیر خیابان ایدی کی، اونون کناریندا‌کی ماغازالار آز اولسایدی‌لار دا، چوخ تمیز و لوکس ایدی‌لر.

اونلار گئدیب، کیلسه‌نین قاباغیندان کئچندن سونرا پهلوی خیابانینا چاتدی‌لار. اورادا اؤنجه سولا دؤنوب، سونرا مرکزه طرف گئتدی‌لر. بارات بورداکی ماغازالارین بؤیوک، دولو و داها شیک اولماسیندان اؤز ایچینده غرورلانیب هیجانا گلمیشدی. بیر چوخ ماغازا دا وار ایدی کی، اورادا دوزه‌لن و یا ساتیلان جینس‌لری سولدوزدا تاپا بیلمزدین. او جومله‌دن آغاجدان یونتاما اینجه آل ایش‌لری و یا حالوا دوکان‌لاری و ها بئله باشقا شئی‌لر.

بارات مرکزه یئتیشنه‌جن یولدا اوچ دنه سینما گؤردو کی، خیاّم خیابانینداکی سینمایلا دؤرد اولوردولار. رشید اونلارا دئدی کی، بیر آیری سینما دا واردیر کی، اونلارین موعللیم‌لریندن بیرینین‌دیر. سونرا یوللارینین دوامیندا ایالت مئیدانی طرفه یولا دوشدولر. اَیالتین دؤرد طرفینده‌کی بینالار باراتی داها آرتیق حئیرته سالمیشدیر. او بینالارین بیری اوستانداری ، بیری شهرداری و بیری ده ارتش(حربی قوه‌لر) و او بیری ده دادگستری(محکمه) بینالاری ایدی.

بو بینالار چوخ عظمتلی اولماقلا یاناشی، چوخ اینجه‌لیکله و گؤزل دوزلدیلمیشدی‌لر. خصوصاً شهرداری و اوستانداری بینالاری چوخ گؤزل ایدی. مئیدانی بیر دؤور دولاناندان سونرا اونلار دؤنوب، خَیامین آغزینا چاتدی‌لار. اورادا خیامدان آشاغییا دؤننده هوس ائتدی‌لر، اوراداکی سینمایا گئدیب، فیلمه باخسین‌لار.

فیلم بیر «وئسترن» فیلم‌لریندن ایدی کی، «آرتیس» هامیسی پیس و آدام اؤلدورن اولان دوشمن‌لری توتوب، اؤلدوروردو. اونلار اوچ ساعات سینما دا اوتوروب، سینمانین تمیزلییندن حئیران قالاندان سونرا فیلمین آخریندا دا «آرتئس» پیس کیشی‌لرین باشچیسینی چوخ پیس وضعیتده اؤلدوردو و اؤز نیشانلیسی ایله ائولندی.

بئله‌لیکله باراتین آلتی ایل اورمیه‌ده درس اوخوماغی باشلاندی.

باراتگیل اولان یئرده اونلاردان سونرا آشاغیدا ایکی آیری اوتاق دا وار ایدی. اونلارین بیرینده بیر کورد دؤلت ایشچیسی وار ایدی کی، او دا چوخ واخت ائوده اولمازدی. او بیری اوتاقدا ایسه تزه ائولنمیش بیر جاوان باشماقچی اولاردی.

اَرشدین ده ایکی آیری قارداشی وار ایدی کی، اونلار چوخ درس اوخوماق فیکرینده دئیلدی‌لر و ایش دالیسینجا ایدی‌لر. ارشد رشیدله بیر

کیلاسدایدی. رشید دوزدور کی، چوخ هوشلو- باشلی ایدی، آمّا بؤیوک شهره گلدییی و باشی اوستونده بیر کس اولمادیغی اوچون چوخ درسه گیریشمه‌ییب، ارشد ایله بیرلیکده چوخ واختینی قونشو قیزلاریلا قیزبازلیغا کئچیرردی‌لر.
بو مساله رشیدین درس‌لرده چوخ یاخجی نمره آلماییب آنجاق قبول نؤمره‌سی آلماسینا سبب اولدو. آمّا ارشد اوندان چوخ تنبل ایدی. هر حالدا اونلار دایم ائشییه گئدیب، اونلارین کوچه طرفلرینده یئرله‌شن باشماقچینین بیر قاراژ یئری کیمی اولان دوکانیندا توپلاشیب، قونشو قیزلارینا باخیردی‌لار.
باشماقچی دا گؤروردو کی، او بیر دنه ائوده آلتی- یئددی جاوان اوغلان واردیر، گونده بیر دفعه بوش بهانه‌لرله جاوان آروادینا بیر دست کؤتک ووروردو. هردن حَمَد ایله ریضا دا رشیده قاریشیب قیزلار حاققیندا بیر پارا شوخلوق‌لار ائدیردی‌لر، آمّا اونلار او جور مساله‌لره چوخ جیدّی گیریشمیردی‌لر.
اونلار بو حاقدا شوخلوق ائدیب گولنده، بارات دا اونلارا قاریشیب، یالاندان گولردی، آما اؤزونده بئله مساله‌لره گیریشمه‌یه هئچ ماراق گؤرموردو. بیر سیرا مساله‌لر دایم اونلارین باشینی مشغول ائده‌رک قویموردو کی، اونلارین زامانی دارخمایلا کئچسین.
ارشدین اوچ باجیسی وار ایدی کی، اونلارین ایکیسی اره گئتمیشدی و اونلارین هامیسیندان کیچیک اولان بیری (زری) بیشینجی صینیفده اوخویوردو. اونلارین بؤیوک باجیسی بیر ارتشیله(حربچی)، او بیری ده بیر خیّاط ایله ائولنمیشدیر کی، بیر مودّت سولدوزدا ایشله‌ییرمیش.
سویوقدا اونلارین حیطده توالته گئدیب، اورادا سویوق سو ایله اوزگؤزلری و دیش‌لرینی یوماق چوخ چتین ایدی. اونلارین هامیسیندان چتین آغیزلارینی سویوق سویلا یوماق ایدی کی، باراتین دیش‌لری سیزیلدایاردی. بو حاضیرلیق‌لار ایله بارات اؤزونو مدرسه‌یه گئتمه‌یه حاضیرلامیشدی.
گون او گون اولدو کی، بارات مدرسه‌یه گئتسین. اوندان قاباق اونلار مدرسه کتاب‌لارین آلمیشدی‌لار و مدرسه پالتارلارین دا گئجه یاتاندا یورغان- دؤشک آلتینا قویموشدولار کی، صاباحا قدر اوتولنسین. مدرسه

حاققیندا باراتا او قدر ائوده دانیشمیشدی‌لار کی، یئترینجه بیلگیسی وار ایدی و اورایا گئدنده او قدر «سورپرایز» اولمادی.
بارات مدرسه‌یه عشق ایله گئدیردی. او چوخ هوس و ایستکـله درس اوخویوردو. او سئودییی ایختیصاصی- «ریاضیّاتی» چوخ چتین اولماسینا باخمایاراق، ماراق و سوینجله اوخویوردو. بو ایختیصاص ازبرله‌مه‌لی دئییلدیر. بوندا آدام اؤزو چالیشیب و مساله‌لری چؤزمه‌لیدیر.
ریاضیّات ایختیصاصی هم چتین، هم ده درسین سویه‌سی اونلارین مکتبینده یوکسک ایدی. اونا گؤره اونلارین مکتبینده‌کی شاگیردلرین یوزه سکسن، بلکه ده یوزه دوخسانی اونیوئرسیته‌یه داخیل اولوردولار. ایلک زامانلاردان بارات باشا دوشموشدور کی، اگر کونکور سواللارینی حاضیرلایان‌لار «تئهراندا خوارزمی» کیمی مدرسه‌لرین موعللیم‌لری اولماسایدی، اونلارین مدرسه‌سی یوزده یوز قبول وئرردی.
اورادا درس دئین موعللیم‌لر پَرتوی، موراداخان، جعفرزاده، مختارزاده، اسلام نور، رحیمی افشار و او بیری موعللیم‌لر هر بیری اؤز ریشته‌لرینده (ساحه‌لرینده) اوستاد اولماقلا یاناشی، اؤز جیددی‌لیکـلری ایله اؤیرنجی‌لرده درس اوخوماق اوچون هوس یارادیردی‌لار. اونلارین هر بیرینین مئتود و درس اؤیرتمک سلیقه‌سی ده فرقلی ایدی.
مدرسه‌نین حَیَطی هم ده ایدمان اوچون اویغون بیر یئر ایدی کی، اؤیرنجی‌لر اوچون فیکیر دینجلییی یارادان بیر موحیط یاراتمیشدیر. آخار آرخین کناریندا گؤیرن اوزون-اوزون آغاج‌لارین یارپاق‌لاری اسدیکجه تمیز هاوا اونلارین بئیین‌لرینی آچیب دینجلدیردی. اورانین حیطینده ده بارات کیچیک قول «فوتبال» اوینایاندا قاپیچیلیق ائده بیلمیردی، آمّا فوتبالدان دا اوزاق قالمیردی.
بارات اوّلدن ده درسده باجاریقلی اولدغو اوچون کیلاسدا هامیدان یوخاریدا اوتوران بئش-آلتی اؤیرنجی‌لردن اولاردی. بوردا دا دوروم ائله اولموشدور. بارات کیلاسدا او بئش- آلتی کلاسین یوخاری شاگیردلریندن اولدو.
ائودن مدرسه‌یه و مدرسه‌دن ائوه گلدییی اوچون ائوده درس‌لرینی ده تامام اوخویوب و همیشه چالیشیردی‌لار کی، مدرسه‌ده وئریلمیش مساله‌لری ده ائوده چؤزوب، سونرا مدرسه‌یه گئتسین. شهرده ده نه اولوب - کئچمه‌سینی رشید گه‌لیب اونلارا دئیردی. شهرین بؤیوک و گئنیش

اولماسی، هم ده گئنیشلیینه نسبت جمعیّتین آز اولدوغو اونلارا آرتیق فکیر و خیال دینجلییی وئرردی. شهرین جمعّیتی ده موحیطی کیمی دینج و عینی حالدا کولتورلو و مدنی ایدی.

بارات، عوموميتله، اونیوئرسیته‌ده اوخویان باشقا سولدوزلو اؤیرنجی‌لردن اؤیرنمیشدیر کی، بیرینجی، هئچ نه‌یی کورکورونا قبول ائتمه‌سین و هر نه‌یین حاققیندا سوال ائتسین؛ ایکینجی، او زامانکی سیاسی دورومدا رادیو- تئلویزیون و بوتون قزئت‌لر بیر دیکتاتور حاکیمیت آلینده اولماسی و «ساواک»ین ایشکنجه‌لرینین قورخوسوندان هامی دؤولته باش اَیمه‌سی اوچون بارات همیشه بو دؤولتدن زهله‌سی گئدیب و اونا تنقیدی یاناشاردی.

اونون اجتماعی دونیاسی کیچیک اولدوغونا گؤره «اینشا» یازماق اونون اوچون لاپ چتین ایدی. اوندان سوروشاندا کی، «علم یاخشدیر یا ثروت»، او بیلیردی کی، یازمالی‌دیر: علم یاخشیدیر. آمّا بیلمیردی، ثروت آداما نه‌لر ائده بیلر. چونکی هئچ زامان اونلاردا ثروت اولمامیشدیر. بیر ده اونو بیلیردی کی، بیر طرفدن اونون اوچون ثروت یوخدور، بیر طرفدن ده اونو اَلده ائتمک اوچون یالنیز بیر یول وار، او دا درس اوخویوب، بیلیکلنمکدیر. بو موضوع بوتون ایجتماعی انشالارا عاید ایدی.

او ایجتماعی باخیمدان بؤیوک شهرین داورانیشی و آداملارینین دوشونجه طرزینی هله اؤیره‌نمه‌میشدیر. او، اقتصادیاتدان دا بیر شئی بیلمیردی، چونکی هئچ زامان او قدر وارلی و ایمکانلی اولمامیشدیر کی، ایقتصادی دولاندیرانلارین و اونلارین پسیخی دوروملارینی آنلاسین. ریاضیّات ایختیصاصیندان بئله اؤیرنمیشدیر کی، هئچ نه‌یی کور- کورونا قبول ائتمه‌سین، هر نه‌یه شوبهه ایله یاناشسین.

نئچه هفته بئله‌سینه کئچدی. بو آرادا اونلار اَن آزی هفته‌ده بیر دفعه بازارا و خیابانا گئدیردی‌لر. رشید یاخشی فیلیم‌لرین ده اورمو سینماسینا گلمه‌یینی بیلردی. اونلار، اؤزللیکله، «آنتونی کوین» اویناديغی فیلیم‌لره چوخ ماراقلی ایدی‌لر. ائوه گلندن سونرا دا بئکار قالماغا واخت یوخ ایدی. یا قاب- قاشیق یوياردی‌لار، یا دا دوکاندان بیر شئی آلیب، یادا بیر شئی بیشیریب و سوندا یئر ییغیشدیرار، سونرا ایسه درس اوخویاردی‌لار. درس اوخوماغا دا حَمَدین ریضا ایله ائتدیيی ظارافات‌لار انگل اولاردی.

نئچه هفته‌دن سونرا ایستر- ایسته‌مز، بوتؤو بو قارماقاریشیق دورومدا واخت تاپار- تاپماز اوره‌یی آتا- آناسی و باجی- قارداشلاری اوچون داریخیب و یولداش‌لاری یادینا دوشنده اونلارا مکتوب یازماغا باشلاردی. او هر چند کی بیلیردی، اونلارین ائولرینده هئچ کس اونا جواب یازا بیلمه‌یه‌جک، آمّا اورمودا یاشادیق‌لارینی اونلارا یازماغا باشلاردی.
اورمودا دا تحصیل آلان نئچه نفر آیری سولدوزلو شاگیرد ده وار ایدی. بونلارین هامیسی کندلردن گلمیشدی‌لر. بارات بیر آز تعجّبلندی کی، نه اوچون شهردن یوخ، کندلردن اورمودا درس اوخوماغا گلیب‌لر. بونلارین هامیسیلا اونلارین سلام علیکی و گئت- گل‌لری اولوردو. بو گئت- گل‌لر چوخ اولماسا بئله، او قدر اولوردو کی، یئنه ده اونلار اؤزلرینی قربتده حیس ائتمه‌سین‌لر.
سونرالار بارات بیلدی کی، اونلار کند خان‌لارینین اوشاق‌لاری ایدی‌لر کی، اونلاری درس اوخوماق اوچون اورمویا گؤندرمیشدی‌لر. اونلارین بیر نئچه‌سی ده ایبن سینا مدرسه‌سینده درس اوخیوردولار کی، سونرالار اونیوئرسیته‌یه داخیل اولوب موهندیس اولدولار.
اونلاردان بیرینین آدی ایسفندیار، او بیرینین آدی صالاح و او بیریسینین آدی ایسه یوسف ایدی. اونلار درس‌لرینده اورتا و یا جیددی شاگیرد ایدی‌لر و هامیسی آزدان- چوخدان اوغورلا ایره‌لی گئدیردی‌لر. رشید ایله ارشد بیر آز درسدن اوزاقلاشیب، «قیزبازلیغا مشغول اولموشدولار. بیلمه‌دیم رشید ارشدی بو یولا چکمیشدی، یا دا ارشد رشیدی. هر حالدا گونده ساعات‌لار اونلار قاپیدا دوروردولار کی، قونشو قیزی گلیب، اورادان کئچسین و اونلارا بیر سؤز آتسینلار. رشید بؤیوک و ارشد ده کیچیک باجیا وورولموشدو.
ائوه گلندن سونرا او حاقدا آز دانیشسایدی‌لار دا، هردن شنگول، هردن ده نه توتولاراق ائوه گلردی‌لر. او درس‌لری بیر آز جیددی اوخوسایدی، اعلا نؤمره‌لر آلاردی، آمّا درسه هئچ جیددی یاناشمازدی. ارشد ده ازلدن درس‌لرده وضعیتی یاخشی دئییلدی. آخی بونلار هئله شاگیرد ایدی‌لر و هئچ ایش- گوج‌لری و گلیرلری یوخ ایدی.
بیر گون قیشین اورتالاریندایدی کی، گؤردوک رشید برک توتولوب. خبریمیز اولدو کی، اونون سئودییی قیزا ائلچی گلیب کی، اونو آداقلاندیرسین‌لار و ایسته‌ین اوغلانین ایشی و گلیری وار. قیزین آتا- آناسی

دا راضیلیق وئرمیش‌لر. قیزین اؤزو ده هرچند بونلارا خبر وئریب کی، نه ائتسین‌لر، آمّا اؤزو ده یاخشی بیلیردی، اونونلا رشیدین ائولنمه‌سی باش توتماز. قیز دا نهایت بو ایشه راضیلیق وئرمیشدیر.

رشید چوخ ناراحات ایدی، حتّا بارات اونون بیر دفعه آغلاماغینی گؤردو. آمّا رضا، حَمَد و ارشد اونون دؤورونو سارمیشدیر و اونو اوودوردولار و بو مساله بیر مودّتدن سونرا چتینلیکله چؤزولدو و رشید یئنه مکتبه قاییتدی.

قیشین شاختاسیندا حیَطین گوشه‌سینده بیر اوتاقدا والورون ایستیسی ایله یاشاماق و حیَطده حووض قیراغیندا اَل- اوز و قاب ـ قاشق یوماق چوخ چتین ایدی. بارات بوزلو سویلا دیش‌لره فیرچا چکیب یومایاندا گؤروردو کی، دیش‌لری نئچه سیزیلدامایا دوشور. یاریسینا قدر ایچینده سویو بوز دونان آفتافا ایله و سویوق کولک قاباغیندا هر صبح آیاق‌یولونا گئدیب- گلمک اؤلومدن چتین اولموشدور. ائوین ایچینه گلندن سونرا هامیسی والورون دوره‌سینه یئغیشیب و آز قالیردی‌لار کی اونو قوجاقلاسینلار.

ناهاردا ائوه گلنده بؤیوک کوپه‌نین ایچیندن آناسی قَیله ائتدییی قاز اَتیندن بیر نئچه تیکه چیخاردیب، شوربا دوزلدیردی‌لر. باراتی تئز گؤندریردی‌لر کی، چؤرکچیدن بیر نئچه چؤرک آلسین. بیشمیرمه ایش‌لرینی ریضا اوستالیق‌لا گؤوردو، اونلاردان بیری اونا یئرآلما و او بیری ایسه سوغان سویماقدا و بیریسی ده قیرمیزی بادیمجان‌لاری یوماقدا کؤمکلیک ائتمه‌لی ایدی‌لر. ناهاری یئیندن سونرا ساعات ایکیدن دؤرده قدر یئنه مدرسه‌یه گئدیردی‌لر.

اونلار ایکی هفته‌دن بیر حاماما گئدردی‌لر. حامام دئیدییین بازار باش میدانیندا اونلارین کوچه‌سیندن مئیدانا گیررکن ساغ اَلده بیر سیرا دوکانلارین سونوندا یئرلشمیشدی. حامامدان سونرا او بیری طرفده داها تارلالار باشلاییردی. حامامین اوزو بوتؤولوکده کرپیجدن دوزلمیشدی و ایچه‌ریسنده دؤشه‌مه‌سی و دیوارلاری موزائیک اولونموش و او زامانا نسبت چوخ تمیز و دوزنلی ایدی.

اونلار نه قدر ده تئز گئتسه ایدی‌لر، یئنه ده هفته‌سونو نؤوبه‌یه دورمالی ایدی، چونکی اونلاردان تئز گلن‌لر وار ایدی. اونلار ایکی هفته ایچینده باتیردیق‌لاری پالتارلارینی دا حاماما آپاریب، اورادا تشطین ایچینده «فاب» ایله یووادری‌لار. دؤرد نفر جاوان بیر نؤمره‌نین ایچینه گیریب،

هردن بیر، هردن ده ایکی بوخجا پالتار، سونرا دا اؤز جانلارینی یویوب ائشییه چیخمالاری لاپ گؤرمه‌لی ایدی.
اونلار ایچه‌ریده اولاندا اورانین ایستی بوغو آلتیندا نفس آلماق چوخ چتین اولاردی. پالتارلاری یویوب، ایکی نفر بیرلیکده سیخیب، سونرا بوخجالارین، یا دا چمدانلارین ایچینده یئرلشدیرمه‌لری، کیسه‌لری چوخ شیشیردیب و آغیر ائدردی. اونلار قورتولاندان سونرا بیر یئرده ائشییه چیخاندا، سانکی، بیردن جهنمدن سویوقلوغا چیخیردی‌لار. قاپی‌لارینی آچدیقدا بوغ «نؤمره‌نین» ایچیندن ائشییه اوفله‌یَردی. سونرا بوغون ایچیندن دؤرد نفر جاوان هره‌سینین اَلینده ایچی یاش و یویولموش پالتارلارلا دولو بیر آغیر کیسه ایله ائشییه چیخاردی‌لار. اونلارین هامیسی ایستی و بوغدان اوزگؤزلری قیپقیرمیزی اولاردی. ائشیین سویوغو خصوصاً قیش گونلرینده اونلارین اوزونه حتّا حامامین ایچینده ده اوفله‌یَردی.
اونلار چیخاندان سونرا بیر نفر حامامدا چالیشانلاردان نمره‌نین ایچینه گئدیب، اورانی تمیزله‌ییب، قورولایاراق، او بیری موشتری‌نین گلمه‌سی اوچون حاضیرلاردی. اونلار پیش‌خانا گلیب حساب‌لارینی وئرنده دؤرد نفر ماسانین (میزین) قاباغیندا اَل‌لرینده چانتالاری دوراردی‌لار. حامام صاحابی اونلارین ایستیدن قیزارمیش و بیشمیش اوزلرینه و اَل‌لرینده داشیدیغی آغیر چانتالارا بیر باخار و آخیردا دا اوزه قالاراق، اونلاردان دؤرد نفرین پولون آلیب و اونلاری یولا سالاردی.
بیر‌ـایکی دفعه حامام صاحابی مجبور اولاراق، اونلاردان ایسته‌دی کی، چانتالارینین بیرینی آچسینلار. او، ایچریده‌کی یویولموش پالتارلاری گؤرجک بونلارین اوزونه بیر باخدی. بونلارین قیزارمیش اوزلری اوندان دا آرتیق قیزارا بیلمزدی. نه او بیر سوز دئدی و نه ده بونلار. سونرا حامامدان ائشییه چیخدی‌لار.
ائشییه چیخارکن چؤل طرفدن ائشیین سویوغو اونلارین اوزلرینه اوفله‌یَردی. اونلار اوز‌ـ گؤزلرینی تئز شال ایله بورویوب، باش‌لارینا بؤرک چکیب و بوخجالار اَل‌لرینده ائو طره‌فینه یولا دوشردی‌لر. تئز‌ـ تئز ائوه گلرکن یولدا چؤرکدن، یا اوزومدن ـ هر نه لازم اولسایدی، آلاردی و تئز اؤزلرینی ائوه یئتیرردی‌لر.
ائوه چاتارکن اوّل پالتارلاری ائشیکده پالتار شریتیندن آساردی‌لار. هاوانین سویوغوندا چوخ چکمزدی کی، پالتارلار دونوب و شاققیلداق

اولماسین. اونلارین اؤزلری ائوه گلندن سونرا سانکی، جوت سورمکدن گلیب‌لر، یورغونلوقدان تئز صوبحانه‌لرینی یئییب، اوستوندن بیر- ایکی دنه چای ایچه‌ردی‌لر. چایی ایچندن سونرا تزه بیر آز اؤزلرینه گلردی‌لر. اوندان سونرا رنگ‌لری بیر آز نورمال اولاردی.

ائله بو واختدایدی کی، گؤرردین «حَمَد بو طرفدن بیردن پارتلاییب گولمه‌یه باشلادی. او حامامچی‌نین اونلارین اوزونه باخیب، کیسه‌نی آچماغینی لاغا قویوب، تکرار ائدییب، گولردی‌لر. بو بیری‌لر ده اونا قاریشیب گولردی‌لر. آمّا حَمَد کوردو لهجه و اوجا سه‌سیله اولوب- کئچن ماجرانی «اؤزونو حاقلی سایاراق» تعریفله‌مه‌سی هر باشی چامیرلینی گولدورَردی.

گلن اون بئش گونده اونلار یئنه حاماما گئده‌جک‌لرینده بیر- ایکی دفعه بیر قدر آز پالتار آپارارلار، سونرا یئنه ده هر نه اؤز ایلکین وضعیتینه قاییداردی. قیش یاواش- یاواش سونا چاتانا کیمی بایرام یئنه یاخینلاشاردی و باراتا بیر عؤمور کیمی کئچن اوزون آلتی آیدان سونرا سولدوزا دؤنمک زامانی یئتیشردی.

بو آرادا اونلار بیر نئچه مکتوب تهراندا سولئیمان و سولدوزدا ائولرینه و بارات دا بعضی یولداش‌لارینا یازمیشدیر و اونلارا بایرامین یاخینلاشماسینی و اونلارین یئنیدن گؤروشمه‌لرینی یادا سالمیشدیر. اگر زامان ایجازه وئرسه‌ایدی، بیر آیدان سونرا بیر جاواب آلاردی کی، اونلار دا بایرامین گلمه‌سی اوچون و گؤروش‌لری یئنیله‌مک اوچون گون‌لری سایاردی‌لار.

بایرام یاخینلاشدیقجا سویوق‌لار آزالاردی. کوچه‌لرده قیشین شاختاسیندا قالاناراق بیر بؤلومو بوزا دؤنن قارلارین چوخو اَرییب، کوچه‌لردن آخماغا باشلاردی. هله کوچه‌لرده بیر قدر قار قالمیش و هردن بایرام یاخینلاشسایدی دا، یئنه ده بیر آز قار یاغیب، اونلارین اوستونو بیر داها اؤرتردی. آمّا نئچه گون سونرا گون چیخیب و اونلاری اَریدردی.

بو ایل بایرام یاخینلاشدیقجا هاوالار گؤزل آچیلیب، گونش داها چوخ پارلاییردی. اونلار دا نئچه دفعه آوتوبوس قاراژینین یانیندان کئچمیشدی‌لر، بلکه بایرام یاخینلاشاندا لاپ قاباقدان گئدیب، بیلئط آلسین‌لار. آمّا اونلارین گؤزله‌مه‌دیی بیر اولای یاراندی.

هاوانین سویوقلوغو بیر طرفدن قارلاری چؤل‌لرده و شهرین کوچه‌لرینده آریتمه‌یه باشلامیشدی. او بیری طرفدن بیر- ایکی هفته بایراما قالاندا گؤی‌لری بیردن قارامتیل بولود بورودو، یاغیش یاغماغا باشلادی. یاغیش ائله بیر سئللیمینه یاغدی کی، بونلار هئچ گؤزلەمزدی.
یاغیش شهری چوخ گؤزل یویوب، کوچه‌لرده‌کی قارلاری آریدیب آپاردی. کوچه‌لرده قومسالّلیقلار اوزه چیخدی و گئت‌گل راحاتلاشدی. آمّا بونلارین خبرلری یوخ ایدی کی، بو یاغیش چؤل‌لرده نه‌لر ائدیب. چؤل‌لره سئل گلمیش و چوخ یئرلرده سولدوز یولونو دا سئل آلتینا آلیب، بعضی یئرلری بوتون باتیرمیشدیر.
قاراژا گئت‌گلده رشید خبر وئردی کی، آوتوبوس‌لار سولدوزا گئتمیرلر، چونکی یول‌لاری سئل آپاریب، گئت ـ گل مومکن دئییل.
بایرام گه‌لیر. هر نه جور اولمالیدی، اونلار گئتمه‌لی ایدی‌لر. بو قیریم او قیریم‌لارا بنزەمزدی. اؤلدو وار، دؤندو یوخدور. اونلار اگر بو یوز اوتوز و یا یوز آللی کیلومئترلیک یولو پیادا دا گئتمه‌لی‌ایدی‌لرسه، یئنه ده گئده‌جک‌دی‌لر. بو حاقدا دا بارات باخمالی ایدی کی، گؤرسون، خوصوصاً، رشید و ریضا نه چاره تاپیرلار.
رشید ایله ریضا بیر نئچه دفعه قاراژا گئدیب، او دؤره‌ده‌کی سولدوز موسافیرلریله دانیشیب، یول- یولاجاق آختاریردی‌لار. اونلار حتّا شهرین چیخیشینا گئدیب، اورادان سولدوز طرفینه گئدن ماشینلارلا دانیشیماغا باشلادی‌لار. هامیسی خبر وئریردی‌لر کی، یول‌لار باغلیدیر. رشیدگیل بوتون جاوانلیقلارینا باخمایاراق، آخیردا بیر آیری فیکر آغیل‌لارینا گلدی.
کندلره عاید قاراژلارین موسافیرلری آز اولدوغو اوچون چوخلارینا بئش- آلتی نفردن آرتیق موسافیر داشییا بیلمه‌ین بیر سیرا جیپ ماشین‌لاری موسافیر آپارارادی. بونلار کندلره گئدن قاراژلارا باش ووروب و اورادا ماشین آختارماغا باشلادی‌لار. جیپ ماشین‌لاری کیچیک و تکرلری اوجا اولدوق‌لاری اوچون یولون خاراب اولان یئرلرینده قیراق‌لاردان و یا یولون حتّا بیر تیکه‌سینی چؤله ووروب کسه گئده بیلردی‌لر.
آخیردا بیر جیپ شوفری حاضیر اولدو، اونلاردان سکسن تومن آلسین، کندبه‌کند آپاریب، سولدوزا یئتیرسین. رشیدگیله بو بیر کلمه سؤز کیفایت ائدیردی. اونلار تئز پولون بیر میقدارین وئریب، وسایل‌لری جیپین دالیسینا قویوب، ایچریده اوتوردولار. قاپی‌لاری باغلاییب یولا دوشدولر.

بیر آن اونلارین فیکریندن کئچدی کی، سولئیمان تهراندان نئجه گلیب چاتاجاق؟ آمّا اونلار سولدوزا گئتمک اوچون بدن‌لریندەکی بوتون سوللوللاری ایله آل‌لریندن گلنی ائتمه‌یه حاضیر اولموشدولار. اونلار یولا دوشدولر. بیر اون بئش دقیقه‌یه یاخین یول ساغلام ایدی و هئچ موشکل یوخ ایدی. سورروجو اونلارا دئدی کی، یولون اوچده بیرینی اساس یولدان گئده‌جک، بلکه کنددن- کنده گئدیب، سونرا یئنه ده اصلی یولا قاییداجاق. بو سؤز رشیدگیله داها اوره‌ک وئریردی، چونکی گؤسته‌ریردی کی، سورروجو نه گؤره‌جه‌یینی یاخشی بیلیردی.

اون بئش- ایيرمی دقیقه کئچندن سونرا جیپ اصلی یولدان چیخیب، کند یولوندا کئچدی. بو یولون چالا- چؤکه‌یی چوخ ایدی، آمّا یئری برک ایدی. ماشین بیرغالانا- بیرغالانا، آز سورعتله گئدیردی. کندبه‌کند قاباغا گئدیردی. بیر- ایکی کندی کئچندن سونرا هر دؤرد طرفی باخچالیق و تارلا اولان ایکی کندین آراسیندا بیر یئره یئتیشدی‌لر کی، یولو سو آلتینا آلمیشدی. سورروجو بونلارا دئدی: ماشینین یونگول اولماسی اوچون یئره دوشوب، پیادا چامیرلیغین او بیری طرفینه کئچسین‌لر.

جاده‌نین ایکی طرفی ده باخچا و بوغدالیق ایدی. شوخوملوقدا هه‌له هئچ بیر گؤیه‌رنتی جوجرمه‌میشدی. قورو آغاج‌لار و اوتلار داش- کسک‌لرین ایچیندن ائشییه باش چیخارمیشدی‌لار. باخچالارین آغاج‌لاری سویوق هاوانین قاباغیندا یارپاقسیز تیتره‌مه‌یه باشلامیشدی‌لار. اونلارین هه‌له بوتالاریندان هئچ بیر یئنی بوتا ائشییه چیخمامیشدیر.

بورا کیمی اونلارین پالتارلاری و باشماق‌لاری ترتمیز ایدی و یئره دوشرکن یولون بو طرفینده تمیز و سرین هاوانی آغ جیارلارینا چکیب، سانکی یوخودان اویاندی‌لار. جیپ یاواشجا سویون و چومورلوغون ایچینده دایاز و برک یئرلری یاراراق چومورلوغون او بیری طرفینه حرکت ائتدی. سورروجو بیر- ایکی یئرده جیبین تکرلرینین بیری بیر قدر درینلییه دوشدویو اوچون اورادان چیخسین دئیه، بیر آز قاز وئرمه‌لی اولدو.

هر حالدا ائله کی، نظره گلیردی، چتین اولمادی، جیپ او بیری طرفده جاده‌نین ساغلام بؤلومونه کئچدی. سیرا بونلارین بو اوتوز مئتری پیادا گئتمه‌لری احوالاتینا یئتیشدی. اونلار باخجانین ایچیندن یولا دوشوب، گئتمه‌یه باشلاسالار دا، یئنه ده باشماقلا شالوارلارینین آتک‌لری باتدی.

رشید قاباقدا گئدیردی، او بیری‌لر ده آیاق‌لارینی اونون آیاق‌لاری یئرینه قویوردولار.

اون- اون بئش دقیقه سورمه‌دن اونلار دا جیپین یانینا یئتیشدی‌لر. مینیب یولا داوام ائتدی‌لر. اونلارین ماشینینین ایچینده‌کی گولوش‌لریندە نیگارانچیلیق دا دویولوردو (حیس اولونوردو). آز دانیشیر، گؤزلرینی قاباغا زیلله‌میشدی‌لر. ائله بیر حال یارانمیشدیر کی، سانکی گئتمک یولو دا باغلی ایدی و قاباقداکی یول دا نامعلوم. بونلار یولون بئشده بیرینی گئتمیشدی‌لر و بئشده دؤردو قالیردی.

یولو داوام ائتدی‌لر، بیر- ایکی کندی اؤتنده ماشین هردن بیرغالانا- بیرغالانا، هردن یاواشجا، هردن ده تووولا گئدیردی. بیر آیری یئره راست گلدی‌لر کی، ماشین چؤلون اورتاسیندا چومورلوقدان کئچمه‌لی ایدی. بورداکی چومورلوق قاباقکیندان کیچیک ایدی و او بیری طرفه پیادا کئچمک ده چتین دئیلدی، اما جیپین بیر تکری چومورلوقدا ایلیشدی و چیخمادی. رشیدگیل کؤمک اوچون گه‌لیب، ماشینی ایته‌له‌دی‌لر. تکرلرین آلتین دولدورماق اوچون حتا دؤوره‌دن داش دا تاپا بیلمیردی‌لر.

تکرلرین آلتینی چؤر-چؤپ و اودونلا دولدوروردولار، آما گؤردولر کی، بونلارلا فاتییا تومان اولماز. یورغون- آرغین و اومیدسیزلیک ایچینده ایدی‌لر. بیردن گؤزلری بیر تراکتورا ساتاشدی. تراکتور یئتیشنده سلاملاشیب، تراکتور شوفری بیر غرورلا ساللانا- ساللانا آشاغییا ائنیب، زنجیری سالیب، بیر حرکتده جیپی چکیب چومورلوغون او بیری طرفینه آپاردی.

تراکتورچودان تشکّر ائدیب اونونلا ساغ‌اوللاشاندان سونرا بیر داها یولا دوشدولر. بورادا داها بیر جیددی ساواش ایچینده اولانلار کیمی دیش‌لرینی قیجامیش و جیددی بیر دورومدا گؤزلرینی قاباغا دیره‌میشدی‌لر. هردن ده بیر چؤل‌لره باخیب، طبیعتین بو سرتلیینین ایچینده‌کی گؤزلیک‌لرینه حئیران قالیردی‌لار. هله دوزنلیکده گئدیردی‌لر و داغلارا چاتمامیشدی‌لار.

بیر- ایکی کیچیک چومورلوغو دا احتیاطلا کئچندن سونرا سوروجو دئدی: اونلار اصلی یولا قوووشماق ایسته‌ییرلر. اونلار اون- اون بئش دقیقه‌دن سونرا هئچ بیر طرفینده ماشین گئت‌گل ائتمه‌ین یولدا کند یولوندان سولدوزون اصلی یولونا کئچدی‌لر. یول اوزو یوخاری باشلاییب و داغلارا

ساری اوزانیردی. اوزو یوخاریلارا سئل ائله کار سالمامیشدی. ایکی ساعاتدان چوخ یولدا ایدی‌لر، هله یولون یاریسینی گئتمه‌میشدی‌لر.
جیپین اصلی یولدا سورعتله والای وورمادان اوزویوخاری گئتمه‌سی اونلارا اورک وئریب و یئنه دانیشیغا باشلامالارینا سبب اولدو. شوفئر بیر سیقارئت یاندیریب، توستوسونو هوسله ایچه‌رییه اؤتوردو. شوفئرین یانیندا قاباقدا اَیله‌شن رشید اونونلا جیددی دانیشیردی.
دالدا دا اوشاق‌لار سانکی اوغور قازاناجاق‌لارینا آرخایین اولان بیر اویونون اورتاسیندایدی‌لار. ایچه‌ریدن سرخوش اولاراق هیجانلا دانیشیغا مشغول ایدی‌لر. بارات چوخ آز دانیشیردی، آما حَمَد چوخ جیددی بیر حالدا سئوینج یاشاییردی. ریضا دا دانیشیب گولمکده ایدی.
اونلار سولدوزون اوتوز کیلومئترلیییینده «حئیدر آباد» کندینه‌جن چوخ راحات گلدی‌لر. اورادان بو یانا یئنه ده اونلار کندکند «حسنلی» طره‌فیندن یولا دوشدولر. بو یولدا چوخ چتینلیک چکمه‌دی‌لر. آنجاق کند یولو اولدوغو اوچون چالاسی چوخ ایدی. جیپ یاواش ـ یاواش گلمه‌لی ایدی.
بییرغالانا ـ بییرغالانا و یورغون بیر دورومدا یاواش- یاواش اونلار یولا داوام ائدیردی‌لر. اونلار دؤرد ساعاتدان سونرا اوشنو اوچ یولونا یورغون- آرغین یئتیشنده بیلدی‌لر کی، داها ناغادئی شهرینین ایچینده‌دی‌لر. جاده‌نین ایکی طرفینی ده باغلار ساریب و ایکی طرفده ده یارپاق‌لاری آچمایان آغاجلار سیرا ایله اکیلمیشدی‌لر. سانکی بونلاردان «سان» گؤرمک اوچون اوزاغا گؤندردیک‌لری اؤز اؤلادلارینی قارشیلاییب، یئنیدن تحویل آلماق اوچون سیرا ایله دوزولموش‌لر. بونلارین دا هامیسی آغاج‌لارا یورغون حالدا باخارکن، اونلارین آرخاسیندان اوزاقدان «کؤهول» کندینه گؤز زیلله‌میشدی‌لر.
کؤهوله یاخینلاشیب، اونون کناریندان کئچرکن بو بیری طرفده گادارین کناریدا یئرلشمیش چوخ کیچیک اولان «مجید آوا» کندیینی گؤردولر. اونو دا کئچندن سونرا گادار چایینین کؤرپوسونه چاتدی‌لار. ایختیاری اَل‌لریندن وئره‌رک هامیسی آیاغا قالخیب کؤرپونون اوستوندن سویا باخدی‌لار. گادار دوپ‌دولو سویلا، اوزو کؤپوکلو، اوزده لام آخیردی. بعضی یئرلرینده بورغان بورولوب، سویو ایچه‌رییه چکیب آپاریردی. بارات بیلیردی کی، هم سو نه قدر سویوقدور، هم ده اوندا چیممک نه قدر قورخولودور.

کؤرپودن کئچیب، سول آلده‌کی «مئیخانا قاباغیندان کئچندن سونرا جاده‌ده یاواش‌یاواش شهرین گیریشینه یاخینلاشیردی. بیر نئچه یوز مئتردن سونرا دوکان - بازار باشلاییردی. اونلارین بدن‌لرینده گوج قالماسا دا، آنجاق گؤز، قولاق و اوره‌ک‌لری تامام بو گؤروشدن جاماعاتین او طرف‌ـ بو طرفه گئت‌گلیندن، دانیشماسیندان گوج آلیردی‌لار.

دوخانیاّت ساختمانینین یانینا چاتاندا رشید شوفئره گؤستردی کی، سولا دؤنوب، اونلاری ائولری طرفه آپارسین. جیپ یاواش‌یاواش بارات‌گیلین قاپی‌لارینا یاخینلاشیردی. او دا پنجره‌دن او طرف‌ـ بو طرفه تئزـ تئز باخیردی کی، گؤرسون کوچه‌ده کیمی گؤره‌جک. هر ایکی طرفه تئزـ تئز باخاراق، گؤزلرینده بیر اینتیظار آغزی دا آچیق هردن بو طرفه، هردن ده دؤنوب او بیری طرفه باخیردی. او تانیش‌لاردان بیر قوربان‌ین، بیر ده ارسلان‌ین یالنیز کیچیک قارداش‌لارینی کوچه‌ده اوینارکن گؤردو. تپه‌نین دؤشونده «پناه عمی نمازی» آلینده آل آغاجی دیوارین کناریندا آیله‌شیب و اؤزون گونه وئریردی.

بیر آن بارات گؤردو کی، جیپ ماشینی پناه عمی‌گیلین قاپیسینی کئچیب، ساغا دؤنوب اونلارین قاپیسینین قاباغیندا ساخلادی. بارات قاپی‌لارین‌دان ایچه‌رییه گیرنده سانکی سویوق قیشین شاختاسیندا بیر ایستی قاز توکوندن قایریلمیش یورغانین ایچینده قوجاقلانمیشدی.

اونلارین حَیَط داروازاسیندان ائولرینین قاپیسینا کیمی اییرمی مئتره یاخین اولاردی. بیر نئچه آتدیم آتمامیشدی کی، اونلارین ائولرینین قاپیسی آچیلدی. آناسینین آل‌لری کیرییب، سالّلاناق حالدا ایکی دنه پیلله‌نی ائنیب، آنجاق آغزیندان بیر کلمه‌دن آرتیق چیخمادی: بالالاریم.

سانکی آیله‌شیب، بیرتیق‌ـ یاماق ایله مشغول ایمیش. بلکه ده نوروز بایرامی اوچون اوشاق‌لارینا پالتار یاماقلاییرمیش. اوستوـ باشیندان ساپ‌لارین پارچالاری ساللانمیشدیر. بالالارین بیرـ بیر باغرینا باسیب، اونلارین سویوق جان‌لارینی اؤز جانینین ایستیسی ایله قیزدیراندان سونرا اونلاری اؤپوب ایچه‌رییه یوللادی.

بو فاصیله‌ده بارات و رشید باجی‌لاری «مارال»، «ترلان» و کیچیک قارداشلاری ایله ده گؤروشدولر. باشماق‌لاری چامیر اولدوغو اوچون ائشیکده چیخارتدی‌لار. هاوا گؤزل گونشلی ایدی. ائشیک هله سرین و ایچه‌ری ایسه مولاییم ایستی ایدی. ائوین ایچینده ائولرینین قوخوسو یئنه

اونلاری مست و سرخوش ائتدی. هئچ بیلمه‌دی‌لر، نه زامان اونلارین قاباق‌لارینا چای قویولدو . یئنه ده آنالارینین یئمک بیشیرمک قوخوسو ائوین ایچین دولدوردو.

بارات بیلدی کی، داها بازاردان قاچیب چؤرک آلیب، یئرآلما- سوغان گئتیریب بیشیرمک هایینا قالماق لازم دئییل. بونلارین هامیسینی آناسی بیر گؤز قیرپیمیندا گؤروب حاضیرلامیشدی. آمّا او هر نه قدر ده یاشی آز اولسایدی، بؤیویوب و اؤیرنمیشدیر کی، او ایش‌لری یئربه‌یئر ائله‌مک چتین ایدی. آناسینین یانیندا دوروب و اونا آت دوغراماق، یئر آلما سویماق و ها بئله ایش‌لرده کؤمک ائدیردی.

جیپ شوفئرینین قاباغینا بیر تیکه پنیر-چؤرک و شیرین‌چای قویدولار، او دا یئییب- ایچندن سونرا رشید اونونلا حئسابلاشیب، اونو یولا سالدی. بو آرادا دا حَمَد ده دؤنوب دئدی: ناهاردان سونرا کندلرینه گئتمه‌لی‌دیر. او بیلیردی کی، ساعات ایکی ایله دؤرد آراسیندا بیر جیپ اونلارین کندلرینه موسافیر آپاریر. اونلار دینجه‌لیب ناهاری گؤزله‌دی‌لر. بارات دا هوس ائیله‌دی، بیر ائشییه چیخسین.

او حیَطه چیخاندا شالوارینین اته‌ییندەکی چامیرلاری اووکالاییب، چیرپماغا باشلادی. اونلاری چیرپیب، تمیزله‌یندن سونرا هله آغ تورپاق‌لارین یئری شالوارلارینین اوستونده قالیردی. او گئتدی، قویونون باشینا بیر چلّک سو چکیب و باشماق‌لارینین اوستونو یوسون.

شالوارین و باشماغین تمیزله‌یندن سونرا کوچه‌یه چیخدی. بوتون کوچه‌نین نارین- نورون اوشاق‌لاری گونه‌شین قاباغیندا اویناماغا مشغول ایدی‌لر. اونلارین چوخو باراتی تانییب، یاخینا گلیب، اونا گوله‌رک، خوش گلدین دئدی‌لر. بیر سیراسی دا قاچدی‌لار کی، ائولرینه بارات‌گیلین گلمه‌سینی خبر وئرسین‌لر.

بارات کوچه‌ده بیر ساغ- سولا گئدیب گونون قاباغیندا اؤزونوگونه وئردی. او، کوچه‌ده آل‌لرینی کوت شالوارینین جیب‌لرینده اوینادارق گزمه‌یه باشلایاندا اؤزونو بؤیوک حیس ائدیردی. او داها بؤیوک بیر شهرده تک‌باشینا قارداشی و یولداش‌لاریلا بیرلیکده یاشاییردی. او قوربان، ارسلان و بایرام‌گیلدن هئچ بیرینی گؤرمه‌دی. کوچه‌ده اوینایان اوشاق‌لارین هامیسی اوندان کیچیک ایدی‌لر.

او یئنه ائوه دؤندو. داروازادان ایچه‌رییه گیرندن سونرا آناسینین بیشیردییی ناهارین قوخوسون ایله‌ییب، سرخوشلاندی. اورمیّه‌ده‌کی بیشیردیک‌لری یئمک‌لر نه آناسی بیشیردییی کیمی گؤزل قوخو وئریردی، نه اونون کیمی دادلی و یئمه‌لی ایدی. ایچه‌رییه گلندن سونرا آناسی دئدی: بیر یاریم ساعات دا ناهارین حاضیر اولماسینا دؤزمه‌لیسن.

کنده گئتمه‌یه تله‌سن حَمَد سوفره‌یه لازیم اولان شئی‌شویو سورعتله حاضیرلاییردی. سوفره‌نی آچیب، قاب‌لاری گتیریب، سبزیدن، قاتیقدان دوزوردو، بوخجاسینی دا قاپی آغزینا قویموشدور. هردن ده بیر چؤنوب دئییردی: «باجی، بس بو ناهار نه زامان بیشه‌جک؟»

نه ایسه ناهار حاضیر اولدو. هامی سوفره باشینا ییغیشدی. بیردن گؤردولر کی، اوختای ایله آتاسی دا ایچه‌رییه گیردی. آتاسی اونلاری باغرینا باسیب، اوچونو ده اؤپدو، سونرا سوفره‌نین باشیندا اَیلشدی‌لر. اونلار ناهاری یئیه‌یئیه اورمیه‌دن سولدوزا نئجه گلدیک‌لرینی اونلارا تعریف‌له‌مه‌یه باشلادی‌لار.

اونلار سئلین نئجه گلمه‌سی، یوللارین باغلانماسی و آوتوبوس‌لارین گلمه‌مه‌سی، سونرا دا جیپ ایله بو یولو دؤرت ساعاتدان چوخ نئجه بیر چتین دورومدا گلمه‌لرینی تعریفله‌ییردی‌لر. باشماق‌لار و شالوارلارینین چامیرلاری هله یئرینده دوروردو.

حَمَد ناهارین تئزتئز یئییب، اونلاردان آیریلاراق کنده طرف یوللاندی. اوشاق‌لارین آتاسی بیر آز چوخ ائوده قالیب، اونلارین باشینا گلن‌لره قولاق آسیب، هیجانلا اونلاردان سوروشوردو کی، سونرا نه اولدو؟ گون اورتا نامازین ائوده قیلاندان سونرا یئنه ده دوکان طرفه یوللاندی.

ائوده باجی‌قارداشلار هامیسی بیربیریله دانیشیردی‌لار. بیردن اوختای ائشیکدن گلیب، باراتا دئدی کی، ارسلان ایله قوربان گلیب. بارات تئز کوت‌ شالوارین گئییب، جوراب‌باشماغینی آیاغینا تاخیب، اَلینی باشینا چکیب و داروازایا طرف یوللاندی. داروازا آچیق ایدی. او، اوزاقدان ارسلان ایله قوربانی ائشیکده گؤروب و اوچو ده گولومسه‌دی‌لر. بارات اوره‌ییندە بیر غرور و بویوکلوک حیسی یاشاییردی. او، آغیرآغیر داروازیا یاخینلاشیب، ائشیکده اونلارلا قوجاقلاشیب‌ اؤپوشوب و بیر‌ بیرلرینین حالینی سوروشدولار.

باهار گلمه‌سه ایدی ده، هاوا داها چوخ باهار هاواسینا بنزه‌ییردی. کوچه‌ده، خیاباندا اوشاق‌لار «مَرمر»، «جولایا بادام آتما»، آغانج- آغانج» و قیزلار دا «خستر چین» اویناییردی‌لار. باراتگیل داها اؤزلرینی اوندان بؤیوک گؤروردولر کی، کوچه‌ده بئله اویونلاردان اویناسین‌لار.

اونلار آددیم آتا-آتا خیابان طرفینه یوللاندی‌لار. خیاباندا ماشین چوخ آز ایدی. هر نئچه دقیقه‌ده بیر ماشین یولدا گلیردی. اونلار خیابانین کناریندا اوچو ده تجروبه‌لریندن و بو آلتی آیدا اولوب - بیتن‌لر حاققیندا دانیشیردی‌لار. اونلارین دانیشماغا چوخ سؤزلری وار ایدی.

اونلار ژاندارمئری قاباغینا قدر گئدیب، یئنه ده آشاغییا دؤندولر. بیرآز گلمه‌میشدی‌لر کی، یولدا یوسیف‌گیله راست گلدی‌لر. اونلارلا اؤپوشوب- گؤروشدولر. بیر قدر اونلارلا یول گئددن سونرا یولون اورتاسیندا یورولوب، چای ایچمک اوچون بیر چای‌خانادا اَیله‌شدی‌لر. اورادا چایی ایچه- ایچه بارات اونلاردان بیر- بیر یولداش‌لاری حاققیندا سوروشوردو. «بؤیوک آغا» نه ایش گؤرور؟ بایرام نییه گلمدی؟ فوتبال تیمی(ییغماسی) نئجه قاباغا گئدیر؟

چای قورتولاندان سونرا قوربان قویمادی، او بیری‌لر پول وئرسین. تئز گئدیب، چایچی‌یا چایین حسابینی گؤروب، سونرا دؤنوب گلدی. اونلارین بیر آز یورغونلوغو چیخدی، بیر قدر ده جانلاری قیزیشدی، سونرا «درمانگاه» طرفینه یولا دوشدولر. اونلارین اوچو ده بیلیردی کی، گادارا ساری گئدیردی‌لر.

اونلار دانیشا-دانیشا گئدرکن بیردن گؤرورلر کی، گادارین داش کؤرپوسونون اوستونده دایانیب، سویا باخیرلار. گادار کؤپوکلو، بورغانلی و دولو آخیردی. باراتگیل بیلیردی‌لر، دوزدور کی، اوزده گادار آرام آخیر، آمّا بو سویا دوشن نه قدر ده یاخشی اوزمک بیلسه، چتین گادارا غالیب گله بیلر.

بو دیلسیز-آغیزسیز چای باراتا نسیل‌لر بویو یاشانمیش ناغیل‌لاری سؤیله‌یَردی. بو طوفانلی و طوغیانلی چای باراتین اوره‌یینی دینجلدیردی. بو چای باراتین دامارلاریندا قان کیمی آخیردی. گادار چایی اونون روحو و جان ایدی. بو چای اونون اؤلومو و دیریلییی ایدی. بو چایین یانینا گلنده سانکی آناسینین قوینونا گلیر. بو چایدا نه حیکمت وار ایدی، بارات اونو آنلامیردی. یالنیز بونو بیلیردی کی، آناسینین قوجاغیندا دینجلمک ایسته‌دییی

قدر ده بو چایین کناریندا اولماق ایسته‌ییر. بونا گؤره هردن ساعات‌لارلا گادارین بورغانلارینا باخاردی. سانکی بو بورغانلار و کؤپوکـلر و سویون شاققیلتی سه‌سی نئچه مین ایلین ظولم و جینایت‌لرینی بیر آنین ایچینده باراتا دئمک ایسته‌ییردی‌لر.

آرسلان، بارات و قوربان ـ اوچو ده بیلیردی‌لر کی، اونلار همیشه گادارلا گوله‌شمیش‌لر. گادار اونلارا زور گلسه ده، اونلار گاداری وحشی آتی مینن کیمی مینیب و اونو تربییه ائده بیلیب‌لر. یئنه ده گادارا باخاـ باخا اورکـلرینده بو کئچیردی کی، نئجه اونلار گادارین بورغان‌لارینا مینه بیلرلر. هامیسی آخیردا بو نتیجه‌یه یئتیشیردی‌لر کی، هر کس ایندی گادارردا چیمسه، بوغولار.

گادارین کناریندا‌کی باخچالارین آغاج‌لارینین چوخونون بوتالاری سویون ایچینده شپه‌لرله گوله‌شیردی‌لر. بارات‌گیل گاداری وحشی آت کیمی اؤز طبیعتینه بوراخدی‌لار. بونلار دا ماهیر مئهتر کیمی او طرفه یوللاندی‌لار.

مرکزده‌کی دؤردیولا یئتیشنده اوزبه‌اوزدن گؤردولر، «ایره‌ج» گلیر. بونلاری گؤرندن سونرا گوله‌ـ گوله بونلارا ساری گلدی. اونلارلا آل وئریب، اؤپوشوب ـ گؤروشدو. اونلارین جمعینه قاریشیب، اونلارین بیتمه‌یَن دانیشیق‌لارینا قاتیلدی.

ایره‌جین گؤزل سه‌سی وار ایدی. آخشام یاخینلاشیب، هاوانین ایشیغی آزالماغا و گؤیون رنگی قیزارماغا باشلامیشدی. اونلار یاواش‌ـیاواش گلرکن ایره‌ج «آیریلیق» ماهنیسینی اوخوماغا باشلادی.

فیکریندن گئجه لر یاتا بیلمیرم،
بو فیکری باشیمدان آتا بیلمیرم
نیلیم کی سنه چاتا بیلمیرم
آیریلیق، آیریلیق، آمان آیریلیق.
هر بیر دردن اولار یامان آیریلیق.

هامی درین بیر سکوتا بورونوب یاواش‌ـ یاواش گئدرکن، ایرجین یومشاق و گؤزل اوخوماغینا قولاق آسیب و اؤز رؤیالارینا جومموشدولار. بو شئعیرلر بارات‌ین قلبین سیخیب، اوره‌یینی دولوخساندیریردی. بارات‌ین گؤزلری دولارکن اونلاری گیزلتمک ایسته‌ییردی. او، شانس گئتیرمیشدیر

کی، هامی اؤز رؤیالاریندا جومموشدور. آرسلان و قوربان دا سکوتلاریلا گؤسته‌ریردی‌لر کی، بارات‌ین آیریلیغی اونلاری دا داریخمایا سالمیشدیر.
ایره‌ج بو ماهنینی بیتیرندن سونرا هامینی درین بیر فیکره جومدوغونو گؤرجک دؤنوب رشید بهبودافـدان بیر شاد ماهنی اوخوماغا باشلادی:
یازین اوّلینده گنجه چؤلونده
چیخیب‌لار یئنه ده دیزه لاله‌لر...
هامینین روحیه‌سی ده‌ییشیب، اوره‌کـلری آچیلدی. سانکی بئش دقیقه بوندان قاباقکی آدام‌لار دئیلمیش‌لر. بارات حیس ائتدی کی، یولداشلارینا نه قدر اورکله باغلی‌دیر و اونلاردان اوزاقدا اولماق اونلارین هامیسینا نه قدر چتین اولموشدور.
دوخانیّات ساختمانینین قاباغینا چاتارکن اونلار ایره‌ج‌دن آیریلیب، اوز ائولری طرفه یولا دوشدولر. یولدا قوربان و ارسلان دا بیر- بیر آیریلیب، سونرا بارات دا اؤز ائولرینه دؤندو. قارانلیقدا عمیسی‌گیلین قاپیسینین قاباغیندان کئچیب، اؤز ائولرینه یاخینلاشدی. تئز یادینا دوشدو کی، گرک بیر عمیسی‌گیله گئدیب، اونلارلا دا گؤروشسون. بو ایشی اَلیندن گلدییی قدر تئز گؤرمه‌لی ایدی. بیر آندا عمیسی اوشاق‌لاری یادینا دوشدو. اولدوز یادینا دوشنده اوره‌یی تئز- تئز دؤینمه‌یه باشلادی. او تئز کئچیب، آیری مساله‌لری دوشونمه‌یه باشلادی.
داروازا هه‌له آچیق ایدی. پنجره‌لرین ایشیغی حیَطی ایشیقلاندیرمیشدیر. بارات پیلله‌لردن چیخیب ایچه‌رییه گیردی. آناسی اونلارا قوناق اوتاغیندا یاتماق یئری سالمیشدیر. اوشاق‌لار یئنه ده هیجانلا اونلاردان جیپ ماشینی ایله نه جور گلمه‌لرینی سوروشوردولار. گئجه شامدان سونراکی دانیشیق‌لاردا سولئیمان‌ین نه جور گلمه‌سی سوروونو اورتایا قویولدو. اونلار بیلیردی‌لر کی، او دا گله‌جک. آمّا بو سئلین گلمه‌سیندن و یوللارین باغلانماسیدان سونرا اونون گلمه‌سیندن آرخایین دئییلدی‌لر.
اونلار گئجه‌نی گئج واختاجان - هامیسینا یوخو گوج گلنه قدر دانیشدیلار. اونلار آخیردا قالخیب یاتماق اوچون یئرلرینه گئتدی‌لر. بارات‌ین یورغان- دؤشه‌یی او قدر راحات ایدی کی، راحاتلیغیندن یاتا بیلمیردی. کورلوق چکه- چکه بیر آز زامان کئچندن سونرا بارات دا یورغان- دؤشک ایچینده درین یوخویا دالدی.

گئجه‌نین اوزونلوغو بویو بارات یوخودا گؤروردو کی، گادااردا چیمیر. سو دا چوخ گوجله گلیر و او دا سویون آخارینین ترسینه اوزور. او هر نه قدر تئز- تئز اوزگج وورور، یئنه ده قاباغا گئده بیلمیر. نه قدر اَلین اوزادیر، اَلی قیراقداکی آغاج‌لارا یئتیشمیر. تئز-تئز نفس وورا- وورا نه قدر چالیشیر، بیر یئره چاتا بیلمیر. بدنینده هئچ گوج قالمامیشدیر.

بیر آن او تایدا آغاج‌لارین آراسیندان سولئیمان تاپیلیر و اَلین بوتالارین آراسیندان اوزادیب، باراتین اَلیندن توتاندا بارات یوخودان اویانیر. گؤرور کی، یورغان‌دؤشک و یاسدیق چوخ یومشاق و ایستیدیر. یورغانی یاریمچیق اوستوندن آچیر. بیر قدر سرینله‌ییب، سونرا یئنه ده یوخویا گئدیر.

صاباح یوخودان گئج دورور. او، هامی دوروب و ال- اوزونو یویاندان سونرا دورور. آتاسی چؤره‌یین یئییب و دوکانا گئتمیشدیر. سوفره‌نی سالمیشدی‌لار. اوختای گئدیب، بازاردان قاتیق ایله خاما آلمیشدی. چؤرک‌لری ده چؤرک دامیندان گئتیریب، سو سپیب، اوستونه سوفره دستمالی سالمیشدی‌لار. بارات قالخارکن تئز یورغان- دؤشه‌یین توپلاییب، باغلامایا قویوب باغلادی. سونرا ائشییه گئدیب و اَل - اوزونو یویوب گلدی، سفره باشیندا اونلارا قوشولدو.

ائو چؤره‌یینین دادی بازار چؤره‌ییندن چوخ فرقلیدیر. دادلی- دوزلو چؤره‌کله قاتیق‌قایماغی یئیندن سونرا آنالاری اونلارا قاینار ساماواردن بیر چای تؤکوور. بارات اؤزونو چوخ راحات حیس ائدیردی. او داها لازیم دئییلدی، بیر استکان چایدان اؤترو اورمیّه‌ده چکدییی قدر زحمت چکسین. بورادا آناسی هامی اوچون هر شئی حاضیرلاییردی.

بارات صوبحانه‌دن بیر قدر گئج قورتولدو. بو حالدا داروازانین ائشیینده بایرامی گؤردو کی، قاپیدان ائشیکده او تای - بو تایا گئدیر. او قاپینی چالماق ایسته‌میردی. یالنیز اؤزونو گؤسترمک ایسته‌ییردی. بارات تئز گئیینیب ائشییه چیخدی. بایراملا بیر- بیری گولوشله قارشیلاییب، اؤپوش - گؤروشدن سونرا بیر- بیری باغرلارینا باسدی‌لار. ایستر- ایسته‌مز باراتین گؤزوندن بیر- ایکی دامجی یاش آخدی. او گؤزلرینی سیخیب و تئز قولونون دسته‌یی ایله سیلدی کی، بایرام گؤرمه‌سین. بایرام اونا دئدی کی، باراتین گلمه‌سیندن گئجه خبری اولوب. اونا گؤره صوبح تئزدن بو طرفه گلدی. اونلار قرار وئردی‌لر کی، «کوردلر محلّه سینه» گئدیب، اورادا یوسیف‌گیل و او بیری قدیم مدرسه یولداش‌لاریلا گؤروشسون‌لر.

یوسیف اونون آن سئودییی یولداشلاریندان ایدی. اونا محلله‌لرینده هامی «کوری رش» دئییردی‌لر. کوری رش کورد دیلینده «قارا اوغلان» دئمک‌دیر. او چوخ دا قارا دئییلدی. ائولرینده هامیدان کیچیک و هامیدان عاغیللی ایدی. اونونلا بارات مدرسه‌ده تنفّس ساعات‌لاری بیر- بیریله حیطده چوخ آددیم آتیب و اوره‌ک سؤزلرینی اؤز اوشاقلیق دونیالاریندا دانیشاردی‌لار. یوسیف‌ین بویو حتّا بارات‌دان دا آز ایدی. یوسیف «درفش» فوتبال ییغماسیندا «حمله»ده اویناردی. بارات دا «ایسپارتاک» ییغماسیندا قاپیچی اولاردی.

اونلار یوسیف‌گیلین قاپیسیندا اؤپوش‌گؤروشدن سونرا بیر مودّت آددیم آتیب، سونرا چوخ آز دانیشدی‌لار. ایکیسی ده اوره‌ک‌لری سیخیلیب، هله آچیلمامیشدی. «کوردلر مئیدانی»نا یئتیشندن سونرا اونلارین آغیزلاری و اوره‌کلری ده آچیلیب، گوله- گوله دانیشماغا باشلادی‌لار. اونلارین ایکیسی ده بیر- بیرلرینه گؤره داریخمیشدی‌لار.

یوسیف باراتی «قالا»یا شهرین تپه‌سینین دؤوره‌سینده‌کی کؤهنه بازارا طرف آپاردی کی، اورادا داها اویغون شکیلده اونلارین کیچیکلیک‌ده‌کی یولداشلیق آنلاری یئنیدن جانلانسین. شهرین بو قیسمینده هله چوخ آز ده‌ییشیکلیک اولموشدور. اونلار «ده‌لی بِریم«گیلین قاپیسیندان و چوخ زامانلار «حسین فتحعلی» میز اوستونده قومار ورقی اویناتماقلا شرط باغلاییب و یولدان گئدن‌لری اوددوغو یئردن کئچیب، سونرا اوزویوخاری داش دوزولموش یولاقدان «میسگرلر» و «تنیکه‌چی‌لر» بازارینا گئتدی‌لر. اورادا یئنه ده اوشاق کیمی اونلارا باخیب اونلارین مهارتله چکیج دؤیمه سه‌س‌لرینه قولاق وئره- وئره، یئنه ده اؤزلرینی کیچیک اوشاق کیمی حیس ائتدی‌لر.

اورادان آشارکن اوچ یولدان «قاپان» طرفه داها گئتمه‌یب، «شیخ مهدی» مسجیدی، «کمالی»لرین قاپیسینا طرف دؤندولر. اورادان کئچرکن یئنه ده اؤزونو داها بؤیوک حیس ائدیب و میر یوسیف‌ین یخدان دوزلدن و «نوبری»گیلین دوز ساتان دوکانلاریندان کئچیب، سیروس ایله فیروز یولداش‌لارینین چایخانالارینا یئتیشیب، اورادان دا اصلی خیابانا ساری دؤندولر.

اونلار ناهارا قدر اوچ ساعاتدان چوخ خیاباندا آددیم آتیب، چایخانایا گئدیب، چای ایچیب، او بیری یولداشلاریلا خیاباندا گؤروشوب، اونلارلا دا

گؤروشو تزەلەدی‌لر. خیاباندا بیر چوخ بؤیوک‌لر ایله گؤروشوب، اونلارلا سلاملاشدی‌لار و کوچەنین بیر چوخ کیچیک اوشاق‌لاری دا اونلاری خیاباندا گؤروب اونلارا سلام وئردی‌لر.

بعضی اوزاق تانیش‌لاری دا خیاباندا گؤروب، اونلارلا دا سلاملاشیب، اؤزونو ائوین ایچینده حیس ائتدی. بو کیچیک شهرده هامی بیر- بیرینی تانییر، بیر-بیرینه احترام قویور و بیر- بیرینی سئویر و قورویور. بونلارا گؤره اونون اورەیی بو کیچیک شهر اوچون بو قدر داریخمیشدی.

ناهار اوستو یوسیف اؤز ائولرینده نیگاران اولارلار دئیه، بارات‌گیلین ائولرینه گلمەدی. آمّا بایرام ناهاری اونلارین ائوینه گئدیب و سوفره باشیندا «خاور باجی‌نین شورباسینا ائو چورەیینی دوغراییب بیرلیکده یئدی‌لر. ایل بایرامینا آز قالیردی و هله سولئیمان گلیب چیخمامیشدیر. ائوده سولئیمان حاققیندا صؤحبت‌لر چوخالیب و بیر قدر ده هامی نیگرانلیغین بیلدیریردی:

آخی، او، بو سئل- یاغیشین ایچیندن نه جور تهراندان سولدوزا گلەجک؟

هامی بیلیردی کی، اگر پیادا دا گلمەلی اولسا، او داغدان‌داشدان آشیب، اؤزونو یئتیرەجک. یوللاری چوخ یئرده سئل آپاریب. اورمیه دەنیزینین دؤرد ـ دؤورەسیندەکی شهرلرین هامیسیندا سئللیمینه یاغیش یاغیب، سئل گلیب. اونلار آنجاق گؤزلرینی داروازایا تیکیب گؤزلەیه بیلردی‌لر کی، هاچانسا سولئیمان چانتاسی آلینده قاپیدان گیرسین.

ایکی گوندن چوخ بایراما قالمیردی. ناهاردان سونرا ائوده یاواش- یاواش دانیشیق‌لار آزالیردی. هامی تئز- تئز ائشییه باخیردی. سولئیماندان هئچ خبر یوخ ایدی. بایراملا بارات یئنه ده ائشییه چیخیب، خیاباندا دولانماغا باشلادی‌لار. اونلار سینما خیابانی طرەفه یولا دوشدولر کی، گؤرسون‌لر، شهرین تک سیناماسی نه فیلیم گؤستەریر. اونلار بو گون‌لر اوچون گؤزل فیلیم‌لر گئترمەلی‌دیرلر. آمّا یالنیز بیر نورمال هیندی فیلیم گؤستەریردی.

دولانا- دولانا بیر دسته یولداش‌لاریلا یئنه ده گادارا طرف گئدیب، مرکزده مئیدانین دؤورەسینده اوتوروب، دانیشماغا باشلادی‌لار. اونلار دانیشیب، اوخویوب ـ گولندن سونرا یئنه ده گؤی قیزاریب، هاوا قارالماغا باشلادی. کنده گئدن مینیبوس‌لار تئز- تئز موسافیرلرین ییغیب، داشیماغا باشلامیشدی‌لار.

بارات قاپییا یئتیشنده گؤردو کی، اوشاقلاردان بیر نئچه‌سی اونون طره‌فینه قاچیر. اونلار دئدی‌لر کی، سولئیمان گلدی، سولئیمان گلدی.
بارات داروازادان ایچه‌رییه باخاندا پیلله‌لرین اوستونده‌کی باشماقلاری گؤردو و ایچه‌ریده چیراغین ایشیغیندا ائوین ایچینده او طرف- بو طرفه گئدن‌لری گؤردو.
گون باتمیشدی، قارانلیق تزه دوشوردو. بیر سویوق و سازاقلی یئل باراتین قولاقلارین و بورنونون اوجون اوشودوردو. کوتونون یاخاسینی چکیب، یئیین-یئیین پیلله‌لره طرف قاچدی. قهوه‌خانانین قاپیسینی آچاندان سونرا هم ائوین ایستیسی، هم آناسی بیشیردییی شامین عطری، هم ده اوتاقدان گلن دانیشیب- گولمه سه‌سی- هامیسی بیرلیکده اونو وصف ائدیلمز قدر سئوینديردی. بیلدی کی، بو گون اونون عؤمرونون اَن گؤزل گونلریندن بیری اولاجاق.
او، باشماقلارینی تئز چیخاردی، ایچه‌ری گیرسین. آز قالدی کی، آیاقلاری بیر- بیرینه دولاشسین. ساماوار بیر طرفده قایناییردی، شام دا بیر طرفده بیشیردی. اوتاغین قاپیسینی آچاندا سولئیمانی گؤردو کی، مارال اونون یانیندا اَیله‌شیب و او دا اَلین مارال‌ین باشینا چکیر. مارال دا گؤزون سولئیمان‌ین اوزونه توتوب، اونو وئردییی سواللار و اؤزونون تعریفله‌دییی ماجراالار ایله بومباران ائله‌میشدی. هم ده مارال‌ین اَلی چکدییی رسیم‌لر و آلدیغی نؤمره‌لرله دولو ایدی کی، اونلاری قاباقجا بیر- بیر سولئیمانا گؤسترمیش‌دیر.
سولئیمان باراتی گؤرن کیمی قالخیب، بارات ایله سالاملاشیب- اؤپوشنده باراتین آغزی باغلانان کیمی اولدو و آنجاق سولئیمان دانیشا بیلدی:
اوغلان، کئفین، حالین نئجه‌دیر؟ به- به اوغلان، اؤزونه گؤره بیر بؤیوک کیشی اولوبسان.
بارات آنجاق سویوقدان آخان بورنونو تمیزله‌ییب، بیر ده گولومسه‌یه بیلدی.
بارات بیر نئچه دقیقه اَیلشندن سونرا گئدیب ائو پالتارلارینی اَیینه گئییَندن سونرا گلدی. او دا سولئیمانلا دانیشماغا باشلادی:
ـ داداش، بو سئلده ـ بوراندا سن نه جور گلیب ـ چاتدین؟»

مارال‌ین سوال‌لارینا جاواب وئرمه‌یی تزه بیتیرن سولئیمان آتاـآناسی و هامینین یانیندا تبریزه‌جن آوتوبوس ایله گلیب، اورادان اؤزونو اورمیه ده‌نیزینین «شرفخانا» لیمانینا، اورادان دا گمیله اؤزونو حیدرآبادا نئجه یئتیردیینی دئمه‌یه باشلادی.

اؤنجه مساله نظره چوخ آسان گلیردی، آمّا صؤحبتی خیردالایاندان سونرا بللی اولدو کی، او دا نه قدر شهردن‌ـ شهره، ماشیدان‌ماشینا یئر ده‌ییشیب. او، سولدوزا گلمک اوچون بارات‌گیلدن داها چوخ چتینلیک چکمیشمیش، آمّا او خیرداجا بیر اوتاقدا باجی‌لاری و قارداش‌لارینین یانیندا اونلارلا آپاریلان ایستی دانیشیق‌لاردان لذّت آپاریردی. شامی هامی بیر یئرده یئیه‌یئیه بیرـ بیرینین کناریندان اولماقدان آپاردیق‌لاری لذتین حدی یوخ ایدی. هامی دا «فیروز»ون بوش یئرینی حیس ائتسه ایدی ده، اونون حاققیندا بیر سؤز دیله گتیرمیردی.

اونلارین اوره‌یینده بیر آز آغیرلیق ائدن مساله آنجاق فیروزون اورادا اولماماسی ایدی. شامی یئیندن سونرا چای‌لارینی ایچمه‌یه باشلادی‌لار، سولئیمان قالخیب، ساکیندان(چانتاسیندان) فیروزون آوروپا و اینگیلیستاندا ارتشی یونیفورمدا سالدیغی رنگلی شکیل‌لرینی گه‌تیردی. بو طرفدندن ده آناسی دا دوروب، فیروز اونلارا گؤندردییی رنگلی شکیل‌لری (عکس‌لری) گه‌تیردی.

صوبحانه‌نی بو گون هامیدان قاباق رشید گئدیب، صوفو عابدوللانین دوکانیندان بال، خاما و قاتیق آلمیشدی و آناسی باراتی دا گؤندردی، «قدم» باجی‌گیلدن بیر بؤیوک تونگوله تزه ساغیلمیش سود آلسین. او چؤرک‌لری ده قاباقدان ایسلادیب، یوموشالتمیشدی. یئدیک‌لری صوبحانه ائله یاپیشدی، هامیسینین جانینا سیندی. اونلار بوغازلارینی تمیزله‌مک اوچون چای‌لارینی دا ایچیب، سونرا قالخیب یولداش‌لارینی گؤرمک اوچون یاواش‌یاواش ائشیه چیخدی‌لار. البتّه سولئیمان دا اؤز یولداش‌لارینی گؤرمک اوچون اؤنجه «تغی»گیلین کوچه‌لرینه گئتمه‌لی ایدی.

تغی‌گیلین کوچه‌لرینده اونون بیر نئچه یولداشی وار ایدی کی، اونلار دا اورمیه و تبریز اونیوئرسیته‌لرینده درس اوخویوردولار. تغی، اونون قارداشی «قولو» و اونلاردان سونرا ایکی باشقا «قولو» آدلی دوست‌لاری دا وار ایدی. بو اوچ «قولو»نو آنالارینین آدیلا سه‌سله‌یردی‌لر. اونلارین

بیری «آلماس قولو»، او بیری «زهرا قولو» و سونونجو «دیلبر قولو» آدلانیردی.

اونون کندلرده ده بیر چوخ یولداشی وار ایدی کی، اونلاری دا بو گون‌لرده گَسین خیاباندا گؤره‌جک ایدی. اونلار هامیسی بیر- بیرلرینی تاپاندان سونرا اؤز ایچلرینه جوموردولار و بیر- بیرلریله چؤلده دولانماغا و یا بیر- بیرلرینین ائولرینه قوناق گئدیردی‌لر.

بارات‌گیل سولئیمان، تغی و اونلارین یولداش‌لارینین اؤز آرالاریندا کئچن یولداشلیق احوالاتیندان سونرا آیری صؤحبت‌لردن خبرلری اولمازدی. بونو بیلیردی‌لر کی، اونلار دا بارات‌ین یولداش‌لاری کیمی اؤز یولداشلاریلا دوستلوق‌لاری چوخ مؤحکم‌دیر.

ایل بایرامی گونو گلدی. یاخین قوهوم‌لارین هامیسی بایرام گونو گؤروشو اوچون بیر- بیرلرینین ائوینه گلیردی‌لر. گؤروش اوچون بارات رشیدله بیرلیکده عمیسی‌گیله گئتدی‌لر. بارات اورادا اولدوزو گؤردو و او دا گلیب، بونلارلا خوش- بئش ائتدی. گولومسه‌مه‌سینده ائله بیر آیری حیس گؤرنموردو. یالنیز بارات بیلیردی کی، اولدوزون گولوشونده‌کی یاپیشقان کیمی اونو اوره‌یینه باغلایان و اونو سیخان نه ایدی. بلکه ده ایندیه قدر اولدوز بو حاقدا بیر شئی‌لر حیس ائتمیشدی. آمّا اونون نئجه گؤسترمه‌سینی بیلمیردی.

بو تعطیل‌لرده ده بارات چوخ فوتبال اوینادی، آمّا اونون قول توتماقداکی باجاریغی (مهارتی) آزالمیشدی و قاباقکی کیمی دئییلدی. سولدوزدا بیر نئچه باشقا قاپیچی اوندان داها آرتیق یوکسلمیش‌لر. «اسپارتاک» ییغماسینین اوندان سونرا آیری بیر قاپیچیسی دا وار ایدی کی، بارات‌ین مدرسه یولداشلاریندان ایدی. او ییغمانین داها دایمی قاپیچیسی اولموشدور.

مدرسه تعطیل‌لری بیتدی، اونلار اورمیه‌یه تئز دؤنمه‌لی ایدی‌لر.

****

یئنه ده یاشاماق. مدرسه. اورمیه‌ده‌کی قاباقکی دوروم.

هاوالار یاواش‌یاواش آچیلدی، اورمیه‌نین طبیعتی چیچکلندی. قیشین سویوق یئل و بوران‌لارینین یئرینی یازین سرین و گونه‌شین ایستیسی آلاراق اینسانی فرحلندیریب، روحون آچیردی.

اوزاقدان باخاندا داغ‌لارین اوزونده‌کی یاشیللیق‌لاری حیس ائده بیلیردین. بارت‌گیلین مدرسه‌لرینین یانیندان آخان «شهر چایی» دولو گلردی و بارات‌گیل درس اوخوماق اوچون اونون کنارینا گئدیب و اورادا درس اوخویاردی‌لار.

اورمیه‌نین گئن‌بول خیابان‌لاری و اونون ساکیت خیابان‌لاریندان هردن بیر ماشین‌لارین گئت‌ـ گلی حتّا شهرین اؤز ایچینده دولاناندا اینسانا بیر دینجلیک وئرَردی. خیابان‌لارین کناریننداکی آغاج‌لار دا اوجالیب، یاشیللاشمیشدی. یاشیللیق، گونش و هاوانین ایستیلشمه‌سی قیشین سویوغونو بارات‌گیلین جانیندان چیخاراردی.

ایل‌سونو ایمتاحان‌لار یاخینلاشدیغی اوچون بارات‌گیل بیر قدر چوخ درس اوخومالی ایدی‌لر. اونا گؤره اونلار ائولریندن چؤله و باخچالارا گئدیب، اورالاردا درس اوخوماغا باشلایاردی‌لار. اونلارین ائولری شهر چایینین کناریننداکی باخچالارا چوخ یاخین ایدی.

آغاج‌لارین یارپاق‌لارینین آرام یئلین قاباغیندا اوینایاراق، موسیقی یاراتماسی و گونه‌شین قاباغیدا شفق سالماسی و ساللاق (مجنون) سؤیود آغاج‌لارینین دوم‌یاشیللیغی و مست ائدن عطری بارات‌ین بوتون وجودونو آریدیب و اؤزو ایله بیرلشدیریردی. بارات یولدا گئدرکن یول‌لارین کناریندا طبیعی گؤیه‌رمیش بنؤشه، شقایق و نیلوفر گول‌لریله اوینابیب، اونلارلا بیرلیکده دانیشیب، اوخویاردی. بارات‌ین اؤزو ده اورمیه‌نین طبیعتینین بیر بؤلومونه چئوریلمیشدیر.

****

زامان سورعتله کئچیردی. بارات‌گیلده داها هئچ‌کس یوخ ایدی کی، قازلاری اوتارماغا آپارسین. یاخینلیق‌دا اولان «زمی»لرین بیر سیراسی دا اَکین اکیلمه‌ییب و بؤلونموشدور. بیر سیراسینین دا دؤوره‌سینه حاصار چکیله‌رک، مئیوه باغینا چئوریلمیشدیر. اونلارین قازلاری چوخ آزالیب، تویوق‌ـ جوجه‌لری هه‌له ده چوخ ایدی.

قیشین سونوندا اونلارین ائرکک قازینی بیشیرمک اوچون باشینی کسنده اونلاری آغلاماق توتموشدو. ایل‌لر بویو اونلارین قاز سوروسونه باشچیلیق ائدن بو قاز چوخ مئهریبان، دوشونجه‌لی و مسولیتلی ایدی. اونون باشی کسیلندن سونرا داها اونلار قاز ساخلامادی‌لار.

بارات فوتبال اویونوندا آز مشق ائتدییی اوچون داها قاباقکی کیمی یاخشی قول توتا بیلمیردی. اونلارین ایکینجی قاپیچی‌لاری بؤیویوب و یوکسه‌لیردی. فوتبال ییغمالاری داها گوجلو و جیدّی تیم اولوب و او بیری شهر ییغمالاری ایله موسابیقه وئریردی‌لر و چوخ زامان او بیری ییغمالاری اودوردولار.

فیروزون آوروپایا- تمدن دونیاسینا گنج اولاراق گئدیب، اونونلا اویغونلاشماسی، اونون محبتّینی اؤز عایله‌سینه آزالتمامیشدی، آمّا سولدوز اهالیسینین داورانیشیلا اوزاقلاشماسینا سبب اولموشدور. فیروز بیلمیردی کی، سولدوزا دؤنرکن، آوروپا کولتورو ایله سولدوز کیمی شهرین کولتور و داورانیشینی نئجه توتوشدوراجاقدیر.

گون او گون اولدو کی، فیروزون گلمک گونو چاتدی. اونون آتاسی بو گلمه‌یه حاضیرلیق اولاراق نئچه آی اوندان قاباق قوربانلیغا بیر قویون آلمیشدی. سولئیمان دا آنجاق اونون آناسینا خبر وئرمیشدیر کی، اونو تهرانا هاوا لیمانینا فیروزون پئشوازینا آپارسین. سولدوزدا بیر طرفدن هامی قوربانلیغا، او بیری طرفدن ده «خاور باجی» فیروزو قارشیلاماغا گئتمه‌یه حاضیرلاشیردی.

هاوا لیمانیندا هامی افسرلرین اوچ ایللیک دؤوره‌دن قاییتمالارینی قارشیلاماغا گلن بوتون آتا-آنالار رسمی و مودئرن پالتارلارلا گلمیشدی‌لر. اونلارین هامیسی حلقه گول چلنگ‌لری آل‌لریندا عزیزلرینین بوینونا سالماق اوچون اورادا حاضیرلاشیردی‌لار. خاور باجی چیت - چادراسی آَیننده سولئیمانلا بیرلیکده هاوا لیمانینیا یئتیشدی‌لر. اورادا فیروز اوچاقدان ائنرکن گؤرور کی، هامینین عزیزلری اونلاری آلقیشلاییر و بویون‌لارینا گول سالیرلار. او اوّلجه اورادا هئچ کیمی گؤرمور، تئزلیکله آرادان چیخارکن، هاوا لیمانیندا خاور باجینی چیت چادرا باشیندا سولئیمانلا بیرلیکده گؤرور، بیر قدر اورکده سئوینیر کی، اونلاری اوّل مرحله‌ده یولداش‌لاری گؤرمه‌ییب‌لر.

اونون بوینونا گول حلقه‌سی سالان دا اولمامیشدیر. اونونلا یادیگاری بیر شکیل چکمک اوچون ده هئچ بیر حاضیرلیق گؤرولمه‌میش‌دی. اونلار بونلارا بئله سئوینه- سئوینه سولدوزا دؤنورلر. اونلار چاتار- چاتماز قوربانلیق هئچ بللی اولمور، نه زامان کسیلیب. سونرا کوچه‌ده قونشولار و قوهوم‌لار آراسیندا بیر بؤیوک قال‌ماقال دوشور.
بو فاصیله‌ده بارات‌ین حیس ائتمه‌دن «ترلانین» یولداش‌لاریندان بیرینی اونونلا آناسی فیروزا نظرده توتموشدولار کی، اونلارین دا یاخیندان بیر- بیرلری ایله تانیش اولماسینین ایمکانی بو مرحله‌ده حاضیرلاندی. بارات‌ین یئنه ده هئچ زامان خبری اولمادی کی، اونلار نئجه بیر-بیرلری ایله مکتوبلاشیب، یا دا دانیشیب، تانیش اولوب‌لار. بارات هئچ بیلمه‌دن اونلارین تانیش اولماسی چوخ ایره‌لی گئتمیش و اونلار یای اوچون نه ایسه فیکیرلر دوشونموش‌لر.
یای‌دا چوخ ته‌له‌سیک فیروز ائولندی و خانیمی ایله «آبادان» لیمانینا گئتدی. اونلارین مورخصی‌لیک‌لری آز اولدوغو اوچون ائله بیر بؤیوک توی توتمادی‌لار. کسینلیکله اونلارین اساس توی‌لاری لیماندا اؤز یولداشلارینین ایچینده اولموشدور.
بارات‌گیل ایکینجی ایل اولاراق اورمیه‌یه دؤندولر. بو ایل ده کئچن ایل کیمی یئنه ده داها جیددی درس‌لرینه باشلادی. او داها تک‌باشینا قارداشی و یولداش‌لاریلا یاشاییب، باش ساخلاماغا عادت ائله‌میشدی. او داها کئچن ایل کیمی باجی‌قارداش‌لار و آتا‌آناسینی گؤرمک اوچون اوره‌یی چوخ داریخمیردی. قیشین سویوق‌لاری گلدی و اورمیه‌نین سویوق‌لاری سولدوزون سویوغو کیمی قاردا- بوراندا آدامی که‌سیردی. شاها گول‌له آتان گونون ایل دؤنومونده اون‌لارین موعللم‌لریندن بیری موختارزاده گه‌لیب، صف باشیندا بیر ساعات سویوق قاباغیندا دانیشیب، او اولایی محکوم ائده‌رک، سونرا ایسه اونلاری شاه‌پرست‌لییه چاغیریردی.
بارات ائولرینین کولتورو و سولدوزون جاوانلارینین دانیشیق‌لاریندان ایکی شئی اؤیرنمیشدی: بیرینجی، هئچ نه‌یی آسانلیقلا قبول ائتمه‌ییب و «شّک//شوبهه» ایله یاناشاراق، اونون ایچینده‌کی گئرچکلییی سورغولارلا ائشییه چیخارسین؛ ایکینجی، او بیلمیشدیر کی، شاه رئژیمی یالان و قورخو یاراتماقلا حؤکومت ائدیر. او بیر آزاد فیکیرلی گنج اولاراق اونلاری قبول ائتمیردی.

بیر طرفدن ده بیلیردی کی، اوندان بؤیوک جاوانلار دا توپلومدا دەییشیکلیک یاراتماق فیکریندەدیرلر. اونلار یاراتماق ایستەدییی دەییشیکلیک‌لر ایسه بیرینجی، توپلومدا ظولمو آرادان قالدیرماق، ایکینجی، فیکیر آزادلیغی و بوتون دوشونجەلره مئیدان وئرمکدن عبارت ایدی. بارات بو مسالەلرین درین اولدوق‌لاری اوچون چوخ درک ائده بیلمیردی. آمّا اونون فیکرینجه، «اؤیرنجی‌لر» (دانشجولار) دئین سؤزلر داها دوزگون ایدی.

اونلارین قارشیسیندا یالنیز شاهچی‌لارین دوشونجەسی وار ایدی: اونلار بیر طرفدن دؤولت آدام‌لارینا «قویروق بولاییر» و «یالتاقلانیر» و او بیری طرفدن ایسه جاماعتی بیر اَلدن قورخودوب، او بیری اَلدن پول وئرمکله طرف‌سیز آداما چئویریب و یا اؤز طرف‌لرینه چکیردی‌لر.

طبیعتا آزاد فیکیرلی اینسانلار او دستەیه باغلی اولا بیلمزدی‌لر. اونلار آزاد فیکیرلی اولاراق هر شئیین سببین آراشدیراراق دوزگون و عدالتلی دەییشیکلیک‌لرین توپلومدا یاراناماسینی ایستەییردی‌لر. اونلار تولکو صیفت اینسان‌لار یوخ، بلکه آزاد فیکیرلی، آیدین دوشونجەلی و باغیمسیز جاوان‌لارین دوشونجەلرینی دستکلەییردی‌لر. آمّا او حاقدا دا دانیشماق راحت دئییلدی.

تئلویزیون‌لار «مورادبرقی» سئریالی ایله توپلومو اؤزونه مشغول ائدیر، سینمالار دا «هالیوود» فیلم‌لری گؤستریردی‌لر. کیتابخانالاردا دؤولت سیاستیندن خاریج کیتاب تاپا بیلمزدین. دیوارلارین قولاغی وار ایدی. اگر بیر کیمسه دؤولته موخالیف دانیشسایدی، بونو نظرده توتمالی ایدی کی، حؤکومت آدام‌لارینین غضبی ایله قارشیلاشاجاقدی. او دؤنمده دولت ایله موخالیف سیاسی بیر تشکیلات قورماق یالنیز «اؤلومو» گؤز قاباغینا آلماق دئمک ایدی.

بارات‌گیلین صف قاباغیندا شاها گول‌له آتماق ایل دؤنومو موناسبتی ایله دانیشاراق اونلاری بیر ساعات سویوق هاوادا ائشیکده ساخلاییب «شاهدان» دانیشان موعلّیم‌لری هله کیلاسا دا گەلیب، اورادا سؤزلرینه داوام ائدەرک، دئییردی کی، «عُلیا حضرت» بو توپلومداکی بوتون ظولم‌لر و عدالتسیزلیک‌لری گؤرور و او ظولم‌لری چکن‌لرین دردلرینه شریکدیر و او موشکول‌لری چؤزمکده اونلارلا بیر یولدادی.

بارات دا اونون سؤزلریندەکی «توپلومدا اولان و اونون سایاراق، آداپاردیغی تیکەسی بئیننه باتیردی کی، توپلومون (جامعەنین) دا بیر چوخ اساس موشکوللری وار، آمّا ایکینجی بؤلومونه، یعنی «عُلیا حضرت» اونلاری بیلیر، گؤرور و اونلاری چؤزمکده میلّت ایله بیر یولدادیر، شوبهه ایله یاناشیردی و قبول ائده بیلمیردی.

اگر «عُلیا حضرت» میلّت ایله اورەیی بیردیر، بس بو قدر قورخو سالیب، میلّتی آزار وئرمک نه اوچوندور؟ بس نه اوچون اونون طرفدارلاری ایش بیلن آداملار دئییل، تولکو صیفت آداملاردیر. باراتین سیاسی فیکیر فلسفەسی بئله بیر دونیادا سئیر ائتمک، یئنه ده اونون اساس فیکیر و دوشونجەسی درسین یاخشی اوخوماق ایدی. او بونا اینانمیشدیر کی، «دانیشگاه» یا «اونیوئرسیته»یه گئدیب درسین بیتیرسه، هر گون یاشادیغی بو شیدّتلی چتینلیکدن قورتولاجاق.

رشید قیشین شاختاسیندا بهمن آیینین سونلاریندا بیر گون آخشام ائوه گلنده آلینده او گونون قزئتین گئتیرمیشدیر. قزئتین صفحەلرینین بیرینین گوشەسینده بیر قیسا یازی وار ایدی. رشید اونو بونلارا گؤستریب هامیسی اونو اوخوماغا باشلادیلار.

«ایرانین قوزئیینده سیاهکل منطقەسینده بیر دسته عوصیانچی ژاندارمئری پاسگاهینا یوروش ائدیب نئچه ژاندارمانی اؤلودوروب، قاچمیشدیلار. خبر دؤولت طرفیندن یاییلاراق یوروشچولری پیسلەییب اونلارا مارک و دامغا ووراراق اونلارین یوروشلرین کیچیک و اهمیّتسیز ساییردی.

باراتین اؤزو ده بیر مکتب شاگیردی اولدوغونا گؤره بو مسالەنین اهمیّتینی باشا دوشموردو. بو خبر سورعتله اونون «قادیر آغا»گیلین ژاندارمالارلا خانا داغلاریندا ساواشیب و اؤلمەلرینی یادینا سالدی. بیر کیچیک چیریک دستەسینین «شاه»ین ژاندارمالاریلا ساواشمالاری باراتین جانینا اورمودا قورخو سالیبمیش و گؤروردو کی، اوندا بئله بیر جورعت یوخدور.

خبر قورتولدو و هئچ بیر شئی شهرده و اونلارین یاشاملاریندا دەیشیلمەدی. هر شئی نورمال شکیلده گئدیردی کی، بیر نئچه آیدان سونرا اون بئش ـ اییرمی نفرین شکلینی «سیاهکل» یوروشو ایله باغلی دیوارلارا

یاپیشدیرمیشدی‌لار. دولت، میلّتدن ایسته‌میشدی کی، بو آدام‌لاری هارادا گؤرسه‌لر، تئز امنیتی مامورلارا خبر وئرسین‌لر.

چوخ چکمه‌دی کی، تبریز اونیوئرسیته‌سینده اوخویان، سولئیمان‌ین یولداشی «تغی»نی بیر باشقا کیچیک چیریک عملیّاتی - بیر شهربانی‌ده پاسبانین آلیندن سیلاحین قاچیرماسی - ایله باغلی توتدولار. بو خبر «بومبا» کیمی سولدوزدا پارتلادی و هامیبا تاثیر گؤستردی. بو خبر «سیاهکل» ماجراسینی سولدوزا، اونلارین ائولرینه و شهرلرینه گه‌تیردی.

چوخ چکمه‌دی کی، توتولان‌لارین حاققیندا بیر سیرا قزئت‌لرده خبر یاییلدی. اورادا توتولانلارین آدلاری و اونلارین محکومیّت‌لری ده یازیلمیشدی. چوخونون آدینین یانیندا «اعداما محکوم اولوب» یازیلمیشدی. او اوزون لیسته‌نین ایچینده «تغی»نین ده آدی وار ایدی. او اعداما یوخ، بلکه «حبس ابد» حؤکمونه محکوم اولونموشدو.

بارات یایدا و یا بایرام تعطیل‌لرینده سولدوزا گلدیی زامان ائشییه چیخدیغیندا «ایرج»گیلی گؤروب و ایستر- ایسته‌مز اونلارین باشینا گلن ماجرادان دانیشاردی‌لار. خصوصاً بارات‌ین آناسی «زهراخالا»، «تغی»نین آناسینی تئز- تئز گؤروب و اوندان تغی‌گیلین حالین خبر آلیردی. «تغی»گیلین اولای‌لاری هر بیر ائوه داواملی تاثیر گؤستریردی.

هامی بو حاقدا ائولرده دانیشیردی‌لار. چوخلاری دؤولتین قورخوسوندان و بعضی‌لری ده وارلی اولدوق‌لاری اوچون بو عملی پیسله‌یه‌رک، دئییردی‌لر کی، «آی تغی، سنه ائله بو دؤولتدن بیر دوکتورلوق یئتیشردی ده. داها نه ایسته‌ییردین». او بیری‌لر ده ائولرینین ساکیت گوشه‌لرینده تغی‌گیله دایاق اولاراق سه‌سلرینی چیخارتمیردی‌لار. چونکی دیوارلارین قولاغی وار ایدی و هئچ کس دؤولتین «ایشکنجه» و «اؤلوموندن» آماندا دئییلدی.

بارات‌گیل سیاستدن چوخ باشلاری چیخمیردی. سولئیمان تهراندان هر دفعه گلنده بیر نئچه دنه «صمد بهرنگی»، اونا تای یازیچی‌لارین کیتاب‌لارینی گتیرردی. بو کیتاب‌لار بارات‌ین هر گون اؤز حیاتیندا یاشادیغی مساله‌لری یازیلی شکیلده دئییردی کی، «گرک بئله اولماسین». «بو عدالتلی دئییل».

بو کیتاب‌لار اونون بئینینی چوخ «کریتیک» یا «تنقیدی» بیر بئینه چئویریردی. او زامان دؤولتی تنقید ائتمک اونلارلا دوشمن اولماق دئمک ایدی. اونون دا جزاسی چوخ آغیر زیندان جزاسی ایدی.

او بیری ایل‌لر بارات‌ین باجی‌لاری، «مارال و ترلان» دا اورمیّه‌ده اونلارلا تحصیل آلماغا قاتیلدی‌لار. اونلار بیر تک اوتاق دا اؤزلرینه توتموشدولار. حَمَد ده اؤز کیچیک قارداشی و عمیسی اوغلو ایله بیر اوتاق توتموشدولار. ریضا دا «دانیشسرا» دا «موعلّم‌لییه» سئچیلمیش و اورادا درس اوخویوردو.

****

بارات «دبیرستان»ین سون ایل‌لرینه یاخینلاشیردی. او، بیر طرفدن موعلّیم‌لرینین چوخ یاخشی و اورک یاندیران اولماسی، بیر طرفدن ده اؤزونون هوشلو، چوخ چالیشقان و جیدّی اولماسینا گؤره درس‌لرده یاخشی قاباغا گئدیردی.

او چوخ چتین اولان ریاضیّات درس‌لرینده یاخشی قیمت‌لر (نمره‌لر) آلاردی. اونلارین مدرسه‌لرینده و کلاس‌لاریندا هوشلو شاگیرد چوخ ایدی. اونلارین ایچینده بارات کلاسین باش سیراسیندا اولانلاردان ایدی. بو سبب‌لره گؤره او کلاسداکیلارین یوزه سکسه‌نی، بلکه ده یوزه دوخسانی اونیوئرسیته‌یه سئچیلدی‌لر.

اونلارین موعلّیم‌لریندن بیری اورمیّه‌ده اولان اوچ ریاضی اورتا مکتب شاگیردلرینه «گنج‌لر ائوی» بیناسیندا پروقرامدان علاوه هفته‌ده

ایکی ساعات آرتیق کیلاس قویموشدو. اورادا بیر قیزلار مدرسه‌سی و ایکی اوغلان‌لار مدرسه‌سیندن داها یوکسک سطح‌ده ریاضّیات اؤیرتمک اوچون بو کیلاس‌لار تشکیل اولونموشدور. بارات و اونون باجیسی، ترلان اولان کیلاس‌دا ترلان یولداشلاریندان ائشیتمیشدیر کی، «ابن سینا» مدرسه‌سینده ایکی آلتینجی کیلاس ایچینده «مخروطاط» درسینده وئریلمیش آن چتین مساله‌نی یالنیز بارات چؤزه بیلمیشدی. ترلان دا بو خبری ائشیدرکن اونون کیم اولدوغونو ماراقلانمیشدی. او، یولداشلارینا دئمیشدی کی، «بارات» اونون قارداشی‌دیر. او، بو خبری باراتا وئرندن سونرا بارات تصدیق ائتمیشدیر کی، او ایکی کیلاسدا بیرینجی شاگیرد ایدی کی، او سئوالین جاوابین بیلمیشدیر.

تک‌باشینا یاشاماق حتا باجی و قارداشلاری ایله بیر یئرده اولسا بئله بارات‌گیله راحات دئییلدی و حادیثه‌سیز گون‌لر کئچمزدی. بارات‌ین هئچ واخت گیریشی قارانلیق اولان کؤهنه بیر ائوین اوستو اؤرتولو یولاغیندان گیرنده عقرب چالدیغی ایل یادیندان چیخماز. بارات یالنیز قودرتلی و گوجلو روحییه‌سینه دایاناراق آریدان زَهَری بیر آز آرتیق اولان عقربین سانجماسیندان یارانان شیش و آغرییا دؤزوب ، او اولاییی باشدان سوودو.

او، اوشاق اولارکن بیر دفعه آت دوغراییاندا اؤز بارماغینی دریندن پیچاقلا کسدیی زامان بارماغینی هفته‌لر، بلکه ده بیر آیدان چوخ دستماللا باغلامالی اولدو و اونون بیتیشمه‌سینه دؤزدو. یارا درین اولدوغو و اونا بخیه وورولمادیغی اوچون بیتیشمیردی. بارات او وضعیت‌له ائو ایش‌لرینی ده گؤرمکدن قاچمازدی. عینی حالدا بارماغینین بیتیشمه‌سینی گؤزله‌ییردی. اگر او گنج اولماسایدی، اونون بارماغی هئچ زامان بو تئزلیکده او شریطده بیتیشمزدی.

یا دا اونلار مریض اولوب، یئرده قالاندا اؤزلری «آنتی بیوتیک» و «آغری کسیجی» (مسّکن) درمان‌لار یئییب توخدایاردی‌لار. آتا‌آنالاری یوخ ایدی کی، اونلارا یئمک بیشیریب، اونلاری حکیمه آپارسین. اونلار اولسایدی دا، اؤز ایش‌لرینی ده اؤزلری گؤرمه‌لی ایدی.

بارات‌ین هئچ زامان «آنفلوآنزا» توتاراق «قیزدیرما» ایچینده بوغولدوغو زامان «یانار والور اوستونده بیر کیتری قاینار سویون یانیندا یاتماغی» خاطریندن چیخماز. قیزدیرما ایچینده هذیان دئییب، آلینی والورا یاپیشدیردی و آنفلوآنزا ناخوشلوغونون قیزدیرما ایچینده یانیب و بوغولان

زامانی آلینین دالی قابار اولوب و بوتون یاندی. یانیق ایله آنفولانزا دردی اونو بیر دری، بیر سوموک ائله‌میشدی. او، ائله حالدا ائوده ایش گؤرمه‌لی و باجی- قارداش‌لاریلا تک‌باشلارینا باش ساخلامالی ایدی‌لر.

بو ایل‌لر بارات‌ین اؤز آیاغی اوستونده دوران، بوتون ایش‌لرینی اؤزو گورن، قودرتلی، روحیه‌لی، چالیشقان و قورخماز ایل‌لری سایپلیردی. بو ایل‌لرده سولئیمان اونلار اوچون «صادیق هدایت» و «ماکسیم قورکی»نین رومان‌لاریندان گه‌تیریردی. او اینام‌لی و پولاد کیمی بیر جاوانا دؤنوردو. عینی حالدا جاوان و گنج اولاراق مودئرن جامعه‌لرین دەیَرلرینی تئز اؤیره‌نیب منیمسه‌ییردی. او خصوصا یولداش‌لاری ایله سولدوزدا خیاباندا دولاناندا کؤینک‌لرینین یاخالارینی آچیب، شالوارلارینین اتک‌لرینی گئنلدردی‌لر. اونلار چاغداش دەییشیک‌لیک‌لری اؤزلریله توپلوما گئتیرمه‌یی دوشونوردولر.

بارات اؤز گله‌جه‌یینین آیدینلیغینی درس اوخوماغیندان چوخ آسیلی بیلیردی کی، اؤزونو گنجلیک دؤورانینین بیر پارا ایمکان‌لاری و گؤزلیک‌لریندن محروم ائیله‌میشدی. البّته بو محروملوق یالنیز ایسته‌مک ایله بیتمیردی، گئرچک یاشامدا اونلاری آلده ائتمه‌ک ایمکانی اولمادیغی اونا بو محروملوغو گوجله یوکله‌میشدی.

او، باشقا جاوانلار کیمی دئییل، سئوگی و عشق آتینی اؤز اوره‌یینده بوغوب، درسینی بیتیره‌نه کیمی جیلوولامیشدیر. اونا عاشیق اولوب، سئودییی قیزلا ایلقار باغلاماغا یئر یوخ ایدی. درس اوخودوغو و اؤزونون گلیری اولمادیغی بیر طرفده دورسون، هله اؤزوندن بؤیوک ایکی سوبای قارداشی وار و آتا‌آناسینین گؤزه‌گه‌لیم وار- دؤولتی ده یوخ ایدی.

او اولدوزو گؤرنده همیشه اونون گولوشوندن و اونون باخیشیندان اوره‌یی تیتره‌ییب، جوشوردو. بئله حال‌لاردا سانکی آغزیندا بیر قند پارچاسی آریییه‌رک اونا شیرینلیک وئریردی. اما او همیشه اولدوزدان اوزاق گزمه‌یه چالیشیردی. او، عشقی اؤز ایچینده بوغوردو، بلکه اونو آلده ائتمک اوچون درس‌لرین چوخ جیددی اوخویوردو.

اونلارین مدرسه‌ده‌کی «مودیر»لری چوخ آیدین، دوشونجه‌لی و باجاریقلی بیر کیشی ایدی. او، آن یاخشی و باجاریقلی موعلّم‌لری «ریاضیّات» درسی اوچون گتیرردی، هم ده اونلارین دردینه دەیمَین، یا

اونلارین اؤنملی اولمایان درس‌لرینه ائله بیر موعلّیم لر گتیرمیشدیر کی، اوشاق‌لار اونلارلا آیله‌نیب بئیین‌لری آچیلیردی.
او موعللم‌لردن بیری «ماوو»نون طرفداری اولان یاشلی بیر کومونیست ایدی کی، همیشه کیلاسا کئفلی گلیب، «تعلیمات دینی درس دئیردی. او آنجاق بیر آیه یازیب، اونو معنالاندیراردی. سونرا اوتوروب شاگیردلره داروینین تکامول تئوریسینین ثابیت ائتمه‌یه چالیشاردی. آخیردا دا اون‌اون بئش صفحه سواللار آراسیندان ایمتحان آلاردی. او حتّا او بوغونتولو شرایطده کیلاسدا مائونون کیتاب‌لارینی گه‌تیریب، نئچه نفره پایلامیشدی.
او بیری موعلّیم‌لردن ده بیری طبیعی علم‌لر موعلّیم ایدی کی، کیلاسا گلیب بیر یارپاق چکیب و اونو آچیقلایاندا اوشاق‌لارین بیری صینفین دالیندان بیر سه‌س چیخاریب و یا قارا تاختایا بیر نوخود آتاردی. بو زامان او ده‌لی اولوب، کیلاسین آخیریناجان یامان دئیردی. او یامان دئیَردی، اوشاق‌لار دا گولردی.
بعضاً اوشاق‌لار مدرسه حیطینده اونون کؤهنه ماشینینی ایته‌له‌ییب مکتبین دالیسنا آپاراردی‌لار و اونو بئله‌لیکله قیزیشدیریب، اؤزلری گولردی‌لر. بئله‌لیکله اؤز ده‌لیلیک‌لرینی بوشالداردی‌لار. شیرینلیک‌لر و آجیلیق‌لار بیر- بیریله یاناشی قاباغا گئدیردی. آما او گله‌جه‌یه آیدین باخاراق، پیسلیک و چتینلیک‌لرده ده گؤزللیک و آیدینلیق گؤروردو. هر نه قدر ده چتینلیک اولسایدی، یئنه ده گؤزلیک‌لر اونلارا اوستون گلردی.
باهاردان بیر آی کئچندن سونرا باخچالار، سبزی‌خانالار، بوستان‌لار و باغلار گؤیریب آچیلماغا باشلاردی‌لار. اورمیّه‌ده شهر چایی‌نین ایکی طرفینده‌کی باخچالارین هامیسی باشاباش یاشیللیق اولاردی. اورالارین چوخو آچیقلیق اولدوغو اوچون او بیری طرفده «شیخ تپه‌سی»نین اَتک‌لری اون دوققوزونجو عصرین نقاّش‌لارینین گؤزل تابلولاری کیمی اینسانی حئیران ائدیردی. شهر چایی‌نین بو بیری طرفینده درس اوخوماغا گئدن بارات‌گیلین هره‌سی بیر طرفده اؤزلرینه بیر یاشیل و دینج یئر تاپیب، اورادا درس اوخویاردی‌لار.
اونلار تزه بولبول‌لرین گلیشینه «خوش گلدین» دئییب، اونلارلا بیرلیکده یئنیجه گلن باهاری سالاملاییب، گول‌لر و چیچکلرله اوینایاردی‌لار. بارات یومشاق تورپاغین آلتیندان کؤپوک کیمی دیکلمیش و

توپراغی قالدیریب جوجه‌رن اوت‌لار و چیچک‌لره تاماشا ائدنده اونلارین گؤزلیک‌لرینه حئیران قالیردی. هردن گؤرَردین کی، جاوان بیر بوتا توپراغی قالدیراراق کمری آییلیب و گوجله تورپاغی داللییا آتماق ایسته‌ییر. صاباح بارات اورادان کئچنده گؤرور کی، او بوتا تکجه توپراغی داللییا آتماییب، بلکه یارپاق‌لارینین آراسیندان بیر گؤزل ارغوان رنگلی چیچک آچیلماقدادیر.

نئچه هفته‌نین ایچینده هر یئری یاشیللق آلاردی. شهر چایی‌نین سویو دولو و دورو آخاردی. اونون سویو «گادارین» دؤرددن بیری اولمازدی، آمّا طبیعتینین اؤزل و مخصوص گؤزللییی وار ایدی. اوت‌لار، گول‌لر و چیچک‌لر دیزدن یوخارییا قالخان زامان بارات اؤزونو مجنون کیمی طبیعتین گؤزللیینه بوراخاردی. کپنک‌لر، بولبول‌لر، چیچک‌لر و یاشیللیقلار باهار کوله‌یی ایله بیرلیکده بارات‌ین روحونو اوخشایاردی. بارات بو گؤزللیکدن دویا بیلمزدی. او درسین اوخویا- اوخویا، هم سؤز اوخوماغا باشلایاردی، هم ده گؤزونو بو گؤزللیک‌لردن چکه بیلمزدی. قان کیمی قیرمیزی اولان وحشی لاله‌لر یاشیل چمنین ایچینده یئلین قاباغیندا اویناماغا باشلایاردی‌لار. آمّا یاسمن‌لر و خاشخاش‌لار قیسّا بوی‌لاری ایله اوشاق کیمی یئلین و گونه‌شین قاباغیندا رقص ائدردی‌لر. بال آری‌لاری او گولدن بو گوله ویزیلدایاراق اوچوب، بیر آن دایاناندان سونرا یئنه ده باشقا گوله قونارادی‌لار. سانکی اونلار بارات‌دان دا چوخ باهارین گلمه‌سیندن لذّت آلیردی‌لار.

هردن بو طبیعت سیمفونیاسینین ایچینده بارات درس اوخوماق اوچون طبیعته چیخان یولداش‌لارینین بیرینه باغ- باخچانین ایچینده چای قیراغیندا راست گلردی. اونلار ایکی- اوچ آیی شهر چایینین قیراق‌لاریندا طبیعتین قوجاغیندا اؤزلرینی ایلین آخیر ایمتاحان‌لارینا حاضیرلایاردی‌لار.

ائله بو گون‌لرده یئنه ده سولدوزدا بیر خبر هر یئره یاییلدی. «تغی»نین کیچیک قارداشی و بارات ایله یاشید اولان عمی‌اوغلوسو و بیر نئچه نفر باشقا اونیوئرسیته اؤیرنجی‌لری ده سیاسی چالیشمالارلا باغلی توتولورلار. بو زامانا قدر «سازمان چریک‌های فدائی خلق» (خالق فدایی چیریک‌لری تشکیلاتی) آدیندا بیر تشکیلاتین آدی بارات‌ین قولاغینا دَیمه‌میشدی.

اونلارین محّله فوتبال ییغمالارینین آدی بللی اولماسین دئیه، «اسپارتاکـدان» «هوما»یا چئوریلدی. بو توتولمالاردا «تغی»نین عمی‌اوغلوسو «ایرج»ین دایانیشی، کیچیک اولدوغو اوچون تئز بوراخیلماسی، ائشیکده دانیشمالاری و اونلارین توتولماسی حاققیندا یارانان سورغولارا تاپیلان آچیلیش‌لاردان بللی اولدو کی، اونلار «سازمان چریک‌های فدائی خلق» ایله باغلی اؤزلری بیر آیریجا «هسته» (اؤزه‌ک) یاراتمیشدی‌لار.

بو ماجرا آرتیق سیاهکل ماجراسینی اونلارا یاخینلاشدیردی. داها شهرده اونلار حاققیندا اولان دانیشیق‌لار چوخالاراق، شهرین سیاسی دانیشیق‌لارینین بیر بؤلومو اولموشدور. بو مساله آرتیق سولدوز شهرینی بیر سیاسی شهره چئویرمیشدیر. جاوان‌لار توتولانلارین هامیسینی یاخیندان تانیدیق‌لاری اوچون اؤزلرینی اونلارا داها یاخین حیس ائدیردی‌لر.

اونلارین «سوسیالیزم» ایدئیالارینا دایانان بیر سیرا فیکیرلرینین اساس مقصدی «عدالت» یاراتماق و ظولمو آرادان قالدیرماق، بونلارلا یاناشی، توپلوما آزادلیق گئتیرمک ایدی. صمد بهرنگی‌نین «پاره پاره»، «تاپماجالار و قوشماجالار» کیتابی بارات‌گیلین آنادیلینه ماراقلارینی گوجلندیریب، او دیلده یازیب‌اوخوماغین یاساق اولماسینین قالدیریلماسینا قارشی اولماسی دا بارات‌گیلده توتولانلارا داها آرتیق یاخینلیق حیسی یارادیردی.

جاوانلار دولانماغا چیخاندا «ایرج» اونلارا گؤزل سه‌سیله «رشید بهبوداف»ون ماهنی‌لاریندان اوخویاردی و اونلارین روح‌لاری گؤی‌لره یوکسه‌لردی. بو ماهنی‌لار جاوانلارین اوشاقلیق چاغ‌لاریندا قیشین اوزون گئجه‌لرینده دئیلن ناغیل‌لاری و آشیق‌لارین اوخویان ماهنی‌لارینی یادا سالاردی کی، آرتیق آرادان گئتمکـده ایدی و هئچ کیم اونلاری قورومو‌ردو.

بو بیری طرفدن ایسه اونلار چوخ زحمتیله «باکی» رادیوسونو توتوب، اورادا آنا دیلینده یاییلان دانیشیق‌لار، ماهنی‌لار و داستان‌لارا قولاق آساردی‌لار. اونلار بو باخیمدان سینیرین (مرزین) او طرفینی جنت بیلیب اؤز ایدئیال‌لارین اورادا آرایاردی‌لار. یاواش‌یاواش رشید بئهبوداوفـون، بیر سیرا آشیق‌لارین کاسئت‌لری شهرده یاییلماغا باشلادی. داها هر بیر ائوده «شؤکت»، «زینب»، روبابه»، «رشید بهبوداوف»، «بابا

میرزایف»، ها بئله باشقالاری دیل‌لره دوشدو. آذربایجان‌دا آزادلیق سئون‌لرین هامیسی اونلارین ایسته‌دییی آزادلیغی اؤز میللی آزادلیق‌لاریلا عئینی گؤروردولر.

توتولان‌لارین ایچینده بیر موعلّیم، ایکی اونیوئرسیته اؤیرنجیسی و ایکی نفر ده اورتا مکتب شاگیردی وار ایدی. اؤیرنجی‌لرین بیری «قولو» آدیندا بارات‌گیلین قونشولاریندان بیری ایدی. او بارات‌گیلدن دؤرد- بئش یاش بؤیوک اولماسینا گؤره بارات‌گیل ایله هئچ زامان ایلیشکیسی اولمازدی. او اؤز یاشیدلاری ایله چؤله گزمه‌یه و درس اوخوماغا گئدردی. او سولئیمان‌گیلدن ده بیر نئچه یاش کیچیک ایدی. دئمک اولار کی، او بیر- ایکی ایل «تغی»گیلدن سونرا اونیوئرسیته‌یه گئدیب، اونلار توتولان زامان اونلارین بایراغین قویماییب یئره دوشسون و اونو قالدیرمیشدی.

تغی‌گیل زینداندا اولاندا «قولو»گیل ائشیکده چالیشیردی‌لار. «قولو» همیشه گئدیب، باخچادا درس اوخودوغو زامان بارات‌گیلین قاپیسیندان کئچردی. بیر عنعنه (گله‌نک) کیمی او زامانین بوتون شاگیردلری اؤزلریندن قاباق اونیوئرسیته‌یه گئدن‌لر کیمی هر بیری باخچالاردا بیر یئری اؤزلرینه ایختیصاص وئریب صوبحدن ناهارا و ناهاردان آخشاما قدر اورادا درس اوخویاردی‌لار. اونلار او باخچادا درس اوخویاندا قدر یول گئدردی‌لر کی، اونلارین آیاق‌لارینین آلتیندا اوت بیتمزدی. اونلارین آدلاری باخچالاردا آغاج‌لارین اوستونده قازیلمیشدی. «قولو» دا اونلاردان بیری ایدی.

«قولو» هر گون صاباح بارات‌گیلین قاپیسیندان کئچیب، باخچایا درس اوخوماغا گئدردی. بارات اونو گئدنده و یا ناهاردا ائوه دؤنرکن گؤرنده آنجاق اونا اؤزوندن بؤیوگونو گؤردوغو کیمی، «سالام» وئرردی. اوندان سونرا سولدوزون قاباقکی گنج‌لرینین یولونو دوام ائدیب، جیدّی شکیلده درس اوخودوغو اوچون اونون حاققیندا ماراقلاناردی. «قولو» دا چوخ آغیر، جیددی و ایچی‌دولو بیر اینسانا بنزه‌ییردی. اونا سالام وئردیکده گولومسه‌ییب، جاواب وئرنده سه‌سیندن محبّت و آلچاق‌کؤنوللولوک یاغاردی. سونرا اؤز رؤیالارینا جوموب، باشینی آشاغییا سالیب دوشونه- دوشونه یولونا داوام ائدردی.

بارات اوندان آرتیق «قولو»نو تانیمازدی. اونا درین حؤرمت گؤستررردی. او بیری موعلّیم بارات‌ین موعلّیمی اولمامیشدی. اونو بارات

چوخ جیددی و چالیشقان بیر موعلّیم کیمی تانیباردی. او باراتگیلین محلّه‌سینده اولمازدی. البته بو او دئمک دئییل کی، اونلار بیر- بیرلرینی تانیمیردی‌لار. شهر کیچیک اولدوغونا گؤره هم بارات اونلارین هامیسینی تانیباردی، هم ده اونلارین هامیسی باراتگیلی تانیباردی.

بارات اؤز دؤوره‌سینه و یاشینا گؤره چاغداشلیق سئون و چاغداشلیق آختاران بیر اینسان ایدی. او بونو دا بیلیردی کی، «فداییلر» تشکیلاتی دا توپلوما ده‌ییشیکلیک گتیرمک ایسته‌ییر، آمّا او بیر آزاد اینسان اولاراق، چاغداشلیغین بوتون مودئرن ده‌یرلرینین توپلوما داخیل اولماسی و بوتون کؤهنه فیکیر و خورافه‌لرین، هم ده ظولمون آرادان قالدیریلماسینی ایسه‌ییردی. او آذربایجان دیلی، ادبیاتی و مدنیّتینین یاییلماسینی اؤزگورلوک و دموکراسی یولوندا بؤیوک بیر آتدیم ساییردی.

او هئچ بیر دسته‌یه باغلی دئییلدی، آمّا اونون شخصی کاراکتئرینده بو ده‌یرلر آرتیق یارانمیشدی. او تزه یاییلان موسیقی‌لر و تزه گئییلن پالتارلارا دا بو باخیمدان یاناشیب، اونلاری دا سیناماغا باشلامیشدی.

باراتدا بو ده‌ییشیکلیک‌لر یارانا- یارانا او ایلین دوققوز آیینی اورمیّه‌ده درسیله چالیشیردی. او ایندیه قدر توپلومدا عدالتسیزلیین حؤکم سوردویونو چوخ تجربه ائتمیشدیر. او اوشاقلیقدان مدرسه‌یه گئددن یادینداد‌یر کی، اونون گئیدییی پالتارلار ایله او بیری اوشاق‌لارین گئیدیکلرینین چوخونون آراسیندا فرق وار ایدی. اونا آیدین اولموشدور کی، اؤزونو باشقا دسته‌لردن آییرسین، چونکی اونلارلا ایجتماعی باخیمدان بیر قروپدا اولا بیلمزدی.

او گؤروردو کی، کونکوردان چیخماق نه قدر چتین ایدی، خوصوصا، بونا گؤره کی، اونیوئرسیته‌لرده قبول شانسی چوخ آز ایدی. هر یوز نفر کنکور وئرندن آنجاق ایبرمیسی اونیوئرسیته‌یه گئده بیلردی‌لر. قالان‌لار ایسه یا «اورتا مکتب دیپلم»وندا دایاناردی، یا دا دانیشسرا و کالئجلرده موعلّیم‌لیک ایختیصاصینی اوخویاردی‌لار.

کونکورون سواللارین حاضیرلایان‌لار دا «تهران»دا، «خارزمی» و اونا تای بیر- ایکی باشقا مدرسه‌لرین موعلّیم‌لری ایدی‌لر کی، اؤز شاگیرلرینه کونکوردا گلن سورغولارا بنزر سواللاری قاباقدان اؤیردیرمیش‌لر. باراتگیل نه قدر ده هوشلو اولسایدی‌لار، یئنه ده نئچه درجه محرومیّتده یاشاییردی‌لار.

بارات کیلاس‌لاریندا بیرینجی دؤردبئش بیلیکلی شاگیردلردن اولدوغو اوچون اؤزونه چوخ گووه‌نیردی. او ریاضیّات درس‌لرینده چوخ مهارتلی و باجاریقلی اولموشدو. اؤزونه چوخ گووندییی اوچون کونکوردان قاباق اونیوئرسیته سئچیم‌لری اوچون اؤنجه بیرینجی درجه‌لی «ایختیصاص»لاری سئچمیشدی. او بو سئچیم‌لردن سونرا اؤزونو کونکورا حاضیرلاییردی. اون ایکینجی صینیف بیتمه‌یه یاخینلاشیردی. او دا سونونجو ایمتاحان‌لارا اؤزونو حاضیرلاییردی.

بو ایل ایلک دفعه اونیوئرسیته‌یه گیریش ایمتاحان‌لاریندا ده‌ییشیکلیک‌لرین باشلانماسی خبری وئریلمیشدیر کی، ایلین سون ایمتاحان‌لاریلا کونکور ایمتاحانینین آراسیندا بیر اورتاق قیمت (نؤمره) حسابلانیب، سونرا ایسه کونکور اوچون اورتا نؤمره نظرده توتولاجاق. اونیوئرسیته‌یه سئچیلن‌لر ده اورتا نؤمره‌نین اساسیندا اونیوئرسیته‌یه سئچیله بیلرلر.

بارات اؤزونو کونکور ایمتاحان‌لارینا حاضیرلامیشدی. او بوتون درس‌لری نئچه یول اوخویوب باشا ووروب، اؤزونه تام آرخایین ایدی. آمّا او بیری طرفدن ده بیلیردی کی، تئهراندا کونکور سوال‌لارینی حاضیرلایان بیر سیرا مدرسه‌لرین موعلّیملری او سوال‌لارا تای مساله‌لری اؤز خوصوصی کیلاسلاریندا شاگردلرینه وئریرلر. بو مساله ایسه اونلارین عومومی و خوصوصی مکتب‌لرینین شاگیردلرینین کنکوردان آسانلیقلا قبول اولمالارینا گتیریب چیخاریردی. حالبوکی بارات‌گیل هئچ زامان سوال‌لارین نئجه اولدوغوندان خبردار اولمازدی‌لار.

اونا گؤره بارات یوزده اون ـ یوزده ایگیرمی سوال حاضیرلایان موعلّیم‌لرین «اؤزل و اورژینال» سواللارینا اؤزونو حاضیرلامیشدیر. او اؤزونه یوزده یوز آرخایین اولسا ایدی، آمّا بیلیردی کی، «گئرچکلییی نظره آلمالی و اؤزونو «اؤزه‌ل» سوال‌لارا حاضیرلامالی ایدی.

اونون ایمتاحان زامانی گلیب چاتدی. او بیربه‌بیر ایمتاحان‌لارینا گئدیب قاتیلدی. او عومومیتله تک‌تک ایمتاحان‌لاریندان راضی ایدی. او سونرا باشا دوشدو کی، «مئکانیک» درسینده بیر مساله‌نین بیر بؤلومونو سهو باشا دوشوب. او بونو بیلدی کی، مئکانیک درسینده چوخ گومان او بیری درس‌لره گؤره چوخ یوکسک قیمت آلا بیلمز. آمّا او بیری درس‌لرین هامیسیندان راضی ایدی.

سون ایمتاحان، اینشا ایمتاحانی ایدی. او بیلیردی کی، ریاضی ایختیصاصینا عاید کونکوردا «فارس دیلی اینشاسی» درسینی گه‌تیریب «جبر و هندسه» ایله بیر یئره قویوب، اونلاری برابر ده‌یرلندیرمک بؤیوک بیر یالنیشلیق و ده‌لیلیک‌دیر. اینشا ایمتاحانی یالنیز «تنبل» شاگیردلره بیر شانس وئره بیلردی کی، موعلّیم اونلارا چوخ قیمت وئرمکله اونلارین اورتا قیمتینین چوخالاراق، اونلارین کونکوردان چیخمالارینا کؤمک ائتسین.

بارات‌ین حاققیندا بو مساله تمامیله ترسینه اولدو. او ایمتاحاندا یاشادیغی توپلومو تنقید ائتمه‌یه باشلایاراق نیظامین و توپلومون موشوکل‌لریندن دانیشدی. او بیر طرفدن ده جامیعه‌ده اولان قوخموش آلمالاردان، همچنین توپلومو دوز یولا آپاراجاق بیر چوخ «ساغلام» آلمالار حاققیندا دانیشمیشدیر.

ائله بو تنقیدی مضمونلو بیر اینشا بارت‌ین گله‌جه‌یینین تامامیله ده‌ییشمه‌سینه یئتَردی. حتّا اونلارین «ادبیات» موعلّیم‌لری کلاسدا قوخوموش آلمالاردان تنقید ائدیردی. او، تنقید ایله موخالیف دئییل‌دی. هر حالدا اونون «جبر»، «هندسه» و اونا تای ایختیصاص درس‌لرده 18 و یا 19 آلماسینا باخمایاراق، اونا اینشا درسینده 11 وئرمیشدی‌لر. بو بارات‌ین عومومی اورتا قیمتینی بیر نؤمره آزالتمیشدیر.

او حدس ووردوغو کیمی، «مئکانیک» درسینده سوالی یالنیش باشا دوشدویو اوچون 15 آلمیش‌دیر کی، یاریم نؤمره اونون عومومی اورتا قیمتینین آزالماسینا سبب اولموشدور. اونون اورتا قیمتی 18 و یا 19 اولدوغو یئرینه 16.50 اولدو. بو باراتا بؤیوک شُوک گئتیردی. بؤیوک اونیوئرسیته‌لرین اَن یوکسک ایختیصاص‌لارینا گئتمک ایسته‌ین و اونلارین اَن یوکسک اولانلارینی لیسته‌سینده یازان بارات بو اورتا قیمت ایله اونلارا کئچمک داها چتین اولاجاقدی. بو اوغورسوزلوق یالنیز بیر اینشا درسینی تنقیدی یازماسیندان آسیلی اولاجاقمیش.

او سئچیم‌لری ائتمیشدیر و داها ده‌ییشه بیله‌مزدی. آخیردا یالنیز ائحتیاط اوچون اورمیّه‌نین تئکنولوژی اینستیتوندا «اینشاآت» (راه و ساختمان) ایختیصاصینی سئچمشدی. او ایختیصاصینی بیتیرمکله یاخشی بیر «موهندیس» اولاجاغینی بیلسه ایدی ده، تهران و تبریزده‌کی

اونیوئرسیته‌لره گیره بیلمه‌دییی اوچون بونو بؤیوک اوغورسوزلوق سایییردی.

اونون دوشونجه‌لری و حیس‌لری قاریشیق ایدی. بیر طرفدن اورتا مکتب دیپلمون آلیب اونیوئرسیته‌یه کئچمک و او بیری طرفدن ده یونگوللوک حیسی کئچیریردی. داها آغیر درس اوخومالارینین بؤیوک بیر بؤلومو سونا چاتدی. اونون گله‌جه‌یی آیدین ایدی و بیر موهندیس کیمی یاخشی یاشاما مالیک اولا بیلردی. آمّا بیر آن دایانمادان بئله قرارا گلدی کی، گلن ایل بیر داها کونکورا شیرکت ائتسین و تهرانداکی اونیوئرسیته‌لرین بیرینه کئچمک اوچون جان آتسین.

اونون اَن یاخین یولداش‌لاریندان بیری ـ یوسیف اونلارین کلاسینین بیرینجی شاگیردی ایدی، دایم درس‌لریندە 20 آلاردی. او اینانیلماز بیر اولای یاشامیشدیر. اونون ایمتاحان‌لارینین بیری سحر صاباح ایدی، او ناهاردان سونرا اولدوغونو دوشونموشدور. او بئله‌لیکله بیر ایمتحانا گیره بیلمه‌میشدی. بونا گؤره اونون اورتا قیمتی ایکی نؤمره‌یه قدرآزالدیغینا گؤره یالنیز «ایصفاهان» اونیوئرسیته‌سینه داخیل اولا بیلدی.

یوسیف‌ین دورومونون بئله اولماسی بیر میقدار بارات‌ین اوره‌یینی یوشوتدو. او گؤردو کی، تکجه او بئله اوغورسوزلوق یاشامامیشدیر. او شاگیردلیک دونیاسینی باشا ووراراق «گئرچکلیک‌لر» دونیاسینین ایلک اوغورسوزلوغونو بیر داها یاشادی. او بیری طرفدن «کالئج» اؤیرنجیسی اولدوغونا گؤره غرورلانیردی.

دبیرستانین سون گونو گلدی. ایش ستاژی وئریردی‌لر. او بیر عادی گون‌لر کیمی مدرسه‌یه گئدیب، همکلاسیلاریله گؤروشوب، دانیشدی‌لار. اونون اورتا قیمتی یئنه ده چوخ‌لاریندان یوکسک ایدی. او گؤردو کی، صینیفده اوندان آشاغی سویه‌ده اولان بیر نئچه نفر اوندان یوخاری اورتا قیمت آلمیش‌لار. اونون دا سببی یالنیز «اینشا» درسی ایدی.

دیپلوم وئریلن گون بارات مدرسه‌یه گئتدی. باهارین سون گونلریندن بیری ایدی. هاوا گونشلی و ایلیملی ایدی. مدرسه‌نین حَیَطینه کئچندن سونرا گؤردو کی، چوخ ساکیت‌دیر و یولداش‌لاریندان بیر نئچه‌سی حیطده دانیشیرلار و او دا ساللانا ساللانا حیطده آددیم آتیب، دفتر طره‌فه یولا دوشدو. حیَطده گؤردوغو یولداشلاریلا سالاملاشیب، اونلارلا بیرلیکده ایچه‌رییه گیردی‌لر.

دفترین قاباغیندا یولداش‌لاریندان بیر نئچه نفر ده وار ایدی. اونلارلا دا گؤروشوب، دانیشماغا باشلادی‌لار. اونلار ایش ستاژی و قیمت دفترچه‌سینی آلاندان سونرا هاوانین گؤزللییی و گونشین ایستیسی اونلارا داها خوش گلمیردی. داها مدرسه‌نین حیطینده اوشاق‌لارین های‌کوی سه‌سی گلمیردی. ایچه‌ریده‌کی پیلله‌لر و یولاقلاردا گئت‌گلدن خبر یوخ ایدی. مدرسه اولدوغو کیمی سه‌سلی ـ صدالی دئییلدی. بارات‌ین اوره‌یی نه‌دن‌سه داریخیردی. او هر گونکو کیمی مدرسه‌یه گلمیشدی. هم ده بونو بیلیردی کی، بو گون اورتا مکتبه گلمه‌یین سون گونودور. هئچ بیر خاص اولای دا بو اؤنملی گون حاققیندا تداروک گؤرولمه‌ییب. حیطده دایم یوزلرله شاگیرد اولاردی، آما اوتوز نفردن آرتیق یوخ ایدی.

نه ایچریده سه‌س وار ایدی، نه ائشیکده. موعلّیم‌لرین ده اوتاغیندا هئچ کس یوخ ایدی. اونلارین آل‌لرینده قیمت دفترچه‌لری و قاپی‌نین ائشیینده آیاغ اوسته دوروب بیر ـ بیری ایله دانیشماغا باشلادی‌لار. هله یولداش‌لارینین هامیسی دا اورادا یوخ ایدی‌لر. بلکه بعضی‌لری قاباقجادان گه‌لیب گئتمیش، بعضی‌لری ده ناهاردان سونرا گله‌جک ایدی‌لر.

بارات یولداش‌لاریلا بیرلیکده حیطده آددیم آتماغا باشلادی‌لار. اونلار ایستر ـ ایسته‌مز داروازایا ساری یولا دوشدولر. بو اونا بنزه‌ییردی کی، بئش ایل اونون بوتون هوش‌حاواسی و اوشاق‌لارینین سس ـ کویو، اونلارین گئجه‌ـ گوندوز درس اوخودوغو اوچون ائودن ده آرتیق «یووا» و یا «اوبا» کیمی اولان مدرسه‌دن ایندی اونلاری ائشیه بوراخیردی‌لار. یعنی بیر آنا اوشاق‌لارینی بؤیودوب، قوش کیمی اوچورتدوراندان سونرا اونلاری اؤز باشلارینا بوراخیر. بارات گئرییه دؤنوب حَیَطه باخدی. آرخلارین کناریندا «قلمه» آغاج‌لاری اوزانیب، گؤیه ساری بوی آتمیشدی‌لار. یئل اونلاری اَسدیریب، یارپاق‌لارینین آراسیندان گونه‌شین شفقی بارات‌ین گؤزونه وورووردو. سانکی دونن ایدی کی، بارات بو قاپیدان ایچه‌رییه گیریب، همن شفق‌لره باخیب، بوردا درس اوخوماغا باشلامیشدی.

بو گون مدرسه سوسقونلوغو ایله اونلاری ائشیه ساری یولا سالیردی. بارات اؤزونه دئییردی کی، «کئشکه بیر ده بوتون کیلاسداکی یولداش‌لاریلا بیر یئره ییغیشیب، توپلانا بیلسه ایدی‌لر. حتا حیطده «بسکیتبال» مئیدانیندا هئچ کیم نه بسکیتبال اوینایردی، نه ده فوتبال. قاپییا

چیخاندان سونرا همیشه‌کی کیمی خیابان داها شاگیردلرله دولو دئییلدی. یالنیز اونلار ایدی‌لر. اونلارین هئچ بیرینین اوزو اورکدن گولموردو.

سانکی اونلار ایسته‌میردی‌لر، مدرسه بئله ساکیت اولسون. اونلار بیر-بیردن آیریلماق ایسته‌میردی‌لر. اونلار گله‌جک‌لریندن ده خبرلری یوخ ایدی. قاپینین آغزیندا اونلارین دؤرد- بئش نفرلری ایکی دسته‌یه بؤلونوب و ایکی دسته بیر- بیرلریله آیریلماغا مجبور اولدولار. بارات یولداش‌لارینین بیریله «گنجلر ائوی»نین یانیناجان برابر گلدی‌لر، اورادا اونلار دا بیر-بیرلریله آیریلماغا مجبور اولوب، او ایسه «اوستاد برزگر» خیابانینی توتوب بازارباش طرفه یولا دوشدو. اونون یولداشی دا «خیام» خیابانیندان یوخارییا سارى گئتدی.

اونون روحیّه‌سی بیر طرفدن بیر یئتیم اوشاغین روحیه‌سینه بنزه‌ییردی، او بیری طرفدن ایسه او بیر یئتکین اوغلان اولموشدور کی، اونیوئرسیته قاپیسینی دؤیمه‌یه باشلامیشدیر. گله‌جکده اونو بؤیوک چابالار و تلاش‌لار گؤزله‌ییردی. اونو اورمیّه‌ده ساخلایان بیر شئی، یعنی اونون مدرسه‌سی داها اونو ایسته‌میردی. او اؤزونه باشقا بیر آماج، آیری بیر اوبا، آیری بیر یول آختارمالی ایدی.

مدرسه‌دن قورتولاندان سونرا هامی ائشییه چیخیب، آیری بیر گون‌لر کیمی بیر- بیرلریله ویداعلاشیب و آیریلاندان سونرا بارات بیلیردی کی، یولداشلاری دا اونون کیمی هره‌سی اؤز یوللاریداکی دونیالارینا قاپانمیش‌لار. بارات بو گؤروشون اونلارین سون گؤروشو اولاجاغینی بیلسه ده، بو گؤروشدن بئله عادی گون‌لر کیمی آیریلدیغینین سببینی بیلمه‌دی.

بارات اورمیّه‌ده کالئجه چیخماغی اؤزونه بیر بؤیوک اوغورسوزلوق ساییردی. او تئهران و یا تبریز اونیوئرسیته‌لرینه داخیل اولوب، اورادا «موهندیسلیک» اوخوماغی دوشونوردو. او کالئجه سئچیلن‌لرین هامیسیندان اورتا قیمتی ایکی نؤمره چوخ ایدی، آمّا نتیجه‌نی آلاندان سونرا وئردییی قرار معلوم ایدی. او گلن ایله اؤزونو حاضرلاییردی.

اونون ترلان باجیسی تبریز اونیوئرسیته‌سینه قبول اولدو. بارات اونونلا چوخ غرور حیسسی یاشاییردی. اونون باجیسی «اکابیر»(یاشلی‌لار) کیلاسیندان باشلاییب، بو چتین یولو گئده‌رک اونیوئرسیته‌یه کئچمیشدیر. بو اونون اوچون چوخ بؤیوک بیر اوغور ایدی.

البتّه، ترلان قازاندیغی ایختیصاصدان راضی ایدی، آما بارات اؤزو قازاندیغی ایختیصاصدان راضی دئییلدی.

باراتین پالتار گئییمی ده دەییشمەیە باشلادی. او داها اوزونون توکلرینی قیرخمالی ایدی. اونون اوز توکلری داها آرتیق اوزانیردی. اونون بیغلاری دا قارالیردی. او، اوزونو قیرخاندا قاباقلار کەسیردی، آمّا تئزلیکله اوزونو کسمەدن نئجه قیرخاجاغینی اؤیرندی.

او بیر ده دایم دیبدن قیرخدیغی باشینین توکلرینی ده اوزادیب داراماغا باشلادی. باشینی شامپویلا یویوب، اوزادیب- داراماسی بیر طرفدن و اوزو و بیغلارینی قیرخماسی اونو بیر گؤزل جاوانا چئویرمیشدی. او آرتیق پالتارلارینا دا بیر قدر جیددی یئتیشمەیە باشلادی. او کؤینک و شالوارلارینین سئچیمینی دبده اولان شکیلله اویغونلاشدیردی.

اونون داها بیر نئچه آی اورمیّەده قالماغی لازیم دئییلدی. اونون اوچون سولدوزا دؤندو کی، اورادا ارسلان، قوربان، بایرامگیل و سولدوزدا دیپلوم آلان و یا گلن ایل آلاجاق باشقا یولداشلاری ایله دانیشیغا، دولانماغا و جاوانلارین اوغراشدیغی باشقا ایشلرله مشغول اولسونلار.

بایرام ایله قوربان- ایکیسی ده اورمیەده موعلّیملیک ایختیصاصینی قازانمیشدیلار کی، ایکیسی ده بونا چوخ راضی ایدیلر. اونلار ایکی ایلدن سونرا موعلّیم اولوب درس کئچمەیە باشلایا بیلەجکدیلر. اونلار حتّا ایستەدیکلری قیز ایله ائولنمەیە باشلامالارینی دوشونوردولر. حالبوکی هله ایندیه قدر بارات قیز سئومەیی اؤزونه یاساق ائتمیشدیر. ایندی ده دونموش بیر آدام کیمی چتین دونو آچیلا بیلردی.

اونلار دئییبگولوب دانیشاندا بارات بیر شاهید کیمی بو صؤحبتلره قاریشیردی، حالبوکی بایرام و قوربان آشکار قیز یولداشلارینی هارادا، نه جور گؤروب، دانیشیب و نه صؤحبتلر آرالاریندا کئچدیینی آچیب، آغاردیردیلار.

ارسلان دا تبریز اونیوئرسیتەسینده «ایقتیصادیات» ایختیصاصینی قازانمیشدیر و بوندان دا چوخ راضی ایدی. اونلار یایی بیر- بیرلریله گزەرک اونیوئرسیته و کالئجلرینه گئدیب، آد یازدیرمالارینا مشغول ایدیلر. باراتین بیر باشقا مشغولیّتی ده وار ایدی. او دا اونلارین تزه ائو دوزلتمەلری ایدی.

بو ایل‌لرده بیر نئچه آیری دەییشیکلیک‌لر ده اولموشدو. بارات‌ین بؤیوک قارداش‌لاریندان سولئیمان اونیوئرسیتەسی و سربازلیق قوللوغونو قورتاراراق، «یزد» و سونرا دا «باتی آذربایجان» ویلایتینده «ویلایت شهرسالما نظارتچی»سی اولموشدو. اونون او بیری قارداشی رشید ده کالئجده «اینشاآت و یول» موهندیسلییی اوزره تحصیل آلیردی. اونلارین بؤیوک قارداش‌لاری «سولئیمان و فیروز و بیر قدر ده آتالاری پول قویاراق، بیر تیکه یئر(تورپاق) آلیب، اورادا تزه تیکیلی (بینا) سالدیرماغا مشغول اولموشدولار.

بو بینا ایشی‌نین اساس فیکری، پلانی و سرمایەسینی «سولئیمان قارداشی عؤهدەلیینه گؤتورموشدور. ایجراسینی دا رشید یئربەیئر ائدیردی، چونکی سولئیمان چوخ اوزاقدا ایدی و رشید ده آرادا بیرسیرا ایش‌لرده کؤمکلیک ائدیردی.

ایش‌لر گؤرولوب و بیتمک اوزره ایدی. اونلارین بارات‌ین بوتون اوشاقلیق خاطیرەلرییین یاشادیغی قدیم ائولری ساتیلدی و اورا دا اونلار تزه ائولرینه کؤچندن سونرا اوچورولوب، تزه صاحاب‌لاری اؤزلری اوچون تزه ائو دوزلتمەیه باشلادی‌لار.

بارات‌ین خیابانا گئدنده قدیمکی ائولرینین قاباغیندان کئچمەسه ایدی ده، هئچ واخت اورەیی او ائوین قاباغیندان کئچمک ده ایستەمیردی، چونکی او ائوی اوچورموشدولار. اونلارین تزه ائولری ده چوخ بؤیوک، مودئرن و راحات ایدی. اونون اوچ بؤیوک اوتاغی، بیر بؤیوک هالی و بیر انباری وار ایدی. اونون حیَطی ده گؤزل کردی ائدیلمیشدی کی، بارات‌ین آناسی اوچون بیر گؤزل سبزی‌خانا اولا بیلردی.

البّته بارات‌ین وظیفەلریندن بیری ده او کردی‌لری قازیب، آناسی اوچون اونلاری تپ- چئویر ائدیب دوزلتمک ایدی. سونرا آناسی گەلیب اونلاردا سبزی (گؤی- گؤیرتی) و گول اکردی. باهاردا اورا دولو اولاردی گول، چیچک و عطیرلی سبزی‌لرله. اونلار چوخ زامان حیَطده بالکونون اوستونده اَیلەشیب، اولدوزلارا باخاراق آیین ایشیغی آلتیندا شام یئییب دانیشاردی‌لار.

بارات باجیسی ترلانلانین اونیوئرسیتەیه آد یازدیرماسی اوچون ایلک دفعه تبریزه گئتدی‌لر. اونلار اونیوئرسیتەنین بؤیوکلویو و عظمتیندن غرورلانیردی‌لار. ترلان اورادا «شیمی» ایختیصاصینا آد یازدیردی،

سونرا سولدوزا دؤندولر. او، اونیوئرسیته‌نین «اویرنجی‌لر یاتاق‌خاناسینا» دا یازیلدی کی، اونون قالماسی اوچون یئر وئرسین‌لر.
اورادان دؤنندن سونرا بارات دا کالئجه گئدیب، اورادا آد یازدیردی. بو فاصیله‌ده سولئیمان دا اورمیّه‌یه کؤچمک اوزره ایدی. او «باتی(غربی) آذربایجان ویلایتی شهرسالما بؤلمه‌سی» اوزره نظارتچی تعیین اولونموشدو. بو یوکسک وظیفه ایدی. او یاش باخیمیندان بو وظیفه‌یه چوخ گنج ایدی.
سولئیمان‌ین اورمیّه‌یه گلمه‌سی ایله یاناشی، مارال و اوختای دا اورمیّه‌یه درس اوخوماق اوچون گلدی‌لر. پاییز گلدی و کیلاس‌لار آچیلدی. بارات دا کالئجده تحصیله باشلادی. کالئجده اونون اورتا مکتب صینیف دوست‌لاریندان بیر نئچه‌سی ده وار ایدی‌لر.
بارات گؤروردو کی، اونونلا او بیری‌لری شاگیردلرین آراسیندا اورتا قیمتده ایکی بال(نؤمره) فرق وار. و بو دا اونون اؤزوندن آشاغی بالی (نؤمره‌سی) و ساواد باخیمدان اوندان چوخ گئری اولان شاگیردلر ایله بیر یئرده اوخوماسینا سبب اولموشدور. بئله بیر دوروم باراتی تشویق ائدیردی کی، اؤزونو گلن ایل تئهران و تبریز اونیوئرسیته‌لرینه گئتمه‌یه حاضیرلاسین. اورادا بارات‌ین اوره‌یی سیخیلیردی.
اورتا مکتبدن اورا چیخان یولداش‌لاریلا چوخ یاخین یولداش اولدولار. خوصوصیله، اونلار داها آن آزی موهندیسلییی گؤزلرینین قاباغیندا گؤروردولر. اونلار درسدن سونرا گزیب و سینمایا دا بیرلیکده گئدیردی‌لر. اونون یولداش‌لاری غرب موسیقیسینه داها چوخ مئیل ائتمیشدی‌لر، پالتارلاری و قیافه‌لری ده دییشمیشدی. بارات بو دییشیکلیک‌لره ائحتیاط ایله یاناشیردی.
بارات‌ین بو دییشیکلیک‌لره یاناشماسی، بیر طرفدن بو دییشیکلیک‌لرین اونا خوش گلمه‌سینه باغلی ایدی، او بیری طرفدن ده ایفراط ائدیب و تخریباتچیلیغا مئیل ائتمه‌سیندن قورخوردو. البتّه اونون سولئیمان قارداشی‌نین اورادا اولماسی دا بیر عامیل ایدی کی، بو دییشیکلیک‌لره ائحتیاط ایله یاخینلاشسین. او گئتدیکجه مودئرنله‌شیر، آمّا اؤردک اولوب قاز یئریشی گئتمک ایسته‌میردی.
سولئیمان‌ین یولداش‌لاریندان بیری آمئریکادا تحصیل آلیردی. سولئیمان اونونلا علاقه‌یه (ایلیشکییه) کئچدی کی، «بارات»ا گؤره اونیوئرسیته‌لرین

بیرینده «گیریش» اوچون یئر آییرا بیلسین. اونون جاوابیندا اونون یولداشی یازمیشدیر کی، اورادا «اقتیصادیات» ایختیصاصی چوخ اؤنملی‌دیر. اونلارین آراسیندا بیر مودّت یازیشمالاردان سونرا اورادا «کالیفورنیا» اَیالتینده «وودیئری» اونیوئرسیته‌سینده بارات اوچون «ایقتیصادیات» بؤلمه‌سینده گیریش اوچون آد یازدیردی.

سولئیمان دا باراتی تشویق ائدیردی کی، آمئریکایا گئتسین. بارات اؤزونو حاضیرلاماغا باشلادی. اؤنجه اینگیلیس دیلی ایمتاحانی ایدی کی، بارات اؤزونو حاضیرلامالی ایدی. او اؤز درس‌لرینی اوخویا- اوخویا اینگیلیس دیلینی ده اوخوماغا باشلادی. او بیری طرفدن ده بیلیردی کی، اونون اؤیرنجی اولماسی مساله‌سینی اونا ایراد توتوب، اؤلکه‌دن ائشییه چیخماسینینین قارشیسینی آلا بیلرلر. بارات اینگلیس دیلینی جیددی بیر شکیلده اوخویاراق نهایت اونون ایمتاحانیندا اوغور قازانیب و آمئریکایا گئتمک اوچون لازیم اولان باشقا او بیری سندلری حاضیرلاماغا باشلادی.

او هم کالئجده اوخوماغی، هم اینگیلیس دیلی ایمتاحانی، هم ده اونیوئرسیته‌یه گئتمه‌ک ایش‌لرینی بیر- بیری ایله یاناشی گؤروب ایزله‌ییردی. اؤنجه بئیننه دوشموشدو کی، آمئریکایا گئتمه‌یی ایزله‌سین. عینی حالدا باخسین و گؤرسون کی، اؤلکه ایچینده هانسی ایختیصاصا چیخاجاق‌دیر.

کالئجده اونلارین کیلاسیندا بیر نفر قیز و قالانی ایسه اوغلان ایدی‌لر. او بیرینجی دفعه ایدی کی، بیر قیز ایله بیر کیلاسدا اوتوروردو. بونا گؤره ده اوتانیب، دونموش حالدا ایدی. او، اوغلان اؤیرنجی‌لر ایله چوخ راحات گؤروشوب- دانیشا بیلیردی، آمّا بو بیر نفر قیز ایله نئجه دانیشیب، عادی و نورمال بیر ایلیشکی قورا بیلمیردی. اونونلا بیر ایل عرضینده بیر کیلاسدا اولدوق‌لاری زامان ایکی‌-اوچ دفعه‌دن چوخ گؤز گؤزه ساتاشیب، سلام علیک ائتمه‌دی‌لر.

عینی حالدا بارات کالئجده درس اوخوماقدان لذّت آپاریردی. درس‌لر اونون اوچون چوخ چتین دئییلدی‌لر. او بیری طرفدن هفته‌ده بیر دفعه چؤله گئدیب، «پیلان چکمک» اؤیره‌نیردی‌لر. کالئجین ایچینده «پلان» چکیر و «ائمالاتخانا»دا آل ایشی ده گؤروردولر. اورتا مکتب قدر بورادا درس‌لر چوخ اوخونموردو.

بارات اؤزو ائو پلانی چه‌کیب، «مسّاحیلیک» ائدیب و آیری ایش‌لر گؤروردو و بونلاردان دا غرور حیسسی یاشاییردی.

سولئیمان اورمیّه‌یه گلندن سونرا اونلارین وضعیتلری چوخ راحاتلاشمیشدی. اونلار شهرین «دانیش» خیابانیندا یئرلشمیش بیر مودئرن و بؤیوک آپارتماندا بیر منزیل کیرایه توتموشدولار. اونلارین هامیسی اؤز مدرسه‌لرینه ده یاخین ایدی‌لر. اوختای و مارال دا آیری اورتا مکتبده تحصیل آلیردی‌لار. بونلارین ائولرینده تلویزیون دا وار ایدی. اونلار بیرینجی دفعه تلویزیوندا آمئریکا سئریاللارینا باخیردی‌لار.

بیرنجی دفعه اونلارین ائولرینده آشپازخانا آیری بیر اوتاقدا ایدی و اونلارین یاتماق اوچون نئچه اوتاق‌لاری وار ایدی. اوتاق‌لارین دا کومودلاری وار ایدی و یئری ده بوتون فرش ایله دؤشه‌میشدی‌لر. بونلارین هامیسی بیر طرفدن راحاتچیلیق و او بیری طرفدن «آرخایینلیق و دینجلیک» یاراداراق اونلارا یاخشی ایمکان‌لار یاراتمیشدیر.

درس‌لری چوخ اولمایان بارات داها چوخ آشپازلیق ائدیردی. بیرینجی دفعه ائوده تلویزیون صاحیبی اولاراق تزه فورصت اَلده ائدن بارات دونیانین آیری گوشه‌لرینی او کیچیک پنجره‌دن گؤرمک اوچون چوخ زامانلار ایکی گؤزون تلویزیونا تیکیب، اورادا کئچن‌لری ایزله‌ییردی. اورادا بعضی پروقراملار دا اینگیلیس دیلینده اولدوغو اوچون اونلارا دا بو دیلی اؤیرنمک اوچون باخاردی.

بیر طرفدن ده هله شیددتلی «اوجاق» شؤعله‌سینده نئجه یئمک بیشیرمه‌یی اؤیرنمه‌میشدی. او بیر طرفدن تلویزیونا آلیشماسی و آشپازخانانین آیری و یوکسک سویه‌ده اولماسی و قاز اوجاغینین شیددتلی یانماسی ایله هئچ زامان یئمک بیشیرمه‌یی قایداسینا سالا بیلمه‌دی. او تقریباً هر گون یئمک‌لری یاندیریب، سونرا یانیق‌لاری کسیب چیخاریب و یئنیدن ساغلام قالان‌لارلا بیر یئمک دوزلتمه‌یه باشلاردی.

بعضاً اولوردو کی، گونده ایکی دفعه یاندیراراق یئمک‌لری آجی دادیردی. او بیری‌لری چوخ زامانلار مجبور اولوب یانیق یئمک‌لری یئیردی‌لر و چوخ زامان دا گئدیب، ائشیکده یئمک آلیب گتیرردی‌لر. چوخ گون‌لرده سولئیمان ایشدن گلیب اؤنجه بورنو ایله ایله‌ییب سوروشاردی: بیر دفعه یاندیریبسان یا ایکی دفعه؟ بارات دا بیر کلمه یالان دانیشا بیلمه‌دییی

اوچون دۆنوب اونلارا تعریفلردی کی، «کرفس خوروشو»نو نئجه ایکی دفعه یاندیرمیشدیر.
سولئیمان‌ین ایش یئری اونلارین ائولرینه چوخ یاخین ایدی. اونون ایشینین اهمّیتیه گؤره سولدوزون بؤیوک و پوللو آدام‌لاری اونون یانینا گلیب و شهرین «پلانی» و یئرلرین شهر احاطه‌سینه سالماسی و تفکیک اولونماسی حاققیندا دانیشاردی‌لار کی، بارات اونلاردان بیر شئی آنلامازدی. اونلارین هئچ زامان یئرلری اولماییب و هئچ زامان دا اونو بؤلوب، یا دا دوزه‌لدیب ساتماسینا فیکیر وئرمه‌ییب‌لر.
آمّا او، آز مودتده سولئیمان‌ین ایش‌لرینین نتیجه‌سینی سولدوزدا گؤروردو. شهرده تزه بؤیوک خیابان‌لارین سالینماسینین باشلانماسی و محَمَدیار کندینده «گادار» چایینین اوستوندن تزه کؤرپو سالدیرمالاری و «محَمَدیار» یولونو دوزلدیب آبادلاشماسی اورمیّه یولوندا بؤیوک بیر ده‌ییشیکلیک یاراتدی.
آمّا بارات تئهرانا گئدیب، آمئریکا سفرینی تکمیللشدیرمک فیکرینده ایدی. تئهراندا اونلارین شهرلری، سولدوزدان بیر نئچه اونیوئرسیته اؤیرنجی‌لریندن بیر ائو کیرالاییب و «24 ایسفند» مئیدانی یاخینلیغیندا یاشاییردی‌لار. او، اونلارین آدرئسین آلیب، دوز اونلارین ائولرینه گئدیب، اونلاردان ایسته‌دی کی، آمئریکا سفیرلییی ایله باغلی ایش‌لرینی یئربه‌یئر ائتمک اوچون نئچه گون لازیمدیرسا، اونلارین ائوینده قالسین.
اونلار یاخشی قارشیلاییب، خوشلوقلا ایسته‌دی‌لر، بارات اورادا قالسین. بارات‌ین ایشی بیر قدر یوباندی، آمّا سفیرلیکده ایش‌لرین تکمیللشمه‌سی بئله ده راحات دئییلدی. آمئریکا سفیرلیی‌نین قاباغیندا اوجسوز-بوجاقسیز درجه‌ده آدام سیرا ایله دایانیردی.
بارات ایچه‌رییه گئتمک اوچون موشکولو وار ایدی، اونا گؤره آخیردا او دا قرار وئردی کی، او دا چوخلاری کیمی گئجه‌نی سفیرلیک قاباغیندا یاتسین، بلکه نوبه آلیب ایچه‌ری گئدیب و ایش‌لرینی یئربه‌یئر ائده بیلسین. آمئریکادا گئدیب درس اوخوماق اوچون گئجه‌نی صوبحه قدر اورادا دوران‌لارین سیراسیندا دوردو. بو قدر آمئریکایا درس اوخوماق اوچون گئدنلرین چوخ اولدوغوندان تعجبلنمیشدی.
اونلارین چوخو باش‌لارینین و پالتارلارینین دورومونداان بللی ایدی کی، چوخو تحصیل آلان‌لارا بنزه‌میردی‌لر. هر حالدا آمئریکادا یاشاماق

اونلارین ایدئیآلی ایدی و اورایا کؤچمک ایسته‌ییردی‌لر. اونلارین بعضی‌لری ده آمئریکادا یاشامیش و اوراداکی تجربه‌لریندن دانیشیردی‌لار. بارات فیکیر ائتمیردی کی، بئله درس اوخویان و باجاریقلی شاگیرد کیمی اونیوئرسیته‌یه گئتمک اوچون گرک بو گون‌لره دوشسون. اونون تای‌توش‌لاری هامیسی اونیوئرسیته‌لرده یاخشی ایختیصاصی قازانیب و اورادا تحصیل آلیردی‌لار، آمّا بارات شانسیز اولدوغونا گؤره بو دولاشیق و چتینلییه دوشوبموش.

بیر فیکیر ده بارات‌ین بئینینی همیشه اذیّت ائدیردی کی، او اؤیرنجی اولدوغو اوچون اونون پاسپورت آلماسی چتین اولاجاق. آمّا دایم بو چتینلییی واختی چاتانا کیمی قولاغینین دالینا آتیردی، گؤرسون، نئجه اولاجاق.

گئجه‌دن سونرا صاباح بارات‌ین گئییم طرزی پوزولوب و اوزگؤزو یویولمامیش و باشینین توک‌لری پوزولاراق اونا سیرا چاتدی و ائلچیلییه داخیل اولدو. اورادا بیر نئچه اوتاغا گئدیب تئز اونون سندین آلیب و اونا دئدی‌لر کی، فیلان گون آمئریکا حاققیدا عمومی بیلگی‌لر آلماق اوچون ائلچیلییه گلسین. اونا ایچه‌رییه کئچید اوچون بیر کاغاذ دا وئردی‌لر . ویزا ایش‌لری تکمیل اولوب، یالنیز گئدیب پاسپورتونو آلمالی ایدی.

او عینی زاماندا پاسپورتا لازیم سندلری تکمیللشدیرمه‌یه باشلامیشدی. ایندییه کیمی ایداری سیستئمین بو قدر دولاشیقلیق و اونون ایچینده‌کی اوغورلوق، روشوت و تانیش طریقیله ایش گؤرمک و بئله ایش‌لردن بارات خبرسیز ایدی. او یالنیز سندلرین تکمیللشدیرمک ایله مشغول ایدی.

بو زاماندا بارات‌ین ایکی ایللیک اونیوئرسیته‌یه آد یازدیرما نتیجه‌لری گلدی. او هر حالدا بیلیردی کی، «اینشا» ایمتاحانی یئنه ده اونا ضربه ووراجاق، آمّا بیلمیردی نه قدر. اونون هئچ زامان یوسیف‌ین ده بدشانسلیغینی اونوتمایاراق، گئرچک دونیانین آجیلیق‌لارین دادماغا باشلاییردی. ایکینجی دفعه نتیجه‌لری قزئتده قئید اولونموشدور. بارات تئز-تئز لیسته‌یه باخیب اؤز آدینی اونلارین ایچینده گؤردو. بو دفعه بارات تئهران‌ین «میلّی» اونیوئرسیته‌سینده «ایقتیصادیات» بؤلمه‌سینه چیخمیشدی.

هر حالدا بارات یا تئهراندا و یا آمئریکادا «ایقتیصادیات» اوخومالی ایدی. دوزدور کی، او ایقتیصادیاتدا اوخوماغا گؤره بیر قدر فیکرینده قارماشیقلیق وار ایدی، آما هر حالدا تئهران‌دا اونیوئرسیته‌یه گئتمه‌یی یاخشی

بیر اوغور ساییردی. ایندیه قدر بیلمیشدی کی، آمئریکادا ایقتیصادیات آن یاخشی ایختیصاص‌لاردان ساییلیر، او بیری طرفدن ایراندا بئله دئییلدی. اونا گؤره اؤنجه ایقتیصادیات ایختیصاصی آمئریکادا اوخوماغا اوستونلوک وئریردی. او بیری طرفدن ده آمئریکایا گئتمک آیری بیر دونیا اوزونه آچاجاق ایدی.

او ایش‌لرینی گؤروب و پاسپورتو جیددی شکلیده آلماغا قرارلی ایدی. او بوتون سندلرین لازیم اونلارینی بیر- بیر حاضیرلاییردی، بلکه اونلار ایراد توتماییب و اونا آمئریکایا گئتمکده سون پیلله‌نی آشماق اوچون پاسپورتونو موشکول‌سوز وئرسین‌لر. او تزه درس کیلاسیندان ائشییه چیخمیش اینسان کیمی خبری یوخ ایدی کی، توپلومدا ایش‌لر نئجه آپاریلیر. اون دوققوز یاشیندا بیر اورتا مکتبلی اؤیرنجی فاسید بیر سیستئمین ایچینده اؤز ایشینین دالیسینجا قاچیردی.

اونون خبری یوخ ایدی کی، آنجاق رشوت‌خورلوق، تانیش طریقیله ایش گؤرمک و یوخاری وظیفه‌لرده آدامین اولماق و بئله ایش‌لر ایله توپلومدا ایش‌لر گؤرمک اولار. او بئله دوشونوردو کی، هر یئرده ایش‌لر حئساب‌کیتاب، قانون و بیر قدر ده اینصاف و عدالت اساسینا یورودولور.

او، ارتئشین پاسپورت دایره‌سینین بیربه‌بیر طبقه‌لرینی آشاغی‌یوخاری قالخماغا باشلادی. «بو اوتاغا بیر سیرا سند وئر، سونرا گل اونلاری آلیب، باشقا بیر دایره‌یه تحویل وئر. اورادان ایمضا آل، بورادا مؤهورله» کیمی بویوروق‌لاری یئرینه یئتیردی و ها بئله آتدیم آتدیمین دالیسینجا او کیچیک کیتابچانی آلماغا یاخینلاشدی.

بارات عؤمرونده بیر کلمه یالان دانیشماق ایسته‌سه‌ایدی، رنگی قیزاریب، بوغازی باغلاناردی. دیلی قورویوب، اوره‌یی دؤیونمه‌یه دوشردی. او تحصیل آلدیغی زامان نه یایدا بازاردا چالیشاردی کی، بازارین کلک‌لریندن اؤیرنسین، نه ده اونلارین مال ـ مولکلو وار ایدی کی، آل‌وئر و مولک ایداره ائتمک ایله وارلی اولماغین و اونو ایداره ائتمه‌یین یولونو اؤیرنسین. او بیر یاز کوله‌یی، پاییزین «آغ یئلی» ایدی. او یایین ایستیسی و قیشین سویوغو ایدی. او آزاد و پاک طبیعت کیمی ایدی کی، توپلومون چیرکین گؤرونمز قایدا ـقانون‌لاریندان خبری یوخ ایدی. او قایدالار اونو سانجیب و اینجیدنده دردلرینین یئری سانجیلیردی.

او توپلومدا بیر یارالار گؤروردو کی، اونون تای‌توش‌لارینی سانجیردی‌لار، او بیری طرفدن اؤز تای‌لارینین آراسیندا اسیرگه‌نمه‌ین محبّتی گؤروردو. او توپلومون چتین و ظالیمجه‌سینه وئردییی درس‌لرینی اؤیرنمه‌لی‌دیر کی، بوتون چیرکینلیک‌لری تجروبه ائده‌رک اؤیرنسین.
او باهارین ایلک گون‌لرینده سولدوزا گلن اینجه جان‌لاری و قیسا عؤمورلریله یالنیز سئوگی و عشق‌له دولو اولان بولبول‌لر کیمی او دا کؤچوب، تئهرانا گلمیشدی. بیر آزاد روح یا مَلَک کیمی شهرین او باش- بو باشینا گئدیردی. او تئهرانی تجربه ائله‌مکدن سرمست اولوردو.
نهایت پاسپورت ایداره‌سینده اونون سندلرینه تامام مؤهورلر و ایمضالار وورولدو و ایش پاسورتو وئرمک اوچون سون یوکسک درجه‌لی ارتش کادرینین ایمضالاماسی مرحله‌سینه چاتدی. بارات سندلری تکمیل ائدندن سونرا آخیردا او یوکسک وظیفه‌لی آدامین قبولونا گئتدی.
بارات میزین بو طرفینده و او یوکسک وظیفه‌لی ضابیط میزین او بیری طرفینده اولان گون باراتین آمئریکایا گئتمک و گئتمه‌مک آراسیندا بیر ایمضا آرا واریدی، او بیر ایمضا دا بو ضابیطین آلینده ایدی. او، سندلره بیر باخیب، بیر- بیر اونلاری آلت‌اوست ائتدی. فتوکوپی‌لر تکمیل‌دی یا یوخ؟
- بلی تکمیل‌دی.
هامیسینین دالیسی ایمضالانیب؟
- بلی، ایمضالانیب.
فورم‌لارین هامیسی دولوب؟
- بلی، دولوب.
لازیم ایمضالار و مؤهورلر واردیر؟
- بلی، واردی.
بارات اوره‌یینده دئییرکی، «بیر ایمضا وور، قورتار دا».
آخیردا ضابیط بیردن بیر شئی تاپدی. سن اویرنجیسن؟
- یوخ، جناب ضابیط، من ایستئعفا وئرمیشم و داها او کالئجین اؤیرنجیسی دئییلم.
- اولماز. سن اؤیرنجیمیشسن.
بارات ایکی کلمه تاپا بیلمه‌دی کی، اونا ایصرار ائله‌سین کی، جناب ضابیط، بیر عؤمور زحمت چکن بیر جاوانین گله‌جه‌یی بو بیر ایمضایا

باغلیدیر. بیر آزاد عئشق و باهار نسیمی تک بیر روح کیمی اورادا اَیلەشن باراتی، بیلمیردی کی، بو بیر «اولماز»ی چوخ یوللارلا «اولار» ائتمک اولار. او یالنیز بئله آنلادی کی، قانون دئیر: اولماز. بس اولماز. بو حاقدا اونلاردان داها دونیا گؤرموش و تجروبەلی بؤیوک قارداش‌لاری دا ائله بیر آدام دئییلدی کی، بیرینه آغیز آچسین و یا آیری بیر یوللارلا او ضابیطدن بیر ایمضا آلسین.

بارات آرتئشین اوجا بیناسینین بئش - آلتینجی طبقەسیندن پیللەلری و طبقەلری بیر- بیر آشاغیا ائندی. بیر طرفدن یورغونلوقدان چیییلریندن بیر بؤیوک یوک گؤتورولوب، یونگوللوک حیسسی یاشاییردی؛ او بیری طرفدن یوسیفی پیللەلرده اؤز کناریندا گؤروب اؤز- اؤزونه دئییردی کی: بو اینصاف دئییل!

آخی بیر ایل بو یولدا زحمت چکیب، اینگیلیس دیلی ایمتاحانینی کئچیب، آمئریکانین اونیوئرسیتەسیندن قبول اولوب، اورادا تحصیل اوچون آد یازدیرماسی، حتّا اورادا قالما یئری ده بللی اولماسی، آمئریکا ائلچیلییی قاپیسیندا گئجەنی یاتیب ویزا آلماقدان سونرا بیر ضابیط یاریم ساعات اونون سندلرینی اوتای‌بوتای ائدەرک، بیر «اولماز» کلمەسیله، باراتین بوتون آرزولارینی هئچه چیخاردی.

گؤزلەدییی کیمی، سولئیمان دا هئچ کسه آغیز آچمادی و او دا بارات کیمی، «اولماز» سؤزونو «اولماز» کیمی قبول ائتدی. بارات دا تئهراندا ائوه گلیب، یولداشلارینا باشینا گلن‌لری تعریفلەدی. اونلارین هر بیری اؤز دونیاسینا جوموشدو. یالنیز بیر سؤزلر دانیشیب - گولمکله مساله‌نین اوستوندن کئچدی‌لر.

بارات او بیری طرفدن بیلیردی کی، تئهراندا اونیوئرسیتەده ایقتیصادیاتا قبول اولوب، گئدیب اورادا اوخویا بیلدییی اوچون بو قدر چتینلیک، شُوکلار و ضربەلردن سونرا، اورتا مکتبدن سونرا بیر ایلده باشینا بو قدر بلا گلن بارات بیرآز دینجلیب و دایانماق ایستەییردی. او اؤزونه اورک وئرمەیه باشلادی. «ایقتیصادییات علمی ائله بیردیر، نه فرقی وار، بوردا اوخویاسان یا آمئریکادا».

هله بورادا تئز- تئز سولدوزا گئده بیلر. بورادا ایقتیصادیاتین قدرین بیلمەین‌لر ده سونرا بیلەجک‌لر. او، ایقتیصادیاتی آمئریکادا دا بیتیرسه، یئنه

دؤنوب، یوردونا قاییدیب، اورادا چالیشاجاق. اوندا نه فرقی وار کی، بورادا اوخوسون یا اورادا.

یایین گون‌لری تئز- تئز کئچیردی. او اوچ- دؤرد گونلوک تئهرانا گلمیشدی، آمّا ایندی بیر آیا یاخین ایدی کی، تئهراندا ایدی. اونون اونیوئرسته‌یه آد یازدیرماق گونونون ده فورصتی گئتدیکجه یاخینلاشیردی. نه ایسه، او گون گلدی چاتدی.

«24 اسفند» مئیدانیندان اونلارین اونیوئرسیته‌لرینه بیرباشا آوتوبوس وار ایدی. او آوتوبوسدا ایلک دفعه اَیله‌شدی. آوتوبوس «پارک وی» جاده‌سیندن «ائوین» طرفینه حرکت ائتدی. بارات جاده‌نین عظمتینه و گؤزللیینه باخاندا چوخ ماراقلانیردی. او تزه آپارتمان دوزلن محلّه‌لری، جاده اوستوندن کئچن کؤرپولری گؤروب تئهران‌ین قوزئی بؤلمه‌سینی چوخ بیه‌نیردی. او هر نه قدر شیمالا ساری گئدیردی‌لر، داغلار، طبیعت و ساختمان‌لار اونا داها چوخ تاثیرگؤستریردی.

اونلارین اونیوئرسیته‌لری داغین دؤشونده یئرلشمیشدی. آغاجلیق و مئشه‌نین ایچینده آسفالت جادّه‌لر، آراسیندا بیربه‌بیر فاکولته‌لر یئرلشمیشدی. هر فاکولته اؤزونه گؤره آللی‌دن آرتیق اوتاق‌لاری اولان بیر بؤیوک ایکی و یا اوچ مرتبه بینا ایدی.

اورانین مئشه و آغاجلیق ایچینده اولماسی، هاواسینین تمیزلییی و بینالارینین چوخ بؤیوک، مودئرن و تزه اولماسی باراتا تاثیر گؤستردی. او اؤزو اوره‌ینده میزیلداماغا باشلادی کی، «فیکیر ائله‌میرم، آمئریکاداکی اونیوئرسیته بوندان گؤزل، بؤیوک و یاخشی اولسون. بو آندا اونیوئرسیته‌نین ایقتیصادیات فاکولته‌سینین قاباغینا یاخینلاشمیشدی. او داغ‌داش و پیلله‌لری چیخماقدان یورولوب، نفس‌نفس ووروردو.

اونیوئرسیته‌ده اونلارین فاکولته‌لرینین قاباغی بؤیوک آچیقلیق ایدی کی، اونون بیر بؤلومونده بیر سیرا اؤیرنجی فوتبال اویناییردی. اونون قاباغینین آلچاق- اوجاسی گؤزل بیر پیلله و سکی شکلینده دوزلمیشدی. قاپینین قاباغینین آچیقلیغیندان اونلار ایچه‌رییه گیریب، اورادا تابلولارلا اونیوئرسیته‌یه تزه آد یازدیرماغا گلن‌لره بیلگی‌لر وئریلیردی.

بیرینجی کورس اؤیرنجی‌لرینین درس‌لری قاباقدان تعیین اولونموشدو. اونا گؤره بارات اوچون چوخ چتینلیک یوخ ایدی. او ساده‌جه گئدیب، آد یازدیرماق پروسئسین بیتیرمه‌لی ایدی. او حتّا چوخ شیک و آوروپادان گلن

خانیم‌لاری گؤردو کی، اونلارین کالئج‌لرینده یا درس دئییردی‌لر، یا دا چالیشیردی‌لار.

بارات تئلئویزیوندا و سینمادا آمریکا و آوروپا اونیوئرسیته‌لریندن گؤردویو تصویرلرین همیسینی بورادا گؤروردو. سونرا اوره‌کله‌نیب، دوغروسو، قبول اولوندوغو اونیوئرسیته‌نی و اؤز فاکولته‌لرین سئومه‌یه باشلاییردی. اونلارین اونیوئرسیته‌لری تئهران‌ین تام قوزئینده اولاراق، داغ دؤشونده یئرلشمیشدی. بارات اورادا آد یازدیریب، حتّا اونیوئرسیته‌یه گیریش کارتین آلاندان سونرا اؤز فاکولته‌لرینی بیر گزمه‌یه باشلادی.

اونلارین فاکولته‌لرینین نئچه قاپیسی وار ایدی. بارات بیلمه‌دی، هانسی قاپی هارا آچیلیر. اونون ایچه‌ریدن نئچه بؤلومو، نئچه طرفه دؤنمه بؤلوم‌لری وار ایدی کی، بارات آز قالیردی ایچینده ایتسین. آخیردا بارات اوچونجو طبقه‌یه چیخاراق، اورادان دؤنوب، پنجره‌دن شهره باخدی.

بؤیوک بیر سولطان کیمی دوشمن قوشونونو دیزه چؤکدوردویونو حیس ائدیردی. یاخین‌لارا باخاندا مئشه‌لیک ایچینده اولان فاکولته‌سی اونون دؤرد ـ دؤوره‌سینی آلاراق، باغرینا باسمیشدی.

تئهران بوتون بؤیوکلویو و عظمتیله بیر دومان ایچینده یاتمیشدی. دومان ایچیندن اوجا بینالارین باشلاری دومانی یاراراق گؤیه ساری قالخمیشدیر. شهرین هئچ گؤرونمه‌ین اوزاق بوجاق‌لاری معلوم ایدی. تئهران او دومانلیغین آلتیندا کول آلتینداکی کؤز کیمی یاتیب، ایستیسندن توستو قالخیردی.

بارات بو بؤیوکلوکده و عظمتلیکده اولان تئهرانی اؤز آیاق‌لارینین آلتیندا گؤروب بو دونیادان آیریلیب، اؤز رؤیالارینا جومدو. بئله نظریندن کئچیردی کی، ایسکندر مقدونی‌نین قوشونو اونون آیاغینین آلتیندا دیزلریله یئره چؤکوب. اونلارین حرکتیندن بوتون شهری توز و دومان آلیب.

بو دفعه دؤنوب پیلله‌لری آستا‌آستا و وقارلا آشاغییا ائننده آیری بیر حیسی وار ایدی.

****